OSZK

256100

KÚNOS

SZMÁN-TÖRÖK

NEPKÖLTÉSI

GYŰJTEMÉNY

OSZK

2.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár
1803-2018

OSZMÁN-TÖRÖK

NÉPKÖLTÉSI GYŰJTEMÉNY.

MÁSODIK KÖTET:

OSZMÁN-TÖRÖK NÉPMESÉK ÉS NÉPDALOK.

SZÓBELI KÖZLÉS UTÁN GYŰJTÖTTE

ÉS FORDITOTTA

Dr KÚNOS IGNÁCZ.

Ára 2 frt 80 kr.

BUDAPEST.

KIADJA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA.

1889.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZMÁN-TÖRÖK

NÉPKÖLTÉSI GYŰJTEMÉNY.

MÁSODIK KÖTET:

OSZMÁN-TÖRÖK NÉPMESÉK ÉS NÉPDALOK.

SZÓBELI KÖZLÉS UTÁN GYŰJTÖTTE

ÉS FORDITOTTA

Dr KÚNOS IGNÁCZ.

A M. N. MÚZEUM KÖNYV-TÁRA

BUDAPEST.

KIADJA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA.

1889.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

256.100

R
1965

R2

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

BEVEZETÉS.

Ide s tova négy esztendeje lesz, hogy az oszmán-török népköltési hagyományok gyűjtésével foglalkozom. Gyűjteményem melynek első kötetében népmeséket mutattam be, ime e második kötettel befejeződik. Ez újabb részben is folytatom még a meseközlést, főleg olyanokat válogatva be, melyek a török mesevilágnak nemcsak messze határát, de ege mosolygó kékjét, és földje zordon sötétjét is megvilágosítják. Az arabok ezeregy éjszakája közelségében ime a törököknek kevésbbe gazdag, de nem kevésbbé érdekes százegy éjszakája.

I.

E kötet egyéb adalékainak megemlítése előtt, hadd fejezzem be e Gyűjtemény első kötetében megkezdett mese vázlatot. Egyrészt, hogy kiegészítsem a képet, másrészt, hogy némileg pótolhassam egy teljes magyar fordítás hiányát. * A sorrend ugyanaz, a mi az első köteté. Első sorban a jó szellemeket, a *peri* névvel nevezett tündéreket említem meg; a jó szellemek után a *deveket* és *ezsderhákat* a török meseképzelet ördögeit és tűzszóró sárkányait. Az első részbe még a mesevilág halandóit, a *pádisákat* és alattvalóikat illesztem be; a második részbe meg a boszorkány sereget, és egyéb varázsló szellem-szörnyetegeket. Kezdjük a halandókon, a török mesevilág földi lakóin.

Egy gazdag kereskedőnek a vagyonán, holta után a fia meg a lánya osztozkodtak meg. Világgá indult a két testvér, hogy vagyont szaporítson, és eljutnak a portékájukkal egész *Bagdádig*. Jó

* A török népmesék egy részének fordítása, a *Kisfaludy-Társaság* szíves támogatásával épp a napokban jelent meg.

időt töltöttek a városban, a midőn egyszer meghal egy gazdag kereskedő, és az ország szokása szerint, a hány kereskedője csak volt *Bagdád*nak, mind kiment a sírjához, hogy ott töltsék el az éjjelt. A mi fiunk is kiment a végtisztességre, és amúgy éjfél tájban három arabot vesz észre, a kik nagy titokban egy ládát ásnak a földbe. Később kinyitja a fiu a ládát, hát egy szépséges szép lány van benne, éppen akkor ébredt fel. Haza viszi és megtudja a lánytól, hogy *Bagdád* pádisájának a kegyeltjét mentette meg a haláltól, hogy irígy nőtársai felhasználva a pádisá távollétét, elaltatták és ha a fiu nincs, elevenen el is temetik. Hosszas volna elmondani a hazatérő pádisá búját, a lány további sorsát, elvégre is megtudja a pádisá a dolgot és kegyeltjét a megszabadítójának ajándékozza oda. (L. az 57-ik mesét.)

Halálán van egy pádisá felesége, és azzal bucsuzik el az urától, hogy azt vegye el feleségül, a kinek a derekára ráillik egy gyémántos öve. Az asszony meghal, keresnek egy másikat, de egynek sem illik az öv a derekára. Volt a pádisának egy felnőtt lánya, hogy hogynem, felpróbálja az övet, hát mintha rá szabták volna. Fogja, elakarja venni a pádisá a saját lányát. De megszökik a lány a lakodalom napján, egy prémes bundát csináltat magának, hogy csak a két szeme szabad, és felmászik egy fára. Meglátja a szomszéd királyfi a különös alakot, haza viszi, állatnak nézi és úgy őrizteti a háremben. Férjhez adtak ép egy rabot a háremből, és a mint a bundás lány magára maradt, kibúvik a bundájából, megjelenik a lakodalmas nép közt, a kik mind elámultak nagy szépségén. A királyfi is megtudta a dolgot és addig lesi a lányt, addig jár nyomában, míg rájut végre a bunda titkára. Mikor hosszas keresés után rátalált végre az apja a lányára, már rég a királyfi felesége volt. (L. a 62-ik m.)

Fürdőbe ment egy szegény asszony, és látja, hogy milyen szép tisztelettel fogadják a jövendő-tudó feleségét. Haza megy és ráparancsol az urára, hogy csapjon fel azonnal jövendőmondónak, mert jaj az életének máskülönben. Megy a szegény ember nagy bujában és elmeséli baját egy barátjának. Fürdője volt ennek az embernek, ellopatja az egyik fürdőzőnek a gyűrűjét, és a

szegény emberrel találtatja ki, hogy hol van. Híre kelt azonnal az új jövendő-tudónak. Másnap már a palotába hívják, és ráparancsolnak, hogy ha más napra nem tudja meg, hogy hová lett a szultán-asszony eltünt gyűrűje, vége az életének. Félelemben tölti el az éjtszakát, de az a szolga is megijedt ám, a ki a gyűrűt ellopta, bevallja a tettét a jövendölőnek, és megbeszélik, hogy lenyeletik a gyűrűt egy libával. Másnap meg is találják a gyűrűt a libában. Sétál a pádisá a híres jövendölővel, egy kis állatot vesz a markába, és mondja az embernek, hogy találja hát ki, mi van benne. Megszeppen a szegény ember, és kezdi a dolgát bevallani, hogy: «Egyet ugrasz szöcske, kettőt ugrasz szöcske, harmadszorra még is csak kézre kerülsz». Kinyitja a pádisá a markát, ott a szöcske a tenyerén. (L. a 94. m.)

Meggazdagodott egy fésüs a mestersége után, és hálából zarándok útra indult a feleségével *Mekká*ba. A lányát az *imám*ra bizza, hogy távollétük alatt ő vigyázzon rá. De szemet vetett a szép lányra, úgy hogy menekülni volt kénytelen a lány. Királyfi feleségévé válik, és amint gyermekeivel szüleit látogatná meg egyszer, nem más mint az ura vezére szereti meg. Ettől is el kell menekülnie, és bujában bujdosásában tésztasütőnek áll be. Itt akadt rá pádisá ura, az *imám* és vezér halálukkal lakoltak, ők meg boldog életüket kezdték meg újból. (L. a 68-ik m.)

Halála előtt meghagyta egy pádisá a fiának, hogy a palota negyvenedik szobáját ne nyissa ki. Kiváncsisága annyira viszi, hogy megszegi apja parancsát, kinyitja a szobát, és olyan szép lánynak a képét látja meg benne, hogy azonnal útra kél a keresésére. Eljutott a lány városába, de még csak közelébe se juthatott a lánynak, mert nem tűrte meg a férfit közelében. Hol bolondnak teteti magát, hol lánynak öltözködik, elvégre mégis csak közelébe jut, és szerelem egyesíti őket. (L. a 73-ik m.)

Szintén a képe után szeretett meg egy lányt a pádisá, és vállalkozik is rá egy öreg asszony, egy háromszor harmincz meg tíz esztendős, hogy elhozza ő azt a lányt. Útközben azonban a saját lányát öltözteti fel nagy czifrán, a szép lányt meg a szeme világától fosztja meg és az útfélen hagyja. Egy pásztor veszi a

szegényt a házába, mely majdnem tele volt már nyomorékokkal. Az öreg asszony megtudja azonban, hogy életben van a lány, oda megy és megmérgezi. A királyfi rátalál egy vadászat alkalmával, a méregdarabka kihull a szájából, felelevenedik, szeme világát is visszanyeri és boldogságban egyesülnek. (L. a 69-ik m.)

Két ura volt egy aszonynak, az egyik tolvaj, a másik rabló, de egyikének sem volt tudomása a másikáról. Véletlenül megtudják az asszony hamisságát, odamennek hozzá, hogy most már válaszszon ki egyet közzülök. Az asszony annak igéri oda a kezét, a melyik a tolvajlásban tul tesz a másikon. Megy a két legény és a mint a rabló megpillant a nagy bazárban egy embert, a ki éppen ezer aranyat tett az erszényébe, utána suttyomkodik, ellopja az erszényét, kivesz belőle kilencz aranyat, beleteszi a pecsétnyomóját és úgy helyezi vissza az ember zsebébe. Aztán torkon ragadja és viszi a szegény embert a törvény elé, hogy ellopta a pénzét. Kérdi a bíró az embertől, hogy hány aranya volt az erszényében. Ezer, feleli az ember. ‚Hát a te erszényedben'? kérdi a rablótól. ‚Kilenczszáz kilenczvenegy meg a pecsét gyűrűm', feleli. Megnézik, a rablóé lett az igazság meg a sok pénz. — A tolvajra került a sor. Hosszu kötelet vesz magához és indulnak egy éjjel a pádisá palotájához. Belopózkodnak a kerítésen át az udvarba, onnan a kincstárba és töltögetik zsákjaikat a drágánál drágább kincscsel. Elővesz azután a tolvaj egy libát, lenyakalja, hamarosan tüzet rak és mialatt tovább kutatgat a házban, oda szól a társának: ‚Forgasd nyársát, meg ne égjen'. Társa a ki már bánni kezdte, hogy eljött vele, kérdi hogy hová megy. ‚Megyek a pádisához — mondja a tolvaj — ő tőle kérdem meg, hogy ki érdemli közülünk az asszonyt'. Azzal belopózkodik a pádisá szobájába, a ki ép szundikált, egy szolgája meg ágya előtt ült és mesélt neki. A szolgát is majd elnyomta az álom, és hogy el ne aludjék, mézgát rágicsált a foga közt. A tolvaj egy szőrszállal kilopja a mézgát a szolga szájából és mihelyt elaludt, veszi, egy kosárba teszi és felköti a gerendára. Azzal leül a szolga helyére és kezdi mesélni a szundikáló pádisának a közte és a rabló közt folyó dolgot. E közben ki-ki kiáltja a félelmében remegő társának: ‚Forgasd nyársát, meg ne égjen'. Még csak azt is elme-

sélte a pádisának, hogy hogyan lopózkodtak az ő palotájába, a szolgát hogyan altatták el, és a mikorára elbeszélte, kérdi a pádisától, hogy ki érdemlette hát meg az asszonyt ‚A tolvaj', mondja a pádisá és azzal mély álomba merül. Ők meg veszik a sok kincset, és odébb állanak vele. Csak másnap tudta meg a pádisá a dolgot, a tolvajoknak bocsánatot igért ha jelentkeznek, a mit az asszony tanácsára meg is tettek. A sok kincset ajándékba kapták, és az asszony a tolvaj felesége lett. (L. a 79-ik m.)

Nagy a száma azoknak a királyfiaknak, a kik apjuk halála után mindenüket elpazarolva, neki indulnak a nagy világnak. Egyike ezeknek oly nagy nyomoruságra jutott, hogy koldulásra szorult, és ha a város *beje* leánya meg nem szánja, talán éhen is hal. Oda adta a lány a koldus királyfinak minden kincsét, pénzét; a fiu hajót bérelt rajta, szalmával rakja meg és egy szigeten kiköt vele. Veszi a sok szalmát, elégeti; hát a nagy fényre előjön a tengerből a sok táltos ló és mindegyike egy-egy drága követ köp ki a szájából. A hamuból téglát készít a királyfi, mindenik téglába egy-egy drága követ tesz, felrakja a hajóra és úgy tér vissza a városba. Első dolga volt, hogy azt a lányt megtalálja és sok, sok viszontagság után elérhette végre a czélját. (L. a 47-ik m.)

Egy másik királyfinak a szomszédságában egy szép leányka lakott. Egész nap a kertjében járt, bazsalyikomait öntözgette. Át szól egyszer hozzá a királyfi: ‚Öntözd, öntözd a virágod, tudod-é hány levele van?' Visszafelesel neki a leány: ‚Toll meg tenta a kezedben, tudod-é hogy hány a csillag?' Egy pár nap mulva megint incselkedni való kedve támadt a *bej*nek, halárulónak öltözködik és kínálgatja az utczán a halait. Látja a bazsalyikomos lány a sok szép halat, és kérdi hogy mennyiért adja fontját. ‚Adj egy csókot egy font halért', mondja a fiu. Nagyon szerette a lány a halat, megcsókolja a fiut, és szalad be a sok hallal. Másnap reggel kérdi a királyfi: ‚Öntözd, öntözd a virágod, tudod e hány levele van?' — Vissza szól a lány: ‚Toll meg tenta a kezedben, tudod-e hogy hány a csillag?' Erre kérdi a *bej*: ‚Egy font halért hány csókot adsz?' — Aj, elszégyenkezett erre a bazsalyikomos lány, egy pár napig nem is mutatkozott az ablaknál. De nem maradt adósa

ő sem a *bej*nek, és addig incselkedtek, addig hamiskodtak, míg örökre egymáséi lettek. (L. a 30. m.)

Se szeri, se száma a sok szép *helva árulónak*, a kikbe párjával szeretnek bele a király lányok. Az egyik *Jemen* szultán kisasszonya, a másik az *indiai* pádisa lánya; de a fiu az elsőhöz maradt hív, a ki hét esztendeig vár utána. (L. 60. m.). Nem kevésbbé állhatatos a *bej leánya*, a ki apja szolgáját szerette. Feláldozza szerelméért apját, anyját, fél vagyonát, és a mint elkerül a legény a háztól, utána indul ő is, hosszu útra rengetegre. De a mikorára odaér, mást vett el az ő szerelme, és ezen úgy felháborodik, hogy rabló életet kezd, egész faluval és hadsereggel küzd meg és nincs elébb nyugta a vidéknek, míg elő nem adják neki a legényt. (L. 26. m.)

*

A halandókénál jóval gazdagabb a tündérek, a szellemlakók birodalma. A ‚három', ‚hét' és a ‚negyven *peri*' hatalmában tartja nemcsak a mesebeli embereket, hanem az összes szellemeket, ördögöket és sárkányokat is. Szövetkeznek néha a halandókkal, és az ezekkel való viszonyukból támadnak a félperik, félig tündéri, félig emberi természettel. Királyukat az emberek közül választják, a jelöltet még gyermek korában lopják el, és oly féltékenyen őrzik, hogy egy szabad órája sincs szegénynek.

Egy országából elszüllődött királyfi, hogy, hogy nem, a perik birodalmába talált tévedni. Úgy ragyogott a ‚három peri' palotája, hogy nem birta ki a szeme a nagy fényt. Hát még a kert, a rózsák, a reá szálló fülemülék danája, akár a menyország. Egy rózsafa mögé rejtőzve, úgy várta be a királyfi a történendőket. Egyszerre csak három galamb repül elő, és a mint lemerülnek a kertben levő medenczébe, olyan három szép lánynyá változtak, hogy megzavarták szépségükkel a fiu eszét. A legfiatalabbja észrevette a rózsák mögött lappangó királyfit, és mintha csak szívet cseréltek volna, mindig egymáson a tekintetük. Elszunnyadt a királyfi a bujdosás fáradságától és alig hogy behunyta a szemeit, ott van álmában a *peri*, kitárja előtte a szívét és kérve kéri szabadítsa meg a *peri* voltától. Ha majd lefeküdnek — mondja a *peri* — lopózkodjék fel hozzájuk és

égesse el a ruhájukat. Felébredt e szókra a királyfi, felmegy a tündérek *kösk*jébe; ott feküdtek egymás mellett, ágyuk előtt a ruha. Veszi a királyfi és a mint elégeti a ruhát, felriad nagy visongva a három lány, kösknek, kertnek se híre se hamva, de e helyett ott a három szép lány, szívének a szép szerelme, életének boldogsága. (L. a 6-ik m.)

Ugyancsak a ‚három *peri*' volt az, a kik egy halálába rohanó királyfinak a segítségére siettek. Egy fa alá dőlt le a vándor királyfi és félig elszenderedve, félig ébren, úgy hallgatta végig a faágon ülő három galamb beszédét. Elkezdi az egyik: ‚Látod azt a szegény embert? A szerelméhez siet, de nem tudja szegény feje, hogy halál vár ott rá'. — ‚Ezen könnyű segíteni' — mondja a második — ‚ha merít ebből a tó vizéből, a hol mi most mindjárt megfürdünk, és ha megmossák vele, uj életre ébred'. — ‚Különösen beszéltek ti is' — mondja a legkissebbik — ‚mintha ismerné valaki a víz erejét, hogy megmossa vele. Többet ér ennél, hogy itt hagyom mellette ezt az apámtól maradt ajándékot, és ha veszedelembe jut, segítségére siethetek bármikor is'. A mikorra fölkelt a fiu, hát ott lát az oldala melyett egy gyémánt tollat; eszébe jutott erre a víz is, és megtöltve vele egy palaczkot, úgy indul az utjára. Minden bajában kisegítette a tündértoll meg a víz, és a perik segítségével érte el a boldogságát. (L. 82. m.)

Sétára indul egy szegény asszony a lányával, és a mint a lány virágot mit szedegetve, beljebb hatol az erdőbe, egyszer csak akár egy félálom, tündér kertbe téved. Árnyékképpen hullámzik körülötte a sok tömeg, egy ragyogó arany széken meg egy ifju legény ül, sohse látott olyan szépet az életében. Mellette hét tündérszép leány, ki pirosba, ki zöldbe öltözködve, énekelnek és tánczolnak; úgy mulattatja a ‚hét *peri*' azt az ifju legényt, a pádisájukat. Felébred a lány a félálmából, de szivében ott a szerelem sebe, mely nem hagy neki nyugtot, hanem egyre űzi szép szerelme után. Fogja, megy ő a *peri*je után, és jártában keltében az *ördög-anyára* bukkan, a ki megszánakozik szegényen és megmutatja neki az utat, hogy merre talál rá a *peri*re. Egyuttal óvatosságra inti a lányt, hogy valahogy meg ne lássák a többi *peri*k,

mert királyukat az emberek közül lopták el, és nagyon féltik az idegen szemtől. Meg is találja a lány a *perik* pádisáját és a mint megtudja a lánytól, hogy ő is halandó szülöttje, küldi vissza a *dev*-anyához, és kéreti, szabadítsa meg a *perik* közül. Vissza indul a lány a *dev*-anyához, és a mint elmondja neki a *peri* király izenetét, nyomban kész a *dev* a szolgálatra. Egy hegyre küldi a lányt, a hegyen egy fa, a fán fülemüle fészke, a fészekben víz, abból merítsen egy findzsával. Elmegy a lány a vízért és a *dev*-asszony utasítása szerint, visszatér a tündér palotába, elégeti a *perik* rubáját, és a mint mind felébred nagy visongva hogy ‚odavagyok, égek', kiüríttetí a fiuval a vizet és ezzel kiszabadítja a *perik* közül. (L. a 91-ik m.)

Hasonló módon szeretett bele egy szultán-kisasszony a ‚negyven *peri*' pádisájába. Ez úgy történt, hogy a mint a kertjében üldögél és himezget, egy galambocska repül a himző asztalára és a gyűrűjét a szájába kapva, elrepül vele. Másnap a karpereczét, harmadnap a kendőjét ragadta el, de e három tárgygyal együtt a szivét is elveszítette a lány. Halálosan beleszeretett a kis galambba, mely nem repült többé hozzá, és oly nagy betegje lett a szerelménck, hogy jártányi erejét is elvesztette. Orvos, *hodsa* nem tudott rajta segiteni. Azt ajánlják végül a pádisának, hogy egy nagy fürdőt készíttessen az udvarába, és hirdettesse ki, hogy a ki csak beteg, ebbe a fürdőbe jöjjön, itt meggyógyúl. Fizetés helyett, mindenki csak azt mondja el, a ki valami különöset látott vagy hallott. Elkészül a fürdő, tódul bele a sok nép. — Volt egy kis kopasz fejűnek egy nyomorék anyja, útra kelnek ők is. Útközben egy kakast pillant meg a fiu, a mint vizet czipel a hátán. Utána sompolyog a kiváncsi kopasz, hát látja hogy egy nagy falhoz ér a kakas, egy kis nyiláson bemegy, és a mint utána búvik a fiu, egy ragyogó palota van előtte. Felmegy a szép palotába, és egy kis zörejt hallva, egy szekrénybe búvik. Három galambot lát berepülni, egyet rázkódva lányokká változnak, és ki a szobát hozza rendbe, ki asztalt terít, mindegyike dolog után lát. Azzal ismét eltünnek. A kopasz fiu, a sok szép étel láttára meg nem állhatta, hogy ki ne nyujtsa a kezét utána, de olyat koppintottak rá, hogy azonnal

elment az étvágya. Nem sokára ismét egy kis galamb repül be az ablakon és egy szép legénynyé változva, oda megy egy fiókhoz és gyűrűt, karpereczet és kendőt vesz ki belőle. A kendővel könnyező szemeit törli meg, és sóhajtva rebegi hogy hol az a kar, mely e karpereczet viseli, hol az az újj, mely e gyűrűt érinté. Másnap a mint kiszabadul a fiu a palotából, mennek a fürdőbe és alig hogy kezdi a lány előtt a tegnap látottakat beszélni, fogja magát és odavezetteti magát a palotába. Rá is talált az ő kis galambjára, a *peri*k pádisájára, megmenti közülök és holtukig övék a boldogság. (L. a 35-ik m.)

Szintén tarfiuval történt meg, hogy *peri*k közé került. Bujdosásra adta magát szegény feje és a mint egy erdő mellett haladt el az útja, látja, hogy vagy harmincz ember ott áll a fa alatt és kötényüket kitárva, úgy lesik, hogy valami essék bele a fáról. Ő is úgy tesz mint a többi, és egyszerre csak belehull valami a kötényébe, kapja és szalad vele. A többi ember utána, de nem birják utól érni. A mint jócskán elkerült tőlük, kitárja a kötényét, hát hatalmas Álláh — egy kígyó van benne. Úgy megijedt a tarfiu, hogy egy lépést se tehetett előre. Hát még a mint megszólalt a kígyó. ‚Ne félj tőlem tarfiucska — mondja a kígyó — jó tettedért jót várj. *Peri* királyfi vagyok, a fa alatt levő emberek az ellenségeim, a kik hét esztendeje egyre lestek, hogy lehulljak a fáról. Ha te nem jösz, vége az életemnek. Jó szíveddel megmentettél, teljesüljön hát neked is minden kivánságod'. Ezzel eltűnik a kígyócska és a mint gondolkozik, hogy be jó volna valamit enni, íme előtte a sok szép étel. Egyéb se kellett a fiunak, gondolt ő aztán sok mindenre, a mi egész életére boldoggá tette. (L. az 56-ik m.)

*

Épp oly gazdag azoknak a féltündéreknek a birodalma, a kik *peri*któl és emberektől származtak. Természetük félig tündéri, félig emberi; külön kis udvartartások van, a hová ritkán téved el halandó ember. *Kösk*jüket, mely a *peri*k birodalmára emlékeztet, többnyire vadállatok, tündéri szolgálatban levő szörnyetegek őrzik. És éppen ezért veszedelmet hozó a szerelmük, mert csak nevük

megemlítése is elég, hogy szerelembe ejtsék a halandókat. Többnyire világot unt öreg asszonyok, és gonosz boszorkányok azok, a kik e fél tündérek utjára terelik a bujdosókat, és ha nagyobb hatalom közbe nem lép, oda is vesznek a küzdelembe. Mutassunk be nehányat e fél tündérekből:

Rózsa-szultán az egyiknek a neve, lánya a sohse nevető pádisának. Egy királyfi vadászgatott e fél-*peri* köskje környékén és egy szarvas alakot öltött boszorkány addig csalogatta maga után, míg csak a köskig nem ért. Hiába kéri az öreg ember, az agg szakállú *pír*, hogy ne közelítsen a köskhöz, okvetetlenül látni akarja a Rózsa-szultánt. De alig közeledik a kapuhoz, rárohan a kapuőrző oroszlán és tigris, és ha a Rózsa-szultán ideje korán észre nem veszi a veszedelmet, vége a királyfinak. (L. 76-ik m.)

*Ibolya fürt*nek hívnak egy másikat, egyikét azoknak a világszép lányoknak, a kikkel tele a perik birodalma. Negyven ördög őrzi a kastélyát, és ezere meg ezere a halandóknak pusztult el már miatta. Egy pádisának sikerült azonban a *dev*-anya oltalmát megnyerni, közelébe viszi a kastélynak és a zsebéből egy marok homokot kivéve, a földre szórja. ‚Ettől — úgy mond a *dev*-asszony — a hány *dev*, mind elalszik a kastélyban. Siess fel a lány szobájába, a ki szintén alszik, és húzd le az újjáról a gyűrűt'. A pádisá úgy tesz, és akármilyen nehéz is volt megválnia a csodaszép *huri*tól, vissza kellett sietnie. Másnap látja az *ibolya* tündér, hogy hiányzik a gyűrű az ujjáról, keresteti, de nem találják meg. Az nap este ismét oda viszi a *dev*-anya a pádisát, és ezuttal a fülbevalóját lopatja ki. Annyira bántja a tündért ez a két eset, hogy a harmadik éjszaka nem jön álom a szemére. Ezuttal azt mondja a *dev*-asszony a pádisának, hogy csókolja meg a tündér két arczát. De alighogy belép a pádisá a tündér szobájába, nyakába borul *Ibolya-fürt* és én a tied, te az enyém, el se válnak többé egymástól. (L. 80. m.)

A három *Gránát-leányt* is *dev*ek őrzik, és a keresésére induló királyfi legelőbb is a *dev*-anyára bukkan. Nagy tűz közepette trónol a félelmes asszony, úgy hogy alig birja a királyfi kiállani a közelében. Három szőrszálat ad oda neki és küldi a legidősebb fiához,

a ki az anyja ajánlatára szintén szivesen fogadja a királyfit. Megmutatja neki az utat a *Gránát* lányokhoz, megmagyaráz neki egy kertet, mely előtt két forrás van; az egyikből vér, a másikból geny folyik és lelkére köti, hogy mindegyikéből egy jó ízűt igyék. A kert kapujánál egy oroszlán meg egy kutya áll őrt, a kutya előtt fű, az oroszlán előtt csont van, ezeket cserélje fel, a füvet tegye az oroszlán, a csontot meg a kutya elé; nem lesz tőlük semmi bántódása. Elér a királyfi ilyen módon a kertbe, leszakítja a három gránát almát, és rá se hederítve a nagy sikongásra, kisiet a kertből. Felvágja az egyiket, hát ime olyan egy lány pattan ki belőle, a milyet még életében se látott. De jóformán szemügyre sem vehette, vérré, gennyé olvadva, ott tünt el előtte a lány. Megy aztán a *dev*-fiuhoz és elmondja neki a dolgot. ‚Nem így kellett volna tenned' — oktatja a dev. — ‚A kert előtt ott egy másik forrás, tej meg méz folyik belőle, abból kellett volna innod és ivás után azt mondani, jaj be rosz volt'. Visszatér a fiu a két gránát almával, iszik a tejből meg a mézből, de a helyett hogy rosz, azt találja mondani: jaj be jó volt. Felvágja azután a második gránátot is, hát abból még egy szebb lány pattan elő, de mert rosszul mondta, nem tudott a lábán megállani. Veszi és viszi a *dev*-fiuhoz. ‚Nem megmondtam — kiáltja a *dev* már messziről — hogy jól vigyázz a szóra? Most csak térj vissza anyámhoz, vágd háromszor képen és kérd a többire nézve az ő tanácsát'. A királyfi úgy tesz, és a mint a *dev*-anyától is búcsút vesz, egy csomó hamut kap tőle az útra, mellé meg azt az utasítást, hogy mielőtt felvágja a harmadik gránátot, szórja be a homokkal. Alig ér az útra, vesszi a hamut meg a gránátot és a mint felvágja, olyan szép egy tündér áll előtte, hogy alig telt be a nézésével. Hazaérnek aztán nem sokára, a sánta tündért a vezérének adja, a másikat ő maga veszi el és úgy töltik el boldog napjaikat. (L. 66. m.)

A *rózsa-lányok* heten vannak, és galambokká változva, úgy repülik be a nagy mese-birodalmat. A hova csak leszállanak, mindenünnen rózsa nyílik. Egy nap egy pádisá kertjébe találtak betévedni; a pádisá ép ott ült a lugosban, és mihelyt megpillantotta a hét szép galambot meg a sok szép rózsát, neki indult a

nagy világnak. Addig járt addig kelt, míg rájok talált, és elhozta őket a maga kertjébe. (L. a 87. m.)

*Dilrukes*nek híttak egy tündért, szépségéhez és hatalmához nem volt sok hozzá fogható. Ráparancsolnak egyszer egy szegény fiura, hogy lopja el a *Dilrukes* tündér tövisét. Egyik *dev*től a másikig, egyik veszedelemből a másikba; míg kézre keríti a tövist, melynek annyi az ága, mint akár egy fának. Mindegyik ágon más más madár, mindegyik madárnak más hangja, hogy a ki hallotta, oda lett tőle. A tövis után *Dilrukes* tükrét hozatják el, melyben meglátható az egész világ; a tükör után pedig magát a tündért. (L. a 75-ik m.)

Egy királyfit azzal átkozott meg egy öreg asszony, hogy *Szótalan* szultán-kisasszonyba legyen szerelmes. Utra kél a királyfi és addig jár addig kél, míg elér egy roppant nagy hegyhez. De úgy ragyogott a hegynek minden kis kövecskéje, akár a fényes nap. Egy öreg embertől megtudta aztán, hogy e hegy *Szótalan* szultán-kisasszonyé, a kinek hét fátyollal van eltakarva az arcza, még is megfényesít mindent. Ismét folytatja a királyfi az útját, míg egy másik hegyhez jut el. Ennek meg olyan piros volt minden darabkája, akár az izzó tűz. Kérdi az emberektől, hogy miért olyan piros itt minden. Elmondják neki, hogy vagy három és fél hónapi járásra *Szótalan* szultán-lány lakik, annak az ajka olyan piros, hogy egész idáig elsüt. Megint megy mendegél, hát egy várat pillant meg, csupa emberfőből van összeállítva. Mondják neki hogy ez a vár azoknak a fejeiből van összeállítva, a kik nem tudták a szultán-kisasszonyt megszólaltatni. Nem riadt vissza azonban a királyfi, bemegy a palotába és egy szóló fülemüle segítségével megszólaltatja a lányt. Övé lett szépségestől, országostul. (L. a 83-ik m.)

Útra kelt egyszer egy királyfi és a mint bujdosik, olyan egy fényes követ talál, hogy az éjszaka is világos lett tőle. Elérkezik aztán egy országba, a hol tilos volt tüzet vagy másféle világot gyujtani. Alighogy megpillantják a fiunál a világosságot, kérdőre vonják és elveszik tőle a követ. Volt ennek a város pádisájának egy vezére, a ki azt ajánlotta az urának, hogy kívánjon egy zsák-

kal a fiutól abból a kőből. Rá is parancsolnak a fiura, hogy ha negyven nap alatt meg nem lesz a zsák kő, vége az életének. Mit csináljon szegény feje, elmegy arra a helyre, a hol a követ találta volt, és a mint jár kel nagy bujában, egyszerre csak megjelenik előtte egy tündér. Kérdi a fiut hogy min aggódik. Elmondja neki a buját. Vigasztalja a lány, hogy ne törje magát e kicsiségen és kéri, hogy öntse le egy korsó vizzel. Amint leönti a fiu, hát csak ugy hull a lányról a sok gyémánt. Szed a fiu egy egész zsákkal, és negyvenedik napra elviszi a pádisának. Egy két nap el se telt, megint hívatja a pádisá, és drága gyöngyöt kér a fiutól. Egy másik tündér, az előbbinek testvére, jelenik meg előtte; ez is leönteti magát vizzel, és több a gyöngy mint a mennyi kellene. Harmadszorra rubintot kívánnak tőle, azt meg egy harmadik tündér adja. — Ennyi még mind kevés volt a pádisának. Egy nap megint csak hívatja a fiut, hogy kastélyt akar a tenger közepére. Megjelenik előtte mind a három tündér, és mondják neki, menjen fel a hegyre és kiáltsa a hogy csak telik tőle; ‚*Hadsi* apó, a legkisebbik kastélyát akarja a lányod.' Ott volt másnapra a kastély a tenger közepében. Megy a pádisá a vezérével a kastályba és mialatt nézegetik, ismét felmegy a fiu a hegyre és kiáltja: ‚*Hadsi* apó, vedd vissza a kastélyt'. Eltünt a kastély királyostul vezérestől, a fiu meg veszi a három tündért és viszi az országába. (L. a 11-ik m.)

*

A *peri*k szolgálatában álló félszellemek képezik voltakép az átmenetet a *dev*ekhez, a törökök mesebeli ördögeihez. E szolgák néha galambok, néha szörnyetegek alakjában mutatkoznak, és természetükben néha a rossz, néha a jó szellemekhez hasonlítanak. Madárkák alakjában gyakran osztogatják a jó tanácsot, és többnyire szerelmesek szolgálatába szegődnek. Sohse tudta volna az egyszeri királyfi a *szótalan* szultán-kisasszonyt megszólaltalni, ha a *peri-papagály* meg nem mutatja neki az utját (L. 83. m.) — Szintén egy kis madárka volt az, mely egy lány himző asztalára szállva azt csicseregte neki, hogy ‚halott mellett a szerencséd'. Egy nap el is tévedt ez a lány egy vadonban és a mint belép egy magányos kas-

télyba, ott egy halott az asztalon, rajta egy írás, hogy a ki negyven napon át imádkozik a halott mellett, arra nagy szerencse fog várni. Imádkozik a lány a halott mellett, míg csak el nem jött a negyvenedik nap. Reggel megpillant egy arab lányt a kastély előtt, és behívja, hogy imádkozzék addig helyette, míg rendbe szedi egy kissé magát. De e közben felébredt a *bej* és abban a hiszemben, hogy az arab lány imádkozott mellette, azt veszi nőül. Szegény lány a konyhába került szakácsnénak. De utóvégre mégis megtudja a bej a dolgot, elárulja a türelem köve, mely nem tudván kiállani a lány szerencsétlenségét, ketté pattant. (L. 43. és 59. m.)

Ugyancsak a hamis *perik* dolga volt, hogy egy szegény kis fiút őzikévé változtattak és úgy vezettették lánytestvérkéjével egy erdőbe. A lányka felmászott egy fára, az őzike meg vadászni járt. Meglátta egy királyfi a fán lakó lányt, de akárhogy hívta, hogy szálljon le hozzá, nem engedett a lány a kérésének. Majd a fát akarta ketté fürészeltetni, de csak egyet nyalt rajta az őzike, hát még vastagabb lett a fa. Addig-addig, hogy csellel megfogatta a lányt, elvitte a palotájába és feleségül vette. Az őzike egyre a testvére mellett volt. Egyszer azonban egy gonosz arab lány a medenczébe dobja a szultán-asszonyt, a medenczében egy nagy hal volt, azonnal elnyelte szegényt. Már-már az őzikét is el akarta volna az arab pusztítani, ha nyomára nem jön a királyfi a dolognak. Meglelte az őzikét, a mint leszállott a medenczéhez, végig hallgatta a beszédüket, és a mint ketté vágják a halat, benne a szultán-asszony, két kis magzatkával egyetemben. Az őzike egyet talált nyalni a hal vérén, ismét emberré változott, az arab pedig halálával lakolt meg. (L. 52. és 53. m.)

Egyik legrettenetesebb alattvalója a tündéreknek az *arab-peri*. Némelye *perik*, némelye *devek* szolgálatába szegődik, és azt teszik, a mit parancsolnak nekik. Vannak azonban önálló arab perik is, a kik külön birodalmukban élnek és férjes asszonyokkal szerettetik magukat. — Megleste egy éjszaka a feleségét egy királyfi, hát látja, hogy egyenesen az arab perihez megy. A királyfi gyorsabb volt a feleségénél, megöli az arabot és a mint másnap nagy gyászban a felesége, kérdi tőle az okát. Az asszony úgy tetteti,

mintha egy rokona halt volna meg, és kéri az urát, hogy *türbét* csináltasson az udvarába a halott számára. Oda jár le az asszony mindennap, mert nem halt meg a lelke az arabnak, csak szólani meg mozdulni nem tudott. Módját találta azonban a királyfi, hogy a lelket is kiölje az arabból, és vele együtt az asszonyét is. (L. 14. m.)

Az öreg szellem a *pir*, és a kóborló szellem a *dsin*, szintén a a *perik* osztályába sorozhatók. Az előbbi többnyire álomban jelenik meg, varázstárgyakat osztogat és czéljukhoz segíti a jóra törekvőket. A *dsin* többnyire a levegőkben lakozik, és hamisságával inkább a *devek* csoportját közelíti meg.

Egy szegény lány tévedt el egyszer beteg anyjától, és a mint hosszas bolyongásában elalszik, egy *pir* jelenik meg az álmában. Hosszú ősz szakáll köríti az arczát és *teszpihet* (olvasó) forgat a kezében. Egy botocskát ad a *pir* a lánynak és azt modja neki: ‚Útadban ez lesz a kisegítőd, ne félj semmitől.' A mint felébred a lány, mellette a botocska, veszi, és útra kél vele. Mentében megtalálja egyszer a botocskájával a földet piszkálni, és ime egy *arab peri* áll előtte, várja a parancsát. Eleintén megijedt a lány, de mert nagyon gyötörte az éhség, mindenek előtt ételt kért az arabtól. Annyi sok szép étel termett előtte, hogy azt se tudta, melyikhez nyúljon elébb. Majd egy tündér palotához jut és a *pir* segítsége folytán eléri a szíve minden kívánságát. A *peri* királyfi lett az ura, és maga is a *perik* közzé vegyülve, ott élt örök boldogságban. (L. 86. m.)

Egy szegény szultán-asszonyt megfosztottak urától, megölték szegény gyermekeit, és nagy bújában vándor útra kerűlt. Egy *pir* jelenik meg az álmában és vigasztalja, hogy nem tart soká a bánata. Megmutatja neki a helyet, a hová a gyermekeit eltemették, közel a sírjokhoz egy folyó folyik. Ha ezzel a vízzel megmossa a gyerekei testét, mind felelevenednek. Az asszony kezdetben csak álomnak hitte a *pir* megjelenését, de a mint eljut arra a helyre, a hol a gyerekei nyugodtak, megpillantja a vizet. Kiássa a gyerekeit a földből, és alig hogy megmossa őket a vízzel, életre ébred valamennyi. Veszi őket és nem sokára megtalálják apjukat is, és mindnyájuk szenvedése örömre változik. (L. 77. m.)

Messze került egymástól két szerelmes pár, hirök se jutott el egymáshoz. A temetőben repkedő *dsin*ek megsajnálták őket, felkapják a fiút, és mikorára felébred az álmából, ott van mellette a szíve szép szerelme. (L. 55. m.)

Egy másik *dsin* egy pádisá lányát lopta el, ép a menyegzője éjjelén; beteszi egy ládába és úgy viszi magával mindenfelé. Tengerbe merülve él a *dsin* a lánynyal, és ha meg akar pihenni, kiszáll vele a tengerpartra, kiveszi a lányt a ládából és fejét a térdére hajtva, úgy adja magát a nyugalomra. (L. 19. m.)

*

Az ártalmas szellemek csoportját a *dev* nemzetséggel, a török mesevilág ördögeivel kezdjük meg. Többnyire alárendeltjei a *perik*nek, ők a tündér birodalom őrizői és nélkülök, főleg a *dev-anya* nélkül, ritkán érne a bujdosó szerelmes czéljához. Ők a mesevilág óriásai, alakjuk néha állati, néha emberi. Az ördögfiak anyja, a hatalmas *dev-asszony* útfélen üti fel a tanyáját; nagysága, mint egy *minár*e, mindegyik lába egy-egy hegyen, lehellete szélvészt okoz, nyolcz rőfnyiek a karjai, úgy állja útját a világgá bujdosóknak. Nem bántja azt, a ki szépen köszönti, sőt megvédi a rossz szellemektől, a sárkánytól, boszorkányoktól, sőt néha a saját fiaitól is.

Így kelt a *dev*-anya annak a szegény lánynak a védelmére, a ki a *peri* eredetű *Juszuf sáh*hoz jutott. Szegény ember volt ennek a lánynak az apja, még csak annyijok sem volt, hogy elélhettek volna. Kapva-kapott hát egy arab ajánlatán, hogy elviszi a lányát, és sok pénzt hagy neki helyette. *Juszuf sáh*nak a szolgája volt ez az arab, elviszi a lányt a perik birodálmába, és jól is ment volna a dolga, ha magára nem haragítja valamiért az urát. Hét évig kellett volna az ura után bujdosnia, ha a *dev*-anya, *Juszuf sáh* nagynénje, meg nem könyörül rajta. Házába fogadta a lányt, gondját viselte akár a saját gyermekének és végül egyesítette szeretett urával, *Juszuf*fal. (L. 45. m.)

Egy más alkalommal egy szegény királyfi került hozzá, a ki apja elveszett tükre keresésére indult. Megmondja a fiúnak, hogy

a *dev*ek lopták el a tükröt, és mutatja neki az útat, a *dev*ek közé. Kertjükben tartják elrejtve a tükröt, és csak úgy lépjen át a kapun, ha nincs behunyva a *dev*ek szeme, mert azok csak akkor alusznak, ha nyitva a szemük. Bemegy a fiú a devek kertjébe, megtalálja a tükröt, de nem elégedett meg evvel, hanem egy gyémántfából is le akart egy ágat törni. A fa nagy sikongására felébredt a sok dev, megfogják a fiút, és csak olyan feltétellel kegyelmeznek meg neki, ha egy *Arab-üzengi* nevű óriás asszonyhoz elmegy és elhozza nekik az óriás kardját. *Arab-üzengi*hez megint csak a *dev*-asszony juttatja el. Sok veszedelemmel be jut a palotába, egész a hálószobáig indul, veszi a kardot a falról; de mert kivonta a hüvelyéből, felébred az arab és megfogja a fiút. Ez az óriás meg csak akkor kegyelmez meg neki, ha elhozza neki a *perik* pádisája lányát. Ismét a *dev*-anyához folyamodik segítségért. Utasításaival ellátva, elindul a *perik* birodalmába és elérkezik a város elé, melynek küszöbét még férfi nem lépte át. Az arab óriásnál megtanulta azonban a bűbájosságot, átváltozik madárrá és úgy repül be a szultán lányhoz. Úgy megszerette a lány, hogy kész volt vele útra kelni. Megy a lánynyal *Arab-üzengi*hez, a ki annyira megijed a fiú bátorságától, hogy nemcsak a lány nem kellett neki, hanem még a kardját is oda adja. Megy a karddal a *dev*ekhez, azok még jobban megijedtek és tükröt is adnak neki, gyémánt ágat is, csak szabaduljanak tőle. (L. 22. m.)

Elkergette egy pádisa a lányát és földönfutóvá lett a szultán kisasszony. Erdőkön, hegyeken bolyong, míg egy kastélyra bukkan, melynek tárva-nyitva a kapuja. Bemegy az udvarába, az udvarból a konyhába, a konyhában egy megnyúzott juh, csak éppen hogy meg kellett sütni. Veszi a lány, megsüti a juhot, tüzet rak, előkészíti a kávénak valót és a mint estefelé nyilik az ajtó, elrejtőzködik egy szobában. Képzelhetni a lány ijjedelmét, a mint egy félig ember, félig ördög alakú öreg *dev*et lát bejönni. Moczczani se mert a szegény a helyéből. A *dev* a mint megpillantja a megsült juhot, a megkészített kávét, a csibukot, olyan öröme támadt szegénynek, hogy csak úgy kívánta annak a boldogságot, a ki ezt az örömet okozta neki: ‚Ne félj — kiáltja a dev — jöjj elém, a ki

ezt a jót tetted velem; ha férfi vagy, fiamnak, ha nő, leányomnak fogadlak'. Erre elő jön a lány a *dev*nek nagy örömére és e naptól kezdve, ő végzi a ház teendőit. Ha azt kiáltja hogy *dada*, előterem egy arab, és teljesíti szíve szája kívánságát. Lemegy egyszer a kertbe, hát még észre se vette eddig, hogy egy gyémánt szárnyú, gyémánt fejű récze úszkál a vízben. De alig hogy meglátja a lányt, haragosan csattogtatja a szárnyait, és kiáltja a lánynak: ‚Ej te orczátlan, a királyfimat jöttél tán elrabolni?', és azzal letörik a fél szárnya. Más nap ismét lemegy a kertbe, megint ráförmed a récze és letörik a másik szárnya is. Harmad napra a feje törik le és erre eltűnik a tóból. Ez a récze nem volt más, mint az öreg *dev* lánya, és azért bukdácsolt le és fel a vízben, hogy a kert szomszédságában lakó királyfi meg ne lássa. De meglátta ám helyette a szép szultán-lányt és úgy megszerette, hogy oda ment az öreg *dev*hez és feleségül kérte. Beleegyezett a *dev* a házasságba és oly roppant gazdag ajándékokkal látta el az új párt, hogy csodájára jártak a sok kincsnek. — Betegágyba esett kilencz hónap meg tíz nap múlva a szultán-asszony, de sehogyse tudott megszűlni. Küld a lány a *dev* apjáért, hátha ő inkább tudna segíteni a baján. Eljön az öreg, oda áll a lány ágya mellé és mondja neki, hogy szakítsa ki a fél karját. Egy rántásra kiszakítja a lány a dev karját, és a mint ijedtében eldobja, ehol egy gyémánt fa támad a helyén. Kiszakíttatja a másik karját, egy második gyémánt fa lett belőle. Aztán a féllábát szakíttatja ki, abból aranyos szék támadt, a másik lábából meg a párja. Kiszakíttatja azután a fejét meg a törzsét, hát olyan egy ágy lett a helyén, az ágy előtt meg olyan egy szőnyeg, hogy ránézni is gyönyörűség. Alig hogy belefeküdt a lány, megszűli az aranyhajú magzatait és boldogság a további élete. (L. a 26-ik m.)

Hatalmas szellem a *szürke-dev*, nincs is párja a kertjének, a kertjében levő gránát-fürtnek. Hírét hallotta egy szerelmes e csoda fürtöknek és feltette magában, hogy ezzel ékesíti ő föl menyasszonya szobáját. Hosszas bujdosás után oly rémítő lárma meg sikongás csapja meg a fülét, hogy majd megsiketült belé. A *szürke-dev* talizmánja csinálta e lármát, mely a dev kisebbik kertjét őrizte.

Oda megy a fiúhoz a talizmán *peri*-őre és kérdi, hogy mi járatban van erre. Elmondja a fiú a baját, és kéri a *peri* segítségét. ‚Én nem tehetek semmit, mondja az őr, ha csak anyám, a *dev*-asszony nem, a ki a nagyobbik kert talizmánjait őrzi'. Hat hónapig ment a fiú, míg ismét meghallotta azt a siketítő vijjongást, melyet a talizmán csapott az ő közeledtére. Ott ült a *dev*-asszony az út közepén, és mert anyácskájának mondta a fiú, kész volt a baján segíteni. ‚Nesze Fületlen', kiáltja az asszony, és egyszerre csak azon veszi észre magát a fiú, hogy repül vele valaki, és alig egy pár percz, ott a *dev*ek tündér kertjében. Mintha csak gyémánt kastélyok volnának, úgy ragyogott benne a sok gránát fürt, és a fiú minden mozdulatára hol sírnak, hol nyögnek; majd megrepedt bele a szíve. Összeszedi magát a fiú, lekap egy fürtöt, és erre olyan visongás, olyan siránkozás támad, hogy ha a *Fületlen* meg nem kapja a fiút, ki se talál ijedtében a kertből. Ránéz a gránát-fürtre, hát az az ének, az a sok dal, mely mindegyik gránátból külön-külön fakadt, majd elvette az eszét. A *dev*-asszony még egy-két utasítást ad neki, haza viszi a gránát-fürtöt, és lakodalma éjjelén át egyre énekelnek a boldogságához. (L. a 98-ik m.)

Párja ennek a *körmetlen-dev*, a lányrabló szörnyeteg. Negyven fiútestvér azt a fogadást teszik, hogy csak úgy házasodnak meg, ha egy apától, egy anyától lett negyven leányra találnak. Bujdosásokban megtudják, hogy a *körmetlen-dev* őriz ilyen negyven lányt mennek egyenesen az országa felé. Ismét a *dev-anya* mutat nekik útat és így szól hozzájok: ‚Egy évig haladtok éjjel-nappal, az év leteltével olyan egy sivatagra juttok, hogy tíz évig se találnátok a határára'. — Aztán kiszakít a fejéből három szőrszálat, oda adja a fiúknak és így folytatja: ‚Mikor elértek a sivataghoz, gyújtsátok meg az egyik szőrszálat, de csak naplemente után. A *körmetlen-dev* úgy fél a tűztől, mint a haláltól és ha meglátja a világosságot, belyebb húzódik a sivatagba; ti egyre utána. Három estén át folytassátok, míg csak a kastélyhoz nem értek. A kapujánál két kis madár áll őrt, cseréljétek meg az ételüket és nem lesz semmi bántódástok'. Elmegy a negyven fiú, megtalálják a negyven lányt és a *dev*en is győzedelmeskedve, haza térnek, egyszerre lakodalmaznak. (L. 90. m.)

Emberségesebb volt a *Csengős-dev*, a ki földalatti palotájából csak egyszer jött ki egy esztendőben. Összefogdosott ugyan ő is embert, asszonyt, de nem bántotta őket, hanem a kút fenekén lévő palotájában tartogatta. Roppant szerette a medvehúst, és a ki medvét tudott neki fogni, azt tejjel-mézzel táplálta. Ember nagyságú *dev* a szolgája, de fején jókora nagy szarvai, e szarvakon meg csengettyük voltak. Maga a *nagy-dev* hét hegy nagyságú, mindegyik szarva olyan, mint egy-egy fenyőfa, és a rajta levő csengők akár egy fűrdő kupolája. Fényes volt a háztartása, foglyai el se kívánkoztak a palotájából, sőt nem egyszer segített is egyikén-másikán, ha szerelem tűze kezdte őket égetni. (L. 89. m.)

A milyen különösek e devek, ép oly különösek a talizmánjai. A *körmetlen dev* talizmánja a palotájában levő kertben van. A kert közepében egy nagy medencze, fele vízzel, fele vérrel van megtelve. E véres vízben egy nagy állat úszkál, fele részében ember, fele részében hal. E hal gyomrában egy arany kalitka van, a kalitkában három zöldfejű galamb. A ki e galambokat kézre keríti, az egyúttal a *dev*et is legyőzi. (L. 90. m.) — Egy másik devnek a talizmánja, a hetedik föld rétegében van elrejtve. A hetedik földnek egy nagy-nagy kertjében ott sétál egy nagy macska, fejebúbján egy fehér szőrszállal. A ki ezt a szőrszálat megtudja kaparítani és hamarosan meggyújtani, az a *dev*vel is könnyen végez. De ez a macska olyan erős, hogy tíz oroszlánnal is megbirkózik és csak egyszer egy hónapban közelíthető meg, a mikor behunyja egy pár órára a szemeit. (L. 96. m.)

Hatalmuknál fogva a bűbájossághoz is értenek a *dev*ek. *Porszuk-dev* volt ezek közt a leghatalmasabb, a ki anyjától tanulta volt e mesterséget, ő tőle meg a fia tanulta meg. Egyszer egy esztendőben van a napja, a mikor nem foglalkozik varázslással, és ez időt felhasználva, elveszi tőle egy padisá a fiát, a kit a *dev* rabolt volt el tőle. Az volt a szerencséje a padisának, hogy a *dev*nél hatalmasabb szellemek vették pártfogásuk alá. Mert utána indult a *dev* a fiúval menekülő apának, a levegőből csapott le rá és már-már megragadja a szegény embereket, a midőn csattan a mentő szellem korbácsa és visszariad tőle e *dev*. A fiú lakodalma estéjén még egy-

szer megpróbálkozik a *dev*. Elfelejtette a pádisá a szent füstölést és ime egyszerre csak elsötétedik az ég alja, szelek dúlják a sötét levegőt és megjelenik a hatalmas *dev*. Kapja a pádisa a füstölőt, meggyújtja, hát rémítőt kiált a *dev*: ‚Megégetted lelkemet óh pádisá, fű és virág ne nőjjön a kertedben.' Más napra kelve, mintha csak leégett volna az egész kert, de beleégett a varázsló *dev* is. (L. 92. m.)

*

A szellemek leggonoszabbjai a *sárkányok*. Folyvást ellenségeskedésben vannak az emberekkel ez a többi szellemekkel, és egyre fiatal lányok után áhítoznak.

Négy ifjú vadászott együtt egy vidéken és a mint egy kút mellett halad el egy nap az útjok, nyögés meg jajszó hallatszik ki belőle. Leszáll az egyik, hát tele van a kút feneke agyon kínozott emberekkel, és a mint kinyit egy vasajtót, megpillant egy nagy palotát. Bemegy, rendre kinyit negyven szobát, mindegyikben egy-egy gyászruhájú lány, mécses előttük, úgy varrogatnak nagy szomorúan. Benyit a negyvenegyedikbe is, és jóformán a védelemre se készülhetett, mert megragadja a sárkány, és úgy visszalódítja a kút fenekére, hogy moczczanni se tudott onnan. Úgy járt a másik kettő is. A negyedik szerencsésebb volt, mert egy csapásra leszabta a sárkány két karját, és egy másodikra a lelkét küldte a pokolba. Bemegy azután a lányokhoz és a mint leemeli az arczukról a fekete fátyolt, hát csak megvilágosította a szépségük az egész palotát. Veszik aztán a tűjöket, a mikkel dolgoztak, beleszúrják a sebesülten fekvő ifjakba, és ime megannyija magához tér. Megrakodva sok drágasággal hagyták el a sárkány barlangját, és a negyven lányon megosztozkodva, úgy tértek vissza hazájukba. (L. 88. m.)

Egy anyjától eltévedt fiúcska anyja keresésére indul, de útközben egy hétfejű sárkány állja el az útját. Neki gyürkőzik a fiú, és bármennyire szórja is a sárkány a torkából a tüzet, megöli a szörnyeteget. De megtudja a sárkány testvére a dolgot, és addig keresi a fiút, míg rá talál. Ez is hasonló sorsra jut, mint a másik, és a mint legurul a feje, behengergőzik egy kútba. Utána megy a

fiú, leszáll a fej után a kút fenekébe, hát ahol egy lépcső vezet a sárkány palotájába. Bemegy, és a mint kinyitja a legnagyobb termét, megpillant egy szép trónon ülő tündér lányt. Veszi a lányt, meg a sok kincset, úgy hagyják el *Szolukszuz* sárkány birodalmát. (L. 82. m.)

Nem olyan könnyű volt elbánni a *Láthatatlan* sárkánynyal, a kit még a szellemek se tudtak legyőzni. Egy talizmánja volt ugyanis e sárkánynak, a hetedik égnek egy csillaga. De addig járt utána egy királyfi, míg megtanította a *Smaragd Anka*, hogy hogyan juthatna e talizmánhoz. Egyszer egy esztendőben ugyanis, leszokott volt e csillag szállani a sárkányhoz; mint tűzdarab hull le az égből, de mihelyt a földre ér, vízzé válik. Ha valaki megleli e csillaghullást és abban a pillanatban, a mikor vízzé válik, betakarja valamivel és egyet hörpint belőle, és a víz alatt lévő homokkal megtöltheti a zsebeit, meg van törve a sárkány hatalma. Úgy tesz a királyfi és a mint a lehulló tűzcsillag vízzé változik, kettőt-hármat hörpint belőle. Úgy égette a víz, mintha csak eleven tüzet nyelt volna. A másik pillanatban már látható lett a rémítő nagy sárkány, a mint nagy nyöszörögve esdekel az életéért. Kiveszi a királyfi a a homokot, és a mint rászórja a sárkányra, ott iadta a lelkét. (L. 87. m.)

Az volt egy pádisának a búja, hogy valamennyi gyermekét ellopták a rossz szellemek. Keresésére indul a negyven gyerekének és hosszas bujdosás után egy rakás sárkánykölyök közé jut. Fiatalok voltak még, anyjuk mellől tévedtek el. Kikerüli őket a pádisá, de alig jár egy darabot, előtte a sárkány-kölykök anyja, és kérdi tőle, hogy nem látta-e a gyerekeit. Útba igazítja a pádisá és a mint csakugyan megtalálta a magzatait, kérdi az embertől, hogy mivel hálálja meg a jó tettét. Elmondja a baját a sárkánynak, hogy negyven gyereke veszett el, azokat keresi. ‚Azon segítünk', mondja a sárkány és viszi a pádisát a palotájába. Ott elmondja neki, hogy *Zümbül* peri köskjében vannak a gyermekei, az rabolta el őket. ‚Az én nevem *Fekete-sárkány*, — folytatja az állat — nem messze ide lakik a testvérem a *Veres-sárkány*; vigyázz közelébe ne enj, mert szemének a varázsa, ezer lépésnyire is hamuvá éget. Ha azt

kiáltod neki, hogy tiszteltet a *Fekete-sárkány*, háttal fordul feléd, hogy meg ne égessen, és a többi dolgod is elintézi'. Útra kél a pádisá, és a mint meglátja a másik sárkány tűzbirodalmát, jó messziről kezdi, hogy: ‚Tiszteltet a *Fekete-sárkány* testvéred'. Legott hátra fordul a másik, hogy ne égesse el a testvére vendégét és a mint közelébe jut az ember, meghallgatja a kérését. ‚Menj egyenesen *Zümbül* peri köskjébe — mondja neki a tűz sárkány — és küld ide'. Elmegy a pádisá az arab periért, oda viszi a sárkány elé, a ki ráparancsol, hogy adja vissza a pádisá ellopott gyerekeit. Hosszas egyezkedés után megkapja a pádisá a gyerekeit, és mielőtt útra kelnének, egy szőrszálat ad neki a sárkány, hogy hasítsa ketté, ha veszedelem éri. A másik sárkány is ellátja még tanácscsal és boldogan tér vissza a birodalmába. (L. 92. m.)

Egy *Bej-börek* nevű vitéz is, hogy, hogynem, egy gonosz sárkány körmei közé jutott. De megtudta a talizmánját, mely a tenger közepén, egy hal gyomrában volt, és táltos paripájával a *Rengi-bozzal* oda viteti magát. Megleste míg feljött a hal a víz színére és a mint megpillantotta a fejét, ketté csapta a kardjával. Olyan vihar támadt a tengeren, hogyha a táltos ott nincs, belevész a fiú. Megpillantja aztán a tenger felszínén a kalitkában levő három madarat, és a mint megölte őket, vége lett a sárkánynak is. (L. 66. m.)

A lalájával volt együtt egy pádisá, a mint a tűzokádó sárkánynyal találkoztak. A lalát hamuvá égette a lángjával, de e közben olyan sebet kapott a sárkány a pádisától, hogy nagy nehezen tudta magát a palotájába vonszolni. Lemegy a pádisá is a kútba, hát annyi ott a népség, hogy ember ember hátán. Megjelenik előtte a világ-nagyszájú arablány, és mondja neki, hogy ez itt a sárkány városa, a sok ember meg mind a foglya, a kik alig várják a szabadulás óráját. ‚Ép azért jöttem, — mondja a pádisá — hogy megöljem a sárkányt', s kérdi az arabtól, hogy hol akadhatna rá. Az arab elküldi az anyjához, az arab *Merdsán*hoz, hogy az majd megmondja neki az útat. A peri homokot ad neki egy kendővel, megmutatja az utat, és mondja, hogy a mint meglátja a sárkányt, a homokot a szeme közé szórja. Biztatja, hogy az ő lánya, a sárkány arabját se kímélje, mert kettesével pusztítgatják a sok em-

bert. — E közben megbánta az arab lány, hogy a pádisát az anyjához küldötte, felkeresi a sárkány szeretőjét és írral, orvossággal gyógyítgatja a sebét. De ehol a pádisá. Fogadja az arab lány, hogy majd szép szóval hálóba keríti, de a pádisá veszi a port és a mint a szeme közé szórja, úgy eltünik onnan, mintha sohse lett volna ott. Aztán oda megy a lányok közzé és elmulatja köztük az időt. A sárkány, a ki e közben meggyógyúlt, szintén előkerült, és az arab után szagolgat. Elrejtőzködik a pádisá egy ajtó mögé, és a mint a kemenczényire tátott szájával és pokoltüzű szemeivel közel ér hozzá a sárkány, veszi a homokot és a szeme közé szórja. Tehetetlenné vált a rengeteg sárkány és elpusztult az arabja után. (L. 93. m.)

*

Leggonoszabb csoportja a rossz szellemeknek, a *boszorkány* és *bűvölő sereg*. Ördögök és sárkányok szolgálatába szegődnek, de nem hogy a szükségben levőkön segítsenek, hanem, hogy veszedelembe ejtsék őket. Értenek a bűbájossághoz, különféle emberi és állati alakot öltenek, és főleg a tündérek ellen szeretnek nagyon ármánykodni.

Menekülőben volt egy szerelmes pár, a boszorkány meg üldözte őket. Egy fa alá tértek meg pihenni, a királyfi és a szultánkisasszony; lalájuk meg őrködött felettük. Egyszerre csak két galamb száll a fára, az egyik sír, a másik nevet. ‚Hogy tudsz ilyenkor nevetni?' feddi az egyik a másikát. ‚Egy gonosz boszorkány üldözi szegényeket, egy szép ló alakjában kerül majd elibük és ha csak megérintik, ellenségükhöz viszi őket vissza'. — ‚Üssék a lovat agyon, és megszabadulnak a boszorkánytól', mondja a másik és folytatja nevetését. ‚Igen, de a tulsó hegyen ismét előkerül a boszorkány; ezúttal szép kis kutyává fog változni', kezdi ismét az egyik. ‚Azt is üssék agyon', feleli a nevető galamb. ‚Ez se használ — mondja az első — mert a lakodalom éjjelén ismét eljön értök a boszorkány.' ‚Ha harmadszorra is megölik, akkor aztán nincs mitől félniök', feleli a madár, és e szókkal: ‚Kővé váljon, a

ki tovább adja', elrepül a két galamb. — Nem szól a lala semmit, hanem a mint felkel a két szerelmes, folytatják az útjokat hazafelé. Egyszerre csak egy szép ló pattan elibük és már-már megfogná a királyfi, midőn egy csapásra agyonüti a lala. A tulsó hegy megől egy szép kis kutya ugrándozik elibük, ezt is megöli a lala és békességgel térnek az országukba. A menyegző éjjelén belopózkodik a szobájukba, és harmadszorra is megöli a boszorkány-szörnyeteget. De hogy, hogy nem, gyanúba veszik a lalát és halállal fenyegetik, ha el nem mondja a valót. Kezdi a két madár dolgát beszélni, és a mint elvégezte azon nyomban kővé vált. Megjelenik a *pir* a tettét szánó bánó királyfi álmában, és kijelenti neki, hogy csak úgy támaszthatja fel hű laláját, ha egyetlen gyermekét feláldozza és vérével a kővé vált lalát bekeni. Kapja másnap a királyfi a gyermekét, levágja a lala kövén, és ime életre ébredt tőle. Majd a *pir* jelenik meg ismét és Álláh könyörületéért imádkozva, a gyermeknek is visszaadja az életét. Egyik karjában a gyermeke, másik kezével a lalát fogva, úgy mennek a mit sem sejtő szultán-asszony elé, és nagy örömükben áldozatokat vágnak, rabokat szabadítanak fel. (L. 74. m.)

Egy másik boszorkány, a rózsatündéreket kereső pádisának állja el az útját. Először mint agár csalogatja maga után, majd rókává változik a boszorkány, és végül mint kéregető öreg asszony jelenik meg előtte. Megmutatja neki az utat, hogy hogyan juthat be a rózsalányokhoz, és mikorára a palota elé ér, megint ott a boszorkány. Ezúttal öreg embernek *(pir)* mutatkozott. Ismét tanácsot ad a pádisának és lelkére köti, hogy ‚*Csil*-anyó'-t kiáltson be az udvarba. Ez volt a neve a boszorkánynak. Alig hogy meghallják a tündérek ezt a nevet, kisietnek és nagy örömükre nem a boszorkány, hanem a pádisá jött el hozzájuk. — Oda van a pádisá a rózsalányok ellenségeit megölni és a mikor visszatérőben van, megint útjában a boszorkány. Egy végtelen nagy tengert varázsol a pádisá elé, de segítségére jön a smaragd *Anka*, és mihelyt bemerül a tengerbe, úgy eltünik a víze, mintha kiégették volna. Később megint csalittal, bozóttal veszi körül a pádisát, ezt is elégeti az *Anka*-madár. Utolsót próbálva, tűzzé varázsol mindent a

boszorkány, de ehol az Anka és olyat fú a tüzön, hogy a boszorkány is belé égett. (L. 87. m.)

Egy másik szegény fiú már azon volt, hogy elveszi a szíve választottját. De útjába kerül a boszorkány és ráolvasással szarvassá változik. Egész a *Világ-szépe* kertjéig csalja a fiút, és ott hirtelen eltünik. Bemegy a kertbe és megtudja a tündérektől, hogy a boszorkány csalta ide, hogy veszedelembe ejtse. Megmutatják neki az útat és három szőrszálat is adnak neki, hogy azzal majd védekezzék a boszorkány elől. Először a kijáratot tünteti el előle a boszorkány, aztán tengert varázsol elé, melyen sehogyse tud átkelni. A tündérek egy nagy tüzes követ varázsolnak a tenger közepére, úgy hogy forrni kezdett a víz akár egy tüzes forrás. Majd egy gólyává változik a boszorkány és a mint csattogtatja a szárnyait, neki rohan a tündérek kutyája és darabokra tépi. (L. 96. m.)

De nem mindig ilyen lelketlenek a boszorkányok. Jó pénzért, főleg egy marok aranyért, készek még a szerelmeseket is szolgálni. Az indiai királyfi megszeretett egy szultán-leányt és segítségért a híres *Emir* asszonyhoz folyamodott. A jósasszony egy üveget vesz elő, megtölti vízzel, egy-kétszer ráolvas, és oda adja a királyfinak. ‚Nincs az a lány a világon — mondja neki az asszony — hogy beléd ne szeressen, ha megitatod vele ezt a vizet'. Orvosnak öltözködve, úgy állít be a királyfi a szultán-lány palotájába, és alig hogy iszik a lány a vízből, égetni kezdi a szerelem tüze. Egymáséi lettek nem sokára. (L. 97. m.)

Egy másik varázsló kitanított egy fiút a varázs mesterségre. Megszökik a mesterétől és mondja az anyjának, hogy egy fürdővé fog változni másnap, adja el jó áron, de a kulcsot tartsa meg. Neszét vette a mestere, megveszi a fürdőt és addig áltatja az asszonyt szóval, míg a kulcsot is oda adja neki. Erre madárrá változik a fürdő és elrepül; utána a mester mint sólyom. Ekkor rózsává lesz a fiú és egy pádisá ölébe hull, a mester meg költővé válik, egy dalt énekel és jutalmul a rózsát kéri. A rózsa darává válik, a költő meg kakassá, és úgy kapkod a daraszemek után. A pádisá térde alatt maradt egy szem, hirtelen emberi alakra támad és kitekeri a kakas nyakát. (L. 84. m.)

Egész serege a bűvészeknek és csillagvizsgálóknak bolyong a meseországban. Titkos könyvekből megtanulják a madarak nyelvét, a varázslás mesterségét, oda tünnek, a hová akarnak, olyan alakká változnak, a milyen eszükbe jut. — Egy szegény emberből lett pádisá csillagvizsgáló tudományokra akarja adni a fejét. Jön hozzá a leczkeadó *hodsa* és kiküldi a pádisát egy könyvért, a lépcső aljába. Veszi a mécsest, kimegy a könyvért és a mint lapozgatni kezd benne, egyszerre csak egy madár ragadja meg és elrepül vele messzire, messzire. Az elvarázsolt pádisá *Bagdad*ban van, ott munka után lát, megházasodik és hosszú évek után, egyszerre csak ismét ragadja a madár és leteszi a palotájában, a lépcsőnél. A mécses is azonmód, a mint évekkel ezelőtt ott hagyta volt, a hodsa várja és mondja neki, hogy ilyen a bűvészet tudománya. (L. 16. m.)

Hires eledel a *mádsun*, egy tésztából és különféle fűszerekből készített bűvös édesség. Egy szegény embernek az volt az örökös gondja, hogy nem áldotta meg Álláh a házát gyerekekkel. Megjelenik a dervis az asszony álmában és mondja neki, hogy meglesz a kivánsága, ha negyven fűszerből készített *mádsunt* eszik. Elkészíti az asszony a mádsunt, de véletlenségből meglátja az ura és — megeszi. Alig telik bele kilencz hónap meg tíz nap, szülhetnékje támad az embernek. Szalad az udvarba, az udvarból a mezőre és megszül egy kis tököcskét. Aj megijed a szegény ember e magzatja láttára. Szalad eszeveszetten haza, de mindenütt utána a tököcske, és a mint haza érnek, kéri a tököcske az apját, hogy taníttassa ki a hímzésre. Oda adják egy mesternek, hát lelkem, olyan remekeket készít, hogy a pádisáig jutott el a híre. Megneszeli a királyfi a dolgot és feleségül kéri a tököcskét. Nem is volt oka megbánni, mert olyan szépséges szép lány lett a tököcskéből, hogy a *perik* se különbek nála. (L. 48. m.)

Híres hazája a bűvölő mestereknek *India* és *Jemen* országa. Az indiai szultán-leány nem akar közönséges halandóhoz menni, ő maga készít magának embert. Negyven teve-teher *mosuszt* és ugyanannyi *ambrát* össze gyúr, ember formát ad neki, és negyven napig imádkozva megelevenedik a *mosusz-ambra*. Aztán, hogy ne

lássa a föld színét, a föld alatt készittett neki palotát, csonttalan húst etet vele és úgy várja a lány, hogy megnőjjön. Egyszer azonban csont került a húsba, kitöri vele a palotája ablak-tetejét és a mint megpillantja a szabad levegőt, ki kivánkozik a barlangjából. Kiviszi egy nap a *hodsá*ja, de alig, hogy megpillantja a lova, mely szintén mosuszból és ambrából készült, a hátára kapja és repül vele *Jemen*be. Az ottani szultán-lány is megszereti a fiút, de *Mosusz-ambra* egyre szomorkodik, és csak akkor vidul fel ismét, mikor rá akad a szultánja. Hazamennek és el se válnak egymástól többé. (L. 32. m.)

Nagy bűvös hírében van *Jemen király fia*, az a lány szereti meg a kit ő akar; az lesz a felesége, a kinek az álmában megjelenik. A ki az ő bűvös tükrébe bele talál pillantani, madárrá válik és ha a mese birodalom túlsó felén volna is, egy pillanat alatt nála terem. (L. 38. m.)

Kirez bej gyűrűjének is meg volt az a varázshatalma, hogy a kinek birtokába kerül, az örök boldogsághoz is eljut. Egy szegény embernek a legkisebbik lánya, a ki szintén értett a bűvösséghez, meg akarja e gyűrűt szerezni. Egy kis kutyájával átmegy a bej szigetére, ellopja a gyűrűt, és a boldogság reményével együtt *Kirez bej*t is megnyeri magának. (L. 64. m.)

Torlak királyfi úgy jött a világra, hogy egy *dervis* bűvös almát etetett az anyjával. Kis korában a gyémánt *Anká*hoz került, ott meg a madarak nyelvét tanulta meg. De vesztére, mert a mint üldögélnek egy nap a királyfival, meghallja, hogy mit csicsereg egy fán két madár és meg nem állhatta, hogy el ne mosolyogja magát a két kis szerelmes beszédén. A kiváncsi királyfi megtudja tőle, hogy a két galamb egyike az indiai szultán-kisasszony, a másika meg egy szerelmes királyfi. Rögtön azt kivánta a pádisá fia a szegény *Torlak*tól, hogy ő azt a szultán-lányt okvetetlen látni akarja. Elindul a fiú és a mint elérkezik, a lány szobájába repül. Megfogja a szép madarat a szultán-lány, arany kalitkát csináltat neki és egész nap úgy gyönyörködik benne. Éjnek idején azonban ismét emberré változik a madár, megissza a lány serbetjét, a fejénél levő gyertyatartót a lábához teszi, és addig cserélgeti a gyertyát, addig

issza a serbetet, míg meglesi a lány és tetten éri a szép legényt. — Mennek másnap a lány apjához és kijelentik előtte egymás szerelmét. Három munkát végeztet elébb *Torlak*kal a pádisá, hamuból darát választat ki vele, megviaskodtatja egy peri-féle tündérrel, és miután kiállotta a próbát, oda adja neki a szultán-lányt. Vissza térnek a fiú hazájába, és elmondja Torlak a pádisának a történteket. Nem a királyfié, hanem *Torlaké* lett a lány, később a birodalom is. (L. 31. m.)

*

Befejeztük a török mesebirodalom rövid, vázlatos leírását. E majdnem százra rugó meseviláq, a maga egyszerű mesterkéletlen nyelvén, majdnem az összes anyagot magában foglalja, melyet a török nép mese-képzelete megalkotott. Úgy jegyeztük fel, a hogy a nép ajkán él, idegen elemmel ki nem czifrázva, keleti színpompájától meg nem fosztva. Legyen későbbi feladat dolga e meséket apróra szedni, más népek meséivel összehasonlítani, és esetleges tanuságokat belőle kikövetkeztetni. Ezuttal a gyűjtő feladatát végeztük, a gyűjtött kincsről adtunk számot.

II.

A kötet hátra levő részét *találós mesék (bilmeže)* és *népdalok (türkü)* képezik. Eredeti népi termék mind a kettő, és a nyelv tisztaságán kívül, formájuk is méltó a figyelemre. Ezek ugyanis a török népköltészetnek versben és rímekben kifejezett adalékai. A találós mesék egy része próza ugyan, de a legtöbbje ritmikus és rímelő, sőt itt-ott az alliteratio is kihangzik belőlük. Mindezekről a kötet végén levő *Jegyzetekben* adván számot, ezúttal néhány tárgyi megjegyzésre kell szorítkoznunk.

Ép a mint a ‚nép-*masal*'-lal szemben a ‚mű-*hikjáje*', úgy áll a ‚nép-*türkü*'-vel átellenben a ‚mű-*sárki*'. Csakhogy, míg a *masal*-t (mese) a *hikjájé*tól (elbeszélés) főleg a nyelv különböztette meg, addig a *türkü*-t (népdal) a *sárki*-tól (műdal) a különböző versforma is külön helyezi. Más versformája van a műköltői *sárki*nak, más

ismét a népies *türkü*nek. Az előbbi versformája az araboktól átvett *időmértékes verselés*; az utóbbié, a törököktől annyira lenézett és figyelembe se vett *szótag számító ritmus*. Az idegen mintára készült *sárki* a műveltebb elemeknek szól, a *türkü* csak az alsóbb osztályt, az írni olvasni nem tudókat, mulattatja. Amaz mű, vagyis arab és perzsa elemekkel vegyült nyelven van megírva; emez népi, vagyis tiszta török nyelven keletkezett. És innen magyarázható meg az a jelenség, hogy egyetlen egy nép költészetében sincs oly nagy ellentét nép- és műköltészet közt, mint a törököknél. Mintha más volna a nép, melynek a *sárki* szól, és ismét más, melyet a *türkü* illet. Mert e két fajta dal közt, nem csak tárgyi, hanem nyelvi különbség is van, sőt mi több, még a *melódia* különbsége is emeli köztük a válaszfalt. Más ‚nótája' van a *sárki*nak, más a *türkü*nek. A *sárki*nak, ép úgy mint a versformája, a dallama is *arab*; míg a *türkü* melódiája, török földön termett, nemzeti. Hiszen magának a *türkü*nek a *türk* (török) szótól való eredete is e mellett szól, és érdekes analógiául szolgálhat a *román*tól származó *román*czhoz. Csak sajnálni lehet, hogy a konstantinápolyi efendi izlés, teljesen kiszorította e népdalokat, és csak egyes negyedekben, az alsóbb néposztálynál, ha található még némi maradéka. Hogy mily nagy nehézséggel jár e dugvást tenyésző dalok gyűjtése, arról csak annak lehet igazi fogalma, a ki ismeri a török nyelvi és társadalmi viszonyokat.

A ritmusos és néha rímes adalékok sorát a *bilmeže* (találós mese) kezdi meg. Ennek is van egy veszedelmes ellenfele, az időmértékes *muamma*, mely mesterkélt és nem török, és épp azért szivesebben látott költői faj. A gyermekvilág azonban a *bilmedsé*vel mulatozik, és csak akkor váltja fel a *muammá*val, ha megtanulta a megérthetéséhez szükséges arab szókat.

A *népdalok* sorát *máni*val, négy sorból álló, és egymással rímelő versecskékkel kezdtük meg. Maga a szó ‚értelmet, jelentést' jelent, és a *máni atmak* (mánit dobni) kifejezése egyértelmű az ‚udvarolni' szóval. Különösen szép tavaszi nappalokon, a mikor csónakok lepik el az *arany szarvat*, és tódul a fiatalság a *kjádhanei* mulató völgybe; akkor dobálóznak igazában a mánikkal, szerelmet

kifejező versecskékkel. Az alsóbb néposztályokban jövendölő erőt tulajdonítanak neki. Asszony-mulatságokon, főleg gyermekágyas és lakodalmi ünnepeken, összeírnak néhány száz *mánit*, bele teszik egy kosárba, és a jelenlevők mindegyikének egyet-egyet juttatva, úgy lesik a jelentését.

De legnagyobb ünnepe a *máni*-nak a *hidreliz*, a tavasz első nappalja. Előtte való nap összegyűl a sok asszony meg a lány egy udvarban, elővesznek egy fazekat és a jövendőjére kíváncsi bele dob valami tárgyat, gyűrűt, karpereczet vagy más effélét. Megtöltik aztán a fazekat vízzel és rózsabokor alá temetve, ott hagyják másnapig. Korán reggel megint együtt a sok nép, kiássák a fazekat és a legfiatalabb leánynak bekötik a szemét, egy másik meg bontja a fazekat és veszi ki belőle a bedobott tárgyakat. Mindegyikre egy-egy *mánit* mond a bekötött szemű lány, és az köztük a legboldogabb, a kinek szép *bej*-t jövendöl a vers.*

A tulajdonképpi *népdalok*at több csoportra osztottam. Nagyobb része szerelmi dal, és kevés benne az olyan, mely e tárgytól eltérne. Egy-két betyár- és katona-dalt kivéve, csupán a *bekcsi* rigmusai azok, melyek a mindennapi élet apróságaival foglalkoznak. Az egyes dalok versszakai közt többnyire laza az összefüggés, és főleg a refrain az, mely őket egy dallá köti össze. És épp azért, a *mánik* tekinthetők a dalok legeredetibb alakjaiúl. Van is a gyűjteményemben akárhány olyan dal, mely különböző, de egy és ugyanazon szóval kezdődő *mánik*ból van össze szerkesztve.

A *bekcsi* (éjjeli őr)-dalok inkább verses rigmusoknak nevezhetők. A különböző negyedek éjjeli őrei veszik Ramazánkor a nagy dobot, és házról-házra járva, úgy gyűjtögetik össze a *baksis*t. Az egyik dobol, a másik énekel hozzá, és hogy nem mindig költői a tárgy, a mit megénekelnek, az a fordításunkból is kitetszik. A for-

---

* Egy másik faja a *mánik*nak a *dsinász* (két értelmű szó). Az ismétlődő rímek ugyanegy szóból állanak, csakhogy más más a jelentésük. E szójátékos *mánik*at valamint egyéb *öreg-asszony mondásokat (koža karé lakérdésé)*, az orosz Tudományos Akadémia kiadásában megjelendő gyűjteményben (Proben aus der türkischen Volks-litteratur) fogom közölni.

dításról még meg kell jegyeznem, hogy lehetőleg a szöveghez kellett ragaszkodnom, és a hol nem világlik ki eléggé a jelentés, ott a Jegyzetek fognak bővebben számot adni.

Török népköltési Gyűjteményem befejezése alkalmával legyen szabad a legmélyebb hála érzettel megemlékeznem a *Magyar Tudományos Akadémiáról*, mely e gyűjtemény megjelenését, és a helyszínén való gyűjtést, úgy szellemi mint anyagi támogatásával lehetővé tette.

Konstantinápoly, 1889. február havában.

Dr. Kúnos Ignácz.

OSZMÁN-TÖRÖK NÉPMESÉK.

75.

Bir varměš bir jokmuš evvel zaman ičinde kalbur saman ičinde babam benim babam iken, ben babamẽn kẽzẽ idim, babam benim ōlum oldu, ben babamẽn anasẽ, arif olan anžak bilir ne dir bunun mānasẽ ... Vaktīle dünjanẽn öbür tarafẽnda devlerin olduklarẽ jerlere jakẽn bir memlekette gajet fakire üč kẽz-karẽndaš olup bunlar her geže sabaha kadar nā'š išler dikiš diker pamuk büker, sabālajẽn ičlerinden biri pazara götürür satar, o gün-kü jeježek ičežek jakažaklarẽnẽ alẽr getirirdi. Bir gün o memleketin hükümdarẽ ehalije bir šejden dolaj kẽzup üč geže evlerde mum jakẽlmamasẽnẽ, her kim mum jakarsa žeza göreẑēni bildirdi. Čožuklar ne japsẽnlar, karanlẽkta iš görülmez, čalẽšmasalar ertesi günü až kalažaklar, čaresiz odalarẽnẽn penžerelerine kalẽn perdeler asarlar, ufak idare fitili jakup artẽk gözlerinin göre bildī kadar iš išlerler, ekmek parasẽ kazanẽrlarměš. Bu jasā'n üčünžü geželi padiša janẽna bir iki adam alup ettī jasa'a karšu evinde mum jakan olup olmadẽnẽ anlamak ičün memleketi gezmẽ čẽkar, bu kẽzlarẽn evinin önüne gelir; mejer o geže penžerelerden birinin perdesinin bir tarafẽ azažẽk ačẽk kalměš-imiš.

Padiša mum ẽšẽnẽ görünže pek čok kẽzarsa-da janẽndakiler efendim biraz duralẽm, bu ev kimin dir anlajalẽm, belki bir lazim išleri var-dẽr, ejer öjle olmajup-ta jalnẽz olunan jasa'ẽ dinlememekten ilerü gelmiš šej ise, herne žeza emr ederseniz japmasẽ kolaj-dẽr gibi sözlerle padišahẽn öfkesini durdururlar, penžerenin altẽndan evi dinlemẽ karar verdiler. Kẽzlarẽn bir šejden χaberi jok, üčü oturup

hem iš išler, hem-de fakirliklerinden bir birlerīle derdleširlerdi; ičlerinden en büjü̇ ah ne olur padiša beni vekil harǧêna verse-de bol bol jemek jesem, ortanǧa beni-de rubaǧêsêna verse-de ben-de her gün jeni jeni ruba gejinsem, en küčüklerīse beni padiša kendisi alsa ona güldükče güller ačêlêr āladêkča inǧiler dökülür čoǧuklar do'ursam dedi. Küčükler dajma öjle olur, padiša bu sözleri išidüp ertesi günü bu üč kêzê sarajêna aldêrêr, büjünü vekil harǧêna, ortanǧasênê rubaǧêsêna verüp bunlara sarajênda birer jer verir, en küčük kêzê dahi kendisi alêr.

Bu üč karêndaš sarajda müzevhere batup türlü güzel jemekler jejüp ičüp zefkü safalarênda ola dursun küčük kêz padišahdan gebe kaldê. Günden güne karnê büjümē bašladê, en sōra dokuz aj on gün tamam olup kêzên ā'rêlarê bašladê, bu tarafta ise kardašlarênên etekleri tutušup ejer kardašêmêz dedī gibi bir čoǧuk do'ursa hič birimizin rahatêmêz kalmaz, bunun evvelǧe bir čaresini bulmalê-jêz dejüp sarajên ebesini čā'rdêlar, bir čok paralar verüp aman ebe hanêm bunun čaresi olsa senden ola bilir dediler. Ebe hanêm ise χatêrê sajêlêr ǧadêlardan olmā'la kêzlarêm merak etmejin, istedīnizden ālasênê japmak benden dejüp hemen iki köpek jaurusu ufak kutu ičine kojdu, iskemlesinin ičine sakladê, getirüp kêzǧā'zên vaktê gelüp biri erkek biri kêz iki tane nur topu gibi čoǧuk do'urdū gibi čoǧuklarê kutunun ičine kojdu, köpekleri mejdana attê, kêzên iki tane köpek jaurusu do'urdūnu padišaha χaber verdikleri gibi padišahên ǧan bašêna sêčrajup kêza gazeb ile memleketin ačêk bir jerinde jarê beline kadar toprā gömdürüp gelen gečenlerin jüzüne tükürerek birer taš atmasênê emr etti. Ebe hanêm čoǧuklarê aldê gibi memleketin dêšarêsêna čêkup baχčeler arasênda bir su kenarêna braktê, döndü saraja geldi.

O aralêk baχčuvan su kenarêna gelüp baktê-ki henüz dōmuš nur topu gibi iki čoǧuk, mejer baχčuvanên čoǧū olmazmêš. Herif čêldêrasêja sevinüp čoǧuklarê aldê gibi kulibesine getirdi, karêsīle beraber göbeklerini kestiler, bunlara güzelǧe bakmasênê baχčuvan karêsêna tembih etti. Baχčuvanên karêsê bir memesini birinin bir memesini öbürünün ā'zêna verinǧe kudretten iki memesine-de süt geldi, bunlardan kêz āladêkča inǧiler dökülmē güldükče güller ačêlmā

bašladẽnẽ baχčuvan ile haremi görünže šašẽrup hemen inžileri gülleri toplajup Allahẽn kendilerine bir büjük gečinmek verdĩne šükr ettiler. Baχčuvan ise vakitsiz olarak hič görülmedik renkte ačẽlan gülleri sepetlere jelleštirüp padišahẽn sarajẽna götürdü, padiša ašẽrẽ sevinüp baχčuvana čok para verdi. Ertesi gün jine böjle bir sepet gül götürünže vakitsiz her gün bir sepet gül jetištirmek görülmüš šej olmadẽndan padiša bu gülleri saraj halkẽna dā'ttẽ, bu gülleri nasl jetištirdĩni baχčuvandan sorarsa-da baχčuvan čožuklarẽ bildirmeježek sözlerle o gün iši gečištirdi, lakin kẽzlar čožuklarẽn sā olduklarẽnẽ bu güllerden anlajup aman iš mejdana čẽkažak deje hemen ebe hanẽmẽ čā'rẽrlar, aman ebe hanẽm čožuklar mejdana čẽktẽ, ne japarsan sen japažān dedilerse-de ebe hanẽm ajol ben onlarẽ memleketin tā dẽšarẽsẽnda bir dere kenarẽna attẽm, göbeklerini kesmedim, šindije kadar čoktan ölmüšler dir jollu lakẽrdẽlar söjledi; lakin kẽzlar bir türlü kanmajup čožuklarẽ her nerede olursa olsun bularak ortadan kaldẽrẽlmasĩčün ašẽrẽ reža ettiler. Ebe čaresiz kalup dōru čožuklarẽ braktẽ baχčeler tarafẽna gitti, čožuklarẽn bulundū baχčuvanẽn karẽsẽ bunlara süt verijor, ebe dōruluktan selam verüp baχčuvanẽn haremĩle lakẽrdẽja bašladẽ, kẽzẽm bu čožuklar senin-mi mašallah kẽrk bir kerre mašallah nazar dejmesin, ne-de güzel, baχčuvanẽn karẽsẽ hanẽm bunža seneler dir čožūm olmadẽ, erkejimle ben čožuk jüzüne hasret idik, Allah kudretten bunlarẽ ihsan etti. Kẽzẽm nasl oldu, baχčuvanẽn haremi bir gün kožam baχčenin janẽnda akan sujun kenarẽnda gezerken bunlarẽ bir kutu ičinde bulur, hemen alup kulibeje getirir, ben-de čožuklarẽ görüp ičimde čožuk sevmesi gelerek göbeklerini kestim kundakladẽm, memelerimi ā'zlarẽna verdĩm gibi iki mememden-de süt fẽrlamā bašladẽ, öldürmejen tanrẽm bu güne kadar jašadijor, ebe kẽzẽm benim išittĩme göre kẽz güldükče güller ačẽlup āladẽkča inžiler dökülijormuš, iki gün-dür kožan bu güllerden saraja götürijormuš, aslẽ var-mẽ dedikte baχčuvanẽn karẽsẽ evet hanẽm ninežĩm der. Ebe hanẽm kẽzẽm aman beni ele verme, seni žanẽm gibi sevdĩm ičün söjlijorum, ne japarsanẽz japẽn, bu čožuklarẽ bašẽnẽzdan def ediniz joksa išiniz fena dir, karẽ aman validežĩm sebebi ne, bize bundan ne zarar geležek, išimiz neden fena olažak, ebe ā kẽzẽm išitmediniz-mi bu čožuklar padišahẽn saraja

aldě o üč kěz-karěndašěn küčünden do'an čožuklar-děr, padiša validelerine kězdě jere gömdürdü, kendilerini-de kutuja kojup memleketin děšarěsěna attělar, Allaha emanet ol dejüp gider. Karě korkusundan ne japažā'ně šašěrup düšünür dururken kožasě gelir, kaděn iši anladěr, baχčuvan-da bašěndan korkup baχčeje epejže uzažěk bir māra varměš, čožuklarě oraja brakmā karar verirler, karě koža ālaja sězlaja bu čožuklarě alup māraja götürürler, altlarěna birer eski čuval jajup brakěrlar; mejer o dāda bir diši gejik jaurulaměš-měš, hikmeti χuda sabah akšam bu gejik gelüp čožuklarě emzirmē beslemē bašlar.

Čožuklar günden güne büjüjüp masallarda vakitler tez gečer, sekizer onar jašlarěna gelirler, o vakte kadar kězěn gülüp ālamasěndan māraněn iči güller inžilerle dolar. Bu iki kardaš herne kadar mārada gejik südīle büjüjüp insan görmediklerinden dil öreneme-mišler, bir birlerine kendilerine maχsus išaretle lakěrdě etmekte bulunmušlarsa-da jine hakkěn insanlara vermiš oldū akěl üzerine bu māraněn děšarěsěnda bir jer var-děr-ki bu gejik bize sabah akšam gelijor, jollarěně gösterdīnden čožuk bir gün janěna biraz inži alup māradan čěkar, rast gele šehrin jolunu tutup memlekete girer, birde bakar-ki čaršělar ačělměš, pazarlar kurulmuš, herkes alěš-verište dil bilmedīnden hič bišej anlajamazsa-da javaš javaš insanlarěn janěna sokulup janěnda-kǐ inžilerden bir tanesini gösterdī gibi bütün pazar halkě bašěna üšerler, išaretle ne istedīni sorup o gün jeježek ičežek giježekten herne lazěm-sa zijadesīle verirler, māraja getirüp kěz-kardašěna gösterir, birlikte jerler ičerler, örendī kadar kěza-da dil öretmē bašlar. Čožuk alěště jā, ertesi gün jine biraz inži alup čaršěja gider, bu defa ruba sělah hajvan baška bičok šejler alup döner, böjle böjle čožuk memleketi gezmē čaršě pazara gitmē alěšup bir čok genčlerle görüšür, git gide silah atmā, avda gezmē bašlar.

Bir gün bu čožuk avda gezerken mejer padiša dahi o gün ava čěkměš-měš, rast gelirler, padiša čožū gördü gibi ičine bir sevinmek düšüp čožū jürejine sokaža'ě gelir, janěnda bulunanlara aman ne güzel čožuk pek sevdim, kimin nesi dir anlajěn deje emr eder. Ušaklardan biri gidüp bejim nekadar čok av vurdunuz gibi bir kač söz

söjlerse-de čožuk tavrunu elden brakmajup Allahĕn jarattĕ hajvan čok, size-de jeter bana-da jeter dejüp oradan gider. Padiša saraja gelüp čožūn mohabbetīle adeta χasta olur, haremde ašĕrĕ telaš ile χastalĕnĕn sebebini sorarlar, padiša avda gördü čožū bildirerek ašĕrĕ sevdīni onun derdīle χastalandĕnĕ söjler, padišahĕn bu bildirišinden iki kĕz-kardaš čožūn jine mejdana čĕktĕnĕ anlajup hemen ebe hanĕmĕ čā'rĕrlar ebe gelir, iki kĕz-kardaš aman ebe hanĕm čožuklar jine mejdana čĕktĕ derler, ebe ajol siz čĕldĕrdĕnĕz-mĕ, onlarĕ baχčuvan da'a atalĕ bu kadar jĕl oldu, šindije kadar kemikleri kalmamĕš-tĕr, böjle deme padiša avdan geldi χastalandĕ, sebebini sordular, avda bir čožuk gördünü onun derdīle χastalandĕnĕ söjledi, čožūn kijafetini bildirdi, tĕpkĕ kardašĕmĕz, aman ebe hanĕm ne japarsan japmalĕ, bunu anlamalĕ derler. Ebe pek āla kĕzĕm amma ben hič ĕnanmajorum, bunža sene o da'a atĕlsĕnlar, jĕžekleri jok, geježekleri jok, šindije kadar ölmesinler čok šej, bunlar peri-mi žin-mi jok jok, o čožuklar dejl-dir, aman ebe hanĕm žanĕm ebe hanĕm, sen bilirsin, ille o čožuklar bunlar-dĕr, en sonu bunlar mejdana čĕkažak-tĕr, multak buna bir čare bulmalĕ, pekī ajol gider anlarĕm, onlar-sa bir čaresini bulurum, siz merak etmejin. Ebe bu iši bežereženji ičün kĕzlara söz verüp hemen māranĕn oldū da'ĕn jolunu tutar, māra kapusunun önüne gelüp ičeri bakar-ki güneš gibi kĕz güllere inžilere batmĕš oturijor, hemen selam vererek ičeri girer, kĕzžā'z bu karĕjĕ karšĕlajup bujrunuz ninežīm deje ičeri alĕr, pek čok ītibar eder, ebe ā kĕzĕm bu dā bašĕnda māra kösesinde jalnĕz-mĕ-sĕn, jok validežīm bir erkek kardašĕm var, gündüzleri bir bašĕna žanžā'zĕn sĕkĕlmaz-mĕ, kĕz birde sĕkĕlmĕš ne čare, burada olan šejlerle ejlenir vakit gečiririm, kĕzĕm seni kardašĕn čok sever-mi, kĕz elbette sever kardaš dejl-mi, ebe öjle ise kĕzĕm sana bišej söjlejim, fakat beni söjleme, akšam erkek kardašĕn gelinže bir čok āla sĕzla, o merak eder, ne ičün āladĕnĕ sorar biraz nazlan söjleme, o jine üzerine düšer, o zaman gündüzleri benim žanĕm čok sĕkĕlijor, ben ille Dilrukeš hanĕmĕn dikenini isterim de, dikeni getirt, bak dünjada öjle ejlenželi šej olur-mu der, kĕz pekī anažĕm kardašĕm geldī gibi isterim, bu sözler bitinže ebe oradan kalkup dōru saraja gelir, bu iše böjle bir jol bula bildīni söjler.

Biz gelelim čožuklara. Akšam olur kardašénén geležeji vakit kéz bir ālamak tutturur, āladékča inžiler dökülüp māra inži ile dolar, kézén gözleri jumruk gibi šišer, birde čožuk avdan gelir bakar-ki kéz-kardašénén halé fena, aslénė sorar, bir türlü kéz söjlemez, en sōra herne isterse japažā'né her šeji göze aldéražā'né énandérér, šte o vakit kéz-da Dilrukeš hanémén dikenini getirmesini ejer getirmezse ālaja ālaja kendini öldüreženi söjler. Čožuk Dilrukeš sözünü išittī gibi kendisine bir dalgénlék gelüp ā kardašém öjle bišej istijorsun-ki išitmedīm šej, Dilrukeš haném kim, bilmem-ki gidüp bulajém dikenini istejim derse-de kézén bir türlü gözü jašé dinmez, čožuk-ta anlar-ki olažak dejl, ertesi gün memlekete gidüp bir kač ajlék jejüp ičežek birde güzel hajvan hem silah alup jeježeklerin birezini māraja brakér, birezini-de kendi janéna alup kéz-kardašéna veda ile čékup gider.

Az gider uz gider dere tepe düm düz gider, bir čok vakit giderek peri padišahénén memleketine varér, önüne ovalar gelir-ki kervan göčmez, dālar čékar-ki kuš učmaz, dereler görür-ki jélan barsā'né sürümez, čožuk Allaha sé'énarak gide gide göz görmez jol iz belürmez bir ovaja düšer, ortasénda bir büjük güzel saraj, etrafénė bir dev kaplaméš jatér, hemen čožuk aténė üzerine sürüp jaklaštė gibi aténdan iner devin iki memesinden emüp dünja ayret anam ol deje ellerinden öper, dev-karésė esirgejerek bakup dünja ayret sen-de benim ōlum ol, ben šindi seni öldürürdüm, lakin bereket versin o günahsėz anan jerlerde jatijor, birde iki mememden emdin, söjle bakajém buralara ne iš ile geldin dedikte čožuk hikjajeji söjlejüp Dilrukešin dikenini almak ičün kendisine jardém etmesini ālajarak jalvarér. Dev ažeblenerek ōlum ben čožuklarém periler memleketlerinin sénérénė korlamak išimiz oldūndan ičerilerini bilemejiz, hele akšam olsun čožuklarém gelsin, birde onlardan soralém, ejer onlar-da bilmezse seni ortanža kardašéma gönderirim dejüp čožu'a bir tokat vurdū gibi bir lokma edüp dišinin kovūna sokar.

Akšam olur, gök gürlejerek šimšekler čakarak kijamet koparžasėna gürültülerle čožuklar gelüp ana adam eti kokijor deje bā'rėšmā bašlar, analarė bunlara kézup šerrinizden buraja adam nasl gele bilir-ki eti koksun, kim bilir bu gün ne kadar kurdun kušun

kanêna girdiniz, dišlerinizin arasênê joklajên der. Bunlar dišlerini karêštêrup birisi hajvan kafasê, biri budu čêkarup atarlar, analarênên janêna oturup biraz görüštükten sōra analarê o'ullarêm biri gelse benim iki mememden öpse, sizin neniz olur dedikte čožuklar karêndašêmêz olur derler, öjle ise elbet zararênêz dokunmaz dejüp dišinin arasêndan lokmajê čêkarêr bir tokat atar, čožuk evvel-ki haline gelir, devin čožuklarê sefa geldin kardašêmêz deje bunu elkišlerler, biraz görüšürler, analarê čožūn ne ičün geldīni bunlara söjler, bunlar-da Dilrukeš kim dir dikeni nasl šej dir bilemediklerini söjlejüp ortanža kêz-kardašêna götüreželerini söjlemekle ertesi gün čožū aldêklarê gibi bir anda bir čok jol alup ortanža kêz-kardašêna götürürler, ona-da iši uzun uzadêja anladêrlar, o-da Dilrukes adênê išitmedīni ōlanê kardašê o'ullu'a kabul ettī ičün kendisi-de öjle edüp akšam üzere čožuklarê geldī zaman büjük kêz-kardašêna göndereželēni söjler. Bunun üzerine devler čožū tejzelerine brakup giderler, akšam olur, onun-da čožuklarê gelir, analarê iši bunlara söjlerse-de bunlar-da Dilrukeši bilmediklerini, fakat bu čožuk kendilerine kardaš edildī ičün zararlarê dokunmajarak büjük kêz-kardašlarênên kalesine götürüp hikjajeji söjler. Büjük kardašê čožu'a ažijup esirgejerek ōlan Dilrukeši sana kim ōretti, o bir hazne dir-ki niže jüz bin têlêsêm ile saklanmêš jüz bin ölüler örtülmüš-tür, senin ne haddên var-ki Dilrukeši ele götürüp dikenini ala bilesin, ōlan bu jolda ölürsün gel bu sevdadan vaz geč derse-de čožuk eline ajā'na düšüp ašêrê jalvardênden karê dajanamajup dua et jerde jatan anana, hep onun χatêrê-dêr dejüp ōlanê önüne oturdarak šöjle ōredir, ōlum sabā erken atêna biner šu jolu tutturup gidersin, önüne bir battal kuju birde ufažêk ormanlêk čêkar, ormanlêk ičinde biraz avlanup diri diri beš on kadar kuš tutarsên, gelüp kujunun bašênda iki rikat namaz kêlup kušlarê kujuja atarsên, anaχtarê verin deje bā'rêrsên, kujudan sana bir anaχtar atarlar, anaχtarê alup gidersin, karšuna bir büjük māra kapusu čêkar, hemen kapuju ačar, ičeri girer sā elini saldêrêrsên karanlêkta eline ne gelirse alêrsên, arkana bakmadan döner anaχtarê kujuja atar gelirsin, ejer arkana bakarsan išin biter, ište sana söjleježēm söz bu kadar-dêr, hemen išini Allah rast getire. Čožuk ōrendī söz üzerine gidüp kujudan atêlan anaχtarê aldê

gibi māranêñ kapusunu ačup jā Allah deje sā elini saldêrêr, herne gečtīse alêr döner, anaχtarê kujuja atup atênê dizginlejüp az zemanda kendi mārasêna gelir, birde dikene ne baksên her bir budā'nda misli görülmemiš bir türlü kuš, her kuš bir makam ile ses verir, bir čalgê bir ahenk deme gitsin. Čožuk bunu görünže čektī sêkêntêlarê unudup aferim hemšire, istedīn kadar varmêš dejerek dikeni kardašêna verir.

Kêz dikenle ejlene dursun čožuk jine bir gün ava čêkar, o gün padiša jine avda imiš, čožu'a rast gelir, evvelki gibi čožukla bir kač lakêrdêdan sōra saraja gelüp χasta düšer, bu kerre-de padiša čožū avda görüp χasta oldū anlašêlmasê üzerine kêzlarên etekleri tutušup hemen ebeji čā'rêrlar, čožūn mejdana čêktênê söjlerler. Ebe ažeblenüp ertesi gün māraja gider, bakar-ki diken gelmiš, kêz onunla ejlenüp durijor, ebe selam verir, kêz evvelkinden čok ebeje ikram ile dikeni kardašênên getirdīni söjler, ebe čožū telef etmek ičün düzen kutusunun kapā'nê ačup kêzêm ejer Dilrukešin ajnasênê getirde bilirsen bu dikeni ömründe eline almazsên, zira o bir ajna dir-ki bütün alem ičinde dir, her neji istersen görürsün, jalvarêrêm kêzêm beni ele verme dejüp gider. Kêz jine bir ālama tutturup akšam üstü kardašê gelinžeje kadar mārajê inžīle doldurur, kardašê gelüp bakar-ki kêzên gözleri ālamaktan jumruk gibi šišmiš, benzi sap-sarê kesilmiš, sebebini sorar, bu defa Dilrukešin ajnasênê istedīni anlar, herne kadar jollarda-ki gečirdī ölüm korkularênê devleri šunlarê bunlarê söjlerse-de kêzê bir türlü bundan vaz gečiremez, čožuk dikeni nasl getirdīse ajnajê-da öjle čalup getirir. Iki kardaš ajnaja bakarlar-ki gerček bütün alem ičinde, herne isterlerse onu görürler, artêk kêz dikeni onudup bu ajne ile ejlenmē bašlar, kêz gündüzleri ajne ile ejlenir, čožuk ava gider.

Bir gün padišaha avda jine rast gelir, padiša čožū görünže bu kerre jürejine bir bajgênlêk čeker, güč hal ile saraja getirirler, sebebi-de o čožuk oldū dujulur. Iki kêz-kardaš jine ebeji čā'rup iš böjle böjle, jā bu čožū öldürürsün jā sana rahat jok derler, ebe ne japažā'nê šašêrup dōru māraja gider, bu kez Dilrukešin kendisini alup getirmesi ičün kardašênê sêkêštêrmasênê kêza bin hile bin düzen ile öredir. Akšam čožuk gelinže kêz bela baranê gibi göz jašê döküp mutlak Dilrukeš hanêmên kendini getirmesini ejer getirmezse kendi-

sini öldüreǯēni jalvarup söjler, čožuk kẽz-kardašẽnẽn böjle bir šej istemekte bulunmasẽna ağeble ā kardašẽm iki defa dir Dilrukeše giderken jollarda čektīm sẽkẽntẽlarẽ kurtuldūm ölümleri söjledim, bu belalar dikenīle ajnasẽnẽ getirmek ičün idi, šindi kendisini getirmẽ gidersem kim bilir ne kadar korkulara düšeǯẽm, gel bundan vaz geč, bana kẽjma derse-de kẽz bir türlü söz anlamaz. Sözü kẽssa keselim čožuk bu sefer gerčekten kẽza veda ile ölümüne gider gibi kalkar, dōru büjük dev-anasẽna gider, elini brakẽr ajā'nẽ öper, ajā'nẽ brakẽr elini öper, jalvarup jakarẽr, Dilrukeš hanẽmẽ almā geldīni söjlejinǯe dev-anasẽ bẽ ōlan sen ne ǯesur šej imišsin, gerček bu sefer ölümden güč kurtulursun, bu išten vaz gel deje bir čok sözler söjler, čožuk ölmek var dönmek jok aman nine sen bana bunun jolunu ōret, ben gider jā ölürüm jā Dilrukeši alẽrẽm jollu okadar jalvarẽr-ki karẽ čožūn jalvarmasẽna dajanamajup jeniden šöjle ōretir: ōlum gider kujudan anaχtarẽ alẽrsẽn, māranẽn kapusunu ačarsẽn, ičeri girersin önüne bir düz jol gelir, iki tarafẽna bakmajarak karanlẽkta o jola gidersin, bir čok gittikten sōra ajdẽnlẽ'a čẽkarsẽn, bir selvilije onun ilerisinde bir mezarlẽ'a rast gelirsin-ki bunlar Dilrukeši almak ičün gelenler olup hepsi tepeden tẽrna'a kadar taš olmušlar-dẽr, onlara bakmajup ilerülersin, Dilrukešin sarajẽ göründū gibi Dilrukeš deje čā'rẽrsẽn, ondan sōra ne olursun bilmem dejüp sözü keser. Čožuk dev-anasẽndan ajrẽlup jola düšer, ište čožuk o kujunun bašẽna varup evvelki gibi namaz kẽlar, tuttū kušlarẽ atar, anaχtarẽ alup māranẽn kapusundan girer, zindan gibi karanlẽk hič etrafẽna bakmajup hemen jolu tutturur. Gider gider gider, ajdẽnlẽk görünmẽ bašlajup jol bir selvilije varẽr-ki her biri göje baš čekmiš, in ǯin jok, ses jok seda jok, čožuk selvilerin arasẽndan gide gide mezarẽstana gelüp ne baksẽn mezarẽstan dejl, belki insan šeklinde hadsẽz hissabsẽz tašlar dikilmiš, taš dejl bunlarẽn her biri bir insan olup orada taš kesilmiš; čožu'a herne kadar ürkmek gelirse-de kendini toplajup jine joluna gider. Tamam-dẽr uzaktan gözler bakmā kamašẽr, güneš gibi parẽl-parẽl-parlar bir büjük saraj görünür, čožuk ōrendī veǯhile saraja jaklašẽnǯa avazẽ čẽktẽ kadar Dilrukeš deje bā'rẽr, dizlerine kadar taš kesilir, čožuk bir kerre daha Dilrukeš deje hajkẽrẽr, göbejine kadar taš olur, bir daha Dilrukeš deje čā'rẽr, bo'azẽna kadar taš

kesilir, artĕk son defa olarak ǯan havlīle Dilrukeš deje bā'rup tepesine kadar taš olmak üzere iken Dilrukeš altun nalĕnlarla košarak elinde-ki altun tasĕ hemen sarajĕn baχčesinde-ki havuzdan doldurup čožūn üzerine serptī gibi čožuk jeniden ǯan bulur.

Dilrukeš ā čožuk ne istersin, bir kerre geldin dikenimi aldĕn, bir daha geldin ajnamĕ götürdün, bunlara kanmadĕn, buralara kadar-da geldin, ah dua et o jerde jatan günahsĕz anana, joksa bu gün taš olur giderdin deje bir čok darĕlĕr, šindi ne istersin söjle bakajĕm der; čožuk hič čekinmejüp seni isterim, mutlaka alup götüreǯēm dejinže Dilrukeš öjle ise sözlerime ejiže kulak tut joksa ikimiz-de helak oluruz, šindi ben gider sarajdan kendime maχsus šejlerimi alĕr iki köhejlan hazĕrladup buraja gelirim, biz atlara binüp giderken sarajda kijamet kopar, dünja alt üstüne gelir, sen hič dönüp arkana bakmazsĕn, hemen jolumuza gideriz derse-de čožuk burada taš olmuš ne kadar adam varsa onlarĕ-da diriltmejinže šuradan šuraja gitmem deje ajak basar. Dilrukeš saraja gidüp jükte hafif pahada ā'r kĕjmatlĕ šejleri alĕr, atlarĕ hazĕrladĕr, hemen altun tasla havuzdan su alup serpmesi üzerine orada ne kadar taš varsa hepsi jeniden dirilüp bunlar-da jola giderler, sarajda ise kijametler kopar. Bunlar hič ardlarĕna bakmajup dōru čožukla māraja gelirler, kĕz-kardašĕ bunlarĕ karšulajup artĕk öpüšürler koklašĕrlar, bir kač gün rahat ederler, čožuk ava gitmek isterse-de Dilrukeš salĕ-vermez, čünkü Dilrukeš peri padišahĕnĕn kĕzĕ olup dünjada bunun gibi bir daha bulunmajaǯak dereǯede güzel, čožuk-sa insanlar ičinde bulunmaz olmā'la bunlar bir birlerini ǯani gönülden severler.

Bunlar üč kiši mārada oturup ejlenmekte dursunlar čožuklar kendilerini kimin ōlu-dur, bunlarĕ māraja atan kim-dir bilmedikleri gibi Dilrukeš peri padišahĕnĕn kĕzĕ oldūndan iši bilir; bir geže čožu'a jarĕn ava git, padiša seni görüp bu kerre sabrĕ tükenir seni čā'rup biraz görüštükten sōra saraja čā'rĕr, sakĕn gitmem deme, šu kadar söjle-ki čā'rdĕ gün bostanlar arasĕndan seni alajla götürsünler, böjle söjle gel deje tembih eder. Čožuk ertesi gün ava gider, padišala bulušup Dilrukešin söjlemesi üzerine padišala sözlešir, bu defa padiša sevinerek saraja gider, čožuk-ta māraja gelir, iši Dilrukeše söjler. Dilrukeš čožūn saraja davetli oldū gün erken kalkar, čožū

kėz-kardašėnė kaldėrėr, sabā kāvelerini ičerler, Dilrukeš ellerini bir birine vurup of lala gel deje bir kerre hajkėrdė gibi Dilrukešin önüne bir duda'ė jerde bir duda'ė gökte bir arab čėkar, emr et sultanėm der, Dilrukeš čabuk git babamėn köhejlanlarėndan birini donat getir demesīle arab rüzgjar gibi gidüp bir anda donanmėš bir at getirir-ki onun gibi görülmüš dejl, čožū bindirir bostanlar arasėna jollar. Čožuk ne baksėn güzel bir alaj kendisini beklijor, alaj halkė čožūn bindī atė müževherli takėmė görüp šaškėn šaškėn bir birine baka kalėrlar. Estafrullah tōbe tōbe unuttum, čožuk saraja giderken bu köhejlan kišnemē bašlajėnža kalkup gelmesini, gelirken üč gün sōra padišahė davet etmesini ajrėža sėkė sėkė söjler. Čožuk bostanlar arasėnda alajėn arkasėna düšüp debdebe ile etrafa selam vererek saraja gelir, čožu'a ikram türlü türlü saz ojun artėk jok jok, čožuk bunlarė sejr edüp sarajėn her tarafėnė gezüp padišala biraz görüštükten sōra at kišnemē tepinmē bašladė gibi čožuk kalkup gitmē izin ister, padiša herne kadar biraz daha kalmasėnė isterse-de čožuk duramaz, padišahė üčünžü gün davetle bostanlar arasėndan kendisini karšulajažā'nė söjler, padiša-da bu daveti kabul edüp čožuk Allaha ėsmarladėk deje māraja gelir. Dilrukeš ise o gün jere gömülen čožuklarėn anasėnė oldū jerden lalasīle getirdüp hemen kendisine bakmā bašlar, herne kadar olsa adam dejl-mi, jėkar tėrnaklarėnė keser, sačlarėnė tarar, bir taraftan ilaž bir taraftan perhizli jemekleri jedirüp eski hale getirir, lakin ne analarė čožuklarėnė bilir, ne-de čožuklar anasėnė, mārada bir kadėn beslenijor amma kim dir Dilrukeše kim sora bilir. Padišahėn māraja čā'rėldė gün sabā erken hepsi kalkarlar bakarlar-ki bulunduklarė māra dejil, bir büjük saraj-ki ne gözler onun gibi görmüš, ne kulaklar išitmiš, sarajėn her jeri memleketin bir kumašė ile döšenmiš, her tarafė türlü türlü bezenmišti, sarajėn baχčesine gelinže bölük bölük ajrėlmėš bir janė türlü kušlara, bir janė türlü türlü čičeklere maχsus olup hič görülmemiš köškler ; sarajėn χizmetčilerine gelinže haremde selamlėkta her iš ičün halajėk köle hessaba gelmez, ujunžular čalgėžėlar kulaklar išitmedik seslerle söjlerler, herne lazim-sa zijadesīle jerli jerinde hazir-di. Padišahėn geležeji zaman jaklašėnža karšulamak ičün bir büjük alaj kuruldu-ki söjlenmesi kalemle mümkin dejl-di, Dilrukešin düzdü üzre bu alaj

padišahě bostanlar arasěndan karšuladě, lakin padiša janěnda bulunanlar čožūn bu kadar šeji japtěna baka kalup bu čožuk mutlak beni-adem dejl dir, ejer adem ise bir peri tarafěndan sihirli dir dediler, alajla gelüp saraja girinže šašmalarě daha zijade arttě, padišahě en güzel bezenmiš bir odaja aldělar, kāveler šerbetler ičilmē türlü-türlü čalgělar sazlar ahenge, kušlar avaza bašladě, bir büjük zijafet kurulup χatiri hajale gelmedik, jemekler tatlělar jenüp ičildi, hokkabaz čalgě čā'nak akšama kadar ejlenildi. Akšam üzere padišahěn gideǯek vaktě jaklašmā'la čožukla jalněz padiša harem tarafěna davet edilüp büjük bir odaja alěnarak en önde čožuk arkasěnda Dilrukeš, onun arděnda čožuklarěn anasīle kěz gelüp padišahěn etejini öptüler, padiša her birine bakup hajran kalarak ne japaǯā'ně šašěrměš oldū halda Dilrukešin išareti üzerine hepsi padišahěn önüne oturdular, Dilrukeš hikjajemize baštan bašlajup sonuna kadar söjledi. Bu čožuklar kendinin öz čožuklarě, kaděněn günahsěz haremi oldūnu bildirdi, padiša az kaldě-ki sevinž ölümüne ūrajaǯaktě, hemen bunlarě kuǯaklajup sevdi öptü, hepsi birlikte padišahěn sarajěna gelüp Dilrukešle čožūn dūnünü japtělar, padiša kězěn öbür kardašlarěna ašěrě gazeble astěrmak istedīse-de bunlarěn jalvarmasīle aff etti. Onlar dahi ettiklerine pišman olup ömürlerinin sonuna kadar zefk sefa ile vakit gečirdiler.

76.

Bir varměš bir jokmuš insaněn derdi čokmuš, vaktěn birinde bir padišahěn üč ōlu varměš, bunlar silah atmak av vurmak at sürmek žirid ojnamak gibi daha niže ojunlara merak edüp hem-de hepsinde ustaléklarě ašken olmā'la adeta üčü-de her gün sabā oldukta jataklarěndan kalkup biraz kāve altě jedikten sōra atlarěna binerek akšama kadar kěrda bajěrda gezüp tozajup jine saraja gelirlerdi. Günlerde bir gün her vakit-ki adetleri üzre šehirden tašra čěkarak giderler, šurasě senin burasě benim deje kjah silah atup av vurarak kjah at sürüp bir birlerīle jarěš ederek košuša ejlene šehirden bir čok ajrélěrlar. Derken hajdě biraz av avlamak ičün her birimiz birer jana gidelim-de jine gelüp orada birlešelim deje bunlar bir birlerin-

den ajrêlup her kes istedī tarafa gider, küčük ōlan gide gide bir ormanlê'a varup šunda biraz av avlamalê dejerek oralarda dolašmakta iken orman ičinden önüne bir güzel gejik čéktênê görür görmez aman šunu bežere bilsem-de diri diri tutsam šah babama götürürdüm, hele ne-de güzel deje gejīn pešine düšüp sejirtir. Gejik kačar o kovalar, epejže ardêndan giderse-de tutamajup artêk bari bunu tutamajažām vurajêm der, birde bakar-ki gejik bir baχče duvarêndan ašup séčradêkta ōlanên gözünden kajb olur, ōlan-dêr gejīn bütün bütün kačtênê görünže sabr edemejüp el-elbet gider bunu ja tutar ja öldürürüm dejüp dōru o baχče duvarênên dibine varêr; bunun bir kapusu olmalê-dêr, gidüp bulajêm-da burasênên ne oldūnu anlajêm deje duvarê dolašêr, öbür tarafêna gečüp biraz gittikte bakar-ki baχče kapusunun önünde bir eχtijar adam oturur, gidüp selam verir o-da selamênê alup ej o'ul nereden gelüp nereje gidijorsun, buralara ne ičün geldin dedikte ōlan-da gejik ičün geldīni söjler, o-da ilahi o'ul o senin gördün gejik dejl-dir žadê-dêr, seni bir tuzā düšürmek ičün buralara getirmiš. Ōlan bunu išittikte ej baba burasê kimin baχčesi dir der, herif ōlum bu baχče jüzü gülmez šahên kêzê Gül sultanên baχčesi dir, ičinde köškü olup kendi jalnêz dadêsīle oturur, ben-de onun bekčisi-jim, tam sekiz seneden berü burada beklerim, hič adam ōlundan bir kimseji buralarda görmedim demesīle ōlan kendini evvelden sonuna kadar bildirir, ondan eχtijar hajdê var ōlum išine git seni bunda görürlerse hič durmajup öldürürler, sōra sana-da bana-da jazêk olur fêlan dedīse-de ōlan merak edüp kêzê görmek üzre bekčije jalvarêr jakarêr, ičeri girmesini ister. Bekči aman ōlum sen ne dersin, ičeri girdīn birle hem kendini hem beni jok bil, čünkü köškün kapusu önünde bir arslan birde kaplan bālê-dêr, seni gördüklerinde zinžirlerini kopararak paralarlar, sōra nafile ölür gidersin, gel bundan vaz geč deje čok söjledīse-de ōlan bir türlü gitmejüp elbet ben ičeri girerim, ne olursam olajêm der eχtajardan pek čok jalvarêr; o-da ōlum ben sana ičerisini esirgedījimden dejil senin beladan kurtulmaklên ičün dir, madem-ki sen vaz gečmejorsun hajdê ne japarsan jap dejerek bunu baχčeje salê verir.

Ōlan-dêr baχčeje girinže ne baksên o baχčede-ki ā'žlar čičekler türlü-türlü mejveler žennet gibi, her janda bülbül sedalarê su čāla-

malarė bunlara hajran olup baka kalėr, ondan biraz daha ilerü gittikte ortasėnda bir güzel köšk önünde bir havuz var-ki dört janėndan sular akar, daha türlü türlü güzel šejlerle süslenmiš bezenmiš, ōlan kendisini žennete girdim sanėr. Birde kaplan ile aslan ōlanė gördüklerinde gözlerini ačup dišlerini čakarak zinžirleri šakėr-šakėr čarpup kėrmak istedikleri ande kėz köškten aslanlarėn gürültüsünü išidinže hemen penžereji ačarak ōlanė görür görmez güzellīne bin žan ile ašik olarak hajvanlarė durdurtur, ōlan-dėr kėzė penžerede görür görmez gözleri kamašarak ne oldūnu šašėrup düšer bajėlėr. Birde kėz dadėsėnė čā'rarak ōlanė gösterüp hajdė šu zavallėjė ajėlt--da al götür, nerelerden gelijor hem-de gelmesinin aslė ne dir anlajalėm der, dadė gidüp ōlana su fėlan serpüp güč hal ile ajėltėr, ōlan gözlerini ačar šaškėn šaškėn dört janėna bakup ne oldūnu anlajamaz, dadė kalk jīt seni ičeri götürejim biraz aklėn bašėna gelsin demesīle ōlan jarė korkar jarė sevinir dadė ile ičeri girer, dōru kėzėn odasėna götürdükte ōlan jine oda kapusundan girer girmez kėzėn šefkinden düšer bajėlėr, kėz sorar-ki ej jīt sen niže korkmadan buralara geldin, ejer ben dujmamėš olajdėm bu hajvanlar seni paralardė fėlan deje söjlešmekte iken ōlan deruni dilden bir ah čeküp hėnčkėra hėnčkėra ālar, sōra-da oldū gibi bašėna gelenleri anladėr, kėz-da ej jīt ben-de seni gördūmde žandan sevüp ašik oldum amma benim babam pek zalim dir, šindi bizim birlikte oldūmuzu išitse hič durmajup ikimizi-de öldürtür, bunun ejisi burada durmajup kačalėm, belki böjlelikle elinden kurtuluruz demesīle ōlan-da buna razi olarak hemen kėz jükte hafif pahada ā'r öte berisini hem dadėsėnė alup köškten čėkarlar. Biraz gittiklerinde arslan ile kaplan kėzėn gittīni görünže zinžirleri čatėr-čatėr kėrarak bunlarėn pešine düšerler ; ōlan bunlarė gördükte bizi paralamā gelijorlar sanarak bir čok korkarsa-da kėz ej sevdīm korkma, onlar benden ajrėlmazlar, hem-de bunlar janėmėzda oldukča bize-de hič kimseden zarar irišmez der ; ōlan artėk bir kat daha sevinüp hemen kendi atėnė-da alarak otura kalka jolu tutup giderler, tā kardašlarėndan ajrėldė jere vardėkta kimseji bulamaz. Mejerse onlar avlandėktan sōra oraja gelüp herne kadar bunu aramėšlarsa-da kim bilir ne oldu ja öldü ja bir uzak

jere gitti sā ise gelir deje šehre gitmišler imiš; bunlar-da biraz dolašarak arajup tararlar, bulamadĕklarĕ gibi šehrin jolunu tutarlar.

Günlerde bir gün šehre varup herkes šezadeji gördükte babasĕna müždeje giderler, padiša öbür o'ullarīle buna karšu čĕktĕkta birde ne görsünler šezade bir güzel kĕz ile iki-de hajvanla geldīne herkes šašup kalĕr. Pādiša kĕzĕ görür görmez ičerisi bir kerre čalĕ süpürgesīle karĕšĕr, her nejse ōlanĕn bunnarĕ nerede buldūnu sorar, o-da iši tas-tamam annadĕr, padiša kĕzĕn güzellīne dajanamazsa-da aslan ile kaplanĕn korkusundan hič bir šej japamaz, ondan öbür ōlanlara-da birer kĕz bulup kĕrk gün kĕrk geže dūn japarlar.

77.

Bir varmĕš bir jokmuš hakkĕn emri čokmuš, evvel zaman ičinde bir karĕ bir koža varmĕš, bunlarĕn birde kĕz čožuklarĕ olup orta hallĕ gečinir tanrĕja šükr ederlermiš. Günlerde bir gün kadĕnžā'z χastalanup bir čok jatĕr, hekim hožalar bakarsa-da čaresini bulamajarak en sonra ölür, kožasīle čožū čok ālajup jas tutarlarsa-da bu-da Allahĕn emri ne japalĕm, artĕk olan oldu ölen öldü deje kendilerine teselli verüp otururlar. Bu kĕz čožuk pek büjük olmadĕndan öte beri ev išlerini ejiže bežeremedī ičün her zamanda anasĕnĕn öldūnü düšünerek ālamaktan gözlerini čĕkarĕrmĕš; herif kĕzĕnĕn-da böjle ālaja ālaja χastalanažā'nĕ anlajarak bari bir karĕ bulup alajĕm-da bu čožuk hič olmazsa bir az aldanĕr-da anasĕnĕn ažĕsĕnĕ unudur deje komšusundan birine iši söjler. Ne ise uzatmajalĕm bu adama bir kadĕn bularak nikjā ederler, aldĕ karĕnĕn-da bir kĕz čožū varmĕš amma herifin kĕzĕ gajet güzel olup karĕnĕnki-de ona göre ol kadar čirkin oldū ičün kadĕn bu adamin kĕzĕnĕ kĕzkanĕr, šunu nasl eder öldürte bilirim deje bir jolunu bulma'ĕ kurarmĕš. Evin ičinde herne iš olursa bu kĕza japtĕrup kĕz ne japarsa bejenmejerek dajma dövüp sövermiš; kĕzžā'z kendi anasĕnĕn ažĕsĕna hem bu karĕnĕn dajā'na katlanup oturursa-da kendi ölümünü arar dilermiš, bu išleri babasĕna hič söjlemezse-de herif karĕnĕn kalkup oturušundan anlar, jine hič sesini čĕkarmaz.

Bir gün karĕ kožasĕna ia bu kĕzĕ bašĕmdan götür ja beni brak

dedikte herif karénén güzellínden ajrélamajup bari šu kézé götürüp birine verejim der; bir gün kéza hajdé seni gezmē götürejim deje aldadér, čožuk-ta karénén zorundan usandé ičün biraz bašém dinlensin deje hemen üstünü bašéné gejinir kušanér, babasénén pešine düšüp giderler. Az giderler uz giderler, herifin bir türlü bu kézé alén demē bir kimseje dili varmaz, šurasé burasé derken iki üč sātlék jol giderler, en sōra bir dā bašéna varup šurada biraz dinlenelim deje otururlar, öteji beriji sejr edüp dururken kéz abdest bozmak üzere babaséndan ajrélup biraz uzak gider. O gitmede iken herif oralarda dolašup gezinerek iki tane kuru kabak bulur, bunlaré bir birine bālar, orada bulunan ā'žén birine asup kendi jolu tutar gider, birde kéz az gečüp gelir bakar-ki babasé jok, arar-marar bulamaz, rüzgjardan ā'žda asélé olan kabaklarén ték-ték bir birine vurdūnu görünže kéz hem ālajup hem-de ték-ték kabakžék beni brakup giden babažék deje üč kerre hajkérér bakar-ki babasé jok, ālaja sézlaja bu-da Allahdan dejerek bir jol tutup gider.

Az gider uz gider dere tepe düm-düz giderek čajlardan su ičüp öten bülbüllerden hisse alup ah vah eder gider. Gide gide akšam olur bir češme bašéna varér, ortalék kararmā bašlajénža orada bulunan bir ā'žén üstüne čékup oturur, o geže až susuz kalérsa-da sabr edüp orada barénér oturur. Sabā oldukta oraja jakén olan bir šehir padišahénén ōlu-da ava čékméš imiš, geze geze o češmenin janéna gelir, kéz-da bunu görünže ték-ték kabakžék beni dāda brakup giden babažék dedīni ōlan išidüp bašéné kaldérarak ā'ža bakénža birde ne baksén ajén on dördüne benzer bir kéz ā'žda durur, ha šindi avémé buldum deje ā'žén dibine gider, kéz in-mi-sin žin-mi-sin, kéz--da ne in-im ne žin-im senin gibi adem-im demesīle in ašā bakajém senin halén ne dir, kéz oradan ašā inüp ōlan buna nereden gelüp nereje gittīni sorar, kéz-da bašéna gelenleri anladér, ōlan bunu alup dōru saraja götürür, babaséna söjlejüp kendisine nikjā etmesini jalvarér, šah-da kézén güzellīni görünže hemen ōluna nikjā ederek dūnü kurdurur, kérk gün kérk geže dūn japup ōlané güvej korlar.

Gel zeman git zeman bunlar oturmakta olup kéz gebe kalér, vaktė geldikte bir ōlan do'urur, bunu taja lalalarla büjütmekte iken

kẽz jine gebe kalup bir ōlan daha do'urur, onu-da taja lalalar büjüdürler, her ne ise uzatmajalẽm kameti koparẽrẽz kijameti, kẽz tamam jedi čožuk do'urur amma hepsi bir birinden güzel. Bunlarẽn en büjü jedi sekiz jašẽna kadar girer, lakin kẽzẽn babasẽnẽ göreżeji gelüp bir gün odasẽnda oturup düšünürken šezade aman sultanẽm ne düšünijorsun dejinże kẽz-da šahẽm ne kadar fenalık ettīse-de sebeb olanẽn gözü kör olsun, kim bilir benim ičün babam ne kadar kederlenir, beni čok özlemiš-ki ben-de onu istejorum, bir čaresi olsa-da gidüp bir kerre dünja gözīle görüššem dedikte šezade aman sultanẽm bašẽm üstüne istedīn bu olsun dejüp hemen padišaha gider iši anladẽr, šah-da ōlum alajlar düzülsün gönderelim der, ondan alajlarẽ düzerler, kẽza bir taχtẽravan korup bindirirler, padiša baš vezirini alajlar üzerinde gitmek ičün emr eder, kẽzẽ čožuklarīle beraber babasẽnẽn memleketine gönderirler.

Bunlar alajle šehirden čẽkup jola düzüldüklerinde epejże jer giderler, akšam olup bir jajlaja varẽrlar, askere mola verüp čadẽrlarẽ kurdururlar, kẽza-da čožuklarīle beraber oturmak üzre bir büjük čadẽr kurup indirirler amma vezir kẽzẽ görünże bin ǯan ile vurulur, nasl etsem-de šunu kendime ujdursam deje bir jolunu arar. Geże olup herkes ujudukta javašża čadẽrẽndan čẽkup kẽzẽn janẽna girdikte kẽz hemen ujanup bakar-ki vezir dir, sen benim čadẽrẽmda ne gezersin demesīle vezir belinden hančerini čẽkarup sus sesini čẽkarma seni öldürürüm der, kẽz-da korkudan ses čẽkaramazsa-da elinden kurtalmanẽn jolunu kurar, ondan vezir kẽza teslim olażahmẽsẽn der, kẽz razi olmaz, vezir kẽz gel teslim ol, čožuklarẽnẽ seni öldürürüm derse-de jine kẽz razi olmajup öldürürsen öldür dedikte vezir kẽzẽ korkutmak ičün čožūn birini keser. Kẽz bunu gördükte ālamā bašlarsa-da jine vezire teslimine razi olmajup sözünde durur, derken vezir čožuklarẽn hepsini keser, ondan kẽza šindi seni-de öldüreżẽm dejinże kẽz bakar-ki kendisini-de öldüreżek, vezire der-ki bana biraz jol ver, gidüp abdest bozajẽm ondan sōra ne japarsan jap, vezir-de beni aldadup kačażaksẽn der, kẽz ejer inanmazsan belimden bir ip bāla öjle gidejim, vezir buna razi olur, kẽzẽn belinden bir ip bālar, kẽz čadẽrdan čẽkup biraz ajrẽldẽkta belinden ipi čözüp bir taša bālajarak kendi jolu tutar. Vezir biraz durur, ipi čeker ha burada deje

biraz daha bekler, jine gelmejinže ipi sallar bakar-ki gelmez, ha burada ha burada deje ujuja kalêr; biraz gečtikte ujkudan ujanup görür-ki kêz jok, jerinden kalkup dōru ipin oldū jere varêr, ipin užu bir tašda bālê oldūnu görmesīle ja kahpe en sōra kačtên ha dejerek gelüp kendi čadêrêna girer. Birde sabā jaklašmêš oldūndan nöbetčiler boru čalarak askeri kaldêrêrlar, vezire χaber verüp kimi alajê düzmekte kimi čadêrlarê toplamakta olsun vezir birine hajdê hanêm sultanê ujandêrên kalksên der, lalalarên biri gidüp kêzên čadêrêna seslenirse-de hič ses čêkmajênža gelüp vezire χaber verir, vezir-dir hič bir šejden χaberi jok gibi gelüp čadêrên kapusunu ačtêkta janênda bulunanlar görürler-ki čožuklar ölmüš, kêz jok, ondan vezir ište ne olažak, dā adamê dejl-mi, dādan geldi jine da'a gitti demesīle čožuklarê bir jere gömerler, alajê geri čevirerek dōru šehirlerine varêrlar. Šezade alajên geldīni görünže bunlar ne čabuk geldi deje karšu čêkar, vezir gidüp šezadenin önünde jer öpüp ej šezadem dādan gelenden hajr olur-mu, fêlan jere vardêmêzda orada bir geže konak ettik čožuklarênê kesüp kendi kačmêš, sabālajên čožuklarên ölüsünü bulduk, kendisi jok, ondan geri dönüp geldik dejinže ōlan ejvah deje ālajup čêrmā bašladê, hič dejil bunda bir iš olmalê ben gidüp bunu ararêm dejerek padišadan izin alup jola čêkar. O gitmede olsun biz gelelim kêza.

Kêz čadêrdan čêkup gittīnde sabaha kadar jol jürür, bir dā bašêna varup čok jorulmuš oldūndan biraz šurada dinnenejim deje oturur, čožuklarênên ažêsīle durmaz ālar, gözlerinden jaš jerine kan sačar. Birde böjle ālajup dururken ujuja kalêr, düšünde bir pir gelüp kêzêm sen burda ālama, senin čožuklarênên öldū jerde šindi kimse jok-tur, oraja git čožuklarê jere gömdüler, onlarê čêkar, o jerde bir êrmak var-dêr, onlarê götür bu êrmā'n suju ile jêka, Allaha jalvar čožuklarên dirilir dejüp gider. Kêz biraz zemandan sōra ujkudan kalkar pirin söjledikleri aklêna gelerek ažeb gerček-mi deje düšünüp dururken ne olursa olsun, čožuklarêm öldükten sōra ben-de ölürsem ölejim, bari ölüm olsun čožuklarêmla bir jerde olur deje oradan kalkar čadêr kurduklarê jere varêr, bakar-ki kimseler jok; hemen öteji beriji araštêrarak čožuklarên gömüldü jeri bulur, topra'ê ešer, ölülerini čêkarup pirin söjledī êrma'ê dahi arajup buldukta ondan akan

su ile čožuklarė žani gönülden jėkar, tanrėja jalvarup čok ālar, birde arasė az gečinže čožuklar ujkudan ujanėr gibi kalkarlar, analarėna košušup kimi meme kimi ekmek istejerek kėza sarėlėrlar. Kėz-dėr bunlarė görünže pek čok sevinüp Allah bunlarė verdi, elbet šezademi-de verir deje oradan kalkup bir jola girer gider.

Šezade ise kėzėn ne jana gittīni bilmejerek dādan da'a dolašup dururmuš. O dolašmada olsun kėz šurasė senin burasė benim deje gitmekte iken bakar-ki bir dā'n etejinde bir dev anasė oturmuš kazan kajnadėr, kėz bunu görür görmez aman rabbim šindi ben ne japajėm, bu dev karėsė beni görünže jer, o jana bu jana bakar ne japsėn bir šej dir baša geldi, ne olursa olsun dejüp dōru dev karėsėnėn janėna vararak ah ninežīm deje iki memelerine sarėlup öper, o-da gel kėž-žā'zėm gel čožuklarla jorulmušsun size biraz čorba kojajėm-da jejiniz, ejer sen bana ninežīm demejejdin šindi seni čožuklarėnė šu kazanėn ičine atup kajnadėrdėm der, kėz-dėr korkusundan hič sesini čėkarmajup tir-tir titremē bašlar. Bu dev karėsė hemen bir tas čorba kojup kėza verir, kėz pek ažėktėndan čožuklarīle o čorbajė jejüp karėnlarėnė dojururlar, ondan dev karėsė kėza nereden gelüp nereje gittīni sorar, kėz-da bašėna gelenleri anladėr, karė vezire haj gözü čėkasė herif haj, bu čožuklara nasl kėjdė, kėzėm sen merak etme, o Allahėndan bulsun inšallah šezade ile bulušursunuz, o seni bulmadan olmaz, belki aramā bile čėkmėš-tėr amma ne bilsin-ki sen buralarda sin, šindi sen burada durma, benim kėrk tane ōlum var-dėr akšam gelirler, seni burada bulduklarėnda belki bir zijan ederler, šu karšė-ki da'a git, onun öbür janėnda bir māra var-dėr, oraja gir bir kač gün otur-ki böjle dāda bajėrda gezüp sakėn sana kurd kuš keder vermesin dejinže kėz biraz dev karėsėndan jeježek alup dōru o māraja varėr, kapusunu ačarak ičeri girer, o geže orada jatėr.

Sabā olunža čožuklarė ujurken kalkup dėšarė čėkar, o jana bu jana bakėnėrken uzaktan bir čoban görür, hemen dōru čobanėn janėna varup kimin čobanė oldūnu sorar, čoban-da fėlan šahėn čobanė-jėm karėm-da šahėn baχčesinde baχčuvan dir der, bu kėz čobana jalvarup jakarėr aman čoban benim jedi tane čožūm var, dālar bašėnda kaldėm beni-de karėnėn janėna götür-de birlikte oturalėm demesīle čoban

buna aǧijup akšam üstü alup saraja götürür, karêsêna birlikte iš görmelerini söjler. Her gün čoban kojun güdmē bunlar-da baχče ile ūrašmada iken bu kĕz jedi tane gül ā'ǯĕ jetištirüp her birine čožuklarênên adlarênĕ kor, Allah taraféndan o ā'ǧlarên ačtĕ güller gibi hič görülmemiš oldūndan her gören bir dahi görmeji dilermiš. Uzatmajalém bu güller elden ele her šehre jajélér, o čožuklarên babasênên šehrinde-de bu güllerden satélmakta iken šezade čožuklarênên adlarênĕ išidüp hem-de hič dejil bu gülü benim karém üretmiš dir dejüp gül satanlardan nerde oldūnu sorar, onlar-da félan šehirde félan padišahén baχčesinde oldūnu söjlerler. Šezade durmajup dōru o šehre gider, sarajén önlerinde dolašup dururken kĕz-da čožuklarêna o güllerden verüp soka'a čĕkarméš imiš, šezade čožuklarĕ tanijup gülleri ellerinde görünže čožūn birini alup oχšar, elinde ki gülü alup kendi jüzünü čožu'a verir; čožuk-tur jüzü alup anasêna getirinže kĕz jüzü görür görmez šezadenin oraja geldīni anlajup ertesi gün čožu'a tembih edüp o adam jine gelirse baχčeje alĕnĕz der. Čožuklar jine ertesi gün kapu önünde ojnašérlarken šezade gelir, čožuk bunu görünže baχčeje čā'rér, šezade ičeri girüp bakar-ki karêsĕ baχčuvanlĕk edijor, bunlar bir birlerini gördüklerinde sarmaš dolaš olarak kavušurlar. Ondan šezade kĕza išin ne türlü oldūnu sorunža kĕz-da baštan ašā kadar anladér, ondan čožuklarīle karêsênĕ alarak kendi šehrine götürür, iši babasêna bildirdikte vezirin bojnunu vurup kĕrk gün kĕrk geže šenlik japup bir birlerine kavušurlar.

78.

Evvel zaman ičinde bir odunžu varméš, birde karêsĕ olup bu odunžunun her gün kazandênĕ karêsĕ elinden alérméš, hič bir parasênĕ janênda brakmazméš. Karé bazi kerre piširdī jemeji tuzlu japup herif-de bu geže piširdīn jemek tuzlu geldi dedikte ertesi geže jemeje hič tuz katmajup tuzsuz piširir, uzatmajalém tuzu jok dese bütün bütün tuzsuz japarak herifi ā'z dadīle jemek jemekten beri ederdi.

Günlerde bir gün bu odunžu ip almak ičün karédan bir kač para gizlejüp geže jattênda paralarĕ karé herifin urbalarĕ ičinde görüp vaj koža senin benden baška gizli gittīn jer var, o sakladén

paralarĕ oraja götürijorsun der, kožasĕ bir čok jeminler ederse-de karĕ inanmaz, en sōra ip almak ičün sakladĕnĕ söjler, karĕ-da o ip ile seni assĕnlar šöjle olsun böjle gitsin demesīle odunžu žanĕm kadĕn ničün bana öjle fena sözler söjlersin, karĕ-da benim sana söjlediklerim az dir fĕlan dir derken bunlar gougaja azĕdĕrlar, ondan herif karĕjĕ bir ejiže döver. Ne ise o geže sabaha kadar hĕrĕldašĕrlar, sabā oldukta odunžu kalkup ešejinin birisini alup karĕja sakĕn öbür ešeji-de sen alup ardĕmdan gelmejesin dejüp herif čĕkar gider.

O gitmede olsun karĕ-da ešejin öbürünü alarak kožasĕnĕn ardĕnža gider, sen bensiz oldūn vakit kim bilir neler japarsĕn, deje söjlenerek gidinže odunžu ardĕna bakar-ki karĕ gelijor, hič aldĕrmajup ona bakmajarak da'a gider, karĕ-da ardĕ sĕra gidüp odunžu odun kesmĕ bašladĕkta karĕ o da'ĕ dolašĕrken bir kuju bašĕna gelir, odunžu buna bakup karĕsĕnĕn kuju bašĕnda dolaštĕnĕ görünže hajkĕrup čā'rarak be karĕ kendini sakĕn, kuju bašĕndan čekil derse-de karĕ biraz daha ileri gider, jine kožasĕ be karĕ sā'r-mĕ-sĕn joksa inadĕna-mĕ japijorsun, sana geri čekil dejorum, sen daha čok ileri gidijorsun, savul oradan fĕlan derse-de karĕ bunu dinlemejüp jine ilerüler. Derken ajā'nĕn altĕnda-ki taš kajdĕ birle karĕ kujunun ičine düšer, odunžu-da čünkü karĕdan bĕkmĕš oldū ičün hič tĕnmajup iši ile ūrašĕr, akšam olunža ešekleri odunla jükledüp evine gider. O geže gečer, ertesi gün jine ešekleri alup da'a gider, odun kesüp dururken varajĕm šu karĕja bakajĕm deje kujunun ā'zĕna gelir, bakar-ki karĕ görünmez, iči ažijup bir ip sarkĕdarak ičeri seslenir, karĕ ipi tut seni čekejim der, bakar-ki ip ā'r oldu, inleje ĕkĕšlaja güč hal ile ipi čeker, birde ne görsün bir ifrid ipe sarĕlmĕš čĕkar. Odunžu bundan čok korkarsa-da ifrid-de ej jīt benden korkma, beni bir beladan kurtardĕn-ki dünjanĕn sonuna kadar bu ejilī unutmam, odunžu sende ne türlü bela vardĕ, ifrid der-ki bu kuju niže zeman dir benim evim idi, dünkü gün bir kadĕn üzerime düšüp omuzu bašĕma bindi, beni kulaklarĕmdan tutarak šindije kadar brakmadĕ, šindi sen geldin ipi sarkĕttĕn tut ipi deje čā'rdĕn, o-da beni braktĕ ipi-de tutmadĕ, ben hemen ipe sarĕldĕm sen-de čeküp čĕkardĕn, čok šükür šundan kurtuldum, artĕk ben-de isterim-ki bana ettīn dostlu'a

karšê ben-de sana bir ejilik edejim. Odunžu korkusundan ifridin elinden kurtulmanên kajgêsênda olup hič sesini čêkarmaz dururken ifrid üč japrak čêkarêr odunžuja verir, šindi ben bu šehrin padišahênên kêzênên her jerini tutarêm, hič jerinden kêmêldanamajup ne-ki ilaž etseler kjar etmez, sen gelüp bu japraklarên birini suja kojup ezdikte o suju kêzên vüžudine sürersin, ondan ben koju verüp giderim, šah sana čok baχšišler verir, ömrünü sefa ile gečirirsin der gider, odunžu-da japraklarê alênža artêk karêja fêlan bakmajup korkusundan hemen eve gelir išine bakar.

Biz gelelim ifride. Odunžudan ajrêldêkta dōru padišahên sarajêna gidüp šahên kêzênên her jerini tutar, kêz-dêr birden bire halsêz kalup jere serpilüp vaj elim ajā'm vaj bašêm, aman öldüm bittim deje bā'rup čā'rarak ālar sêzlar, birde ne oldūnu kimse anlamajup iši padišaha χaber verirler. Padiša gelüp kêzêna bakar baš ārêsê tutmuš deje bir takêm telaša ederek čabuk hekim gelmesini emr eder, ne kadar hekim geldīse bir čaresini bulamaz, kêz babasênê gördükte aman šah babažêm bašêm pek čok ārijor deje ferjad eder, padiša-da kêzêm sen bā'rdêkča benim jürejim senden čok ažijor amma ne japajêm, sana hoža getirejim deje bir takêm hožalarê čā'rtêr, okurlar üflerler, türlü ilažlar etmekte olsunlar biz gelelim odunžuja. Čünkü ifrid japraklarê verüp iši anlatmêštê amma odunžu buna inanmajup hič iplemedi, jine evvelki gibi kendi iši güžile ūrašmakta iken günlerde bir gün bulundū šehrin padišahêna bir mektub gelir, mejerse o mektubda jazêlmêš-ki kêzêm čok χasta oldu, ne kadar hekim hoža getirdimse asla čaresini bulamadêlar, bu jolda her kimin ustalê var ise gelsin ilaž etsin, ejer müslüman ise kêzêmê ona veririm, tek eji olup dertten kurtulsun, ejer müslüman olmajup baška dinde ise ona čok mal verüp gönlünü χoš ederim deje kêzên babasê jazmêš. Hemen odunžu bunu išittikte padišaha gelüp ben Allahên iznīle gider ilaž ederim dejinže padiša bu odunžuju mektubu götüren ademle beraber jollar; bunlar az gidüp uz gidüp günlerde bir gün kêzên memleketine varêrlar, padišaha χaber verirler, šah bunu janêna čā'rêr, kêzênê gösterir, odunžu-da ifridin öjrettī gibi ilažê japar, kêza sürmesīle kêz eji olur. Šah kêzênên eji oldūnu görüp hemen odunžuja nikjah ederek kendine güvej japar, kêrk gün kêrk geže

šenlik japup rahatle oturmadalarken o padišahėn baška bir padiša dostu varmėš, onun-da bir kėzė olup ifrid o kėzė severmiš, her vakit kėzė χasta edüp rahat komazmėš. Jine bu sefer bu kėzė-da beriki gibi tutup pek čok χastalatmėš, onlar-da o kėzėn ėji oldūnu išittiklerinde adam gönderüp kėzėnė ėji eden adamė bize gönderiniz, zere benim-de kėzėm pek čok χasta dir, bize bir dostluk japėn deje babasė o padišaha χaber jollar, o-da bu šahė zijade sevdīnden durmajup güvejisini gönderir.

Bu odunžu χasta olan kėzėn janėna varėnža görür-ki ifrid orada dir, ifrid ōlanė gördükte vaj ben sana bu kadar ėjilik ettim, sen ise bu kėzė-da benim elimden almā geldin, ben bunu pek severim, ne japsan brakmam, hem varup seninkini-de elinden alajėm-da sen-de gör deje čok darėlėr. Odunžu-dur bunu išidinže korkusundan šašėrėr, ne japsėn tez elden kendini toplajarak der-ki benim buraja gelišim kėz ičün dejil dir, lakin o kujuja düšen benim karėm idi, elinden kurtulajėm deje kujuja atmėštėm, šindi o karė kujudan čėkup janėma geldi, her nereje gidersem benden ajrėlmaz, ondan kačup buraja senin janėna geldim-ki bir čare bulasėn, šindi o-da buraja gelir. Ifrid-dir karėnėn janėna geležėni išidir išitmez aman ben o karėdan kurtulunžaja kadar bašėma hal geldi, šindi jine buraja-da-mė geležek, öjle ise bunda durmak olmaz, bu jer bana haram oldu dejüp durmaz kačar ; šahėn kėzė-da ifridden kurtulup anasė babasė šad olurlar, padiša sevinmesinden üč gün šehri donadėr bezedir, šenlik japtėrėr, ondan kėzėnė kurtardė ičün odunžuja nikjāla verüp kėrk gün kėrk geže dūn japarak güvej korlar, odunžu-da kujuja düšen karėdan kurtulur, ölünžeje kadar aldė kėzlar ile oturup rahat eder.

Ben-de dūnü išidüp gittim, biraz pilaf zerde verdiler, jolda gelirken bir köpek ‚har har' deje bažā'ma sarėlėnža elimde-ki pilaf zerdeji atarak kačijordum, önüme bir sėčan čėktė, o jana bu jana sėčrarken öteden bir arab geldi, vulak tutalėm öldürelim derken sėčan korkusundan burnuma kačtė, bende hepšuh japtėm, arab-da Allah bela versin deje enseme bir tokat vurdu gözlerim dėšarė čėkajazdė sandėm, išit bunu sakėn gitme dūne, sėčan kačar sōra senin-de burnuna.

79.

Bir varmĕš bir jokmuš vaktīle bir düzenbaz kadĕn olup bunun iki koǰasĕ varmĕš, fakat koǰalarĕ bir birlerinden ǰaberleri olmadĕ gibi birinin iši dolandĕrĕǰĕ birinin-de ǰĕrsĕzlĕk imiš, bunlar išlerini karĕdan öǰrenirlermiš. Günlerde bir gün ǰĕrsĕz ašĕrdĕ mallerden birini pazara götürüp satar paralarĕnĕ alĕr, malĕ sattĕ adama bir baškasĕ rast geldikte jakasĕnĕ tutup bu mal benim dir, daha čok šejlerim-de čalĕndĕ, onlar-da sende dir tez getirmeli, isterim deje herife ejiže sarĕlĕr, o-da aman be adem ben ǰĕrsĕz dejilim, bu malĕ birinden satĕn aldĕm, sen ise benim bütün mallerim sende dir dejorsun, beni brak malĕnĕ čalanĕ bul fĕlan deje bir birlerīle šamata ettiklerini bu ǰĕrsĕz gözler bakar-ki ele gečežek. Hemen oradan sĕvĕšarak dōru eve gelir, karĕsĕna aman karĕ bu gün ǰĕrsĕzlĕm dujuldu, šindi beni ararlar, ele gečmemek ičün bir kač gün šuradan savušajĕm, bana biraz ekmek ver dedikte karĕ bir čörek ile bir kojun kujrū hazir eder, bunlarĕn jarĕsĕnĕ keserek koǰasĕna verir, ǰĕrsĕz čörek ile kujrū alarak jolu tutar.

Az gider uz gider epejže zaman gitmede olsun karĕnĕn dolandĕrĕžĕlĕk eden öbür koǰasĕ gelir, aman karĕ bu gün dolandĕrĕžĕlĕm dujuldu, bana biraz ekmek ver-de bir kač gün buralarda görünmejim, baška jere gidejim demesīle karĕ-da obürüne verdī čörek ile kujrūn jarĕsĕnĕ kesüp saklamĕš idi ja, onnarĕ-da buna verir, herif alup jola düzülür. O-da gitmede olsun öbür ǰĕrsĕzlĕk eden gide gide jorulup bır su kenarĕna varĕr, šurada biraz dinlenejim deje bir ā'ǯĕn dibinde oturijor, karĕnĕn verdī čörek ile kujrū jemek ičün čĕkarmakta iken dolandĕrĕžĕ-da jetišüp o jere gelir, o-da o su kenarĕnda oturup kojnundan jeježēni čĕkararak jemē bašladĕkta ǰĕrsĕz gel arkadaš birlikte jejelim der, dolandĕrĕžĕ-dĕr bunun janĕna gider gitmez bir kendi čörejine birde öbürününkine bakup görür-ki bir birine benzer, ikisini-de bir jere kojduklarĕnda görürler-ki bir čörek dir. Hemen kujruk parčalarĕnĕ-da bir ederler, onlarĕn-da bir kujruk oldūnu görmelerīle dolandĕrĕžĕ ažeblenüp ǰĕrsĕza ej arkadaš sormak ajib olmasĕn amma nereden gelirsin, ǰĕrsĕz-da fĕlan šehirden gelirim der, eviniz nerede dir, fĕlan māllede bir kadĕn var-dĕr, o ev ile karĕ

benim dir dejinže dolandêrêžê šašêrup jahu sen ne dersin, o ev ile karê benim dir, bunže jêl-dêr ben orada otururum, šindi ničün jalan söjlersin, χêrsêz-da bire adam sen deli-mi-sin joksa šaka-mê edersin, niže vakitten beri o karê benim nikjālêm dir deje benim dir, senin dir demelerinin gougasê čo'alêr. Dolandêrêžê der-ki bunda gouga etmekle iš bitmez, hajdê karênên janêna gidelim, ona soralêm, ol vakit hangêmêzên idī belli olur, ondan ikisi-de kalkup karênên janêna gelirler.

Karê bunlarê görünže iš ne jolda oldūnu anlar, ikisíni-de ičeri alup jer gösterir, kendi-de gečüp karšularênda oturur, dolandêrêžê der-ki bire karê sen kimin karêsê-sên, o-da šindije kadar ikinizin-de idim amma šinden sōra hangênêzên ustalê zijade ise kožam o-dur, ikinize-de birer ustalêk ōrettim, hangênêzên ustalênê bejenirsem onun karêsê olurum, bunlarên ikisi-de buna razi oldular. Dolandêrêžê ben bu gün bir iš japajêm sōra sen-de ustalênê göster dedi, ondan χêrsêz ile kalkup pazara vardêlar, dolandêrêžê gördü-ki bir kimse kesesine bin altun kojup kojnuna soktu pazara gidijor, dolandêrêžê bunu görünže hemen ardêna düšüp pazarda kalabalêk arasênda jetišüp belli etmejerek herifin kojnundan keseji čalar. Bir gizli jere varup altunun dokuzunu alêr kendi adê jazêlê jüzünü parmā'ndan čêkarup keseje kojarak jine o adamên kojnuna kojar, bu išlerin hepsini arkadašê χêrsêz görür; ondan dolandêrêžê dolašup o adamên önüne čêkarak jakasêna japêšup bir kač kerre vurur, bire namuzsuz benim kesem ile altunlarêmê ničün aldên, herif-dir šašêrup išin ne oldūnu birden bire anlamajarak be adam var išine git, brak beni sen kim sin, ben seni tanêmam dedikte dolandêrêžê beni bilmek lazim dejl dir, gel seninle maχkemeje gidelim demesīle o-da ne japsên razi olup bunlar birlikte giderler, dolandêrêžê bundan davažê olur. Kadi bu adama sorar, senin altunlarên kač tane dir, o-da bin altun dir der, dolandêrêžêdan sorar senin-ki kač tane idi, efendim dokuz jüz doksan bir tane dir, hem benim adêm jazêlmêš gömüš jüzüm kesenin ičinde beraber dir dejinže kadi keseji čêkardup altunlarê sajarlar-ki tamam dokuz jüz doksan bir tane, jüzük-te ičinde čêkar. Ondan o herife bir kač tokat vurup kovarlar, altunlarê-da dolandêrêžêja verirler, dolandêrêžê bunlarê alup χêrsêzla beraber karênên janêna

gelirler, karé ište dolandéréžé ustalêne gösterdi, bu anedek böjle iš kimse japmaméš-tér, hajdé seni-de görejim ustalêné göster.

Derken geže olur χérséz bir ip alarak dolandéréžile padišahén sarajéna varérlar, χérséz ipi atup jokaré čékar, arkadašéné-da čeküp čékarér, sōra saraja inerler, hazneje varup türlü-türlü anaχtarlar čékararak kapusunu ačup ičine girer, dolandéréžéja der-ki kaldéra bildīn kadar altun al, o-da altunlaré görünže šašérup götüre bileženi kadar altun jüklenüp déšaré čékarlar. Xérséz kümese gidüp bir kaz tutarak b'azlar, ondan ateš jakup kazé šiše takarak arkadašéna čevir šunu pišsin der, kendisi padišahén jattē odaja dōrulur, beriki jahu nereje gidijorsun o-da varup padišaha japtéméz ustalêklaré söjleježe̅m, bakalém hangéméžén ustalē üstün-dür, karé senin-mi olažak joksa benim-mi der, arkadašé gel Allah aškéna gidelim, ben bu karédan gečtim, senin olsun ben istemem, χérséz-da sen šindi öjle söjlersin amma jarén pišman olursun, lakin padiša ne derse o vakit sen-de bir šej dejemezsin der, ondan kendini gizlijerek, javaš-javaš padišahén oda kapusuna varup kapudan usulža ičerisini gözetler bakar-ki padiša jatakta jatméš, bir köle ajaklarêné ovijor hem ā'zénda sakéz čīnijor kjah ujur kjah ujanér. Xérséz hemen javaš-javaš dujurmaksézén odaja girüp taχtén alténa saklanér, ondan köle ujuklajarak sakéz čīnerken χérséz janénda bulunan bir at kélénén užunu kölenin ā'zéna soktukta kélé sakéz ile čīnejinže ujkusu-da zijade gelmiš oldūndan esnemē bašlajup ā'zéné ačtékta χérséz kélé čeküp sakézé ā'zéndan čaldé. Köle-dir gözün ačup o jana bu jana sersem-sersem sakézé aradīse-de bulamadé, arasé biraz gečüp ujku zijade bastérdéndan köle ujuja kaldé, χérséz bunun burnuna bir ruh kokladup köle bütün-bütün kendinden gečerek düštü, χérséz bunu javašča kaldérup bir zembile kojarak asté, kendi padišahén ajaklarêné ovmā bašladé, arkadašé-da bunun japtéklarêné kapudan gözetlerdi. Derken padiša kéméldandé, χérséz javaš-javaš dedi-ki šahém ejer dinlersen size bir hikjaje söjlejim, padiša-da söjle bakajém dinlerim dejinže χérséz bašladé, arkadašile aralarénda olup biten išleri hem söjler hem-de aralékta déšarda oturup kaz piširene čevir kaz janmasén deje söjlerdi, tā hazneje girüp dolandéréžé déšarda kaz piširirken kendisi bir düzen ile kölenin ā'zéndan sakézé čaldéné, uzatmajalém

herne japtėlar ise hepsini bir bir anladėr. O söjledikče arkadašė korkudan tir-tir hem titrer hem-de gel gidelim deje χėrsėza išaret eder, χėrsėz-da čevir kaz janmasėn dejerek ondan dönüp padišaha ej šahėm šindi dolandėrėžėnėn-mė ustalė čok χėrsėzėn-mė, karė bunlarėn hangėsėna lajik dir dedi, šah-da χėrsėzėn ustalė zijade karė-da onundur. Biraz daha šahėn ajā'nė ovup öte beri ederken onu-da ujku bastėrarak ujuja kalėr, hemen χėrsėz sessizže kalkup arkadašėn janėna gelerek ište išittin-mi šah karė χėrsėzėn-dėr dedi; o-da aman išittim demesīle χėrsėz karė kimin dir, o-da aman senin olsun hajdė kimse dujmadan gidelim zere šindi deli olažām fėlan deje dolandėrėžė korkudan aklėnė šašėrėr. Jine χėrsėz der-ki jalan söjlersin, bem šindi gidüp padišahdan soražām, o-da šindi ele gečežēz Allah ičün olsun gel gidelim, karė dejil istersen ben-de senin olajėm dedikte ondan kalkup altunlarė alėrlar, sarajdan čėkarak karėnėn janėna gelirler, iši ona-da anlattėklarėnda karė bunu daha čok bejenerek χėrsėzė kendine koža edinir.

Sabā oldukta šah ujkudan kalkup kölesini čā'rėrsa-da ses čėkmajarak kimse gelmedīni görünže biraz durur, jine čā'rarak köle gelmedikte gazebe gelüp jataktan kalkar birde duvarda asėlan zembil gözüne ilišir ilišmez hemen bu ne dir deje indirüp ičine bakėnža ne görsün kölenin aklė bašėnda jok zembilde jatėr. Tez halajėklarė čā'rėr, kölenin aklėnė bašėna getirirler, padiša bunun aslėnė sorarsa-da kölenin hič bir šejden χaberi olmadė ičün šaha ževab veremez; šah kendi kendine düšünüp anlar-ki akšam kendine hikjaje söjlejen χėrsėz-dėr, hemen gečüp taχtėna oturarak vezirlerini čā'rdėr, ne kadar veziri bejleri varsa hepsi padišahėn janėna gelirler. Šah geže olan išleri onlara anladup hepsi šaša kalėrlar, ondan bu χėrsėz bulunmalė-dėr, šehirde tellallar čā'rsėn bu iši her kim ettīse janėma gelsin Allah hakkīčün ona bir zararėm dokunmaz, haznemden aldė altunlar ona helal olsun, hem kendisine šu kadar ajlėk veririm dedi. Birde tellallar sokaklarda čā'rėr, padišahėn dediklerini her kese bildirirler, bu χėrsėz-da kulak verüp bakar-ki padiša jemin etmiš bir šej japmajažak, dōru gelüp bu iši ben japtėm deje kendini mejdana čėkarėr, tellallar hemen χėrsėzė alup padišahėn janėna getirirler, šah χėrsėza sorar, o-da ej šahėm ister öldür ister bā'šla, bu iši ben

japtém, ej aslé ne dir-ki böjle ettin dedikte χérsëz iši evvelinden sonuna kadar bir bir söjler, padiša čok aferimler edüp aldé malé bütün bā'šlar, ajlék bālajup o karéjé buna nikjālar, χérsëz-dér šahdan bu kadar ihsan görünže žani gönülden bir daha χérsëzlék etmemé tőbe edüp ölüp ölünžeje kadar karé ile oturup šaha dua ederler.

80.

Vaktīle bir padiša olup birde ōlu varméš-ki güzellikte hič eši jokmuš, her kim görse aškéndan deli divane olurmuš, padiša-da o kadar severmiš-ki jarém sāt janénda ajérmazméš. Günlerde bir gün padiša birden bire χastalanarak bir kač gün jatup hekim hoža herne ilaž ettilerse bir türlü čaresini bulamazlar, eželi-de gelmiš oldūndan en sōra ölür; saraj χalké padišahén öldünü gördüklerinde ālajup hajkérëšérlarsa-da ne čare ölüm geri dönmez ja, ženazesini kaldérup bir türbe japtérarak ičine gömerler. Šezade babasénén öldüne günde bin türlü janup jakélér, bir čok vakit jas tutarak dünjajé görmez olursa-da jašé jirmi jirmi-beše varméš oldūndan veziri vüzera bir jere gelüp bu ōlané taχta oturdurlar.

Gel zaman git zaman padišalék ede durmada iken günün birinde žané pek sékélup lalasénė alarak sejjaha čékar. Jükte hafif biraz ešja ile birer ata binüp sarajdan epejže ajrélděklarénda šurasé burasé derken bir kač günlük jol giderler, kérlaré geze geze gitmekte olsunlar bir gün bir pénar bašéna varérlar, o güzel ā'žlar akan sujun üzerini kaplaméš, etrafénė ješil ješil čimenler güzel kokulu čičekler bürümüš ča'él ča'él buz gibi su akar, maχsus japélméš bir baχče tarzénda gajet χoš insana oturdukča ferrah verijor. Padiša bunu görünže babasé öldü öleli-de ah vah ederek jas tutmadan hič bir jeri görmemiš, onun ičün aman lala šurasé pek χošuma gitti, biraz oturup hem ejlenelim hem-de jorgunluk alérëz dedikte lalasé pek güzel olur šahém dōrusu oturulažak jer, adeta insanén böjle jerler gamėnė giderir, gönlünü ačar deje bir kat-da lalasé šaha istek vererek oturup birer kāve čibuk ičerler. Birde o ā'žlar arasénda öten kuš bülbüllerin türlü-türlü sedalarénė-da išittikče arték oradan bütün-bütün ajrélmasénė istemejerek aman lala burasé bulunmaz bir jer, čok žaném

sevdi, šurada bir kač gün oturup ejlenelim, lalasė-da aman šahėm ne kadar olsa burasė kėr-dėr geže vaktė böjle jalėnėz bašėmėza kalmak olmaz, bu günlük ejlendīmiz jeter, bir kač günden sōra jine geliriz derse-de šah bir türlü ajrėlmajup hič olmazsa bu geže olsun burada kalėrėm dedikte lalasė artėk ne japsėn olmaz dejemez ja, pekī šahėm dejerek orada kalėrlar.

Epejže oturduklarėnda šah jerinden kalkarak biraz dolašėr, aman ne-de güzel jer-miš inšallā šuraja bir kösk japtėrajėm-da böjle jaz günleri gelüp oturur ejlenirim deje lalasėna söjler, o da pekī olur fėlan dejüp gezinüp oturmaktalar-ken görürler-ki uzaktan elinde testi bir eχtijar adam gele gele bunlarėn oldū pėnar bašėna varup testiji o sudan doldurur. Šah merak edüp ej baba sen kim-sin buraja nereden geldin dejinže o-da buraja jarėm sāt ilerde bir kösk var-dėr, Salkėm-zümbül derler bir kėzėn-dėr, bu pėnar-da onun-dur, jėlda bir kerre gelüp üč gün burada oturur, onu beklejen kėrk tane dev dir, siz nasėl korkmadan geldiniz, hajdėn sizi dujmasėnlar, görürlerse öldürürler, sōra size jazik olur, dostluk olarak söjlijorum durmajup gidesiniz der. Padiša hem korkup hem-de merak ederek žanėm baba bu nasl kėz-dėr-ki böjle jerde oturmuš kėrk tane bekčisi var-dėr, ben bunu ne japsam göre bilirim, eχtijar gülümsejerek ej jītler size čok ažėrėm, gelin buralarda durmajėn derse-de šah jine üzerine düšer. Herif bunun güzellīne bakup kendi kendine olsa olsa dünjada güzel bu kadar ola bilir, tam bizim Salkėm-zümbülün eši, hemen güzellikten jana hič ajėrdė jok, jarėm elmanėn jarėsė bu jarėsė o dejerek dönüp šaha der-ki ej jīt bundan bir sāt ilerde bir jüksek dā'n ardėnda burada-ki beklejen kėrk devin anasė var-dėr, hemen gidüp ona jalvar-ki o seni hem saklar hem-de bu kėzė görmek ičün ne japažā'nė sana ōredir dejinže šah lalasīle ondan kalkup dōru o da'a vardėklarėnda öbür jana ašar ašmaz birde ne baksėnlar minare gibi bir dev anasė oturmuš bir bažā'nė bir da'a bir bažā'nė öbür da'a uzatmėš, memelerini jā tulumu gibi sėrtėna vurmuš, ā'zėnda boχča kadar bir sakėz čīner, šakėrdėsė jarėm sātlėk joldan išidilir, solū kara jel gibi čėkup tozu topra'ė bir birine katar, sekiz aršin kollarė var, bin adėmlėk jerden bunlarė görünže testi kapa'ė gibi alup janė bašėna kor.

Bunlar korkusundan ömründe böjle bir šej gördükleri jok, akĕllarĕ bašlarĕndan čĕkup aman ninežīmiz deje memelerine sarĕlĕrlar, karĕ be ōlanlar šindi sizi taχta biti gibi ezerdim amma bereket versin ninežīm deje sarĕldĕnĕz, sizi buraja kim jolladĕ, onlar-da korkudan saklajamajarak ah ninežīmiz šurada bir pĕnar bašĕna jolumuz düštü, Salkĕm-zümbülün adamlarĕndan bir eχtijar su almak ičün oraja geldikte bizi görüp ölümden kurtulmaklĕmĕz ičün buraja jolladĕ, aman ninežīmiz ne olursa senden olur, Salkĕm-zümbül dedikleri nasl šej dir, adĕnĕ išittīmde bana čok merak oldu, bir kez görmesini isterim dedikte šaha ej ōlan Salkĕm-zümbül dedikleri bir dünja güzeli dir, onun gibi hič görülmemiš, kendisini čok kimseler görmek almak istedīse-de hič birisi ne gördü ne ala bildi, jolunda čok kimseler ölüp gitti, benim kĕrk tane ōlum var-dĕr geže gündüz onun köškünü beklerler, o jerlerden učar kušlarĕ gečirmezler, gel bundan vaz gečiniz sōra nafile ölüp gidersiniz, size jazĕk olur fĕlan dedīse-de šah aman ninežīm bana bir ejilik jap, ben-de sana karšĕlĕnĕ geri kojmam deje bir čok jalvarĕr jakarĕr, uzatmajalĕm karĕnĕn göjnünü japar. Ondan dev anasĕ lalaja bir tokat vurup süpürge japar, šahĕ-da tütün kesesi gibi beline sokarak üč adĕmda kĕzĕn köšküne jakĕn geldikte žebinden bir avuž toprak čĕkarup serper, hajdĕ šindi git hič korkma, devlerin hepsi ujkuja vardĕ, kĕzĕn jattĕ odaja gir, o šindi ujur, hič bir šej japmadan parmā'nda-ki jüzü al dōru buraja gel der. Šah gajretlenüp gider, kĕzĕn jattĕ odajĕ ačup birde ne bakšĕn güzel demek-de bir šej-mi, su peruzesi gibi her janĕ titrer jatakta jatĕr huri gibi bir kĕz-ki bakan gözler kamašĕr; ōlan bunu görünže kendinden gečüp baka kalĕrsa-da dev anasĕnĕn dedī gibi parmā'nda-ki jüzü alup durmajarak dev anasĕnĕn janĕna gelir, jine üč adĕm atup jerlerine vardĕklarĕnda karĕ šaha bir tokat vurur testi japarak janĕna kor.

Birde sabā oldukta kĕz ujkudan ujanarak kalkar bakar-ki parmā'nda-ki jüzük jok, ažeb nereje kojdum joksa bir jere-mi düštü deje arar tarar bir telašla baχčeje čĕkup gezinir fĕlan bulamaz, ondan odasĕna-da adam girdī belli olmajup ažeblenüp jüzün kajb oldūna čok žanĕ sĕkĕlĕr. Hemen devleri čā'rup sorar, onlar-da biz akšam her naslsa ujuja kalmĕšĕz, bilmejiz-ki o vakit biri geldīse belki ča-

lėnmėš-tėr demelerīle kėz bunlara bir čok darėlup azarlar, onlar-da bu iši kendi jītliklerine sė'dėrmajup her biri bir tarafa dā'lup aranėrlarsa-da hič bir kimseji göremezler. Ondan analarėnėn janėna varup sorarlar, o-da ej ōlanlar siz deli-mi oldunuz buralara biz varken hič kimse gele bilir-mi, kim bilir kahpe nerede düšürdü, hajdėn išinize deje bunnarė savar. Ertesi akšam oldukta šahėn sabrė kalmajup dev anasėndan jalvarėr jakarėr, jine kėza gitmesini ister, karė-da bunu alarak evvelki götürdü jere vardėkta etrafa toprak serperek hajdė evvelki gibi git amma sıkėn baška bir šej japma sōra išin biter ha, jalėnėz kulā'nda-ki küpenin bir tekini al gel der. Šah artėk ōrendi ja, dōru kėzėn odasėna varup jatakta jatėrken kulā'nda-ki küpenin bir tekini alėr, ajrėlmasėnė istemezse-de ele gečerim deje korkusundan jine dikiš tutamajup kalkup devin janėna gelir, ondan karė jine bunu alup eski jerlerine vardėklarėnda ōlana bir tokat vurunža jine testi japup kor.

Kėz-dėr sabālajėn ujkudan kalkar, biraz oturdukta bakar-ki küpesinin bir teki jok, žanė sėkėlup bu ne dir iki akšam-dėr bana biri ojun edijor amma aslė ne dir, anlajamajorum derken eχtijar babajė čā'rarak iši anladėrsa-da o-da išin aslėnė bildī ičün a kėzžā'zėm buralardan kuš učmaz kervan gečmez jėlan barsā'nė sürümez, bu senin dedīn olmaz šej dir, kim bilir žan sėkėntėsīle baχčede gezerken otlar ičine düšmüš-tür, ben bu gün ola bildī kadar ararėm, ejer düšmüšse bulunur sen merak etme fėlan deje bir takėm sözlerle kėzė kandėrėrsa-da kėz kendi kendine bunlar boš šej, elbet benim odama biri gelüp bu ojunlarė japijor, elbet ben bunu bulažām. Ondan devleri ejiže sėkėštėrėr, ejer bu geže jine bir šej olursa sizlere japmajažām jok-tur deje o gün akšama kadar öteje berije čarpėnup öfkesinden durup oturamaz. Her nejse gidelim sözüm kissasėna, bašlajalėm šahėn kissasėna.

Jine akšam oldukta šahėn jalvarmasė üzerine dev anasė ōlanė alup evvelki jere geldiklerinde šindi gidüp kėzėn iki janaklarėndan öp gel der, ōlan sevine sevine dōru kėzėn köšküne varėrsa-da kėz o gün-kü öfkesinden gözlerine ujku girmejüp jattė jerde ortalė gözetlermiš. Ōlan kėzėn odasėna vardėkta kėz bunu görür görmez güzellīne bin žan ile vurulup kendinden gečer, o-da kėzė ujur sanup hemen

iki janaklarėndan öperken kėz bunun bojnuna sarėlup aman ǯanėmėn ǯanė gönlümün varė, sen buralara nereden geldin, bundan sōra hič korkma ben senin oldum, šindije kadar aradėmė buldum dejinže šahėn bütün-bütün aklė bašėndan gidüp kėzėn šefkinden düšüp bajėlėr. Kėz buna gül amber sularė serperek ajėldėr, sabaha kadar bir birlerinin jüzlerine bakmā dojamajup ikisi-de sarχoš gibi olup kalėrlar. Sabā oldukta kėz ej šahėm, šinden gerü ben senin sen benim-sin amma senden ajrėlmajaǯām gibi bu jerleri-de brakamam, beni istersen burada kalėrsėn; šah ej sultanėm ben fėlan šehrin padišahė-jėm, günlerde bir gün sejjah etmek üzre buraja geldīmde japtėrmėš oldūn pėnarė pek čok bejendim, hem-de jaz günleri gelüp oturmak ičün bir köšk japtėrma'ė kurmuš isem-de šöjle oldu böjle gitti deje iši evvelinden sonuna kadar anladėr. Kėz öjle ise šindi šehre gidüp dūnümüzü japalėm, hem burada hem šehirde otururuz demesīle ondan devlerin hepsini čā'rup dev anasėnėn janėna varėrlar, ej ana biz bir birimizi bulduk, bundan sōra sizi Allaha ėsmarladėk dediklerinde karė bunlara varėr, sālėkla gidin amma bana her gün kėrk tane kojun göndermeli, ejer göndermezseniz siz bilirsiniz dejinže šah anaǯėm sen bana bukadar ejilik ettin, ben hič seni unudurmujum, sana günde kėrk kojun gönderejim, lakin o'ullarėn jine evvelki gibi bu jerleri beklesinler demelerīle karė buna razi olarak ondan kalkup dōru šehre giderler. Saraj χalkė šahėn geldīni görünže bunlara karšė čėkarlar, ondan šah baš vezirini čā'rarak kėzė kendine nikjā ettirüp kėrk gün kėrk geže büjük bir dūn japarlar, kėrk birinži geže šah kėza güvej girüp ölüp ölünǯeje kadar kjā šehirde kjā Salkėm-zümbül köškünde oturup ömürlerini gečirirler, her gün-de dev anasėna kėrk kojun gönderüp safada olurlar.

81.

Bir varmėš bir jokmuš dünjanėn iši čokmuš, vaktėn birinde Ahmedā isminde bir adam varmėš, bu herif epejže zengin olup bir karėsėndan baška kimsesi jokmuš, hič bir šejden jana sėkėlmajup jalnėz čožū olmadė ičün geže gündüz rahat edemez, Allah bana bu kadar mal verdi, söhret kazandėrdė, bir evlad versejdi hič ganėm

kederim olmajažaktě, hem öldüm vakit bütün malěm ona kalěr aděm-da dajma söjlenirdi, hem-de belki čožūm beni χatěrěna getirerek dua edüp bir raχmet okurdu deje düšünüp dururmuš. Bir geže čok žaně sěkělup ettī tižaretten edine bildī paralarě önüne kojup baška malěně-da χatěrlajarak karěšěna keške Allah bana bu kadar mal para vermejejdi, ekmek parasěně güč hal ile kazanajděm-da bir čožūm olajdě daha eji idi dejinže karěněn bu söz güžüne gider, kožasěna bari seni kendi elimle evlendirejim ište ben čožuk do'urmijorum, sen-de benim jüzümden dünjada müradsěz kalma, belki senin dilejin-de jaradělěr demesīle herif karěněn bu maχzun sözünden senin böjle darělup tersine lakěrdě edežēni bilejdim sana bu iši söjlemezdim dejerek kalkup jatā'na jatěr; karě-da Allaha jalvararak aman tanrěm her šeji sen bilirsin bizi šü-jüzden sevindir fělan deje zijadesīle efkjar edüp jatěr ujurlar. Birde o geže karě düšünde bir deniz kenarěnda otururken deniz kězě čěkup elinde bir čömlek, kožana söjle Allah bu kismeti size verdi gelüp alsěn dedīni išidinže düš bu ja, karě oradan košarak dōru eve gelir, gjoja kožasěně ujkudan ujanděrup deniz kenarěnda göndermek üzre ažele ažele dürtüštürür; herif-dir ujkudan ujaněr ne oldūnu anlajamajarak telašla kalkmasěndan karě-da ujaněr, herif karěja ne olijorsun o-da benim bir šej oldūm jok, sen ne telašla kalktěn beni-de ujanděrděn, be žaněm sen beni dürttün ben-de ujku sersemi ne oldūmu bilemejerek korku ile ujanděm dedikte karě aman efendi öjle dejil amma ben šindi bir düš gördüm, lakin Allah hajir versin pek güzel bir düš, herif hajir dir inšallā söjle bakalěm gördün ne dir der. Karě bir deniz kězě čěkarak elinde bir čömlek hajdě var kožana söjle gelsin bunu alsěn, bu kismeti size Allah gönderdi dedi, ben-de sevinžle ažele eve geldim, sen-de ujkuda imišsin, seni ujanděrmak istemekte iken senin böjle telašla kalkmandan ben-de ujanděm demesīle herif gene ujaněšěm bošuna dejl-miš, düš bu ja ola bilir dejerek jine jatup ujurlar amma karěněn sevinmesi hič aklěndan čěkmaz.

Sabā oldukta karě hajdě bir kerre šu deniz kějěsěna var, šu gördüm ruja pek bošuna dejl, elbet bize bir kismet geležek-tir, herif žaněm karě deli olma, hemen düš gördük deje deniz kenarěnda kismet bulunur-mu, Allah vereżekse bile baška türlü verir, her nejse

hajr olsun dedik ja, bakalêm sonu ne čêkar derse-de karê bunun üzerine düšüp ajol bir kerre gidi ver, deniz seni judažak dejl ja, baχt iši bu, belki tanrê bu jüzden bizi sevindirir dedikte Ahmedā-da her sāt fikre dalarak türlü-türlü hüljalara karêštêndan karênên jalvarmasê üzerine hajdê gidüp bir dolašajêm, kim bilir bunda-da bir iš olmalê deje dōru deniz kenarêna gider. Ašā jokarê oralarda gezinmede iken dalgalar arasênda bir šejin juvarlana juvarlana kêjêja geldīni görünže aman ja rabb ažeba bu ne dir, biraz daha beri gelse-de görsem fêlan derken gele gele bir čömlek čêkar, ā'zê sêkê sêkêja bālanmêš, bir jandan korkar bir jandan bizim karênên söjledī čêktê deje sevinirse-de ažeb ičinde ne var hajdê ačup bakajêm hajirlīse tanrêdan ; bismillah dejerek čömlejin ā'zênê ačênža ne görsün biri kêz biri erkek henüz dōmuš iki tane čožuk, Ahmedā bunlarê görmesīle čožuk ičün deli divane olarak her gün onun düšünmesīle ūraštêndan pek zijade sevinüp čožuklarê žanêna sokažak gibi olur. Hemen sêrtêndan hirkasênê čêkardêkta bunlarê sarup sarmalajarak dōru koša eve gelüp kapuju dak edinže karê ačar ačmaz bunun kužaklamêš oldū čožuklarê görünže kendisini merdümenden ataržasêna košup čožūn birini alêr, ikisi-de sevinž delisi olarak čožuklarê öpüp okšamā dojamazlar. Birde čožuklarên karnê ažijup üvej üvej deje ālamā bašladêklarênda karê kožanên akêllarê bašlarêna gelüp šindi bunlarê emzirmek ičün bir süd-ana bulmalê deje hemen Ahmedā māllede bulunan fakir bir emzikli kadên bulup bir čok paralar adajarak alêr getirir. Nejse karê bir memesini birinin öbür memesini-de birinin ā'zêna sokarak karênlarênê ejiže dojurur ; ertesi gün Ahmedā para kuvvetīle araja araja iki tane süd-ana bulur.

Bunlar čožuklarê emzirüp büjütmede olsunlar bir šehirde bu Ahmed-ā gibi birinin-de čožū olmazmêš, kendisi-de gajet zengin oldūndan karêsênên üzerine pazardan bir kêz satên alarak kendine odalêk japarsa-da eski karêsê bu kêzê kêzkanmasêndan bulsa bir kašêk suda bo'ažak amma ne japsên kožasênên korkusundan bir šej japamaz. Herif gündüzleri išine gittikte zavallê kêzžā'zê kasup kavururmuš, kêz-da oraja satêldêna günde bin kerre pišman olurmuš amma ne japsên-ki elinde bir šej jok, kêzên südü temiz oldūndan iši kimseje söjlemejüp karênên en ā'r lakêrdêlarênê ezijetlerini čekmekte

iken aradan az geċer karnė büjümē baślar; karė bunun čožuk do'uražā'nė-da anlajėnža bütün-bütün düšmen olur, o zavallė-da aldėrmajarak tenha kaldėkča ah vah edüp ālar sėzlarsa-da derdini kimseje bildirmez. Uzatmajalėm vaktė geldikte inže-inže ā'rėlar tutup do'urmasė jaklašėr, öbür karė bunu kėzkanmasėndan aklė bašėndan gidüp šindi do'ururša koğam bütün-bütün benden jüzü čevirüp olanža gönlünü bu kėza vererek en sōra kendi öldükte hep malė čožūna geċer, ben-de sokak ortalarėnda kalėrėm deje düšünür tašėnėr. Komšusu bulunan bir büjüžü düzenbaz koža karėja giderek iši anladėr, o-da zaten böjle išleri beğermekle geċinir oldū ičün karėja kėzėm sen merak etme, o pek kolaj bir šej dir lakin üč dört bin guruš kadar para vermelisin, ben onun her išini görür beğeririm demesīle karė aman ninežīm sen čaresini bul-da ben sana istedīnden zijade para veririm der, koža karė kendi kendine bir akėlsėz daha buldum deje pek čok χošlanup kėzėm sen hič kederlenme, hemen kėzėn ārėsė sėkėštėrdėkta beni čā'r der, karė kalkup eve gelinže koža karė dōru ebe hanėmėn evine giderek iši anladėr, o-da bir čare bulažā'nė söjler. Ertesi gün kėzėn ārėsė čo'aldėndan bu karė koğasėna efendi gidüp komšumuz hoža hanėmė čārajėm, o čok čožuklar do'urmuš, čok günler geċirmiš, išin ejisini anlar-da ona göre bir čaresini bulur demesīle herif gözüm evlad göreğek deje sevinmesinden aman karė durma tez čā'r ebe gelsin der. Karė iš beğermek sevdasīle hem büjüžüje gider χaber verir, o-da iši evvelže piširmiš oldūndan gidüp ebeji čā'rėr, o-da para kėrpažām ummasīle bir ölmüš jėlanė boχčasėna kojup gelir; evde baška kimse bulunmadėndan kėzėn-da vaktė gelüp bir kėz bir ōlan do'urunža ebe el čabuklū ederek čožuklarė bir čömleje kojup ölmüš jėlanė mejdana atar, kėz dert do'urdu deje herife bildirirler. O čömlejin ā'zėnė bālajarak geğelejin žadė karė ile jollajup denize attėrėrlar amma čožuklarė do'urdū vakit čömleje konuldūnu kėžžā'z görmüšse-de žan ažėsīle iši temam ile anlajamajup jine sėrrėnė kimseje söjlejememišti; mejerse ište Ahmed-ānėn buldū čožuklar bunlarmėš. Birde herif kėzėn dert do'urdūnu išidinže bütün-bütün žanė sėkėlup kėzdan jüzü čevirir, aldėna pišman olur, hemen sėrtėna bir eski fereže gejdirüp sokā atė verir. Bu zavallė kimi kimsesi jok,

o-da bana Allahtan, ne japajém bašéma jazélané göreżém deje álaja álaja žijerini dálajarak bir jol tutturup gider.

Az gider uz gider dádan da'a kendi kendine derdine janup gitmekte iken o gün akšama kadar gider, ortalék kararup bir bašéna dálarén her biri bir türlü ses verir, jürejine korkular girüp álamasé čo'alarak bir dere kenaréna varérsa-da gözlerinden jaš jerinden kan sačar, čaresiz kala kalér, karné-da zil gibi ažékup jorgunluk bir jandan korku bir taraftan, ne japsén elde bir šej jok bari šu á'žén üzerine čékup sabá olunžaja kadar oturajém-da Allah ne gösterir deje bir á'ža čékar kjá álar kjá ujuklar. Birde ortalék á'rup sabá olmá bašladékta hemen á'ždan inüp belki bir iolžu ja bir köje rast gelir-de bir lokma ekmek alérém deje jolu tutturur, epejže daha gider amma arték ažléktan jol jürümekten halé kalmajup hemen düšežek jer arar; birde öteden berü bir kojun sürüsü geldíni görünže biraz daha davranér, elbet bunun bir adamé var-dér, belki bana ažijup biraz jeježek verir der, ondan sürüje karšé gider bakar-ki ak sakallé eχtijar bir čoban, janéna varup selam verir, o-da selam aldéktan sóra ej kéžžá'z sen jalnéz buralarda ne gezersin, gelišin nereden dir dedikte kéz aman babažém bana biraz ekmejin varsa ver, jejim-de sana bašéma gelenleri sóra söjlerim. Herif buna ažijup torbaséndan biraz ekmek čékararak verir, kéz oturup jedikte biraz aklé bašéna gelir bašéndan gelüp geçenin hepsini bir bir čobana anladér, kéžén álajup sézlajarak iši bildirmesinden čobanén jüreji parča parča olup kéžé alér kendi kulibesine götürür; onun-da bir karésé bir kéz birde ólan olarak iki čožú varméš, iši karéséna bildirir, ikisi-de kéžé aχret evladlé edınirler.

Gel zeman git zeman kéz bunlarla oturup kalkmada güzel güzel geçinmede hem-de čektí zaχmetleri unutmada ise-de evladlarénén ažésené göjnünden bir türlü čékaramajarak herdem göz jašé dökmeden geri durmazdé; her nejse orada oturmada olsun biz gelelim berikilere. Bu čožuklar büjüjüp sekizer onar jašéna girerler, iki kardaš mektebe gidüp gelirler amma ólanén jítlí o kadar ilerüler-ki hemen jüz kišije karšu gelir, birde masallarda tez gelir, bunlar onüč ondört jašéna geldiklerinde ólan bir gün mekteb arkadašlarile ojnašérlarken čožuklar bunun pehlivanlené, her ojunda üstün olmasené

kẽzkandẽklarẽndan buna kẽzup hajdẽ oradan anasẽ babasẽ belirsiz pič, nereden geldin seni o baba dedīn Ahmed-ā deniz kenarẽnda buldu demelerīle ōlan bundan pek maχzun olup hemen anasẽnẽn janẽna giderek ālajup hajkẽrẽr, čožuklarẽn dedīni söjledikte anasẽ jok ōlum, onlar sana jalan söjlemišler fẽlan deje bir takẽm kandẽrẽrsa-da bu iki kardaš o geže düšlerinde asẽl analarẽnẽn oldū čoban kulibesini görüp onunla söjleštiklerinde bunlarẽ do'urup čobanẽn janẽnda-ki kẽz evladlarẽna bašẽna geleni söjler. Birde bunnar sabālajẽn ujkudan kalktẽklarẽnda iki kardaš bir birlerine ben bu geže bir düš gördüm, öteki ben-de gördüm, senin-ki nasl, šöjle ben-de öjle gördüm dediklerinde bakarlar-ki ikisinin-de düšleri bir. Ondan ōlan anlar-ki čožuklarẽn söjledī jalan dejl, hemen babasẽna varup düšlerini söjlerler, herif-te ne japsẽn evet čožuklarẽm ben sizi deniz kenarẽnda buldum amma šindije kadar bilmem-ki sizi kim do'urdu dejinže bunlar iki kardaš sačlarẽnẽ bašlarẽnẽ jolarak ejvah bizim anamẽz sā, čoban kulibelerinde otursun-da biz buralarda duralẽm deje ālašup hajkẽrẽšẽrlar. Bu koža karẽnẽn aklẽ bašẽndan gidüp čožuklarẽ bir takẽm sözlerle avudup sustururlarsa-da ōlan ben durmam elbet varup anamẽ bulažām dedikte hemen kẽz-kardašẽnẽ orada brakup kale kapusundan dẽšarẽ čẽkar gider.

Bunun hem jītlī hem anasẽnẽn hasretlī bir jere gelmiš oldūndan durmajup öjle gider-ki učan kušlar bile jetišemez, čünkü düšte anasẽnẽ gördü zeman oldū jer neresi idīni anasẽ söjlemišti. Sözü kissa keselim baš ārẽtmajalẽm, masallarda też gelir, ōlan bir gün beš gün jol gider, ne ažlẽk ne korku tanẽr, hemen durmajup sürer. Günün birinde dālar arasẽnda giderken önüne jedi bašlẽ bir ežderha čẽkar, herne kadar korkmazsa-da öjle bir hajvan görmedī ičün ažeb bu ne dir deje šašar kalẽr, bu ežderha hemen ōlanẽn jolunu keserek karšu durur, ōlan-da evden čẽktẽ vakit janẽna silah gibi bir šej almamẽštẽ; hemen ežderhanẽn kendisine karšu durdūnu görünže anasẽnẽn ažẽsẽndan jītlī kuvvetīle bir nara varup dā taš zẽngẽr-zẽngẽr sallanẽr, jerden bir taš alarak nasl jattīse ežderhanẽn aklẽ basẽndan gidüp taš dejer dejmez oldū jere düšer, ōlana er isen bir daha vur dedīse-de ōlan beni anam bir kerre do'urdu dejüp gečer gider, o-da orada geberir. Jine jolu brakmajup

durmaz gider; gide gide anasênên bir geže jatmêš oldū dereje varênža šurada biraz oturajêm dejerek ā'žên dibine oturur, evden čektē vakitten berü durup oturmajup hič ujku-da ujumamêš oldūndan oturdū jerde kendisine bir ā'rlêk čöküp ujkuja dalar. Epejže ujumakta iken o ölen ežderhanên bir kardašê daha varmêš, onun öldünü χaber alarak düšmenini arajup bulmak ičün dālarê tašlarê inlederek gezmekte olup jolu ōlanên oldū jere düšer, bastē vakit zelzele gibi jerleri salladēndan ōlanên ujkusunda bir gürültü oldū kulā'na gidüp hemen tap-duru gelir bakar-ki evvelki gördü ežderhanên ikisi kadar bir mefred-ki görenin ödü patlar, halbu-ki ōlan öjle olur olmaz gürültülere pabuž brakmaz oldū ičün jerinden kalkup ežderhaja karšu gider, o-da benim kardašêmê öldüren sen olmalê-sên ben-de seni bir öldürüš öldürejim-ki sen-de göresin deje ā'zênê köpürtüp atešler saćarak ōlana saldêrêr. Ōlan žanênê kurtarmak ičün ežderhanên koluna sarêlup bir nara vurarak öjle čeker-ki koparup bin adêm öteje atar, ežderha ölmezse-de hič davranamaz, ondan bizim žanêmêzê jejen malêmêzê-da jesin demesīle juvarlana juvarlana gidüp bir dā dibinde delijin birine girer. Ōlan-dêr ažeb burada ne var dejerek delikten bašênê sokunža bakar-ki bir merdümen, hemen ašā inüp ne görsün bir büjük saraj, ičinde jok jok; hemen ōlan öteji beriji gezüp dururken bir oda ačarak ičinde bir kēzên güzel bir taχt üzerinde oturdūnu görür amma bın žan ile ašik olup düšer bajêlêr, kēzên-da böjle bir jīt görmedī ičün herne kadar o ondan zijade bir hala girerse-de ežderhalarên öldünden χaberi olmajup onlarên korkusīle ejvah šindi bunu göreżek olurlarsa išin ne oldūnu anlajamajarak ikimizi-de öldürürler der. Herne hal ise ōlanê ajêltêr aman jīt sen buralara nereden geldin, bu seraj Soluksuz ežderhanên dir, bir kimseji görürse gözlerini dikdikle öldürür fêlan derse-de ōlan ben onlarên ikisini-de žehenneme gönderdim, sen hič korkma hajdê benimle gidelim derse-de kēz hič inanmajup ōlanên bu išleri japmasênê ummaz. Ōlan jine tekrarlar, hajdê išim var-dêr durmajup gidelim, kēz-da öjle ise burada čok šejler var, hič olmazsa birezini alaʒêm-da, bizim išimizi görür, ondan kēz önde ōlan arkada sarajên ičini dolašup gezerler, tam kērk tane oda ačtēklarênda her birinde türlü-türlü altun elmaz ževahir dolu, ōlan kēza ej sevdīm šindi be-

nim gidežek jolum var-dėr, išimi bitirdikten sōra dönüšte gelüp bunlardan istedīmizi alėrėz, šindi sėrasė dejl, hajdė seninle čėkup gidelim dejinže bunlar oradan čėkarak jolu tutturduklarėnda anasėnėn oldū čoban kulibesine rast gelirler; ōlan-da geže düšünde gördū ičün oralarėn hajalė χatėrėna gelerek olsa olsa anažėm burada dir. Hemen gidüp kulibenin kapusunu čalar, anasė-da čamašėr jėkarmėš, košup kapuju ačėnža ōlan anasėnė görür görmez vaj ninežīm deje bojnuna sarėlėr, karė-da düšünde bunnarė görmüšse-de birden bire šašėrmėš oldūndan ōlan anažėm deje sarėlėnža düšer bajėlėr. Nejse čobanėn karėsė čožuklarė gelüp bunu ajėldėrlar, o-da čožū ile sā salim kavuštūnda dertlešüp hallašarak bašlarėna geleni bir birlerine anladėrlar. Akšam olur čoban-da gelinže ona-da iši anladėrlar, sabā oldukta ōlan bunlarėn hepsini toparlajup ežderhajė öldürdū saraja varėrlar, götüre bileželeri kadar atlarėna ešeklerine elmaz altun jükledüp otura kalka tepeden jel gibi dereden su gibi gečerek, istersen lale zümbül bičerek az bir zeman ičinde kėz-kardašėnėn oldū eskiden baba tanėdėklarė Ahmed-ānėn evine varėrlar. Onlar-da bunlarė görünže hepsi sevinüp kavušurlar, ondan čobanėn ōluna bu jītin kardašėnė, ežderhanėn sarajėndan aldė kėzė-da kendisine, čobanėn kėzėnė-da bir baška adama nikjahlajarak kėrk gün kėrk geže bir büjük dün japarlar, ölüp ölünžeje kadar sefada olup otururlar.

82.

Vaktėn birinde bir padiša varmėš, onun birde sevgili veziri olup geže gündüz janėndan hič ajėrmaz, her zeman šöjle konušurlarmėš-ki Allah bana bir erkek evlad sana-da bir kėz verirse ikisini birlikte kardaš gibi büjüdüp jašlandėklarėnda bir birine nikjālajalėm fėlan deje söjlešmede olsunlar aradan bir müddet gečinže hakkėn emrīle vezirin bir kėzė šahėn-da bir ōlu olur. Bunlar birlikte büjüjüp mektebe giderler, on oniki jašlarėna girdiklerinde javaš javaš ōlan kėzė baška jolda sevmē bašlar, kėz ise bunu öz kardašė sanarak aklėna bir šej gelmez, güzellikleri-de bir birinden üstün oldū gibi ōlanėn-da gittikče kėza olan aškė artar.

Günlerde bir gün mektebden gelirlerken ōlanėn jolda kėza

türlü-türlü ojun japmalarê sevdalê sözler söjlemeleri üzerine, rast gelmiš olduklarê bir koža karê ōlanên kêza satašmasêndan hujlanup bunlarên-da biri vezirin, biri šahên čožū oldūnu bilüp ōlanên kêza aškê oldūnu anlar, kêzên-da hič bir šejden χaberi olmadênê görünže žudêlêk bu ja, javašža kêzên janêna jaklašarak kêzêm senin kardaš tanêdên šahên ōlu sana gönül vermiš. Anlajêšêma göre senin hič bir šejden χaberin jok, tanrê sizi bir biriniz ičün jaratmêš, sen-de seni sevene oldukča ujmalê-sên, zere o senin aškêndan her gün janijor demesīle kêzên ne kadar olsa epejže büjük oldū ičün hemen aklê bašêna gelir, o-da ōlanên söjlejüp japtêklarêna karšê ašk jollu sözlere girišir; ōlan bütün bütün kendinden gečüp okujup jazma'ê jemek ičmeji aklêndan čêkarêr, her sāt kêzên sevdasīle ūrašêr.

Bir gün beš gün böjlelikle gečmede olsunlar gittikče iši alevlendirmē bašlarlar, öteki beriki en sōra analarê babalarê-da iši dujarlar. Kêzên babasê evvelže šah ile ettikleri lakêrdêlardan vaz gečüp kêzênên-da bu jolda ōlana ašiklik ediši adeta güžüne gider amma ne japsên-ki hem evvelden šah ile sözleštiler, hem-de vezir bulundū ičün ne japup-ta kêzê ōlana vermemesini düšünur dururmuš. Bu hal ile epejže vakit daha gečer, bunlar bütün-bütün faljeji mejdana verirler; šahên ise tanrêdan dileji vardê, hemen bu iši žanêna minnet bilüp vezirinden kêzê ister, vezir ise baškalašmêš oldū ičün herne kadar šaha razilik gösterirse-de bir türlü bu iši japma'ê istemez, gün gečirmek ičün evet pekī deje savsaklar durur, šah-da bunun evet sepetinden usanêr. Bir gün vezirini sêkêštêrup ben senin bu efkjarênê bejenemejorum, her gün bana güler söjlersin amma efkjarên baška demesīle vezir iši dōrulajarak kêzênê vermeježēni söjler, šah čok öfkelenirse-de vezirini dünjada her šejden zijade sever oldū ičün bir šej-de japamaz, ōlunun bu sevdadan vaz gečirmesini ele alarak tenha tenha ōlunu kandêrmak arzusunda bulunur amma ōlanên gönlü her gün bir türlü atešle kebab olmakta bulundūndan babasênên sözleri bir kulā'ndan girüp birinden čêkar. Šah bakar-ki ōlu jola gelmez, gazebinden ne japažā'nê šašêrêr, Allahdan čožuk diledīne pišman olur.

Bir zemanda böjle gečüp dururken ōlan gittikče fenalašêr, kêz ile-de ajrêlmêš olduklarêndan adeta Kerem gibi janar, šah bunu vaz

gečmeježēni vezire-de zor edemejüp kėzė ōluna alamajažā'nė anlajėnža ōlunu-da bir türlü kandėramaz, bir gün zijade kėzup sürün šu čapkėnė gözüm görmesin dejinže šahėn önüne duran olamaz, olsa olsa vezir söz gečirežekti, o-da šahėn böjle japėšėndan χošlanup hič sesini čėkarmaz, uzatmajalėm ōlanė sürerler. Šezade kėzėn ašk atešīle her šeji gözüne almėš, onun jolunda ölmeji arzular, biraz öte beri alarak bir ata binüp giderken kėzėn sarajė önüne varup šunu söjler:

Bir-im binerim binerim
jetišmiš ba'ėm baχčemi
Allaha emanet ederim — dejüp sürer.

Az gider uz gider bir čok ajlar giderek günün birinde bir šehre varėr, bir kač gün oturup düšünür tašėnėr pek uzak-ta gitmeji istemejüp orada kalmasėnė münasib görür. Bir kāve hane ačar, išletmede olsun her kes jeni kāve dejerek bir takėm deli-kanlė šair kėlėklė kimseler geže gündüz her kes kendi derdine göre čėrup čalmā, gülüp ojnamā bašladėklarėnda ōlan bunlarėn japtėklarėndan bütün bütün ašķini jenemez, ah ettikče ā'zėndan kara dumanlar čėkup ašiklik joluna heves edenleri-de kendi atešīle čajėr čajėr jakar. Az gečer čok gečer, kāveje gelüp gidenler kimi saz kimi söz ile vakit gečirmekte olsunlar ōlan-da kāveželilik hem-de beš on kiši kendine ujdurup türkü mani söjlemekten bir an geri kalmazlar.

O orada oturmada olsun biz gelelim vezirin kėzėna. Aradan epejže vakit gečmiš, kėz-da onbeš onaltė jašlarėna girmiš, artėk gelinlik vaktė gelüp gečmė bašlamėš oldūndan babasėnėn dileji šahėn rizasė üzre kėzė ikinži vezirin ōluna vermė kalkarlar, nikjā edüp dūne bašladėklarėnda kėz babasėndan beš aj mühlet ister. Bu zemanda bazi bā baχčelerde gezerek sevgilisi olan šahėn ōlunu nerelerde kaldėnė anlajup iši bildirmė čare arar dururken bir gün šehirden tašra čėkup bazi sāralarda gezerken bir kervanėn oralarda konmuš oldūnu görünže nereden gelüp nereje gittīni sevdijine bir mektub verse götüre bileženi sormak ičün šunu söjler:

Göč-mü-sün kervan-mė-sėn
dertlilere derman-mė-sėn

sana bir name versem
šahêma sunarmêsên,

dedikte kervan bašê:

Hem göč-üm hem kervan-êm
her dertlere derman-êm
sen nameni jaza dur
ben jarêna sunarêm,

dejinže kêz istedī gibi söjleježēni kjāda jazar, kervana-da ā'zdan iši oldū gibi anladêr. Kervan bir kač gün daha orada ejlendikten sōra bir gün akšam üzere katarêně toplajup jola girer, gide gide bir gün akšama jakên ōlanên oldū šehre varup onun kāve hanesine iner, oturanlarla selamlašup χoš-pešten sōra bunlarên saz sözünden šezadenin orada oldūnu anlajarak kāveden ehali dā'ldêktan sōra ōlanê janêna čā'rup iši anladarak kjādê verir. Ōlan okur okumaz ǯani gönülden bir ah čeker burasê-da bana haram oldu, artêk durmak olmaz, bašêma jazêlanê görmek gerek dir dejüp ertesi gün satup savarak jükte hafif pahada ā'r alažā'nê alup bir ata binerek kendi memleketinin jolunu tutar. Uzatmajalêm otura kalka gidüp günün birinde öjlen vaktê šehre varêr, bir dere kenarêna oturup akšamê beklerken jol jorgunlūla kendine bir ujku gelüp ujur. Aradan epejže vakit gečtikte ujkusunun arasênda kulā'na bir ses gelerek ujkudan ajêlamajup kjā dalar kjā sese kulak verir; mejerse orada bulunan ā'ǯên birine konan üč güverǯinden biri öbürüne ejvah šu ašik bičare zavallê görijormusun, šindi sevdīnin jolunda kurban olmā gidijor, bir čok merhametsizler buna kêjažak, öbürü-de onda bir güčlük jok, šu dereje biz girüp jêkandêmêzda o sudan bir alan olsa-da bunu kestiklerinde o su ile biri jêkasa jine vüžude gelir. Daha öbürü-de bir šej söjledin-ki hič olmaz, bu ōlan gideženi jere giderse bu suju kim bulup-ta onu jêkajažak, benim babamdan üč jadigjarêm var-dêr, onlardan birini šu ā'ǯên janêna braksak, ejer suju jetištiren olmazsa belki ujkudan kalktênda o braktêmêz šeji alup vardê jerde birine göstererek bunun bir têlêsêm oldūnu anlarlar-da bu ōlanê kestikleri zeman onu bir ateše atarlarsa ben bu sudan onlara jetištiririm, belki o vakit tanrênên jardêmīle ölümden kurtulur. Berikiler buna razi ola-

rak o-da kanadėndan elmaza andėrėr bir tüjü koparup ā'ǯėn dibine atar, üčü birden bizi seven tutmasėn dejerek prr edüp učarlar.

Ōlan bunlarė epejǯe ujkusu arasėnda hajal-majal išitmiš, birde ujkudan ujanup düšünmē vararak ažeb düš-mü gördüm, joksa gerček bir šej-mi deje etrafėnė aranarak güneš gibi parlar bir tüjün durdūnu görerek aman ja rabb bu senden bana bir nīmet dir dejerek tüjü alėr jine jola düzülür. Birde giderken dereden su alaǯa'ėda aklėna gelir, hemen ters jüzüne dönerek suju kojmā bir kap bulamaz, öteji beriji gezinüp dururken bir takėm dālar arasėna düšer, girdili čėktėlė jollarė sürüp giderken o derenin jolunu kajb eder, sā'na soluna čarpėnup gitmekte olsun geri döndūne pišmanlėk getirerek ālamā bašlar, bir düzüje-de gider. Az gidüp uz gider bir dā etejine varėr, akšam-da jakėnlašarak ortalėk kararmā bašlar, ōlan gittikče maχzun olup gözlerinden jaš jerine kan sačar, geže-de gereji gibi ortalė kaplamėš, önünü ardėnė görmez bütün bütün deli divane olup meǯnun gibi düše čarpėna giderken önüne bir baχče gelir, ažeb burasė ne dir karanlėktan görüp sečemejorum, bir düšmana rast gelmejejdim, aman tanrėm meded senden dōru jolu bana göster deje baχče dėvarėnėn janlarėnda epejǯe dolašup ah vah ederken kendi kendine buralarda gezinmeklīm iš bitirmez, bari oldu olaǯak šurasėnėn ne oldūnu anlajėm, ja selameti bulurum jahod bašėma jazėlanė görürüm deje baχče dėvarlarėnė dolanup dururken bir büjük kapu önüne gelir. Usul usul janėna jaklašarak čekine čekine ičerije bakarak birde ne görsün ǯennet baχčesi gibi bir bā, ičinde türlü ā'ǯlar mejveler, güzel kokulu čičekler, öten kuš bülbüllerin hesabė jok, girsem-mi girmesem-mi gibilerde šaškėn šaškėn bakėnėr, hajdė ne olaǯak öjle-de bittim öjle-de, ja bana bir meded irišir ja-da bir selamete čėkarėm dejinǯe kapudan ičeri girer. Artėk söjlemek uzun, baχčenin güzellīni sejr ede ede gezinüp dururken ortasėnda bir köšk ičinde šamdanlar janar, šefki baχčeji güneš dōmuš gibi ajdėnlatmėš, ičerde čalgė čā'nak gülüp ojnamak, bir takėm seda kahkahalarė išidinǯe aškė artup hajran kalėr, korkusundan-da ileri varamajarak oldū jerde gül ā'ǯlarėnėn ardėna saklanup išin sonunu anlamasėnė bekler. Mejerse o dere bašėnda ujurken ā'ǯa konan üč güverǯin olup kendileri üčlerden bulunma'la üčü-de bir kėz-kardašmėšlar, jerleri

orasẽ olup geže gündüz orada aheng ederlermiš; ōlanẽn bundan ǰaberi joka, onlarẽn ǯümbüšünü ejlenüp sejr etmekte olsun kẽzlar gülüp söjlejerek sabaha karšu ojnajup sẽčramadan jorulduklarẽ ičün jatmā kalkẽšẽrlar. Biraz nefeslenmek üzre penǯere önüne oturduklarẽnda gündüz bu ōlanẽ gördüklerinin lakẽrdẽsẽnẽ söjleširler, ažeb nasl oldu-ki o bičare söjlediklerimizden bir šej öjrene bildi-mi gibi lakẽrdẽlarẽnẽ ōlan išittikte ha šindi jerimi buldum, bundan sōra korkmam amma sakẽn bunlardan bana bir zarar gelmesin, beni görürlerse belki iši dejištirirler, sōra bütün bütün her šejden geri kalẽrẽm, öldŭme gam jemem amma bir belaja daha ūrarsam is fena dir, ne etsem ne japsam demekte olsun bu kẽzlar bir birlerīle oturduklarẽ jerde itišüp gülüšerek bu ašk čok tatlẽ bir šej dir amma vefasiz jare düšünže o bičare ōlan gibi dāda bajẽrda en sōra düšmanlar elinde helak olur, šte burasẽ biraz güč, gördŭmüz ōlan ne kadar-da güzel, benim bile gönlüm aktẽ, kim bilir sevdī-de belki bundan baskẽn dir amma arada olanlar bunlara ažẽmaz, šindi beni bile arzulamẽš olsa jok demem, o kadar ǯanẽm sevdi deje o tüjü brakan kẽz söjler, berikiler-de sen bunu dedin ja bize sor, adeta her bir šejden vaz gečeriz amma ne mümkin-ki biz onu ja o bizi ele gečire bilsin. Beriki o-da güč bir šej-mi, ejer üčümüz-de razi olsak, bu perilikten čẽkup ona dost ola bilirmijiz, böjle olažak olursa iš ujar, joksa sen alsan ben rahat kojmam, biz alsak sen kẽzkanẽrsẽn, bunun-da olaža'ẽ jok, jine küčük kẽz a kardašǯẽklarẽm bizi alažak olsa hajdẽ biz-le razi olalẽm, o adam ōlu biz ise peri-jiz, šindi o burada olmalẽ-ki biz ujudūmuzda nikabẽmẽzẽ jaksẽn, o vakit biz-de onun gibi kalẽrẽz, olsa olsa böjle olur deje öte beri bir takẽm ummadẽklarẽ šejlerle vakit gečirerek ujkularẽ-da pek zijade gelmiš oldū ičün her biri bulundū jerde ujur kalẽr.

Ōlan biraz daha ejlenüp bunlarẽn ses kesilüp ujuduklarẽnẽ anlajẽnža javaš javaš korka korka onlardan išittī sözlere karšu šunnarẽ-da ala bilsem ümidīle čẽt etmeden köške girer, birde ne baksẽn bakan gözler kamašijor, buz gibi altun elmaz ile her jer döšenmiš, o kẽzlar ise gazel olup-ta dökülen ā'ǯ japraklarẽ gibi her biri bir jana serpilmiš tenlerinin bejazlẽ janaklarẽnẽn allarẽ ōlanẽn kendi sevdasẽnẽ aklẽndan čẽkartarak ejvah dünjada güzel demek-te bun-

lara jakĕšĕr, benim sevdīm bunlarĕn janĕnda ažeb bir šej-mi dejerek oldū jerde dona kalĕr. Biraz gečinže aklĕ bašĕna gelüp ben ne durijorum, šindi sabā olur, bunlar kalkarlarsa beni telef ederler, sōra her šejden geri kalĕrĕm tez elden iši bežerejim, belki bir mürada ererim dejerek hemen kĕzlardan išittī gibi nikablarĕnĕ toplajup bir ateš jakarak ičine atar, kendi-de sankĕ bin kišīle gouga edüp jüz jerinden jaralanmĕš gibi dermansĕz düšerek bajĕlĕr. Kĕzlar ujku arasĕnda ateše düšmüš gibi bir hararetle ujanup aman bize ne oldu, ateše-mi janijoruz dejerek ujkudan kalkarlar, birde ōlanĕn serpilmiš jattĕnĕ gördüklerinde ejvah dilimizle tutulduk, en sōra adam ōlu bizi ele gečirdi šindi ne japažāz, baška čaremiz jok bari oldu olažak biz-de bunu hem mürada erdirüp ölüp ölünžeje kadar birlikte jašajalĕm dejüp dururlarken ōlan ujkudan kalkar gibi ajĕlĕr. Kĕzlarĕ janĕ bašĕnda görünže ālama dereżesine gelerek ajaklarĕna kapanĕr, onlar-da zati ōlana sevda saldĕklarĕndan üčü-de bojnuna sarĕlup aman šezade šindi bizim elimizde bir šej kalmadĕ, ja bizi-de birlikte götür ja öldür demelerīle ōlan ej sevdiklerim dünja bir jana siz bir jana šu tenimi su gibi eridüp bir damlasĕ kalĕnžaja kadar sizden vaz gečmem, mejer-ki ölüm iriše, o-da hakkĕn bileżeji dir, siz hič korkmajĕn jalĕnĕz evvel sevdīm kĕzĕn sevdasĕnĕ sizinle giderdim, lakin küčükten beri bir kardaš gibi büjüdük sōra benim atešimle onu-da jaktĕm, el anda janijor, jazĕk-tĕr-ki ben burada sizinle kalup onu aramajažak olursam kendi kendini žehennem atešine atar, ben onun žanĕna kĕjmĕš olurum, ejer razi olursanĕz onu-da gidüp alajĕm dejinže kĕzlar beli šahĕm sen gitmeježek olsan bile biz razi olmajĕz, hemen gidüp onu-da dertten kurtarasĕn, sōra gelüp burada ölünžeje kadar zevkimizde jašarĕz demelerīle ōlan oradan čĕkup dōru o dereje gelir, kĕzlardan almĕš oldū bir šiše ičine biraz su kojup ondan kendi šehrinin jolunu tutturur.

Uzatmajalĕm kameti koparĕrĕz kijameti, az vaktĕn ičine šehire vararak kĕzĕn sarajĕ önüne sabā vaktĕ varĕr, šunu söjler:

Develer gelir merdinden
kanlĕ da'ĕn ardĕndan
döndüm dolaštĕm geldim
jarĕm senin derdinden.

Kėzda jatā'nda išidüp ujkudan ujanarak:

Ujujordum ujandėm
sā elime dajandėm
sabālajėn sesini
bekčinin sesi sandėm.

Ōlan:

Ujujordun ujandėn
sā eline dajandėn
sabālajėn sesimi
bekči sesi-mi sandėn,

dedikte kėz jataktan kalkup aklė bašėna gelerek šezadenin oldūnu anlar, sarajda bulunanlarėn korkusundan birden bire ōlana gözükemejüp penžere ardėndan konušarak iši anladėr, seni buralarda görürlerse öldürürler sōra bütün bütün hasret kalėrėz, hajdė burda durma git, ōlan-da sevdīm gidejim amma šu šišeji al, beni öldüregek olurlarsa tenimi bununla jėka, tanrėnėn iznīle ben jine dirilirim dejinže kėz bir ip sarkėdup šišeji čekerken sarajėn önünden gečen bir žadė karė šezadenin kėz ile konuštūnu görünže hemen šaha gidüp χaber verir. Ōlan herne kadar oradan ajrėlup gittīse-de padiša dujar dujmaz hemen adamlar čėkarup aradėr, uzatmajalėm ōlanė tutarlar, šah ōluna čok kėzup vaj čapkėn sen benim šehrime χėrsėz gibi girdin, želladlarėna emr edüp vurun šunun bojnunu der; kėzėn bundan χaberi joka, želladlar šezadeji aldėklarė gibi götürüp keserler. O žadė karėsė hemen kalabalėk ičinde ōlanėn teninden biraz et keserek atešte piširüp sevdīnin etini olsun je deje kėza götürür, kėz bunu görür görmez ah vah edüp kendini jerden jere vurarak:

Ej tatarlar tatarlar
kasablarda et kalmamėš
adam eti satarlar,

dejerek ālajup sėzlamakta iken geže oldukta ōlanė gömdükleri jeri χaber alup verdī šiše ile suju, daha bazi öte beri alarak sarajdan čėkar, šehzadenin mezarėna gidüp ölüsünü čėkararak hem ālar hem jėkar, ōlan-da ujkudan ujanėr gibi aksėrarak dirilir. Ondan kėza

aman sevdīm burda durmak olmaz, hemen gidelim dejinže bunlar iki ašik jolu tutturarak giderler, masallarda tez gelir, o peri kėzlarėnėn kėšküne varėrlar, ondan o kėzlar-da bunun geldīni görünže kavušup sarmašėrlar. Ertesi gün oradan bir šehre gidüp kėzlarė kendine nikjālajarak kėrk gün kėrk geže dūn japar, o šehrin padišahėnėn-da hič čožū olmamėš, ōlanėn güzellīne žandan gönül verüp kendine hem evlad hem-de baš vezir ederek ölünžeje kadar rahatle jašarlar.

83.

Bir varmėš bir jokmuš vaktīle bir padišahėn bir ōlu varmėš, bunun bir altėndan topu olup her gün onunla atar tutar ejlenirmiš. Bir gün jine köškünde oturup top ile ojnarken köškün altėnda bulunan češmeje bir koža karė su doldurmā gelir, šezade ejlenmek ičün topu attė gibi karėnėn testisini kėrar, karė-da ne japsėn hič bir šej söjlemejüp baška bir testi alarak jine češmeje gelir, ōlan-da testī kėrdėna χošlandėndan jine topu atarak onu-da kėrar. Koža karė herne kadar kėzarsa-da padišahėn korkusundan sesini čėkaramaz, parasė-da olmadė ičün gidüp veresije bir testi daha alarak gelir ; su doldururken ōlan jine topu atup testī kėrėnža koža karė artėk sabr edemejüp ilahi šezadem bir šejžik demem Söjlemez sultana ašik olasėn der gider. Šezade bunu išidir išitmez merak edüp ažeb bu nasl šej dir, bu ne olažak deje düšüne düšüne gittikče mera'ė artar, gün günden χastalanup sararup solmā bašlar, jemekten ičmekten kesilir, adeta üč dört günün ičinde altė ajlėk χasta gibi jataklara döšenir. Padiša bunun ne oldūnu anlamajarak herne kadar hekim hoža getirirlerse-de bir türlü čare bulamazlar.

Bir gün padiša ōluna χastalė neden oldūnu sorar, o-da šah babažėm ben böjle böjle félan gün köškümün altėnda-ki češmeje gelen bir koža karėnėn üč kerre testisini kėrdėm, o-da bana Söjlemez sultana ašik ol dedikte o günden berü merakėmdan χastalandėm, gittikče-de fenalašmakta-jėm, bana hekim hoža hajr etmez, izin ver gidüp šu sultanė bulajėm nasl šej dir, belki bu χastalėktan kurtulurum dejinže padiša bundan baška čožū olmadė ičün razi olmazsa-da šezadenin bu merakėndan kurtulamajažā'nė-da anlajarak šöjle böjle

deje bir takêm sözler söjlerse-de šezade babažêm artêk benden hajr jok, öjle-de öležem böjle-de, bari merakêm jolunda ölürsem sen-de ben öldükten sōra merak etmezsin demesīle šah čaresiz kalup lalasīle šehzadenin gitmesine izin verir. Bunlar pahada ā'r jükte hafif bir takêm jol nevalesini düzerler, bir gün akšam üstü šeherden tašra čêkup ver elini dost eli deje sürüp giderler.

Gide gide altê aj bir düzüje giderler, artêk jol sürmeden hič bir šeje bakmadêklarê ičün adam kêlêndan čêkarlar, durmak ujumak bilmezler, jemek ičmek akêllarêna gelmez, dālarê tašlarê ašup gitmekteler-ken bir dā bašêna varêrlar, bakarlar-ki o jerlerin tašê topra'ê güneš gibi parlajup ortalê bürümüš, bir birlerine ažeb burasê neresi dir fêlan deje öteje berije bakênup gezinirken bir eχtijar adama rast gelirler. Janêna varup sorarlar, o-da burasê Söjlemez sultanên dālarê-dêr, kendi jedi kat nikab altênda oturur, ondan kendisinin šefki buralarê tutar, onlar-da o sultanên jeri ne tarafda dir dediklerinde eχtijar buraja altê ajlêk jolda bir sarajê var-dêr, kendi orada oturur, šindije kadar niže ǯanlar onun jolunda ölüp bir türlü söz söjlememišler dir dejinže šezade lalasīle jine jola dōrulup giderler. Bir čok vakit gidüp masallarda tez gelir, bir iki üč ajlêk jol daha giderler, günlerde bir gün jine bir dā bašêna vardêklarênda bakarlar-ki her janê kêp-kêrmêzê kesilmiš, ažeblenerek jine oralarda dolašmaktalar-ken oranên jakênênda bir köj bulurlar, šezade aman lala pek halsêz kaldêm, hajdê šu köje gidüp hem biraz rahatlanalêm, hem-de burasênên ne oldūnu öjreniriz dejerek köjün ičine girerler, bir kāve dükjanêna varup biraz dinlendiklerinde öteki beriki bunlarên uzak jerden geldiklerini anlajarak χoš-peš etmē bašlarlar. Šezade kendini bildirmejerek o dālarên kêrmêzêlê neden oldūnu sorar, köjlüler-de ej konuklar o dālarên kêrmêzêlê buraja üč bučuk ajlêk ilerde bir Söjlemez sultan var-dêr, onun janaklarên dudaklarênên alê-dêr, kendi jedi kat nikab altênda oturur hič lakêrdê söjlemez, kimi benim kardašêm gečen sene gitti o jolda öldü, kimi falanêm fêlanêm deje kêzên jolunda ölenleri sajup söjlerler. Ōlanên durmā sabrê kalmajup jine lalasīle jola girerek dādan da'a ašup giderler, uzatmajalêm gide gide uzaktan bir kale görünür, šezade olsa olsa sultanên jeri burasêdêr dejerek dōru o kaleje jakên varêrlar, birde ne görsünler bütün

adam kellesinden japêlmêš jüz aršin bojunda uźu buźa'ê jok büjük bir kale; šezade ej lala sanêrsam bu kêzê söjletmē gelen adamlarên kafalarê-dêr bunlar, biz-de ja bunlara karêšaźāz ja bir iš görüp müradêmêza ereźēz dejerek giderler, o kaleje varmaksêzên bir büjük šehir ičine girerler, bir han odasê tutup bir kač gün šurada ejlenelim bakalêm Allah ne gösterir dejerek orada oturma'ê kurarlar.

Šehrin ičine vardêklarênda kimi ālar kimi hajkêrêr, benim kardašêm gitti, öteki ōlum gitti, beriki falanêm fêlanêm deje bārêšup sêzlanmalarênê görmesīle aslênê sorar, ičlerinden biri ej čoźuk ne sorarsên, anlašêlan-ki sen-de ölmek ičün gelmišin, šte bunlar Söjlemez sultanên jolunda ölenlerin kimi anasê babasê kimi kardašê čoźūdur, bu šehir o kêzên babasênên-dêr, her kim kêzê söjletmeji diler janêna gitmek isterse padišaha bildirir, o-da izin verinźe kêzên janêna götürürler dediklerini šezade išitmesīle ej lala šindi gideźēmiz jol tükendi, hajdê bir kač gün šurada rahatlanalêm-da sōra bašêmêza jazêlanê görürüz dejerek tuttuklarê odada bir kač gün oturmakta olsunlar günün birinde šezade lalasīle čaršê pazarê gezmē čêkar. Birde bir kafes ičinde bir adamên bülbül sattênê görür amma bülbülün güzellīne adeta ašik olup satên almasênê ister, lalasê herne kadar šezadem onu ne japaźān, šindi išimiz baška dir, gel bundan vaz geč ne olup ne olaźā'mêz belli dejl, nafile jere para sarf etme falan derse-de šezade el-elbet bunu alêrêm dejerek kušu bin guruša satên alêr; getirüp oturdū odanên bir tarafêna kafes ile asa kor. Günün birinde šezade jalênêz odada otururken kêzê ne jolda lakêrdê söjledeźēni söjledemezse ölüm korkularênê göjnüne getirerek eli janā'nda düšünüp durur, bülbül kafeste šezadem ne düšünijorsun, bu gün seni pek kederli görijorum demesīle šezade šašêrarak kendisine bir telaš düšüp aman bu ne dir in-mi-dir źin-mi-dir, kuš-ta lakêrdê söjler-mi deje korkup titrejerek jerinden davranêr. Her nejse bunda bir iš olmalê, belki Allah derdimin čaresini bununla bulduražak deje jüzünü kuša dönüp ej bülbül benim buralara gelišim Söjlemez sultana ašik oldum, ona-da irišmek pek güč, janêna nasl gideźēmi düšünijorum dedikte bülbül a šezadem o-da düšünüleźek bir šej-mi, dünjada ondan kolaj iš jok-tur, sen bu akšam sultanên sarajêna git, birlikte beni-de götür, sultan jedi kat nikab altênda dir, ne kimse

onun jüzünü görür ne-de o kimseji görmez, beni šamdan iskemlesinin altěna koj, ondan sultaněn χatěrěně göjnünü sor, daha türlü lakěrdělar söjle, o hič sesini čěkarmaz, sen-de bari sultan lakěrdě etmejor ben-de iskemle ile konušajěm deje lakěrdě etmē bašla, sen ne söjlersen ben sana ževab veririm demesīle šezade kendini čeküp čevirerek bülbülün söjledīni-de lalasěna bildirmejüp dōru padišahěn sarajěna varěr. Sultaněn janěna gideǯēni söjlejinǯe šah ōlaně görür görmez ǯani gönülden sever, aman ōlum genčlīne jazěk-těr, benim kězěměn jolunda bu anedek senin gibi niǯe jītler ǯan verdi, onunla baša čěkělmaz, benim-de aχděm var-ki kězěmě söjledene nikjahla vereǯēm söjledemejenin bojnunu vururum, šte' o gördün kale hep o jolda öldürdüm adamlarěn kellesi dir, gel bundan vaz geč, sōra sen-de onlara karěšěrsěn derse-de ōlan šahěn ajaklarěna kapanarak ben bir senelik joldan onun jolunda ölmē geldim, ja öleǯēm ja söjledüp izninle alaǯām deje ajak basar. Šah ōlum benden günah gitti, var bašěněn čaresini Allahdan ara deje adamlarěna emr edüp šezadeji kězěněn janěna jollar; akšam-da olup ortalěk geǯe ile kaplanměš oldūndan ōlan kězěn sarajěna varěr, odasěna girdikte bülbülü kojnundan čěkararak iskemle altěna kor.

Sultaněn karšěsěna gečüp halěně χatěrěně sorar, daha bir čok dereden tepeden lakěrdělar söjlerse-de kěz ne bir türlü karšělěk ne-de kič söz söjlemez; šezade ej sultaněm sāt beše altěja geldi, siz daha bir söz söjlemediniz, benim-de ǯaněm sěkěldě, bari šu mum iskemlesīle lakěrdě edejim, o herne kadar ǯansězsa-da belki benim halime ažěr dejerek iskemleje karšě nasl-sin, kejfin eji-mi iskemle fělan deje söjlemē bašlar, bülbül-de ne japajěm šezadem eji-jim χoš-um, bunǯe sene dir benim-de bir konušaněm jok, šindi Allah seni bana gönderdi, bu gün bütün dünjalar benim oldu, siz beni sevindirdiniz ben-de bu geǯe sizi ejlendirejim, ejer dinlerseniz size bir hikjaje söjlejim der. Šezade pekī söjle dinlerim demesīle bülbül šezadem vaktīle sizin gibi bir šahěn bir kězě varměš, buna üč kiši ašik olup almak isterlermiš, babasě kězěně istejenlere hajdě üčünüz-de birer senāt öjrenüp geliniz, hangěnězěn-ki üstün olursa kězěmě ona veririm demesīle bunlar üčü birden bulunduklarě šehirden děšarě čěkarlar, bir češme bašěna varděklarěnda bir birlerine biz böjle üčümüz birden

gitmek olmaz, her birimiz bir jana gidelim, jüzüklerimizi šu češmenin tašě altěna kojalěm, hangěměz önže gelirse jüzünü alsěn sōra gelen-de bir birimizin gelüp gelmedīni anlasěn dejerek üčü-de buna razi olurlar. Jüzüklerini čěkarup tašěn altěna kojarak her biri birer jol tutup giderler, biri altě ajlěk jolu bir sātta jürümek senātini öjrenir, biri-de gajbě bilmeji öbürü-de ölüjü diriltmeji öjrenirler, ondan jine geri dönüp o češme bašěna gittiklerinde üčü-de jine orada bulušurlar. Gajbě bilen der-ki padišahěn kězě pek χasta, bir iki sāta kadar öležek, öteki-de ben bir ilaž japarěm ölse bile dirilir amma onu kim götürüp jetištirežek, daha öbürü-de ben gidüp jetištiririm der demez ilažě buna verdikleri gibi bir sāt ičinde padišahěn sarajěna varěr, kěz-da žan čekišmek üzre imiš ; hemen ilažě ičirdikleri gibi kězěn χastalě gečer, birde öbür arkadašlarě jetišüp geldiklerinde šah bunlarěn marifetlerini sorar. Bülbül altě ajlěk jolu bir sātta alan ōlaněn lakěrděsěně anmajalěm deje šezadeje išaret vererek ej šezadem, šindi sen olsan bu kězě o üč ōlaněn hangěsěna verirsin, ōlan-da bana kalsa ilaž japana veririm deje bir birlerine jok ona, jok buna deje iši uzatmaktalar-ken Söjlemez sultan-da kendi kendine bak šunlara altě ajlěk jolu bir sātta gideni unuttular dejerek čatlama dereželesine gelüp hemen nikaběně jüzünden čěkarup ej šaškěnlar ben olsam ilažě getirene veririm, o getirmesejdi kěz kurtulur-mi-idi dejinže hemen padišaha χaber verirler, kězěn lakěrdě söjledi dediklerinde kěz kendisine bir düzen ile lakěrdě söjledildīni anlajarak üč kerre böjle lakěrdě söjledilmesini ister. Ondan šah šezadeje ōlum iki kerre daha söjlede bilirsen kězěm senin dir der, ōlan kalkup odasěna gelinže jine düšünmē varěr, bülbül ej šezadem ne düšünijorsun šindi sultan kendisinin lakěrdě söjledī ičün kězgěnlěndan o iskemleji parča parča eder, sen bu akšam beni rafa koj dedikte šezade akšam üstü bülbülü kojnuna kojarak jine saraja gider.

Kězěn odasěna girinže bülbülü rafa kojarak sultana herne kadar sorar söjlerse-de ževab alamajěnža jine rafa dönüp ej raf sultan benimle söjlešmez, bari seninle konušalěm nasl-sěn, eji-mi-sin χoš-mu-sun, o-da šezadem ne japajěm sen-de haněm sultan söjlemiš olajdě benimle lakěrdě etmezdin ja, nasl-sa onu söjledemedīn ičün

benimle konušmak istersin, eh nasl-sẽn, sen-de eji-mi-sin fẽlan deje konušmā bašlar. Šezadem sana bir hikjaje söjlesem dinlermisin dejinže o-da söjle bakalẽm elbet dinlerim demesīle bülbül vaktẽn birinde bir šehirde bir kötü kadẽn olup üč tane dostu varmẽš biri Balžẽ-ōlu biri Jāžẽ-ōlu biri-de Tireži-ōlu imiš amma bunlarẽn bu karẽja gelüp gittiklerinde bir birlerinden χaberleri jokmuš, Jāžẽ-ōlu-da bu karẽjẽ ötekilerden zijade severmiš. Bir gün karẽ bašẽnẽ tararken sačẽnda bir ak görür, kendi kendine ejvah artẽk ben eχtijarlamā bašlamẽšẽm, šindi bu jolda gečinijorum amma biraz zemandan sōra ben eχtijarladẽkča dostlarẽm benden jüzü čevirirler, sōra sokaklarda sürünürüm, bari ettiklerime tōbe edejim-de bir adama nikjahla varup ölünžeje kadar oturajẽm dejerek o gün bu üč dostunun her birini birer sāt sōra evine gelmelerini davet eder. Bunlarẽn bir birlerinden χaberleri jok a, ilkönže Jāžẽ-ōlu geldikte mejer kẽz o gelmezden evvel baχčede bir mezar kazmẽš, mezarẽn janẽna bir kefin kojmuš imiš, Jāžẽ-ōlu gelinže kẽz ālajup sẽzlamā bašlar, o-da ne oldūnu sorar, kẽz ah dostum benim babam ölmüštü baχčeje gömdüm, šindi žadẽ olup mezardan čẽkmẽš, beni sevdīni bilejim-ki šu kefine bürün üč sāt kadar šu mezara gir jat, babam geldikte seni buraja baška ölü gömmüšler deje görüp kačsẽn dejinže Jāžẽ-ōlu senin ičün mezara dejil kendimi denize bile atarẽm; ondan sojunup kefine sarẽlarak mezara girer.

O orada jatmada olsun birde dak kapu Balžẽ-ōlu gelir, o-da karẽnẽn ālajup sẽzladẽnẽ görerek aslẽnẽ sorar, ötekine söjledī gibi buna-da iši anladarak bir taš alup mezar bašẽnda beklemesini ičinde-ki jatan žadẽ kẽmẽldandẽ vakit taš ile vurup öldürmesini söjler; o-da kẽzẽn dedīni japarak mezar bašẽnda beklemede olsun öteden Tireži-ōlu gelir. O-da bunun maχzunlūnu görünže ne oldun sevdīm, χasta-mẽ-sẽn kederin ne dir fẽlan dejinže kẽz nasl ālamajẽm, babam ölüp baχčede bir mezar japtẽrmẽštẽm, düšmanlarẽndan biri žadẽ olmuš, bak-sana mezarẽnẽ ačup bašẽ uzunda beklejor, šindi šunu gidüp mezardan alup-ta bana getire bilirsen kederden kurtulurum joksa ālaja ālaja kendimi öldüreželẽm der, Tireži-ōlu-da išin aslẽ ne oldūnu bilmejerek hemen košup mezardan ölü deje Jāžẽ-ōlunu kaptẽ gibi kẽzẽn janẽna getirir, Balžẽ-ōlu-da žadẽ ikilešti deje bunlarẽn ardẽna düšüp taš ile öldürmẽ čalẽšẽrsa-da mezarda jatan ažeb ne

oldu, ǯadė eline-mi gečtim deje kefini jėrtup paralajarak čėr-čėplak mejdana čėkar. Bunlar bir birlerini zaten tanėr olduklarėndan biliširler, vaj sen burda ne gezersin deje bir birlerini kovup itüp sümmekte iken bülbül jine šezadeje išaret verüp Jāǯė-ōlunu söjlememesini bildirerek ej šezadem šindi bu karė hangėsėna lajik-dir, benǯe Tireǯi-ōluna šezade-de jok bana kalėrsa Balǯė-ōlu almalė, čünkü o čok zaχmet čekti, jok öjle jok böjle dejerek bir birlerīle söjlešmektelerken sultan jine Jāǯė-ōlunu unuttular o herif üč sāt mezarda jattė, karė onun hakkė-dėr demesīle jine padišaha kėzėnėn lakėrdė söjledīni χaber verirler.

Uzatmajalėm kameti koparėrėz kijameti, ōlana evvel söjledikleri gibi bir geǯe daha kėza lakėrdė ettirmesini isterler, ōlan-da odasėna gelüp akšamė beklerken bülbül ej šezadem šindi bu akšam sultan rafa kėzdė ičün onu-da parčalajaǯak-tėr, sen beni oda kapusunun ardėna koj, her geǯe-ki gibi jine konušuruz der. Ondan akšam olunǯa ōlan jine kėzėn janėna varėr, bülbülü kapu ardėna kojarak oturup sultana öte beri lakėrdėlar söjlerse-de bir türlü ǯevab alamadėndan kapuja dönüp bari sultan hanėm söjlemijor seninle konušajėm deje hal χatėr soruštuktan sōra bülbül jine bir hikjajeje bašlar. Evvel zemanda bir dülger bir terzi birde softa varmėš, bunlar üčü arkadaš olup gezerken bir gün šehrin birine varėrlar, orada bir oda tutarak gündüzleri her biri kendi išine geǯeleri-de odaja toplanarak jatėrlarmėš. Bir geǯe ujurlarken dülger kalkup bir kāve čibuk ičer, ujkusu kačarak ujujamajup otururken odanėn ičinde bulunan odun parčalarėndan onüč ondört jašėnda kadar bir kėz sureti japar, sōra jatup ujur ; az gečmeden terzi ujanėr, bakar-ki ā'ǯdan bir kėz resmi durijor, hemen üzenüp bezenerek ona göre bir kat ruba bičer gejdirir, kalkup o-da jatar. Birazdan sōra sabaha karšė softa ujanėr, birde ne görsün sureti aja benzer o kadar güzel japėlmėš, rubalar-da tenine jakėšmėš pek čok χošuna gidüp, ondan bir abdest alėr Allaha jalvarup šu resmin ǯanlanmasėnė diler, birde Allah taraféndan ǯan gelerek ujkudan ujanėr gibi aksėra-tėksėra güzellikte eši jok bir kėz olur. Bülbül jine šezadeje išaret verüp softanėn adėnėn anmamasėnė söjler, birde bunlarėn üčü ujandėklarėnda kėza ašik olurlar, sen alaǯān ben alaǯām deje gürültüje kalkėšėrlar dejerek šezadem šindi bu kėz han-

gěsěnĕn olmalĕ, bana kalĕrsa dülger alsĕn, šĕzade-de onun japtĕ bir ā'ž, terzi ruba japup adam kĕlĕnda gejdirdi, bana kalĕrsa onun olmalĕ, jok öjle jok böjle deje bir birlerīle atěšup söjleširler, sultan--da softajĕ unuttular deje kendi kendine čĕldĕrup, öfkesinden jüzünü ačarak ej budalalar softajĕ unuttunuz, o dua edüp žanlanmajajdĕ ne iše jarardĕ, dülger ile terzinin japtĕ bir suret dir, asĕl hakk softanĕn-dĕr.

Birde böjle dejinže herkes el čĕrpěšup padišaha košarak jine kĕzĕn lakĕrdĕ söjledīni bildirirler, kĕz-da ōlanĕn güzellīne zaten vurulmuš oldūndan kendi aldandĕna hič tĕnmajup ōlana nikjahlanmasĕnĕ babasĕndan ister, šah-da ōlanĕn kurtuldūna šehir halkĕnĕn-da bu beladan beri olduklarĕna sevinerek büjük bir šenlik edüp kĕzĕnĕ ōluna nikjah eder. Dün japmā kalkarlarsa-da šezade šaha benim memleketim fĕlan jerde, orada benim-de anam babam var, nikjahĕměz burada oldu, dünümüz-de orada olsun dedikte šah pekī dejerek bir büjük alaj düzüp kĕz ile ōlanĕ taχtirevana bindirerek kendi šehrine jollar, šezadenin babasĕ-da ōlunun geldīni görünže pek čok sevinüp o-da šehri donadĕr, šenlikler eder, ondan dün kurup kĕrk gün kĕrk geže žümbüš ederler, kĕrk birinži geže kĕz ile ōlanĕ gerdeje korlar, ōlan o testisini kĕrdĕ koža karĕ kĕza dadĕ japup ölüp ölünžeje kadar otururlar.

84.

Bir vaktĕn birinde bir karĕ olup bunun dari dünjada bir ōlu varměš, kadĕn bu ōlunu her ne iše kojdīse durmajup kačarměš. Günlerde bir gün karĕ buna ōlum seni hangĕ iše verejim, ōlan-da beni al beraber gidelim ben ne iš bejenirsem ona ver ondan kačmam dedi. Kadĕnžā'z bunu alup čaršĕja götürür, bir kač ustalarĕ gezerek, en sōra bir remmala rast gelirler, ōlan bunu görünže ište ana beni buna ver dedi, kadĕn remmalĕn janĕna varup ōlunu čĕraklĕ'a almasĕnĕ söjledikte o-da razi olup bunu janĕna alĕr. Bir gün beš gün gečer, bildī išlerden ona-da öjredir, epejže zaman ōlan bununla išlemekte olsun bir gün ustasĕ dedi-ki ben šindi bir koč olurum sen beni götür pazarda sat amma ipimi verme, ōlan-da pekī dejinže ustasĕ hemen

bir koč olur, ōlan bunu pazara götürerek tellala verir, haraǯ mezad čéka čéka birisi beš jüz guruš paha verüp alér amma ōlan ipini vermejerek döner gelir; birde akšam olunǯa ustasi satéldé jerden kérésé kérar o-da gelir.

Jine ertesi gün evvelki gibi ōlana öjredüp ben šindi bir at olaǯām, sen beni götür pazara sat amma sakén olmaja-ki ipimi vermejesin ha deje söjler, ōlan-da alésté ja, hemen ustasénė pazara götürüp tellala verdikte bin guruša čékar, paralarīle ipi alup eve gelir. Ōlan kendi kendine artėk ben bunu öjrendim, varajém kendi evime gidüp bašémén čaresine bakajém deje oradan ǯézlamé čeker, anasėna varup ej nine ben öjreneǯémi öjrendim, sen sā olasén-ki beni bu ustaja verdin, hem čok paralar kazanaǯām. Zavallé kadénén hič bir šejden χaberi jok, ne dir ōlum ne japaǯān, sende bir šejler göremejorum, korkarém jine oradan-da kačtén beni aldadijorsun demesīle anaǯém sen korkma, jarén ben bir hamam olurum sen-de beni satélé'a čékarérsén amma sakén anaχtarémé verme, sōra hič bir šej elimize girmez, benim-de gittīm gün-dür; šte ōlan tekrar tekrar anasėna iši öjretmede olsun ustasé satéldé jerden kačup geldikte bakar-ki čéra'é jok, seni gidi köftehor seni, beni šindi bütün-bütün sattén ha, elbet ben seni jine ele gečiririm, sen-de adam aldatmak nasl olur öjrenesin deje o geǯe evinde jatarak sabālajén jola düšüp šurasé senin burasé benim deje ōlané aramā bašlar.

Az gezer čok gezer o aramada olsun, ōlan bir güzel hamam olarak anasé-da tellala verir, bütün šehir halké hamamén güzellīni gördüklerinde aǯeblenerek her biri bir türlü söz ile toplanmaktalar-ken ustasé-da išidüp oraja gelir anlar-ki hamam kendi čéra'é-dér; hič sesini čékarmaz, šte hamamé bejler pašalar bir takém zengin adamlar arttéra arttéra bir čok pahaja čékarérlar, en sōra ustasé hepsinden zijade para verdīnde ondan baška arttéran-da bulunmajup hamamén buna verilmesi berkišir. Kadéné čā'rarak paralarėné vermē kalktékta kadén anaχtarėné vermejeǯēni söjlerse-de ustasé išin aslėné bilmiš oldūndan anaχtarė almajénǯa parasėné sajmajaǯā'né hem-de karéja daha bir čok paralar gösterüp šte bununla istedīn anaχtarė ala bilirsin bundan ne olaǯak félan deje öte beri lakérdélarla hem-de bir čok adamlarén kandérmasīle karé išin ne oldūnu

bilmez ja, paralarė görünže göjnü olur. Anaχtarė verir vermez ōlan kendinin ele geċeżēni anlajarak bir kuš olup učmā bašlar, utasė-da bir šahin olup bunun ardėna düšünže o gider o gider, bir čok jer sürüp bir birlerini kovalaja kovalaja baška bir šehrin padišahė hep büjük adamlarīle χas baχčesinde oturup ejlenmekterlermiš.

Kuš olan ōlan bunlarė görünže žanėnė kurtarmak sevdasīle dōru gidüp bir güzel kėrmėzė gül olarak šahėn önüne düšer. Šah gülü görünže janėnda-ki adamlarėna ejvah bu zeman ne vakit-ki böjle bir gül bulunsun, herne ise bu bana Allahdan geldi, aman ne-de güzel gül, kokusu-da pek ilerde, vaktėnda bile bulunmaz deje bir takėm ažeblenmekteler-ken ustasė olan šahin-de hemen bir adam kėlėna girüp elinde sazė pešinde tazė bir ašik perišan gibi, gjoja geze geze oraja düšüp gelmišżesine bir takėm türkü mani söjlejüp saz čalarak šahėn janėna varėr. Söjledī türküler-de šahdan gülü istedīni anlaštėrėrsa-da šah ej adam sen ne dersin, o bana hakktan geldi, sen ise bir jol garibi kimse sin, burada bize rast geldin, sebeb ne-ki gülü istijorsun dejinže ustasė aman šahėm benim kėlėm mejdanda, o senin elinde gördün gülün ašiki-jim ben, bunže sene dir ardėnė kovarėm bir türlü ele geċiremem, ejer vermeježek olursanėz ben kendi kendimi öldürürüm, jazėk dejl-mi ; niže niže da'ė tašė ašup geċerek ardėnė kōdum, šindīse sizin gibi bir merhametli padišahėmėn eline geċmiš, ben gibi bir fukara ažėmajup aškīle žanėmdan malėmdan geċmišim, šanėnėża düšer-mi-ki beni maχzun edesiniz, el elbet almajėnža gitmem deje padišahė kandėrėr, šah-da bir gülden ne olažak, bu zavallė-da müradėna ersin dejerek gülü ona uzatmakta iken gül šahėn elinden jere düšüp darė olarak etrafa saċėlėr. Hemen ustasė-da bir horoz olup darėlarė toplarsa-da bir tanesi šahėn dizi altėnda kalmėš, onu horoz göremejinže o darė bir adam olup horozu tutunža bašėnė koparėr, uzatmajalėm ustasėnė öldürür. Šah bunlarėn išine hajran olup kaldėkta ōlandan aslėnė sorar, o-da iši evvelinden sonuna kadar bir bir anladėr, šah ōlanėn hünerlerini bejenüp kendisi-de güzel jakėšėklė bir čožuk oldūndan kendine baš vezir eder, dünjada birde kėz čožū varmėš, onu-da nikjā edüp kėrk gün kėrk geže dün japarlar; ōlan anasėnė-da janėna alarak fukaralėktan kurtulup olanža ömürlerini rahatla geċirerek jašarlar.

85.

Evvel zamanda bir padiša varmęš, dünjada hič čožū olmadę ičün geže gündüz kederlenüp düšünür dururken her naslsa hanęm sultan gebe kalęr, dokuz aj on gün dejinže bir kęz-čožuk do'urur. Padiša sevinžinden ne japažā'nę šašęrarak jedi gün jedi geže donanma japar šenlik eder, ondan sōra bir süd-ana ile kęzę bir māraja kojarak bunlaręn χizmetine birde dadę ajęrup süd-ana čožū emzirir, dadę-da jemek ičmek öteberi išlerini japarmęš. Aradan epejže zaman gečer, masallarda tez gelir, kęz dokuz on jašęna girdikte süd-anaję māradan alęrlar, bir hoža tutup her gün kęza okujup jazmak öretmē bašlarlar; kęz o ane kadar dünja jüzünü görmez, gündüz hožasīle ders okujup geželeri dadęsīle jatęrlar.

Bir müddette böjle gečinže kęz onüč ondört jašęna kadar girer, günlerde bir gün dadęsę jemek getirmek ičün māradan čęktękta kęz ažeb bunun dęšaręsęnda ne var deje jastęk minder gibi šejleri bir biri üstüne ję'up mārada kapu olarak tepe žamę varmęš, oraja čękar; vakitlerde-de kęš oldūndan buran buran kar jā'jor, ortalęk kar ile örtülmüš, biri-de hajvan b'āzlamęš oldūndan karęn biraz jeri kęzęl kan ile bojanmęš. Kęz bunlarę sejr ederken öteden iki jolžu gelerek māraja jaklaštęklaręnda biri öbürüne šu karęn bejazlęnę neje benzedirsin, öbürü-de Hüsni Jusufun teninin bejazlęna benzettim der, jine ja šu kanęn kęrmęzęlę neje benzer demesīle o-da Hüsni Jusufun janā'nęn alęna benzettīni söjler söjlemez kęz hemen bajęlma derežesine gelerek jine māraja iner, kendi kendine ažeb bu nasl kimse dir-ki bu kadar bejaz tenli al janaklę dejerek ōlana žani gönülden ašik olur. Gün günden jemekten ičmekten kesilüp sararup solmā bašlar, dadęsę bunun ne oldūnu anlajamajarak korkusundan gidüp padišaha kęzęn χastalandęnę χaber verir. Padiša bir evladę oldū ičün hemen hoža hekim alarak māraja gelir, birde ne görsün kęz pek fena, padiša kęzęm ne oldun neren ārijor fęlan deje χastalęnęn aslęndan sorarsa-da kęz iši söjlemejüp bilmem šah babažęm, öjle birden bire χastalandęm derse-de padiša pek čok merak edüp baktęrmadę hekim japmadę ilaž kalmaz, bir türlü čaresini bulamazlar. Hekimin biri šahęm senin kęzęnęn χastalę gönül dir, hič baška bir šej dejl

demesīle padiša aǯajb, benim kẻzẻm dōdu do'alẻ dünja jüzünü görmedi, gönül χastalẻna nereden ūrajaǯak, hekim-de siz onun dadẻsẻnẻ sẻkẻštẻrẻn, mutlak bunda bir iš olmalẻ dejinǯe šah kẻzẻn dadẻsẻnẻ tenhaja alarak kẻzẻnẻn ne oldūnu sorar, dadẻnẻn hič bir šejden χaberi olmadẻ ičün šahdan korkusundan ālajup titremē bašlarsa-da sana üč gün müχlet, ja bunu söjleješēn jahod senin bojnunu vururum dejüp jine māraja gönderir. Zavallẻ ölüm korkusundan kẻzẻn eline ajā'na kapanup aman sultanẻm üč güne kadar senin χastalẻnẻ bilemezsem öleǯēm, bana aǯẻrsan šu χastalẻn neden oldūnu bana söjle, ben-de senin derdine derman olurum. Kẻz dadẻsẻnẻn ālajup jalvarmasẻna dajanamajup iši temamen söjler, ondan dadẻ šaha gidüp iši anlattẻkta ejvah ben kẻzẻmẻ herne kadar esirgedim-se jine böjle dertlere ūradẻ, ne japalẻm bu-da Allahdan dejerek o Hüsni Jusuf-da bir šehir padišahẻnẻn ōlu imiš.

Šah ōlanẻn babasẻna bir kjād jazarak kẻzẻnẻn Hüsni Jusufun derdinden χasta olup dünjada-da ondan baška čoǯū olmadẻndan ōluna nikjāla almasẻnẻ jazar, o-da iši ōluna χaber verinǯe ōlan bir mektub jazup ičine bir īne bir iplik bir-de sarẻ japrak kojarak kẻzẻn bu iplik gibi inǯelse, īnenin gözünden geče, japrak gibi sararsa jine senin kẻzẻnẻ istemem demiš. Šah mektubu görüp okumasīle gazebe gelüp dünjada böjle evlad olmadan olmamasẻ daha eji, ben onu o kadar eji olmasẻnẻ istedim, o ise kendini istemejen bir adama gönül verdi, bana böjle evladẻn lüzumu jok, šunun bojnunu vurun deje ǯelladlarẻna emr eder, onlar-da vurmā götürürken anasẻ šaha čẻkup ej padišahẻm bu kẻz öjle-de öjle-de Hüsni Jusufun derdinden öleǯek, madem sen-de gazeb ettin, bunu elimizde öldürmek šanẻmẻza jakẻšmaz, bir sandẻ'a kojarak denize atalẻm, ölürse orda ölsün der, šah-da razi olur. Bir demir sandẻk japtẻrup kẻzẻ, ōlanẻn gönderdī mektubu ičine kojarak ā'zẻnẻ ejiǯe kapajup denize atarlar.

Sandẻk juvarlana juvarlana dalgalar arasẻnda gide gide sujun čarpẻnmasẻndan bir jalẻ kenarẻna düšer; o jalẻ-da Hüsni Jusufun halasẻnẻn jalẻsẻ imiš. Kadẻn penǯereden oturup denize bakarken denizde-ki sandẻ görür, halajẻklarẻnẻ jollajup šunu denizden čẻkarẻn getirin demesīle halajẻklar kanǯalarla sandẻ čeke čeke čẻkarẻrlar, birde hanẻmẻn önüne getirdiklerinde kapā'nẻ ačup bakarlar-ki mum

jā gibi sararmęš, ajęn on dördüne benzer bir güzel kęz oldūnu görür görmez karęnęn aklę bašęndan gidüp ejvah bu živana kim kęjmęš deje sandęktan čękarup kęza gül suju fęlan serperek biraz aklęnę bašęna getirirse-de kęzęn zajflęktan ā'zęnę ačmā halę kalmamęš-ki lakęrdę söjlesin. Kadęn herne kadar sorarsa-da iši anlajamaz, hemen bir tas čorba getirtüp javaš javaš kęza čorbaję ičirir; ondan kęz biraz daha davranarak kendinin nerede oldūnu anlajamajup šaškęn šaškęn bakęnęr. Kadęn kęžjā'zęm bu senin halęn ne dir, sen kimin kęzę-sęn, bu sandę'a kojup seni denize atan kim dir fęlan deje kęzęn ā'zęnę arar, onun-da aklę bašęna gelüp iši evvelinden sonuna kadar buna anladęr, o mektubu-da gösterir; kadęn ja öjle-mi, kęzęm sen hič merak etme, ben Hüsni Jusufun halasę-jęm o bana jęlda bir kerre gelir, bir hafta evvel burada idi, šindi gelmesine bir sene var demek dir, inšallah ben-de ona bir iš japajęm-ki o-da ōrensin, sen hič meraklanma, rahatęnda ol, χastalęndan kurtulmā bak.

Ondan epejže vakit kęz orada oturup jer ičer gejinir kušanęr gezer jürür, χastalęndan bütün bütün kurtularak vüžudę jerine gelir; ōlanęn-da oraja gelmesi jaklašęr. Kadęn kęzęm Hüsni Jusufun gelmesine bir hafta var, o buraja her gelišinde bir šerbet ičüp biraz benimle görüšerek bir geže bile jatmajup gider, sen o geldī vakit bir kat sarę urba verüp šunnarę gejin, ben sana Lejli-Nehar-Šemsi-Kamer Dal-Jusufuma bir šerbet dejinže sen bardak ile šerbeti götürüp eline verirken biraz sallajup dök, ejer seni dömemeklīmi jalvaręr, ondan sōra ben-de ona japažā'mę japaręm deje ōredir, ondan jalęję jokardan aš ā saręlara bojadęr; ōlanęn-da geležeji gün kęzę tepeden tęrnā kadar sarę rubalarla gejdirir kušadęr. Ōlan-dęr gelüp kapuju čalęnža halasę inüp karšulajarak bujrun ōlum χoš geldin sefa geldin deje ičeri alęr biraz oturup χoš-pešten sōra el čęrparak Lejli-Nehar-Šemsi-Kamer Dal-Jusufuma bir šerbet dejinže kęz o sarę rubalarę baštan ajā gejmiš, elinde sarę rengli kupa ile šerbeti getirüp ōlanęn eline verirken birazę ōlanęn üstüne dökülür, halasę seni gidi kaχpe seni, kęrk jęlda bir iš göreżek oldun, onu-da jüzüne gözüne bulaštęręrsęn deje bir takęm azarlajup kęzęn üzerine dömē jürürse-de ōlan kęzęn nazęna salęnęšęna bin žan ile gönül vermiš oldū ičün aman halažęm bu seferlik bana bā'šla deje önüne durur,

onun-da kẽzẽ döveẕeji jok ja, sankẽ sučunu bā'šlamẽš gibi bir takẽm sözler söjlejerek jerine oturur. Ōlanẽn ise ičerisi čalẽ süpürgesīle karẽšup aman halaẕẽm bu kẽzẽ nerede buldun, o-da ōlum jeni aldẽm amma pek terbijesiz, šte böjle bir iš göreẕeji zeman beni čok kẽzdẽrup adeta sokā ataẕā'm gelijor; ōlan-da jok jok elbet gittikče her bir šeji öjrenir, jazẽk-tẽr günah dir gibi halasẽnẽ gjoja kandẽrẽr, biraz daha oturduktan sōra kalkup gideẕek olur amma ẕanẽ-da orda kalẽr.

Uzatmajalẽm ōlan gider, her zeman jẽlda bir kerre gelirken altẽ ajdan sōra halasẽna χaber gönderüp geleẕēni bildirir, o-da jalẽjẽ al ile bojadẽr kẽza-da bir kat al urba japar, ne edeẕēni kẽza evvelki gibi öjredüp bu sefer barda'ẽ bütün bütün elinden düšürerek kẽrmasẽnẽ söjler. Günlerde bir gün ōlan at čatlatarak sankẽ halasẽna hič gelmemiš gibi öjle bir geliš gelir-ki söjlemesi mümkin dejl; halasẽ her vakit-ki üzere ōlanẽ karšẽlajup ičeri alẽr, lakẽrdẽ fẽlandan sōra kẽzẽn šerbet getirmesi ičün el čẽrptẽkta kẽz evvelkinden bin kat düzen ile türlü türlü kẽrẽlup ezilüp büzülerek šerbeti getirüp verirken elinden düšürdü gibi bardak bin parča olur, karẽ-da seni gidi kaχpe, bunu her vakit japarsẽn, ne kadar öjretsem nafile, senin kemiklerini kẽrup öldürmekten baška čare jok dejerek kẽzẽn üzerine gẽžẽlar. Kẽz sankẽ korkmuš gibi jalandan düšüp bajẽlẽr, ōlanẽn-da aklẽ bašẽndan gidüp halasẽnẽn eline ajā'na sarẽlarak bu sefer-de sučunun bā'šlamasẽnẽ jalvarẽr jakarẽr, güč hal ile kẽzgẽnlẽnẽ durdurur; ondan čẽkup jine šehrine varẽrsa-da kẽzẽn güzellīne vuruldū ile beraber halasẽnẽn-da öjle hẽrpalajup azarladẽ pek güžüne gider, kendi sevdīni-de utanmasẽndan bildiremejerek geže gündüz durup oturamaz. Bu sefer üč aj kadar gečer gečmez jine halasẽna χaber gönderir, karẽ seni gidi katẽr seni, sen bu kẽzẽ görmeksizin öjle mektub jazarak elin bir tane čožūnu denizlere attẽrmasẽnẽ sana öjredejim, bak gönül nasl šej dir, sen-de anlajasẽn dejüp kẽzẽ bir büjük χasta kẽlẽna kor, jatā'nẽn altẽna jufka döšejerek kẽzẽm Hüsni Jusuf gelinže senin χastalẽnẽ söjlerim, o šindi seni ẕanẽndan zijade sevijor, išittī gibi deli divane olur. Ben herne kadar jüz göstermejerek varsẽn ölsün gebersin deje bir takẽm söjlenirsem-de o bana jalvarup jazẽk-tẽr günah dir gibi hekim hoža getirmeji ister, senin janẽna gelüp ne oldūnu sorar, sen-de hič kendinde dejl-sin gibi jatakta bir bir jana

kèmèldanarak inlemē bašla, ondan sōrasèna karèšma dejüp iši piširirler, kona'è-da bütün sijaha bojadèr.

Az gečmeden ōlan jine bir geliš gelir-ki evvelkinden pek čok telašla kapularèn halkalarènè koparèrǧasèna čalar, nejse ičeri girdikte šerbeti bir baška halajèk getirinže, konā'nda sijā bojasèndan ōlanèn ičі bulanup öbür kèzèn ne oldūnu halasèndan sorar, o-da brak šu müsibeti ne olažak, hanè öbür sefer geldīnde size šerbet getirirken barda'è düšürüp kèrmadè-mè-idi, ben-de üzerine jürüdüm ičün ödü patlamèš, o gün bu gün-dür χasta, artèk kurtulmaz öležek der demez ōlanèn aklè bašèndan gidüp aman halažèm o ölürse ben-de sā kalmam, hem jazèk-tèr hič olmazsa bir hekim getirelim, belki čaresi bulunur deje kèzèn janèna čèkar, o-da hemen öležek derežede jatā serilmiš, solū bile sejrek sejrek čèkar. Ōlan bu halè görünže kèzèn janèna vararak ne oldūnu neresi ā'rèdènè sorunža kèz pek düškün hal ile inlejüp bir bir jana dönünže altènda-ki jufkalar čètèr-čètèr ettikte ōlan ejvah ne kadar fenalašmèš-ki kemikleri bile kuru dal gibi kèrèlijor, hemen mendilini čèkarup ālajup ferjad etmē bašlar, ejvah halažèm keške ne bunu bana gösterejdin ne-de buna hem bana kèjmajajdèn dejüp kendini jerden jere čarpmā bašlajènža halasè kendisinin kèza jazmèš oldū mektubu čèkararak eline verir. Ōlan-dèr kjādè okujunža išin ne oldūnu anlajup aman sultanèm ben ettim sen etme, bir šej dir japtèm, bana bā'šla deje bir takèm özür diler, kèz-dèr zaten ōlanèn aškīle kebab olmuš, vatanèndan anasèndan babasèndan ajrèlmèš bir ašik bičare oldūndan o-da ōlanèn bojnuna sarèlup šükür Allaha-ki beni dünjada sana kavušturdu, šu halda ne χastalèm var ne bir šej dejinže dünjalar ōlanèn olup halasèna pek čok jalvararak ettiklerini bā'šlamasènè hem-de bu kèzè nikjahla alažā'nè söjler. Ondan bir aja kadar gelüp kèzè alarak kendi šehrine getirmeklīni bildirüp čèkar gider, iši babasèna bildirdikte razi olmaz ; ōlan ise kèzèn sālè ile sā oldūndan ejer onu almazsa kendisinin-de telef olažā'nè herne kadar söjlerse-de babasè jüz göstermez. Ōlan kèzèn derdīle günden güne fenalašup adam kèlèndan čèkmā bašlar, büjük bir χasta olup döšeklere serilir, öte beri hekim hoža gelen giden hesabsèz; ōlanèn χastalè čaresini düšünmekte olsunlar šezade günün birinde bari ben öležèm, biraz χas baχ-

čeji gezejim deje lalasênê alarak halsêz halsêz inleje čêšlaja sarajdan čêkup giderlerken jolda bir koža karêja rast gelirler, kadên čok eχtijar olup beli bükülmüš üč adêmda bir oturup dinlenir, dejnejini kakarak sümünü čekerek, gözlerinden jaš sačup eχtijarlêna ālajarak giderken ōlana rast gelir. O-da ondan beter χasta kêlē ile halsêz halsêz gitmekte oldūndan karê ej o'ul ben ise eχtijar-êm, bir ajā'm čukurda düštüm deje gidijorum, senin bu genčlikle derdin ne-ki benden beter-sin demesīle ōlan ičinde bulunan ašk atešini hič olmazsa biraz söndürürüm ja artêrup bütün bütün kendimi bitiririm huljasile iši karêja annatmā bašlar. Karê-dêr šezadenin söjlediklerini dinledikten sōra ah o'ulžā'zêm, nekadar olsa senin sevdīn Nar kêzlarê gibi güzel olamaz, bari bu kadar sevda čektīne göre onlara ašik olsajdên jeri vardê, benim-de bir šej demē dilim varmazdê gibi lakêrdêlarê söjlemesīle ōlanên aklê bir χoš olup evvelki aškênê unudarak Nar kêzlarênên nasl šej olduklarênê düšünüp merak etmē bašlar. Sözü kêssa keselim baš ārêtmajalêm, karêdan ajrêlup χas baχčeje vardêklarênda herne kadar türlü türlü ā'žlar čičekler šarêl-šarêl havuzlara akan sularê sejr edüp, öten kušlarên sedalarênê dinleje dinleje kjā oturup kjā gezinirlerse-de Nar kêzlarênên lakêrdêsê-da bir türlü aklêndan čêkmajarak gittikče jeni bir sevdaja ūrar.

Biraz gečtikte baχčede-de rahat edemejüp jine saraja gider, bir iki gün daha gečinže sevdasê gittikče artmā bašlajênža šah bababê ōlunun χastalē gečmiš sanarak janêna čā'rup bir takêm kandêrêžê lakêrdêlarla o šejlerden ōlanê vaz gečirmek gibi bir takêm lakêrdêlar ederse-de šezade ej babažêm, ben o dertten kurtuldum amma šindi jeni bir belaja ūradêm, bunu gidüp araja araja bulmadêktan sōra bu dünjada bana jašamak haram-dêr demesīle padiša-da Nar kêzlarê ne demek, nasl šej olduklarêna čok merak edüp šezadeje gidüp aramasê ičün izin verir. Bunlar lalasīle jükte hafif pahada ā'r jol tedarīni görürler, birer ata binerek šehirden tašra čêkup ver elini Nar kêzlarê deje čeküp giderler.

Az giderler uz giderler dere tepe düm-düz giderek altê ajlêk jol giderler, ōlan hem χastalêk halsêzlê ile hem-de jol jorgunlūndan takatê kalmajarak gitmekteler-ken akšam-da olmā bašlamêš bir češme bašêna varêrlar, onda bir koža karênên su doldurdūnu görmelerīle

selam vererek janêna varêrlar, o-da bunlarên nereden gelüp nereje gittiklerini sorar, šezade ninežīm biz jolžu-iz, bu akšam sende müsafir olalêm, bizi barêndêr, sabālajên jine gidežek jolumuz var-dêr dejinže koža karê aman ōlum benim bir kulibem var, bašêm ičerde ajaklarêm dêšarda, sizi atênêzla fêlan konuklamā jerim jok dedikte šezade bir avuž altun čêkarup karêja verir. Koža karê altunlarê görür görmez evladžêklarêm jerim-de var jurdum-da var, bir geželik ne olur, nasl olsa gečer deje bunlarê alup evine götürür, ondan biraz jemek ičmek hazirlajarak karênlarênê dujururlar; oturup dereden tepeden konušmaktalar-ken karê bunlarên nereje gideželerini sorar, šezade ninežīm ben Nar kêzlarêna ašik-im onlarê aramā gidijorum, ažeb onlar nerede bulunur demesīle koža karê ōlum onlarên jeri buraja dokuz ajlêk jol-dur, hem-de bütün beklejenleri dev dir, oraja gitmek pek güč-tür, gel bundan vaz geč, sōra seni öldürürler, genčline jazik olur, sana analêk ičün söjlijorum sōra pišman olursun, geri dönüp joluna git, šte bu kadar söjlerim derse-de ōlanên aškê gün günden artmakta oldū ičün koža karênên söjledī lakêrdêlar hič kjar etmez. Nejse kalkup jatêrlar, sabā oldukta biraz kāve čibuk ičtikten sōra gitmē kalktêklarênda karê o'ulžūm bundan dörd ajlêk jol gittīnizde bir büjük da'a varêrsênêz, onda o Nar kêzlarênê beklejen devlerin anasê var-dêr, bak ondan bir jol öjrene bilirsen belki ele gečirirsin joksa baška türlü čaresi jok-tur dejinže šezade jine karêja bir avuž altun verüp lalasīle atlarêna binerek jola düzülürler.

Masallarda tez gelir, biraz vakit gittikten sōra uzaktan bir jüksek dā görünür, bakarlar-ki jangên var gibi ateš janijor, kêzgênlê iki sātlêk joldan adam jakažak, onlar bir türlü ilerülejemejerek ne tarafa gideželerini šašêrup kalêrlar; dev anasê-da pek küčük bir šej-miš. Hemen bunnarê görünže elini uzadarak iki sātlêk joldan raftan limon alêr gibi kulaklarêndan tutunža ikisini-de janê bašêna getirir, bunlar bir jandan kulaklarênên ažêsêndan, birde atešin kêzgênlêndan amanên jandêk bittik deje čārêša hajkêrêša ölüm korkusundan akêllarê bašlarêndan gidüp aman ninežīm deje dev karêsênên bojnuna sarêlêrlar, o-da ej o'ulžā'zêm χoš geldiniz ejer siz bana anažêm demejejdiniz, ikinizi-de šu ateše atardêm, šezade-de sen-de bize o'ulžā'zêm demejejdin šu demir asam ile seni jere kakardêm

der. Ondan dev karĕsĕ sordukta Nar kĕzlarĕ ičün jola düštüklerini söjler, karĕ ej ōlum o Nar kĕzlarĕ bir baχče ičinde ā'ğda üč tane dir amma onlarĕ gidüp almak pek güč-tür, benim jedi tane ōlum oranĕn bekčisi dir, šindi siz buradan gittīnizde o baχčeji görmeksizin benim büjük ōlum sizi üč sātlĕk jolda görerek benim janĕma geldīniz gibi perčeminizden tutunža janĕna götürüp kojunža jarĕ belinize kadar jere gömülürsünüz. Alĕn šu üč kĕlĕ, birini bir tarafa birini bir jana üčünü-de etrafĕnĕza atĕ verin, o vakit benimle görüštünüzü o anlar, ben sizi nasl evlad ettimse o-da kardaš edinir, sōrasĕnĕ ondan öjrenirsiniz demesīle bunlar kĕllarĕ alup jine jola girerek otura kalka gitmekteler-ken Nar kĕzlarĕnĕn baχčelerine bir iki üč sātlĕk jol kaldĕkta devin büjük ōlu görüp bunlarĕ sačlarĕndan tutunža janĕ bašĕna kojup göbeklerine kadar jere gömer. Bunlarĕn akĕllarĕ bašlarĕndan gidüp ne olduklarĕnĕ bilemezler, hemen žan korkusīle karĕnĕn verdī kĕllarĕ etrafa attĕklarĕnda analarĕnĕn evlad edindīni anlajarak ej kardašlĕklar sizin buraja gelmeniz ne ičün dir deje sorar, onlar-da iši anladĕrlar. Dev šindi burdan jarĕm sāt gittīnizde önünüze bir baχče gelir, onun kapusu önünde bir češme olup iki muslū var-dĕr, birinden kan birinden irin akar, ikiniz-de onlardan seve seve ičüp oh ne güzel su imiš dejesiniz, sōra kapudan girdīnizde bir aslan birde köpek vardĕr, köpejin önünde ot aslanĕn önünde kemik durur, kemikleri köpeje otu aslana verdīnizde onlar size ilišmez, daha ilerü vardĕnĕz zaman bir žadĕ karĕsĕ oturmuš bašĕnĕ tarar görürsünüz, gidüp ikiniz-de onu bitler bašĕnĕ jĕkarsanĕz o-da size ilišmez, sōra o Nar ā'ğĕnĕ bulursunuz, üzerinde üč Nar var-dĕr onnarĕ koparup döndīnüzde bir čĕlĕk dir kopar, žadĕja aslan ile köpeje češmeje sizin tutulmanĕzĕ söjlerler, siz ise hič ardĕnĕza bakmajarak košup gelesiniz demesīle bunlar jolu tuttururlar.

Gide gide birde baχče janĕnda-ki češmeje varĕrlar, akan kan ile irinden üč gün su ičmemiš gibi kana kana ičüp oh ne güzel su imiš derler, ondan baχče kapusuna varup devin dedī gibi aslan ile köpejin önlerinde-ki jeježekleri dejištirirler, daha ilerü vardĕklarĕnda žadĕ karĕsĕnĕn janĕna gidüp bašĕnĕ bitlejerek jĕkarlar temizlerler, ondan Nar ā'ğĕnĕn janĕna varup Narlarĕ gördükleri gibi

gözleri kamašarak ā'zĕn narlarĕn nasl šej olduklarĕnĕ görmejüp'el jordamīle aranup taranarak narlarĕn üčünü-de koparĕrlar, tabanĕ kaldĕrup koša koša gitmekteler-ken kijamet kopar gibi žadĕ karĕšĕna tut deje bā'rĕrlar, o-da oh neje tutajĕm bunže senelik kirimi onlar temizlediler ben tutmam dedīnde bunlar jine jollarĕndan šašmajup baχče kapusundan čĕkarken aslan ile köpeje bārĕšĕlĕrsa-da onlar-da jeježeklerini bulduklarīčün tutmazlar, češmeje hajkĕrĕlĕr o-da bunže vakit dir benim sujumdan kimse ičmedi, onlar ne güzel deje kana kana ičtiler ben-de tutmam dejinže bunlar devin janĕna varmadan jolda šezade aman lala šunun birini keselim bakalĕm ičinde ne var. Hemen hančerini čĕkarup narĕ kesinže ajĕn on dördüne benzer jeni gelin gibi gejinmiš kušanmĕš elmastan ževahirden donanmĕš bir kĕz-ki görenin žanĕ kalmaz, aman šezadem tut demesīle kĕz düšer bajĕlĕr. Bunlar ne japažaklarĕnĕ šašĕrmĕš, bašĕ užunda dolašup dururken kĕz erije erije kan ile irin olur, ejvah ne japtĕk keške kesmejejdik gibi pišman olurlarsa-da iš išten gečer, šezade ej lala bunun bir jolu olmalĕ, artĕk bunlarĕ kesmejelim deje devin janĕna varĕrlar. Dev hanĕ bakajĕm narlarĕ kopara bildiniz-mi, onlar-da beli kardašlĕk kopardĕk amma dajanamajup jolda birini kestim, šöjle oldu böjle gitti en sōra kan ile irin oldu, dev gördünüz-mü bir kerre, hič adam bilmedī šeji böjle japar-mĕ, siz bu narlarĕ alup baχčeden čĕktĕnĕzda o češmeden süt ile bal akijordu, ejer ondan ičmiš olsajdĕnĕz bunnarĕn her biri birer kĕz olurdu, šindi varĕn o češmeden süt ile baldan ičin amma aman ne fena su dejiniz, jine dönüp buraja gelin dedīnde ōlan lalasīle varup češmeden akan sütten baldan ičerek ōlan ne fena su imiš derse-de lalasĕ evvelki gibi oh ne güzel su demiš. Bunlar bir birlerinden χaberleri jok a, jine devin janĕna varĕrken šezade tutup narĕn birini daha keser, evvelkinden daha güzel bir kĕz čĕkarak o-da düšer bajĕlĕrsa-da biraz vakitten sōra ajĕlarak ajaklarĕ tutmaz olur derken bunlar kĕzĕ sĕrtlajarak dōru devin janĕna geldiklerinde ej kardašlarĕm jine iši ters japtĕnĕz, ište lalanĕn janlĕš söjlemesi bu kĕzĕ sen žanĕndan kurtardĕn amma o topal braktĕ, šindi buradan anamĕn janĕna gittīnizde o sizi gözlerinizden öper, siz-de ona birer tokat vurunuz, ejer japmajažak olursanĕz sōra sizi ateše jakar, hem benden selam edin, Nar kĕzĕnĕn sālĕnĕ bā'šlasĕn dejinže bunlar

Allaha ẻsmarladẻk dejüp jine jola girerek dev karẻsẻnẻn janẻna varẻrlar.

Ōlunun dedī gibi hepsini japup gitmeleri iċün izin isterler, dev karẻsẻ o jaktẻ atešin külünden bir avuǯ verüp ōlum bu narẻ keseǯẻn vakit külü üzerine ekerek sōra kes, joksa bu-da bir janẻ eksik olarak ċẻkar, sōra bir daha ċaresi bulunmaz dedikte bunlar jine atlarẻna binüp o koǯa karẻnẻn evine varẻrlar; bir geǯe orada konuk olup ertesi gün sabālajẻn ċẻkup ver elini Jemen eli dejüp ċekerler. Masallarda tez gelir az vaktẻn iċinde kendi šehirlerine varẻrlar, bunlarẻ gören padišaha müždeǯi gider, šah anasẻ ōlanẻn geldīne pek ċok sevinerek üċ gün šenlik japarlar, sōra o narẻ kül ile kestikte birde ne görsünler öbür kẻzlarẻn ikisinden-de bin kat güzel, görenin aklẻnẻ alẻr, dünjada hiċ eši görülmemiš. Ōlan kẻzẻn güzellīle günde bin türlü ašk denizine dalar ċẻkar, bir türlü jüzüne bakmā dojamaz, her görüšte bir türlü sarχoš olur; ondan o topal kẻzẻ lalasẻna, berikīle halasẻnda-ki kẻzẻ-da getirterek kendisine nikjā ettirüp kẻrk gün kẻrk geǯe dūn japarlar.

86.

Bir varmẻš bir jokmuš evvel zamanda bir ana kẻz varmẻš, bunlar gajet fakir olup sabādan akšama jeǯẻkleri iċeǯẻkleri bulunmazmẻš. Nejse bunlar sabālajẻn barẻnmalarẻ iċün edine bilmiš olduklarẻ bir kulibeden ċẻkarak olduklarẻ šehri akšama kadar dolašup öteden beriden jejüp iċeǯẻklerini elde ederek jine evlerine gelirler. Bu jolda hallanup geċinmekte olsunlar günün birinde kẻzẻn anasẻ ċok jašlẻ oldū iċün ċektikleri zaχmete dajanamajarak χastalanẻr, dẻšarẻ ċẻkmā vaktẻ kalmaz, kẻza ej ċoǯūm bu gün gitmẻ hiċ halẻm jok, bari bu günlük sen git-te bir parċa öte beri šej bula bilirsen bu gün onunla idare ediniriz, jarẻna Allah kerim dir fẻlan demesīle kẻzǯā'z ne japsẻn ǯanẻndan bẻkmẻšsa-da sā oldukċa jemek iċmek-de istenir, bojnunu bükerek aman ja rabb sen bize ažẻ dejüp ālajarak gözlerinden jaš jerine kan saċup ah vah edüp gider.

Epejǯe büjüǯek, güzellikte-de eššiz bir kẻz oldūndan herne kadar eski-püskü rubalar iċindīse-de görenin gözleri aj görmüš gibi ferahlanẻr, orasẻ lazim dejl ja, kẻz kendi halīle sokaklarẻ gezüp

dolašarak utanup sėkėlmasėndan anasė-da janėnda bulunmadė ičün rast geldī adamlarėn her birine jüz kėzdėramaz, bazi fukaralėnė söjlejüp para jeježek isterse-de hič tėnmazlar; o gün kendi-de až kalėr. Akšama kadar gezmekten o-da χasta gibi olup bütün bütün iči žošarak tanrėja sėnup hič bilmedī bir jola girmiš dalgėn gider, kendi derdini düšünmeden nereje gittīni anlamaz; bir müddet gittikten sōra akšam olmuš, ortalėk kararmā bašlajėnža aklė bašėna gelerek ejvah ben nereje gidijorum, buralarė hič bildīm jok, bu gün hakk bana jardėm göstermedi, žanėmdan-da usandėm, bari ölsem-de kurtulsam gibi bezginlik getirerek jine jolu brakmaz gider, en sōra o gitmede olsun geže-de olur. El ajak čekilmiš, hič bir seda išitmez, ejvah dālar bašėnda kaldėm, anam evde, beni dālar bašėnda kurd kuš jeježek, o zavallė kėzėm jeježek getirežek deje bekler, tanrėdan jalvarup ja žanėmė al ja beni bu dertten kurtar deje sėzlanup bir düzüje gider.

Az gider uz gider jürümekten ažlėktan takatė kalmajup hemen bir jere jėkėlėr, kendi kendine bir müddet oturup düšünmekte iken bir ujku bastėrarak ujur kalėr, düšünde kendini jine jolda ālajarak gider görüp bir bā bayčelik jerde önüne ak sakallė bir pir čėkmėš, bir elinde asa, bir elinde tespih čeküp gider. Kėz bunu görünže eline ajā'na sarėlarak aman babažėm anam evde χasta jatar, ben jeježek bulmak üzre jola čėktėmda jolumu šašėrup dālara düštüm, sen bana ažė, dōru jolu göster deje bir čok ālar sėzlar; mejer o adam hėzėr imiš, kėza dönüp belinde sokulup bir kač dejneklerden birini kėza verir, bunu al-da her nereje gidersen hič korkma, bu sana jol gösterir demesīle kėz kendi kendine eχtijar bu ja, bunamėš-mė ne dir, bu dejnekten ne olažak, beni bašėndan savdė dejerek kendi haline ažėnup hėnčkėra hėnčkėra ālajarak ujkudan ujanėr, birde bakar-ki sabā olmuš. Gördü šejlerin düš oldūnu düšünür dururken birde ne baksėn o adamėn verdī dejnek janė bašėnda durijor, ažeb jorgunlukla ben kendimi ujur-mu sandėm, düš deje görüp-te düšündüme bakėlėrsa bu dejnejin burada bulunmasė olamazdė, ben ise o adamė bir baška jerde gördüm, elbet bu jine düš-tür amma bu dejnek nereden geldi, ažeblenežek bir šej. Her nejse düšse-de Allah gerček etsin, bu-da belki

Allahdan bir šej dir, ā'r bir šej dejl ja, elimde tutup giderim, belki bir jerde lazim olur dejerek oradan kalkup jine jola girer.

Gidüp dururken dejnekle öteji beriji čarpup kurǯalaštêrêrken önüne bir arab čêkar, emr et sultanêm ne istersin dejinǯe kêz korkarak aman bu χêrsêz-mê-dêr ne dir deje kendi kendine korku ile durup karšêlêk veremez, arab jine tekrarlajup sordukta kêzên aklê bašêna gelerek her nejse bu dejnejin marifeti olmalê, bakajêm šunu bir denejim, χajêrlê ise šindi belli olur. Hemen araba karnêm ažêktê jejeǯek getir dedikte arab pekī efendim dejüp gitmesīle jine gelmesi bir olur, kêz birde ne baksên arabên bašênda bir tabla čêka gelir; kêz oturarak tablajê janê bašêna alêr, ičinde jirmi tane sahan var, kapaklarênê birer ačup bakar-ki so'uk šêǯak, tatlêsê tuzlusu hepsi tekmil, ömründe öjle jemekler ne görmüš ne jemiš, šašêrup hangêsêna banaǯā'nê kajb eder. Nejse ötekinden berikinden biraz jerse-de sevinmesinden dojar, jine dejneji jere vurup arabên gelüp-te tablajê aldênê görünǯe ha šindi Allah bana verdi, mejer bu dejnejin išleri varmêš, šindi ben-de öjrendim dejerek oradan kalkup biraz gittikte önüne bir büjük saraj gelir. Biraz saraja jaklašêr, birde ne görsün saraj kapusundan kêzên jaklaštê jere kadar iki kečelije eli bajraklê, asker gibi ǯübbeli kavuklu adamlar dizilmiš, o jemek getiren arab-da bujrun hanêm efendi dejerek kêzê saraja davet eder; kêz ise birden bire ne oldūnu anlamajarak bunda-da bir iš var, ja ele gečtim jahod kismetim ilerledi, bakalêm sonu neje varêr deje hič tetīni bozmajup dōru saraja girer. Saraj kapusundan ičeri girüp sā'na soluna baktêkta jine iki tarafa dizilmiš halajêklar, güzel güzel huri gibi kêzlar, onlarê-da görüp gečerek merdümenden jokarê čêkar, karšêsêna gelen ačêk kapulu bir odaja girerek birde-ne baksên o odanên orta jeri bir güzel havuz, ičinde turna gözü gibi su bir jandan fiskije suju odanên tavanêna čêkarêr, havuzun etrafênda türlü türlü ā'ǯlar čičekler, minderleri sandaljeleri elmas ile išlenmiš ǯennet evine benzer. Kêz bunlarê görüp šašêrmasêndan kendi üstü bašênê unutmuš, birde odanên ičinde bulunan büjük bir ajnede kendini görerek čoban kêlênda üstü bašê sim-sijā, ejvah bu kadar beni karšêlajup buraja getiren asker, kêzlar šu halêma ažeb ne dediler, o kadar aklêm šašmêš-ki ne kadar šejler gördümse hep šu dejnejin iši dir, aklêma gelmedi-ki kendime bir

temiz ruba getirtejim. Hemen dejneji jere čalarak arabèn geldīni görür, hajdè bana bir kat temiz ruba getir dejinže arab gidüp tez elden elinde boχča odaja girer, kèz boχčajè ačup bakar-ki buz gibi elmaz išlemeli, bakmā gözler kamašèr bir takèm gejim rubasè, hemen üstündekileri čèkarup atar, kendini biraz silüp temizlejerek onlarè jokardan ašā gejüp kendini donadèr. Odanèn ičinde gezinüp öte beri šejleri sejr etmekte iken jine karnè ažèkèr, artèk öjrendi ja, dejneji vurup jemek gelir jer ičer, uzatmajalèm artèk rahata düšünže herne kadar tanrèja duadan geri kalmazsa-da birde anasènè χasta χasta brakup jola čèktènè χatirlajènža ejvah anažèm hala benden jeježek bekler, ažeb öldü-mü kaldè-mè ne oldu, jine rahatèm kalmadè deje ālajup sèzlamā bašlar, kjā ālar kjā düšünür, öjle derken akšama kadar ujur kalèr.

Mejerse o saraj peri padišahènèn ōlunun imiš, akšam oldu ja, ōlan sarajèna gelüp odasèna girdikte kèzèn jüzüne bakar bakmaz bin žan ile ašik olur, čünkü kèzèn jüzünü sejr etmekte iken ōlan-da ujur kalèr, birde aradan epejže vakit gečtikte kèz ažè ažè ujkudan ujanèr, birde ne baksèn janènda gül benizli püskürme benli, žihan güneši gibi bir ōlanèn jattènè görür görmez o-da žani gönülden ašk derjasèna dalup čèkar, düšer bajèlèr., Biraz zemandan sōra ōlanèn aklè bašèna gelüp kèzè-da ujandèrarak kim oldūnu sorar, kèz gördü gibi iši ōlana anladèr, ōlan ise o vakte kadar niže kèzlar güzeller pešinde dolašmèš amma bunun gibisini görmedīnden ej sultanèm ben seni žani gönülden sevdim amma biz peri-jiz, sen ise adam ōlu-sun, hajdè seni babama götürejim, ejer izin verirse ölünže-jedek seninle sefada oluruz, ejer razi olmazsa seni-de öldürürler; razi isen hajdè gidelim demesīle kèz ōlanèn ašk atešinde kavrulmakta oldūndan ölüm korkusu fèlan χatèrèna gelmejüp šezadem senin jolunda bin žanèm olsa haržarèm dejinže ōlan bunu alarak dōru babasènèn janèna götürür. Padiša kèzè görür görmez adam ōlundan oldūnu anlarsa-da güzellīne bakènža aklè bašèndan gider, ōlan iši oldū gibi babasèna anladèr, padiša ej ōlum sen bunu nerde buldun, ben insanda dejl bizim žinsimizde bile böjle bir güzel daha görmedim, sen bunu kendine alma'è istersin amma sōra bundan bize bir zarar gelmesin, čünkü adam ōlunda žadè čok-

-tur, bir šej japarsa bütün taǯêmêzê taχtêmêzê dā'dêr, buralarêna güvenirsen, madem-ki dilijorsun ben-de ǯandan dilekle sana bunu nikjahla alêrêm. Ōlan ise kêzên jolunda ölmeji kurmuš, ej babaǯêm ejer bana zarar gelirse-de bundan gelsin, ben onu almajaǯak olsam jine ölümden kurtulmam, bari ölürsem-de onun aškê jolunda ölejim, bizim têlêsêmlê rubalarêmêzdan bir kat ona-da gejdirdīmiz halda kendinde öjle bir büjü japmak fêlan šejleri varsa onlarê japamaz, bir vakit denemiš oluruz dejinǯe šah-da razi olur. Hemen kendi adetleri üzre kêzê ōlana nikjā ederler, artêk ne kadar olsa adam o'ullarênên japtêklarê dūnlere benzemez ja, kendi adetleri üzre japarlar jakêštêrêrlar, dūnleri bitinǯe kêz ile güvej girüp müradlašêrlar, kêz o geǯede gebe kalarak vaktê gelinǯe bir erkek čoǯuk do'urur.

Čoǯū emzirüp büjütmekte olsun belli ja, čoǯuklar küčüklükte durmaz ejlenmez, her dem vrank vrank ālar, kêzên-da bazi geǯeleri čoǯūn ālamasêndan rahatsêz oldūnda aman ja rabb bu analêk ne güč šej-miš, bir čoǯū büjüdüp mejdana getirmek ne müšgül-müš, ah elbet benim-de anaǯêm benden kim bilir neler čekti, ejvah ben anamê-da unuttum, kendi rahatlêmla onu χatêrêmdan čêkardêm, aǯeb ne oldu öldü-mü sā-mê, o fakirlīle ne hallarda kaldê deje aklêna gelüp čoǯuk bir jandan hajkêrêr kendi-de ičini čekerek höngür höngür ālamā bašlar. Sabahadek uzunǯa ālajup sêzlamakla oturmada iken šezade ujanup kêzên ālajêšênê görür, hemen dap-turu olup kêza ej sultanêm derdin ne-ki böjle ālajorsun, senin gözünden dökülen bir damla jaš jerine dereleri kanêmla doldururum, aslê ne dir söjle deje kêzê zorlar, o-da dünjada bir anaǯā'zê olup χasta hem-de fakir halênda braktênê, onun χatêrêna gelmesīle maχzunluk čökerek āladênê ōlana söjler. Ōlan aman sultanêm bu pek kolaj šej dir, onun ičün senin āladênê istemem, sen bana söjle anan nerde ise šindi gidüp getiririm demesīle kêz bilmem-ki buraja uzak-mê jakên-mê, benim šehrim fêlan jerde, onda bir ufak kulibemiz vardê, ejer sā ise anaǯêm orada dir, joksa ölmüš-tür, benim rahatlêmê istersen bir kerre gidüp jokla. Ōlan-dêr bir kerre jeri tepüp oradan kajb olup gider, ani-de kêzên dedī šehre varêr, bir dolašup dolanup o kulibeji bulur ; sabā erken imiš, kapusunu čalarak eχtijar kadênǯā'z inleje êkêšlaja kim dir o, aman aman jerimden-de kalkaǯak halêm jok, kendi kendine kim bi-

lir ne münasibetsiz adam dir-ki bu vakit kapumu čalar, bilmez-ki ben jerimden kalkmā üč božurgat araręm. Nejse sürüne sürtüne gelüp kapuju ačar bakar-ki bir deli-kanlę ōlan, ne var o'ulžūm janlęš bir kapu čaldęn galiba, ne istersin dedikte ōlan anažęm hič bir šej istememe; jalęnęz seni alup götürežęm, koža karę ah evladžęm ben šurdan šuraja gitmē žan verijorum, seninle nasl gide bilirim derse-de ōlan validežīm sen korkma, ben seni jürütmem, ejer bir alažā'n varsa al hajdę durmā vaktęm jok, o-da evladęm benim bir kęręk čanā'm bile jok, senin-de kim oldūnu bilmejorum, öjle-de öjle-de žanęmdan bezdim, dünjadan bękkęnlęmla ūrašmakta-jęm, ne edeželsen hazęr-ęm demesīle ōlan karęję salla sęrt edüp omuzladę gibi jine jeri teperek dōru kęzęn janęna gelir. Kęz anasęnę görür görmez vah anažęm bunže zeman dir sana hasret kaldęm, hele čok šükür Allah jine kavušturdu, šinden sōra öldüme gam jemem dejüp sevinirken karę šašęrup bakar-ki kęzę žennet gibi bir oda ičinde önünde altęn bešik, ičinde melek gibi bir čožuk ninni söjlejerek ujudur, kendīse huri gibi gejinmiš, ne dejüp ne edeželeni šašęrup šaškęn šaškęn bakarak kęzęm sen beni brakup nerelere geldin, ben hem fakirlik hem-de senin sevdamla gümbegün ahvah ile gečirüp bir kerreželik dünjada görüšmeji hakktan dilejüp dururken hele elhamdül-lillah bu gün sana kavuštum, kęzžā'zęm burasę ne dir, sen buraja nasl irištin deje sorarsa-da kęz anažęm hič tęnma, ne oldūmu ben-de bilmejorum. Kęz evden čękup tā oraja gelinžejedek ne olup bittīse hepsini bir bir anladęr, kadęnžā'z hajran olarak kalup ondan kęz anažęm karnęn až-mę dedikte o-da ah evladžęm üč gün-dür hič ekmek lokmasę jemedim demesīle kęz el čęrparak bir tabla jemek getirtir, kadęnžā'z ömründe öjle jemekler görmemiš, hem-de ažlęktan ičerisi kararmęš oturup ana kęz güle ojnaja temiz karęnlaręnę dojururlar, ondan rahatlašup ona-da bir kat urba gejdirüp temizlejüp paklar, ölüp ölünžeje kadar eski fukaralęklaręnę unudup rahatla jašajarak tanręja dua ederler.

87.

Bir varmęš bir jokmuš vaktīle bir büjük padiša olup bayčeje pek meraklę imiš, japtęrmęš oldū bir bayčesinin ičinde dil ile tarif

olunmaz türlü türlü ā'ǧlar mejveler čičekler artėk deme gitsin, jalanǯė ǯennet gibi imiš, kendisi geǯe gündüz baχče ile ūrašėr, hem-de jetištire bilmiš oldū türlü türlü čičeklerin hič bir jerde bulunmamasėnė kendinǯe kurarmėš. Bununla ūrašmada olsun günün birinde geǯelejin baχčede bulunan köškünde oturup kendi kendine bir takėm huljalarla vakit gečirerek düšünüp dururken ujku bastėrarak dalgėn dalgėn oturmakta bulunmuš, bu zemanda jedi tane güverǯin baχčede bulunan havuz kenarėnda-ki güllūn dallarėna konup bir ā'zdan — adam ōluna dojum olmaz, Gül-kėzlarė elde bulunmaz, aśk jolunda gezenin, gülü japra'ė solmaz — dediklerinde kanadlarėnė čėrparak učtuklarė ande šah dalgėnlėndan bir heǯan ile kalkup herne kadar ujku arasėnda kušlarėn söjledī lakėrdėlar kulā'na gitmiš amma kendisi dalgėn oldū ičün ne oldūnu-da anlajamaz, ažeb düš-mü gördüm, bu nasl šej dir deje merak edüp köškten inerek baχčeji gezinüp dolašėrken havuz kenarėna jaklašėr, birde ne görsün o kušlarėn kondū dallarda jedi tane gül ačmėš amma šah ömründe öjle gül görmemiš, her biri tabak gibi ačėlmėš kokusu žihanė bürümüš, šah-dėr onnarė görür görmez sarχoš gibi olup oldū jerde jėlėr kalėr.

Bir vakitten sōra kendine gelerek ajėldėkta ičerisinde bir ateš pejda olup čajėr čajėr janmā bašlar, ujku-mujku kalmaz, sabaha kadar havuz bašėnda oturup güllerin güzellīni sejr ederek her birine bir türlü māna verir. Sabā olup ortalėk ā'rdėnda kendini ǯennetten gelmiš sanarak hurilerle görüšmüš-te her birinin aškėndan čaresiz kalmėš gibi deli divane olur, zaten her gün baχče meraklėsė olup öte beri jetištirmek kendisini šašėrdėr; akšam olunǯa jine böjle olur, uzatmajalėm üč geǯe sėra vardė, kušlar her kondū dallara türlü renklerde brakmėš olduklarė gülleri görerek šahėn durup oturmā meǯalė kalmaz. Elbet ben gidüp bu Gül-kėzlarėnė arar bulurum deje efkjar edüp taǯėnė taχtėnė büjük vezirine brakėr, kendi jalėnėz bašėna kėlėnė dejištirerek biraz para alarak jola čėkar, sejjah gibi dādan da'a ašup giderken günün birinde bir dere bašėna varėr. Onda biraz oturup dinlenmekte iken, karšudan bir tazė köpeji sejr edüp geldīni görür amma šahėn janėna jaklašmaz, o jana bu jana košar sėčrar jine geldī jola gider; šah kendi kendine buralara jakėn bir jerde ja avǯė var ja bir jakėn šehir olmalė dejerek kāve

čibūnu ičtikten sōra jerinden kalkarak jine jolu tutturup epejže vakit gider.

O gitmede olsun mejerse gördü tazė žadėlardan imiš. Šah bir müddet gittikten sōra bakar-ki uzakta bir takėm dālar kėzgėn alevle janup tutušijor, nereleri oldūnu bilmejüp hič-de tetīni bozmajarak bir düzüje gider, o dālara jaklaštėkta önüne bir tilki kėlėnda hajvan čėkup šah-dėr bunu görünže, vaj bu šindi beni paralajažak-tėr deje korku getirerek janėnda bulunan silahėnė hazėrlamā bašlarsa-da gördü gerček tilki gibi bir šej olmajup žadė bulundū ičün o kėlėkta görünmüš, šah gider o kačar, kendi kendine ne kadar olsa hajvan dejl-mi, benim silahlandėmė anladė-da žan korkusīle kačijor gibilerde o gider o gider en sōra gözünden kajb olur. Šah biraz zeman daha gittikten sōra bakar-ki kale gibi bir dėvar, dibinde pis mėndar kėlėklė eχtijar kadėnėn biri oturur kjā ālar kjā güler, šah gide gide janėna jaklašup bunu görünže ažajb šej, halėna bakėlėrsa fukara kadėnėn biri amma böjle hem gülüp hem ālamasė neden dir, sorarėm ja dejerek janėna jaklašėr. Selam verdikte o-da jine göz jašė jerine kanlar sačarak bir takėm ahlanup vahlanup selamėnė alėr, ah o'ulžā'zėm, anladėma göre sen-de benim gibi bir jer garibi olmalė-sėn, gel seninle biraz dertlešelim, hič olmazsa biraz ičerimizin zehri gider gibi hallaštėkta šah ažeblenerek koža karėnėn janėna varėr, χoš-pešten sōra karė žadė karėsė oldū ičün šahėn nereje gittīni bilir amma hič anlamaz gibi dereden tepeden lakėrdėlar ačar. Šah ise adam ōlu olarak sarajėndan čėktė čėkalė kimse ile görüšmemiš, kendisi-de bir kötü fikirde olmadė ičün karėja nereje gittīni söjler, karė-da šahėn Gül-kėzlarėna ašik oldūnu anlajėnža ejvah o'ulžā'zėm šindije kadar onlarėn jolunda žan verenin haddė hesabė jok-tur, onlar öjle bir ašifte dirler-ki eline gečirdikleri adam o'ullarėnė mutlak telef ederler, gel bundan vaz geč, sana jazėk-tėr genčlīn var deje daha niže lakėrdėlarla šahė aldatmak isterse-de šah dönüp ej anažėm bu senin söjlediklerin fena dejl amma ben onlarla bulušmasam bile dünjada sā kalmaklėm šüpheli dir, ne olursam olajėm, bašėma jazėlanė gėrežėm, mümkünü jok geri dönmem demesīle koža karė mejerse baška bir šehir padišahėnėn tarafėndan gönderilmiš, kėzlarėn bir jolunu bularak ele gečirmesini kurarak oralarda dolašmėš oldū ičün šahė

ne söjlese kandėramaz. Ej anažėk demek-ki sen bunlarėn nerede durup oturduklarėnė bilirsin, bana bir ejilik jap-ta šu genčlīme ažė demesīle žadė karėsė ōlum onlarė ele gečirmek pek güč-tür, šindi bu dėvar kėjėsėndan üč sāt gidersin, o kėzlarėn baχčesinin dėvarė-dėr, önüne bir büjük kapu gelir, oradan girežėn zeman Gül-kėzlarė deje čā'rėrsėn, ičerden bujurun deje bir ses gelir, sakėn girme, üč kerre böjle čā'r, üčünžüde durma tut dediklerini išittīnde ardėna bakmajarak geri dönerek kač, ejer ičeri girežek olursan seni paralarlar, sōra pišman olursun, šte bildīm bu kadar dir dejinže šah jolu tutturup bir müddet gider.

O gitmede olsun bu žadė karėsė hemen ak sakallė bir adam kėlėna girerek dōru baχče kapusunun jakėnėnda bir jerde oturup šahė bekler, elinde tespih sankė kuran okur gibi hič bir jere bakmaz; šah-dėr öteden beri düšünmekle giderken pir kėlėnda bunu gördükte aman tanrėm sen beni koru, her nejse bu bana Allahdan jaradėldė, bir fenaja benzemez, dōru jolu bundan öjrenirim gibilerde pirin janėna varėr. Selam verüp aldėktan sōra adamžā'z o'ul nereje gidersin der, o-da dōrusunu söjler, ōlum biraz daha ilerüde baχče kapusu var-dėr, oraja jaklaštėn vakit Čil-ana deje bā'r, ondan sōra hič korkma, sana ilišen olmaz, dōru baχčenin orta jerinde-ki köške var, orada istedīni bulursun dejinže šah bunu gerčekten dostlukla söjledi sanarak hemen baχče kapusuna varėnža Čil-ana deje čā'rmasīle kėzlar žadė karėsėnėn adėnė išittikleri gibi biri hemen havalanup kim oldūnu görmē čėkar, birde šahėn geldīni gördüklerinde gidüp berikilere χaber verir. Mejerse bu Gül kėzlarė-da gajet baχče meraklėsė olduklarėndan šah gibi kendilerinin merakėnda bir adamė bulamadėklarė ičün her kim onlarėn aškīle oraja gelirse telef ederlermiš; bunlar jedisi birden šahėn geldīni anladėklarėnda hemen nikablarėnė čėkarup jedisi-de huri gibi gül janaklė birer kėz olup šahė karšulamā čėkarlar. Šah-dėr kėzlarė görür görmez, zaten atešlerīle janup jakėlmakta olup görünže düšer bajėlėr, baχčede-ki havuzun sujundan jüzüne serperek ajėldėrlar; šah ise düš görmüš gibi hem-de žadė karėsėnėn söjledī lakėrdėlarė χatirlajarak ölüm korkusu-da aklėna gelüp ne oldūnu bilemez, bir kač defa bajėlup ajėlėšėnda šaškėn šaškėn kėzlara bakup čaresiz kalėr, kėzlar-da šaha kendisinden zijade

ašik olduklarêndan jedisi birden gidüp eline ajā'na kapanêr, aman šahêm biz ettik sen etme, bunža jol zaχmetlerini čektin, bizi dōrulukla sevdīni bildik-ki her šeji gözüne aldên, šte jolda gördün koža karê bizim düšmanêmêz-dêr, sana türlü jollar gösterdi, sōra-da pir kêlêna girerek šöjle et böjle et dedīse-de kendini bizlere ašik olan bir šahên tarafêndan bu jerlere gönderilmiš oldū ičün jolumuzda sevda čekenleri türlü hile ile öldürtür. Biz ise gül ašiki-jiz, senin-de baχče meraklêsê olarak türlü güller jetištirdīni gördümüzde biz-de žani gönülden size ašik olduk amma bizim bir düšmanêmêz daha var-dêr, ejer onu öldüre bilirsen artêk sen-de baš nê kurtarêrsên, biz senin sen-de bizim oluruz demelerīle šah düšmanênêz kim-dir söjlejin, onlar šu karšê-ki dā'n ardênda göze görünmez bir ežderha var-dêr, o-da bize ašik-tir amma kendisi jabani oldū ičün ondan χoślanmadêmêz gibi hič-te bizi rahat brakmaz, onu-da def etmedikče hič birimiz rahat edemejiz, šunun čaresini bulmalê-sên dejinže šah al-sana bir dert daha, bunu bulduk amma o biraz güč, aman ja rabb sen bana dōru jolu göster, ašiklarêma kavuštur dejerek kêzlarên gösterdī dā jolunu tutturur.

Düšüne düšüne gitmede olsun kêzlar ežderhajê görünmez dediler ja, ažeb ne edežēm ne japažām deje derin derin dalgênlêkla gider dururken o da'a jakên bir büjük ā'žên janêna varêr, ā'žên tepesinde žavul-žuvul bir takêm kuš ötmelerini išidir, aman ne-de čok bārêšijorlar, ažeb bunlar ne dir gibi ā'žên dibine oturup kušlarên čārêšup bārêšmalarênê dinlemekte iken mejerse ā'žda-ki kušlar Zümrüt-anka kušunun jaurularê imiš. Her sene bir jêlan dadanup o jaurularê jermiš, šahên bundan χaberi jok a, jêlan-dêr adam ōlundan bana av geldi deje hemen ā'žđan sêrelup šahên önüne düšünže o-da birden bire korkusundan görünmez dev geldi sanup hemen žan havlīle hančerini čêkararak nasl čarptīse jêlanê iki parča eder, kušlarên-da jajgarasê kesilir, ondan anlar-ki bu kušlarên düšmanê imiš, šindi ben bunu öldürdümde onlarên-da hajkêrêšmalarê kesildi, nejse bir hajêr japtêk, tanrê benim-de išimi rast getirsin dejüp bir kāve čibuk ičerek hem korkudan hem-de jol jorgunlūndan ā'žên dibinde ujušup kalêr, bir derin ujkuja varêr.

Öteden beri o Zümrüt-Anka kušu dedīmiz hêšêmla kanadlarênê

her sallajêšênda tozu toprā katarak bir fêrtêna kopmuš gibi ā'ğlarê sallajarak, kijamet koparêrğasêna öjle bir geliš gelir-ki šaha rüzgjarê irišinğe ne oldum deje jerinden tap-duru gelir, birde ne bakšên bir kuš amma kendisi gibi sekiz kat büjüklükte, ažeb ežderha bu-mu-dur, šindi beni paralajažak ne dejim ne söjlejim dejerek tir-tir titremê bašlar, kuš-ta jaurularênên düšmanê bunu sanup hemen saldêrmā giderken jaurular jine bir ğêvêltê koju verüp kendi dillerinğe onun düšman olmajup dost oldūnu anladêrlar. Ondan kuš šahên janêna varup iši sordukta šah-da jêlanê gösterir, öjle ise dile benden ne dilersin, bunğa jêl-dêr bu jêlan benim jaurularêmê telef edijor, bir türlü čaresini bulamadêm, ne vakit buradan ajrêlêrsam o zamanê gözetlejerek bütün jaurularêmê jer, čok šükür beni ondan kurtardên, senin-de müradên ne ise söjle bir ejilik japajêm der demez šah sevinerek aman ne olursa senden olur, benim-de bir düšmanêm var, onu öldürmenin čaresini isterim; ne dir o dejinğe šah göze görünmez ežderhanên bu jerlerde oturdūnu söjlemesile kuš ejvah o biraz güčğe, bir kolajê var, ejer korkmajup onu japa bilirsen kurtula bilirsin, joksa onunla kimse baša čêkamaz, oldū jer görünmez-ki gidüp bir tuzak kurasên. Ben küčüklümde babamdan išidirdim-ki jedi kat gökte onun bir jêldêz têlêsêmê var-dêr, o-da jêlda bir kerre o ežderhanên oldū jere inermiš, onu-da ele gečirmek pek müšgül-dür, šöjle-ki onun indīni görüp-te oldū jere anide varup bir bez ile örte bilirsen gökten indī zeman ateš gibi iner, jerde su kesilir, bez ile örttünde ondan bir judum ičersen ežderha-da seni görmez, o vakit onunla istedīn kadar gougalaš, ejer iki üč judum-da suju bitire bilirsen oldū jerin toprā'nê-da ğebine doldura bilirsen o vakit ežderha ne kibalda oldūnu görüp herne istersen japa bilirsin, artêk sana bir zararê dokunamaz, istedīn ölümle öldür, hem-de tüjünden üč tane koparup bunlarê-da al, herne zaman bašên sêkêlêrsa birini ateše at ben seni gelüp bulurum dejinğe šah oradan jolu tutturup o dā'n üstüne čêkar.

Orasênê kendine jer edinüp geğe gündüz ežderhanên têlêsêmê olan jêldêzê gözler. Epejğe zeman orada beklemede olsun vaktê gelerek bir geğe šahê pek zijade ujku bastêrmêš, dalajêm ujujajêm derken ortalêk gündüz gibi kesilüp birden bire jerinden kalkarak o ajdênlên indī jere košar, ejninde bulunan rubasênê čêkarup jêldêzên düštü

jere kapajarak kušun dedī gibi telašla susuzluktan ölmüš dereǯede, hemen tašė topra'ė ā'zėna alarak ičer sümürür amma ičerisi-de ateš gibi kesilir, vaj jandėm tutuštum deje üč kerre hajkėrup aklė bašėna gelerek suju ičtī jerin toprā'nė-da avužlajarak ǯebine doldurur, ondan birde ne görsün ežderhanėn bin aršėnlėk bir ovajė kaplamėš büjüklünü görünǯe ha šindi düšmanėmė gördüm. Ežderha ise tėlėsėmė ele geċtī iċün halsėz halsėz hamamda bajėlmėš koža karėlar gibi jerinden kalkamajarak šaha ǯanėnė bā'šlamasėnė jalvarėr, ondan šah ežderhanėn janėna varup öldürmek isterse-de aklėnė bašėna toplajarak kuš bana böjle bir šej söjlemedi, belki bir janlėšlė'a ūrarėm deje oradan geċüp jine kušun oldū ā'ǯėn dibine gelir. Kuš bunu görünǯe ne japtėnė sorar, o-da kendi dedī gibi šöjle japtėm böjle gittim demesīle eji etmišin-ki öldürmē kalkėšmadėn, o jine dirilirdi, onun inen tėlėsėmėndan aldėn topra'ė o ežderhanėn oldū jere serp, o kendi kendine inleje inleje orada ölür, baška bir šej lazim dejl, her nereje gideǯeksen git, artėk korkma dejinǯe šah gerisin geri dönerek ežderhanėn oldū jere vararak ǯebinde-ki topra'ė etrafėna serper, sōra gelüp kuš ile vedalašarak Gül-kėzlarėnėn jolunu tutturur.

Baχċeje jakėn vardėnda o ǯadė šahėn geldīni görünǯe bir büjü japarak önünü denizle keser, šah ne oldūnu anlamajup öteje berije saldėrėrsa-da denizin užunu buǯā'nė bulamaz, košup sejin tmekten takatė kalmajėnǯa biraz oturup dinlenejim dejerek kav čakmak jakup kāve čibuk iċerken kušun verdī tüjler aklėna gelir, hemen birini ateše jakar jakmaz kuš gelir, šah-da jolu deniz kesildīni gösterinǯe kuš denize bir kerre dalar čėkar oralarė jangėn jeri gibi olur, šaha hajdė korkma jolun ačėldė git demesīle kuš jerine ōlan-da joluna dōrulur. Bir az daha gidüp jine ǯadė karėsė šahė görerek bir büjü daha japup bütün da'ė tašė diken iċinde brakėr, šah bir türlü jol bulamaz, jine aklėna gelerek tüjün birini daha jakar, kuš gelinǯe dikenlere dōru ā'zėndan bir ateš püskürerek hič kalmajėnǯaja kadar jakar. Šah kuša Allah senden razi olsun, bana kalsajdė bunlarėn hič birini beǯeremejeǯektim dejüp jine gitmē bašlar, ǯadė karėsīse šahėn geldīni görür görmez seni gidi katėr senī, ne japarsam üstesinden gelijorsun, bakalėm šindi ne edeǯėn dejerek bütün ǯihan janijor gibi dā taš alev iċinde kesilir, šah alevin kėzgėnlėndan üč sātlėk jola kačar, hemen janėnda

bulunan bir tüjü-de jakẽnža kuš gelir ateši görmesīle nasl üfledīse o kadar ilerletir-ki žadẽjẽ jaktẽktan sōra Gül-kẽzlarẽnẽn baχče dẽvarlarẽ bile jangẽn jerine döner, žadẽ janar biter, šah-da selameti bulur, artẽk dōru joluna giderek baχčeje varẽr.

Aradan epejže vakit gečmiš, kẽzlar-da šahẽn nerede kaldẽnẽ herne kadar arajup tararlarsa-da o vakte kadar žadẽnẽn büjüsīle šahẽn oldū jerlere gidemezlermiš, birde bunun geldīni gördüklerinde hepsi birden košušup bojnuna sarẽlẽrlar, bize senden baška jar olmaz, bizi düšmanẽmẽzdan kurtardẽn, herne dilersen biz-de jok demejiz, senin jolunda ölmeji bile gözümüze alẽrẽz demelerini šah išidinže ej Gül-kẽzlarẽ, ben bir büjük padiša-jẽm, tažẽm taχtẽm dururken böjle ẽssẽz jerlerde durmak jakẽšmaz, siz-de bana jar iseniz šehre varup olanža ömürlerimizi sefa ile gečirelim dejinže kẽzlar šahẽm biz peri-jiz, böjle gidersek size zararẽmẽz dokunur, bizi perilikten kurtarẽrsan artẽk seni istemesek bile sen sā oldukča janẽndan ajrẽlamajẽz, čünkü bizi perilik halẽmẽza brakmaz dediklerinde šah o geže kẽzlarla baχčede kalẽr, öteden beri išittīne göre bunlarẽn bir tẽlẽsẽmẽ olmalẽ, šunu anlajẽm-da belki boza bilirim deje kendi kendine kurar.

Geže olunža her kes jatā'na jatẽr, šah onlardan gizli kalkup gezinerek kẽzlarẽn nikablarẽnẽ bulur, hič dejil bunlar bunu gejdiklerinde kuš olijorlar, ne etsem ne japsam gibi düšünmekte iken hemen Zümrüt-Anka kušu-da rast gele oradan gečermiš, šahẽn düšünüp tašẽndẽnẽ görünže nikablarẽn ateše jakmasẽnẽ söjler, šah-dẽr kendini devširerek hemen bir ateš jakup onlarẽ ičine atar, čajẽr-čajẽr jakar, kẽzlar-da her biri čarpẽnup sẽčrajarak aman šahẽm janijoruz ne oldu demelerīle šah korkmajẽn, o iš bitti, ben-de siz-de mürada erdik, hajdẽn durmajup šehre varalẽm demesīle kẽzlar herne kadar sevinirse-de perilikle ettikleri zefklere alẽšmẽš olduklarẽndan ah šahẽm bizi bir jandan sevindirdinse-de bir jandan jerindirdin, her nejse size kavuštūmuza šükür olsun, šinden gerü sen-de korkma, bizde bir šej kalmadẽ, ne varsa sende dir, emrinize bālẽ-jẽz demelerīle sabā-da olmuš oldūndan šah bunlarẽ toparlajup ver elini bal šehri dejerek sürerler. Az zeman ičinde šehre jakẽn vardẽklarẽnda šehrin dẽšarẽsẽnda-ki čift süren adamlardan birini šehre müždeži gönderir, bir kač araba-da ẽsmarlar, veziri vüzerasẽ šahẽn geldīni

išittiklerinde hemen bir kač araba hazêrlajup karšužu giderler, šah kêzlarê arabalara bindirüp dōru saraja čektirir. Kendi taχtêna oturup čoluk-čožuklarīle görüštükten sōra kêzlarên birinden jedisine kadar hepsini nikjā edüp kêrkar geže bir büjük dün japarak birer birer güvej girer.

88.

Bir varmêš bir jokmuš vaktīle bir koža karê birde o'ullarê varmêš, bunlar ne pek zengin ne-de o kadar fukara dejllermiš amma bu o'ullarê her gün ava kuša gitmek gibi kêrda bajêrda gezmeji kendisine adet edinüp her gün evde köjde durmajup ötede beride kêrda bajêrda gezermiš. Babasê herne kadar ōlunu bu sevdadan vaz gečirmek arzularênda bulunursa-da dünjada bir tane ondan baška čožuklarê olmadê ičün anasê-da her vakit kožasênê čožūn pešinde dolašmamasê ičün darêlup azarlarmêš, herif-te karêsênê kêrmajarak aldêrmazsa-da ōlanên gittikče havalanmasêndan žanê sêkêlêr; karênên jajgarasīle bir müddet ōlanên pešini braktêkta čožuk hič birini dinlemejerek adeti üzre her gün gidüp gelir.

Günlerde bir gün jine kêrda bajêrda av arkasênda gezmekte iken kendi gibi üč deli-kanlênên-da av vurmak üzre dolaštêklarênê görür görmez kendime arkadaš buldum deje janlarêna gidüp görüštükte onlar-da bir šehir padišahênên o'ullarê imiš. Bu ōlanê gördüklerinde üčü-de sevinüp ej arkadaš sen nereli-sin, biz bunža vakit gezüp jürüdük, senin gibi jalnêz bir kimseje rast gelmedik dediklerinde ōlan-da ben fêlan köjden falanên ōlu-jum, herne kadar vakitli zengin dejlsem-de bu jolda merakêm zijade oldū ičün günümü vaktêmê avda gezmede gečiririm, šindijedek sizin gibi bir arkadaša-da düšmedim, bari her gün birlikte gezelim olmaz-mê dejinže onlar-da bizim-de istedīmiz bu idi, anlašêlan-ki sen bizlerden žesur-sun, čünkü biz üč kardaš, herne kadar gezersek-te korkumuzdan olur olmaz jerlere gidemejoruz, sen ise jalnêz bašêna gezdīn halda birlikte arkadaš oldūmuz vakit bir birimize dajanêrêz, hajdê kalkên gidelim dejerek šurasê senin burasê benim deje jolu tuttururlar. O gün akšama kadar av kuš ile vakit gečirüp, ortalêk karardêkta beriki ōlanên adeti her akšam evine giderse-de o gün biraz uzak git-

tiklerinden artĕk arkadašlarĕnĕ-da brakmak istemejerek onlarla o geže kĕrda kalĕr. Dört arkadaš nerede kalsak bu geželi nasl gečirsek gibi düšünmekteler-ken öteji beriji dolašup gezdiklerinde dört dā arasĕnda kalĕrlar, ne tarafa gideželerini šašĕrup bir birlerine sorup danešmaktalar-ken jakĕnlarĕnda derinden bir ses išidirler. Bunlar bir birine bakĕšup korkušurlarsa-da öbür ōlan her gün jalnĕz gezdī ičün bir kĕzgĕn jürekle ō kadar korkmajarak ej arkadašlar, jazĕk-ki av arkasĕnda košijoruz, bize korkmak jakĕšĕr-mĕ, halbu-ki gezüp jürüdümüz dā bajĕr-dĕr, hič korkmajĕn Allahdan gelene razi-jiz demesīle berikilere-de bir kuvvet gelir, ažeb bu ses nerde dir, dost-mu düšman-mĕ dejerek dört janlarĕnĕ aranmā bašlarlar. Birde ne baksĕnlar ā'zĕ taš ile kapalĕ büjük bir kuju, bir birlerine ne varsa bunun ičinde dir, hajdĕn gajret edelim, jardĕm Allahdan deje dördü-de var kuvveti pazu edüp kujunun üstünde-ki tašĕ atarlar, ičeri kulak vererek dinlediklerinde halsĕz halsĕz of aman gibi ses išidirler, ažeb bu ne dir gibilerde ašā seslenirlerse-de aman öldüm bittimden baška bir šej anlajamadĕklarĕ gibi bir birlerine ej arkadašlar hič dejil bu bizim gibi adam ōlu-dur, kim bilir bašĕna ne gelmiš-ki buraja düšmüš, bizim-de bu geže išimiz jok a, hem vakit gečerir hem-de šunun aslĕna ereriz demelerīle padiša o'ullarĕndan büjü beni šuraja sarkĕdĕn dejinže hemen belinden bir ip bālajarak kujuja sarkĕdĕrlar. Kuju dibinde bir genč ōlanĕn ölüm halīle inlejüp ĕkĕšladĕnĕ janĕnda-da bir demir kapu bulundūnu görerek išin aslĕnĕ herne kadar sorarsa-da ōlanĕn söjlemē halĕ kalmamĕš; hemen kapuju koparup ičeri girer, birde ne görsün, büjük bir saraj, ötesini berisini gezüp arajarak görmüš oldū kĕrk tane oda kapusunu ačar bakar, her odada bir kĕz jüzlerinde sijā örtü, önlerinde birer kandĕl, nā'š išlerler. Ōlan bunlarĕ görerek herne kadar ažeblenir kalĕrsa-da elbet bunun bir aslĕ olmalĕ deje kĕrk odajĕ-da ačup kapar, kĕrk birinžisinde tunč kaplĕ bir odajĕ herne kadar ačmak isterse-de bir jolunu bulamajup zor ettikte-de kuvveti jetišmez. Hemen sabrĕ kalmajup kapuju ačmak ičün janĕnda bulunan silālarīle vurup patĕrdamakta iken birden bire oda kapusuačĕl ĕr, birde ne görsün boju minare, kollarĕ čĕnar gibi sekiz bojnuzlu, her bojnuzunda adam kafasĕ gibi čĕngĕraklar asĕlĕ bir ežderha; ōlan bunu görür görmez, aklĕ bašĕndan

gidüp sersem sersem sivri sinek gibi vézéldamakta iken ežderha ōlanê serče parmā'na takarak nereji istersin gönderejim der hem-de salēnžak gibi salar. Ōlanēn bütün bütün aklê bašêndan čékup ne deježeni šašêrêr kalêr, ežderha bunu fêrlattê gibi ōlan kendini bir kuju bašênda birde dibine indīni görüp ondan bütün bütün kendini kajb eder, kuju bašênda beklejenler-de bunun ne oldūnu anlajamajarak, ha geldi šte fêlan derken jine gözleri önünden kajb oldūnu gördüklerinde düš görmüš gibi ne oldūnu anlajamazlar, kujuja herne kadar seslenirlerse-de ževab alamadêklarê ičün bir müddet daha beklešüp kimse čékmadênê gördüklerinde ortanža ōlanê-da salê verirler.

Kujunun dibine indīnde kendi büjük kardasīle bir baška delikanlênēn ölüm halênda jattêklarênê görüp sorup soruštursa-da halsézlêklarêndan bir šej anladamajarak jalnêz išaretle kapuju gösterirler, ōlan kendisinin-de onlar gibi hallanažā'nê anlajarak ičeri girmē kêjêšamajup ā'zêndakilere seslenir, ondan küčük ōlan-da ašā iner. Bu hallarê o-da görünže bunlar iki kardaš düšünüp tašênup bir türlü ičeri girmē žesarellenemezler, ondan öbür ōlana ses verdiklerinde o-da kêzup bunlarên hič biri iš beženeremez, jine bana düštü hepsinin derdi deje onlarê sarkêttê ipin užunu kuju janênda-ki bir kajaja bālar, kendi ipe sarêlarak ašā iner bakar-ki üč arkadašêndan büjü ile bir baška deli-kanlê ölüm haddênda jatêr, berikiler-de beklešüp dururlar, iši sorarsa-da ne oldūnu anlajamaz. Hemen sā bulunanlarê janê sêra alup kapuja bir tekme vurarak ičeri girer, kendi önde berikiler-de arkada olarak büjük ōlanēn girdī gibi bütün odalarê ačup sejr ettiklerinde kêrk birinži odanēn kapusuna varêrlar, ičerde ne oldūnu bilmejerek kapuju ačmā čalêšêrlarsa-da jine evvelki gibi birden bire kapu ačêlup ičerden o ežderha čékar. Bu ōlan berikiler ardênda olarak ežderhaja karšu durup bakarken ežderha dišlerini gežêrdadarak ōlana haml ederse-de belinden hančerini čékararak dajanêr; ežderha gülümsejüp ej ōlan sen nene güvenijorsun, bunža jītler devler benim serče parmā'm altênda ölmüš-tür, sen ise bir hančerle bana karšê gelijorsun, hajdê sen-de šindije kadar ölenlerin janêna git dejüp ōlanê kušā'ndan parmā'na takar, fêrlataža'ê zeman ōlan bir kerre ja Allah deje hajkêrêr, hančeri uzattêkta ežderhanēn iki kollarênê-da keser. Ežderha ejvah dejüp bir kerre silkin-

dikte bojnuzlarênda asêlê olan čêngêraklarên sesi kijamet kopmuš gibi ortalê tutturur, ōlanlar kijamet koptu deje akêllarênê kajb ederlerse-de beriki ōlan jine davranup hazir ol vaktêna, šindi ǯanênê ǯehenneme göndereǯêm daha durijormusun dedikte ežderha aman jît kêjma bana derse-de ōlanên gözlerini kan bürümüš, ǯan korkusu etrafênê almêš, aman-zaman kulā'na girmejerek hančerîle ežderhanên bašêna čaldê gibi hančer jere saplanêr kalêr; ežderha iki parča olup er isen bir daha vur deje čabalana čabalana ōlan-da beni anam bir kerre do'urdu dejinǯe debelenmesinden ežderha geberir.

Bunlar geri dönerek öbür odalarê tekrar birer birer ačup her kêzên jüzünde-ki örtüleri kaldêrdêklarênda her biri aj dōmuš gibi sarajên ičini ajdênladêrlar, her biri bir birinden güzel, kašlarê keman, gözleri ahu, huri gibi kêrk tane kêzê bir jere getirirler. Öbür ōlanlar bu ōlanên bu kadar jîtlîni gördüklerinde korkup onun janênda bala japêšmêš arê gibi čabalanup vêzêldanêrlar, o ise bastê jerleri güm-güm gümledüp ežderhadan zijade ortalê'a korku verir; ondan kêzlar bir ā'zdan ej jîtler bizim ǯanêmêzê kurtardênêz, malêmêzê kendimizi birlînizde alên dejerek bir māra kapusu ačarlar. Ežderhajê öldüren ōlan māradan ičeri girüp birde ne görsün dünjada olmadêk altun elmas ǯevahir ile dolu, čêkup kêzlara ej huriler bunlar sizler bizim-siniz amma kuju dibinde jatan iki arkadašêmêzên vüǯudlarê ne ile jerine gelir, bunun ilaǯênê bilirmisiniz dejinǯe kêzlar ej jît bizim gergef išledîmiz ijnelerimizin hepsi tükeninǯeje kadar onlarên vüǯudêna saplanêrsa kanlarîle karêšmêš olan zehirler döküldükte onlar-da eski hallarênê bulurlar demelerîle hemen ōlan kêzlarên nā'š ijnelerini alarak her birini bir kêza verüp kuju dibinde-ki ōlanǯêklarên janêna varêrlar. Her biri ellerinde-ki ijnelerle onlara batêrup čêkarmada olsunlar her batêrdêklarê jerden türlü renkte kan irin akmā bašlar, gittikče jîtler gözünü kulā'nê kolunu ajā'nê ojnatmā bašlarlar, tā kendi vüǯudlarênê bulunǯaja kadar ijneleri batêrup čêkarêrlar.

Aradan kêrk gün gečmiš, ijneler ašêna ašêna biter, onlar-da bütün bütün jerinden kalkup berikiler gibi söjlešüp jürümē bašlarlar, ondan o mārada-ki elmas altunlardan ala bildikleri kadar kujuja sarkêdêlmêš olan ipe sarêlarak biri ikisi čêkar, öbürkileri-de čeke

čeke hepsini jokarę alęrlar. Ondan o üč padiša o'ullarę beriki ōlana ej jīt senin bunža japtęn išleri dünjada kimse japamaz, šinden sōra biz senden ajręlmajęz, bizim babamęz fęlan šehrin padišahę-dęr, evvela oraja gidelim sōra sen ne istersen jap biz-de olmaz demejiz, olur-mu olur deje bunlar iši berkištirüp ver elini Ak-šehir deje čekūp giderler. O ane kadar aradan epejže zeman gečmiš, šah o'ullaręnę herne kadar arattęsa-da bulamajarak pek-te sevgilisi olduklarędan hasretlerinden χasta olup bir kač aj ičinde jatup en sōra derdine derman bulamaz ölür, bunlar-da šahęn öldünden kęrk gün sōra šehre varęrlar, šezadelerin geldīni šehir halkę išidir išitmez bütün bejler pašalar karšu čękarlar, birde ne görsünler beš jīt kęrk-ta kęz, hemen arabalar getirüp hepsini saraja götürdüklerinde šezadeler hep vezirlere iši anladup kendilerinin šahlę'a lajik olmadęklaręnę, kendileri vezir olup öbür ōlanęn-da padiša olmasęnę söjlerler. Her kes bu ōlanęn jītlīnden korkup o šehre padiša japarlar, berikiler-de birden üžünžüje kadar vezir olur, öbür kuju dibinde bulduklarę ōlanę-da kapužu bašę japarlar.

Kęzlaręn kęrkęnę šaha nikjā edüp kęrk gün kęrk geže hem žülus šenliji hem-de kęzlaręn dününü japup šehirde čok büjük bir šenlik japarlar, ōlan kendi šah oldu ja, ana babasęnęn oldū memlekete bir tatar gönderir, arattękta babasę ölmüš, anasę-da hem kožasęnęn hem-de sevgili ōlunun ajręlę ile ālaja ālaja gözlerine perde inmiš, dünjaję görmez oldū halda gönderilen tatar bu kadęnę alarak dōru ōlu olan šaha getirir. Anasę kjā sevinir kjā-da dünjaję görmedīnden ālajup inlejerek ōlunun janęna vararak herne kadar görmezse-de sesinden anlajup kendine bir sevinž gelir, ōlan-da o šehirde büjük padiša oldū ičün her jere sözü geçer, anasęnęn gözleri ačęlmak üzre her jerden hekim hoža getirterek baktęręr. Herne kadar ilaž ederlerse-de bir gözü ačęlup biri kapalę kalęr, nejse evladęnę dünja gözīle gördünden čok šükür edüp sarajda kjāja kadęn olarak ölünžeje kadar bir jerde ömür sürerler.

89.

Bir varmêš bir jokmuš vaktīle bir padišahên üč ōlu birde kêzê varmêš, padiša bu čoǯuklarênê hič ajêrt etmejerek severse-de kêzênê o'ullarêndan bir kat daha zijade severmiš. Kêz onlarên en küčü olup gel git zaman ōlanlar her gün šikjarda gezer, kêz-da padišahên has baχčede japtêrmêš oldū köškte bir takêm halajêklarla ejlenüp vakit gečirmede olsun padiša bir gün χastalanarak hekim hoǯa kjar etmejüp ölür. O'ullarêndan büjünü taχta oturdurlar, ortanǯasênê-da vezir japup bir müddet vakitlerini gečirmekte iseler-de en küčük ōlan hič bir iše güǯe bakmaz, jine evvelki gibi her gün avda kušta, babasêndan kalan paralarla ābejlerinin bazi kerreler vermiš oldū bir čok paralarê pešine düšmüš olan bir kač dal-kavuklarla ötede beride ǯümbüš edüp jerler ičerler, čok sürmejüp bir seneje varênǯa olanǯa paralarê bitirirler; kardašlarê-da bunun bir takêm ipsizlerle düšüp kalktênê, eline gečeni telef ettīni gördüklerinde artêk onlar-da öte beri vermeji keserler. Ōlan herne kadar öteje berije čarpênêrsa-da hič bir taraftan medar olmadê gibi kardašlarêna-da jüzü kalmajarak Dral-dedenin düdū gibi, mejdanda kalêr; ne japsên, her gün zefke ǯümbüše alêštê, kendi kendine düšünür tašênêr, bari biraz-da kêz-kardašêma jamanajêm-da bir müddette onu jolarêm, sōrasêna Allah kerim gibi fikirler kurup dōru kêz-kardašênên köšküne gider, o-da bunu ötekilerden zijade severmiš. Herne kadar para isterse verüp kardašǯêm hič kederlenme, Allah bize vermiš, zefkinden ǯümbüšünden geri kalma, para ile olaǯak šeji benden ara demesīle ōlan evvelkinden zijade bedava parajê buldu ja, geǯe gündüz bāda baχčede daha bir takêm zijade dal kavuklarla vur patlasênên kapusunu ačar. Herne vakit parasê kalmazsa, gidüp kêz-kardašêndan alêrsa-da hazêra dālar dajanmaz, kêzên-da elinde avuǯunda bulunan paralarê biraz zeman ičinde tükenir, o-da bašlar ōlandan elini čekmē. Kêz bu šejleri japtêna pišman olursa-da iš išten gečti, giden gelmez ölen dirilmez, utanmasêndan onun-da kimsenin jüzüne bakmā geri kalmaz, ōlan ile düšüp kalkan dal-kavuklar-da šezadenin parasê tükendīni anladêklarênda hepsi birer birer kêrêšê kêrarlar; šindi ōlan ne japsên, halk janênda utanêr. Bir gün kêzên janêna vararak ej kardaš,

šindi iš fenaja sardė, bundan böjle ben bu šehirde duramajažām, istersen birlikte gidelim, kėz-da ne japsėn, kardašė gibi kendisi-de parasėz pulsuz, kimse janėnda ītibarlarė jok, bari böjle olmadan-sa bizi kimse tanėmaz bir šehre gidelim-de belki bir jüzden kismetimizi buluruz, bir šej-dir baša geldi, čare jok dejerek ōlanda bir ijne bile jok a, kėz kėjėda buǯakta bulunan bazi para eder šejlerinden götüre bileǯekleri kadarėnė alarak bir geže kimse dujmadan iki kardaš jolu tuttururlar.

Šehirden dėšarė čėktėklarėnda kėz herne kadar olsa öjle geže vaktė hem-de jalnėz olarak dāda bajėrda gezmeji görmemiš oldūndan kendisine korku girerse-de ōlan her gün dālarda av arkasėnda bir takėm ujgunsuz adamlarla-da türlü belalar görmüš gečirmiš, artėk ǯanėndan-da bezginlik gelmiš oldū ičün korku-koju χatėrėna gelmez, kėza-da türlü türlü kandėrmak ičün sözler söjler. Bunlar iki kardaš konuša söjleše gitmekte olsunlar, gežeden-de epejže vakit gečmiš, aj ajdėnlė-da kapanarak artėk gittikleri jeri görmez olmušlar; bu jüzden kėza bütün bütün korku gelüp jola čėktėna pišman olursa-da čaresiz kalėr, bašėmėza jazėlanė göreǯėz deje ālaja sėzlaja durmajup sürer giderler. Uzatmajalėm o geže sabaha kadar, gündüzü aχšama kadar giderek ertesi geže oldukta jine geženin jarėsė olmuš, kurd kuš ujur, düšmanlar sezintide bulunur, her jer kėšt-pėšt gibi ses verir, bunlarėn hič biri ōlanėn χatėrėna gelmejüp kėz korku belasė bu fikirlere dala čėka gider. Gide gide en sōra dört janė dā, hič bir janė gözükmez inže bir jola düšerler, o gün o geže-de aǰ susuz kalmėšlar, herne kadar beš on günlük oturulažak paralarė varsa-da hič bir šehre köje ūrajamadėklarėndan jejinti almazlar; artėk hem jol jorgunlū hem-de ağlėktan artėk ōlanėn-da halė kalmajup hem giderler hem-de ujku bastėrėr. Ōlan kardašǯėm bir gün iki geže dir da'ė tašė ašup geliriz, bu jolun uǯunu buǯā'nė bulamadėk, bu geže tā sabaha kadar gitsek-te kim bilir bir šehre jā irišir ja irišemejiz› bunun ejisi, bu geže öjle-de böjle-de dāda-jėz, gel bir kėjėda oturup hem dinlenelim hem-de ujku jorgunlūnu gidermiš oluruz dejinže kėz-da artėk ǯanėndan bezmiš, ne olursa olsun, sen bilirsin, senin čekeǯēne ūrajažā'na ben-de ezelden ortak oldum, bizi tanrė korusun, jürüježek halėm kalmadė deje bütün bütün gevšeklik gelerek oldū jere

jêlêr kalêr, ōlan-da janê bašêna čöküp bir vakit etrafê dinlemekteler-ken iki kardaš ujuja kalêrlar.

Bunlar epejže vakit ujumada olsunlar, mejerse oraja jakên bir kujuda čêngêraklê dev adênda biri varmeš, jêlda bir kerre o kujudan čêkup önüne herne gelirse alup kujuja götürürmüš amma žanêna kêjmaz, her türlü rahatlêkla eline geçirdī adamê hajvanê jašadêrmêš, jalênêz jedī günde bir ajê imiš, tuttū adamlardan her kim ona günde bir ajê bulup getire bilirse artêk ona žanênê vererek her gün bašênda tašêrmêš; o vakitlerde-de čêkaža'ê zeman irišmiš oldūndan geželi gündüzü tanêmaz bir hajvan olup kujudan čêkênža dört janêna bakênarak bir kerre elini uzattêkta ōlan ile kêzên-da jattê jer oraja üč sāt kadar-mêš, kêz ile ōlana irišir. Bunlar ise epejže vakit ujku ujumadêklarêndan ölü gibi jatmêšlar, devin eli bunlara sürülmesi ile tütün kesesi gibi ikisini-de alup janêna getirir, birde ne baksên bir kêz ile ōlan, ikisi-de ölü gibi ujurlar, güzellikleri-de žihanda görülmemiš; dev kendi kendine ažajb šej, bu jerlerden šindije kadar kuš učmaz kervan göčmez jêlan barsā'nê sürümez, bunlar ne kišiler dir-kı korkmadan buralara gelmišler, hič dejl jol iz bilmedikleri içün jol gariblī ile naslsa jollarê düšmüš, beni ne bilsinler, kim bilir nerelerden gelijorlar, biraz daha öteje berije bakênarak jine kujuja girer, onlarê-da bir odaja kapajup kendi-de jerine gider oturur.

Birde sabā olunža kêz ile ōlan ujkudan ujandêklarênda birde ne baksênlar, žennet gibi bir saraj, olduklarê odanên her janê lal jakut, daha türlü türlü ževahir ile bezeli, bir birine šaškên šaškên bakêšup gördümüz ne dir düš-mü-dür dediklerinde biraz hajran hajran bakêndêktan sōra ortalêk-ta epejže ā'rmêš. Birde bunlar odanên penžeresinden dêšarê baktêklarênda bir bayče-ki ne gözler görmüš, ne-de kulaklar išitmiš-tir, kendilerini žennette sanup hič dejl bu gördüklerimiz düš-tür, bari biraz vakit čektīmiz zayметlerin ažêsênê bununla savuštururuz gibi türlü hüljalarla vakit geçištirišmekteler-ken top atêlêr gibi bir gümbürtü koparak oda kapusu ačêlêr. Devin kendi žinsinden adeta adam bojunda, bojnuzlu čêngêraklê zilli köček gibi içeri girdīni görmelerīle bunlar iki kardaš bir birine sarêlup adam Azrail geldi, žanêmêzê alažak gibi čêlê'a bašlarlarsa-da o dev bunlara susun korkmajên, žanênêz ne ister, karnênêz až-mê, sêkêldê-

nêz-mê gibi bir takêm teklifte bulunur, onlar-da içlerinden hič dejl bu Azrajil dir, ǯanêmêzê kolajlękla alaǯak, ne ise ölürken olsun, zaχmet čekmejeǯēz dejerek kendi gönüllerini avudurlar. Dev ise tekrarlajarak sordukta bunlar-da ne olursa olsun ölümden ötesi jok a, karnêmêz aǯ, hem-de šu baχčede-ki havuz kenarênda jemek jememizi isteriz, burada pek sękêldęk demelerīle dev bunlarên ikisini-de čiček saksęsę gibi ellerine alarak dōru baχčeje götürür, havuz kenarêna oturttukta jine jejeǯekleri šejleri sorar, bunlar-da ne olursa olsun, getir karnêmêz aǯ derler. Dev oradan gidinǯe bunlar bir birine biz ölmüšük amma Allah bizi ǯennete göndermiš, hič dejl burasę ǯennet olmalę amma biz daha jeni öldūmüz içün bu günlük Azrailde müsafir-iz, bak-sana χizmetkjar bile Azrailin dir gibi budala budala konušurlar, ne olduklarênę anlajamazlar.

Birde öteden beri devin bašênda bir tabla, Veli efendi čajêrênę kušadêr o büjüklükte bir sofra serilir-ki içinde türlü jemekler sęǯaklę so'uklu, tatlelę tuzlulu, bunlar hem šašmaktan hem-de aǯlęklarêndan hangęsênę jejeǯēni šašęrêrlar, nejse uzatmajalêm bir kačêndan lokmalanarak karênlarę dojar. Jine sofraję kaldęrêrlar, el ā'z jękandęktan sōra kalkup biraz gezindiklerinden dil ile söjlenmesi mümkün dejl, türlü türlü kokulu čičekler güller, hem-de öten kuš sedalarênę išittiklerinde iki kardaš oh gördün-mü Allahên büjüklūne, iki kišije ne kadar nijmet verijor, bir sofrada bin kab jemek bulunijor, dünjada babamêz padiša idi amma ordusuna zijafet čekse bu kadar jemek hazêrlajamaz, tōbe tōbe ettiklerimize gibi türlü türlü šaškênlęklarla epejǯe vakit baχčede gezüp jürüdükten sōra o dev jine gelerek bunlarę alup büjük devin janêna götürür. Bunlar-dêr jedi dā büjüklūnde her bojnuzu čênar gibi čęngęraklarênęn bir tanesi hamam kubbesine benzer, gölgesinde bin kiši barênęr, jine bir birlerine šte bu Azrail olmalę šindi galiba bizi asęl ǯennete göndereǯek deje sevinüp dururlar, dev-dir ej adem o'ullarę, siz ne kiši-siniz, gelüp gittīniz neresi dir dedikte onlar-da efendim dünjadan göč ederiz, hakkęn emri dir demelerīle dev bunlardan pek čok χošlanup ej čoǯuklar kederlenmejin šindi-de dünjada-sênęz, kendinizi aχrette sanmajên, eji bašênęz varmęš-ki benim elime düštünüz, hakkę tanęr adamlar-sênęz, šinden gerü rahat olunuz ; ōlana amma senden günde bir

ajȇ isterim demesīle ōlan baš üstüne dejüp jine olduklarȇ odaja giderler.

Iki kardaš oturup rahat etmede olsunlar, ōlan her gün silahėnė alarak irili ufaklė bir kač ajȇ avlajup getirir, sarajėn bin bir odasė olup bunlar gibi hepsinde dišili erkekli bir kardaš ja ana baba o'ul kėzlarīle adam o'ullarė dolu, her kesin jejüp ičmesi oturup kalkmasė ajrė, išleri-de buna göre ise-de bu ōlanėn getirdī av gibi hič biri japamazmėš, artėk dev bir padiša, ōlan-da veziri gibi bir birlerinden o kadar χošlanmėšlar-ki sarajda šezade bir tane olarak dev janėnda jad edilir, o dereže sevimli oldūndan ettikleri rahat hepsinden ilerüler, čektikleri zaχmetleri unudurlar. Masallarda tez gelir, bu minval üzere bir kač jėllar orada gečinirler, kėz-da dünjada ešsiz akranšėz huri gibi bir güzel oldūndan bir baška padiša ōlu-da epejže zemandan berü o devin janėnda bulunmakta olup sarajda ne kadar insan varsa hepsi orada bir halk olduklarėndan baχčede jürüjüp gezme aralarėnda o ōlan bu kėzė gördü günden beri žani gönülden ašėkėnė sürer; hič kimsenin χaberi jok a, geže gündüz atešine janmada olsun naslsa günün birinde kėz ile baχčede jalėnėz bulušurlar, ōlan-da kėza göre baskėn bir güzel oldūndan kėzėn-da göjnü ōlana akė verir. Bir gün beš gün en sōra bir birlerine janup tutušmakta olduklarėnė devin iščilerinden biri sezerek büjük deve χaber verir, ondan kėzėn kardašėnė dev ilerüde sevijor ja, kėz-kardašėnėnėn fėlan ile sevištiklerini söjlemesīle o-da iši deve brakėr; bu kėz ile ōlanė dev janėna čā'rarak ōlanėn hangė padišahėn ōlu oldūnu sordukta o-da Jemen padišahėnėn ōlu-jum der, ondan iščilerinden birini jollajarak šahėn sā olup olmadėnė sordurur, mejerse Jemen šahė öleli üč sene olmuš. Bunun χaberini išittikleri gibi kėzė ōlana verüp birde mektub jazarak ōlum bu ane kadar bana χizmet ettīn jeter, hajdė babanėn taχtėna otur-da sevdīnle ömür sür dejerek kendi ikinži devlerinden birisine al bunlarė jerine götür dedikte hemen ikisini birden alup Jemen šehrine götürür; orada bulunan šaha mektubu verdikte devin-de namė dünjada bir anėldėndan šah mektubu okur okumaz taχtėndan inerek gel ōlum zaten bu jer senin dir, babandan miras dir dejinže šahėn ōlu oldū bilinüp jedi gün jedi geže šenlik

japtêrarak ōlanê taχta oturdurlar, sora-da kêzê kendine nikjā ettirüp kêrk gün kêrk geže dünden sōra mürada iriširler.

Onlar orada oturmada olsun biz gelelim devin janênda-ki kêzên kardašê šezadeje. Bunlar epejže vakit daha dev ile gečinmede olsunlar dev eski adeti üzre kujudan čêkmak vaktê gelmiš, bir gün sabaha karšê dêšarê čêkar, öteji beriji dolašup gezinmekte iken bir fukara eχtijar kadênžā'z üč tane kêzīle jersiz jurdsuz dā bašênda gezinmekte olduklarênê görerek elini uzadênža gökten čajlak inmiš gibi hepsinin belinden kavrajup janê bašêna getirir. Bunlar-dêr devi görmelerīle akêllarê bašlarêndan giderek ālašup čêrêšmā bašlarlar, dev-dir bunlarê kujuja indirir, ne olduklarênê anlamajarak sā-mê-jêz ölü-mi-jiz, burasê ne dir žennet-mi-dir gibilerde bir birlerīle sözleširlerse-de devin kendilerini bir odaja kojup gittīni gördüklerinde bir jandan χošlanêrlarsa-da bir jandan devin korkusundan ālajup sêzlamalarê kesilmez; birde dev χizmetkjarlarêndan biri bašênda tabla olarak bir sofra jemek getirir, bunlar ömürlerinde öjle jemek jememišler, ažlêk-ta žanlarêna tak demiš. Hemen kapêša kapêša jejüp karênlarênê dujururlar, o gün akšam olup geže irištikte rahatla jatup ujurlar, sabahê sarajda bulunanlar gibi onlar-da gejinüp kušanup baχčede jürüjüp gezmē bašlarlar amma kêzlarên-da güzellī žennet hurisi gibi aškên güzel olduklarêndan devin sevdī šezade-de kêzên küčüne bin žan ile vurulur. Gün günden aħ vah ederek ašk sevdasīle zajiflašup vüžuddan düšer, dev ise ōlanê gözü gibi sevdīnden kêrgênlênê görünže χastalênên aslênê sorar, ōlan-da ne japsên, bir šej dir bašêna geldi, oldū gibi anladêr, kêz-da herne kadar ōlanê görmüšse-de öjle sevišmek fêlan gibi šejler χatêrêna gelmemiš, hemen dev bunu ōlandan išidir išitmez šezadem ben senden ajrêlmam amma šu senin güzel χizmetine karšêlêk seni azad ederim demesīle ōlan devin ajaklarêna kapanup aman šahêm benim iki kardašêm daha var, kêzlarên ikisini-de onlara götürejim, sanêrsam šindije kadar herne kadar ben onlardan ajrê düštümse-de babamêzên sālênda iken bir birimizle and ičmištik-ki kendimiz gibi ana baba bir kêz bularak nikjāla alalêm, onlar-da bekjar dir, ejer iznin olursa bu üč kêzlarê-da benimle šehrime gönderesin dedikte dev ej o'ul daha onlarên bana χizmetleri varsa-da hajdê seni sevdīm ičün bu sözünü kêr-

majém dejerek jine ikinǧi devi čā'rér, kérk deve-de altun elmas jükledüp ōlan ile üč kézé analarénė birlikte ōlanén šehrine gönderir, hem-de bir mektub jazar-ki bunlar šehre vardéklarénda o ōlan padiša öbürkiler-de vezir olsun demiš; šehre varup-ta padiša olan büjük ōlana mektub irišinǧe öpüp bašéna kor. Hemen kardašénén gözlerinden öperek taχta oturdurlar, jedi gün jedi geǧe šenlik japup getirdī kézlarén her birini bireri nikjālaštéktan sōra kérkar gün kérkar geǧe dün japarak güvej girerler, ōlanlarén anasé birinǧi, kézlarénki-de ikinǧi sultan olup ölünǧeje kadar birlikte ömür sürüp otururlar.

90.

Vaktīle bir karé koǧanén kérk tane o'ullaré varmés, bunlar pek zengin dejillerse-de orta hallé gečinirlermiš, čoǧuklarén en büjü jirmi jirmiiki jašéna kadar olup berikilerin-de ona göre en küčükleri onbir jašénda kadar-imiš. Orasé lazim dejl ja, čoǧuklar epejǧe mekteb görmüšler, bir birlerine bakarak bütün günlerini gezüp jürümek avda kušta gečirirlermiš, babalaré tüǯǧarlék ederek alté ajda bir kerre sefer edüp on onbeš gün kadar evinde oturur, jine iši güǧü ile ūrašmakta olsun čoǧuklarén büjükleri evlenmek istejerek iši analarėna bildirirler. Kadénǧā'z čoǧuklarém, elbet bazélarénézén vaktė gelüp gečmekte amma ben šindi bir šej dejemem, babanéz gelsin-de čaresine bakarėz dedikte čoǧuklar ej ana biz evlendīmiz vakit hepimiz birden dün isteriz, hem-de bir anadan bir babadan kérk kéz olmalé, böjle olursa evleniriz joksa baška türlü olmaz demelerīle zavallé kadénǧā'z pekī čoǧuklarém, babanéz gelsin-de söjlerim, ne derse ona göre išinizi japarėz gibi bunlaré avudur.

Aradan az gečmeksizin babalaré jine sefer edüp evine gelir, kadénǧék čoǧuklarén dedīni koǧasėna anladér, herif-tir düšünür tašénér, čoǧuklarén bazélaré pek küčük, evlenmek vaktė dejl, čo'unun-da vaktė gelüp gečmekte ise-de šindi böjle ana baba bir, kérk kézé nerde bulmalé dejinǧe kadénǧék belki bulunur, bir kerre ararėz dejerek bazé komšulardan uslu akéllé jašléža kadénlaré birlikte alup kéz aramā čékarlar, šurasé burasé deje gezmede olsunlar, kézén otuz dokuzunu bulup kérk tane bulamazlar. Günlerde bir gün jine görü-

ǯülükle dolašmaktalar-ken sokaklarə bir bir gezerler, kadənlarən adeti belli ja, čeneleri durmaz, her gezdikleri jerde söjler gezerler, bir gün sokakta giderken beli bükülmüš jürümē meǯalə jok, elinde dejnejini kakar, əhlajup əkəšlajup bir jandan sümūnü čeker, aksərər təksərər, görenin kərk gün iši rast gitmez, ne idī belirsiz, üč otuzunda bir koǯa karəja rast gelirler. Bunlarən gezdiklerini görerek evladǯəklarəm, aradənəz ne dir, derdini söjlejen derman bulur, belki ben-de dilejinize bir meded olurum demesīle bunlar gerček olmalə, nekadar olsa jašlə bašlə bir kadən dir, bilmedīmizi bundan öjrensek gerek dir gibilerde iši koǯa karəja anladərlar, o-da ej kəzǯā'zlarəm, aradənəzə böjle gezmekle sokaklarda evlerde bulamazsənəz, bir jerde bulunur amma onun-da ele gečmesi pek güč-tür, onun-da kolajənə ben bilirim, baška beǯere bilenin alnəna čilek takarəm dejerek dejnejini kakup gitmē bašlar. Bunlar-dər bir ip uǯu tuttuk deje karənən pešine düšerek eline ajā'na kapanup jalvarup jakarmā bašlarlar, bunlar üzerine düštükče karə kendini naza čekerek bir vakit bunlarə üzerse-de en sōra kəzǯā'zlarəm, nafile jorulmajən, sizin aradənəz fəlan jerde Tərnaksəz dev derler, onun sarajənda bulunur, oraja-da gitmenin šikki jok dedikte bunlar a ajol biz-de seni bir šej söjleješek sandək, oraja bizden ne gideǯek var ne-de öjle šej istemejiz demelerīle karə jine ordan ajrəlarak biraz dönüp dolašup evlerine giderler, čoǯuklar-da bize bir šej dōdu-mu gibilerde analarənən önü peši səra dolašmakta olsunlar hič bir χaber anlajamadəklarə gibi iši zorlatmā bašlarlar. Kadənǯā'z-da geze geze usanməš, čoǯuklara o'ulǯuklarəm sizin aradənəz bu šehirde bulunmadə gibi baška jerde-de jokmuš dejinže čoǯuklar ej ana hajdə burada olmasən, baška jerde-de bulunmajaǯā'nə neden bildin demelerīle kadən aklənən kəssalə̄le etrafə düšünmejerek čoǯuklarəm bu gün fəlan jerde rast gelmiš oldūmuz bir koǯa karədan išittīmize göre aradənəz kərk kəz Tərnaksəz dev deje anəlan bir hajvanən sarajənda bulunurmuš, oraja-da gitmenin jolu olmadənə čaresi-de o eχtijar kadənən elinde imiš, bize böjle söjledi dejinže čoǯuklar ha šindi bulduk, bize-de lazim olan bu idi demelerīle bunlar kərk kardaš bir jere toplanup šöjle edelim böjle gidelim deje devin sarajənə arajup bulma'ə sözlešizler. Babalarə-da o günlerde bir sefer daha etmiš, evine gelinže iši karə-

sẽndan sorar, o-da dedī gibi anladẽr, herif ejvah karẽ, šinden gerü biz čožuklarẽ oturtamajẽz, senin bu sözün onlarẽ bütün bütün havalandẽrdẽ, kẽške biraz daha savsaklajup ojalajdẽn-da ben geldīmde bir čaresini bulurdum dedikte kadẽnǯā'z šašẽrarak ne bilejim, beni sẽkẽštẽrdẽlar, artẽk gezüp aranmaktan-da halẽm kalmajẽnǯa išin dōrusunu söjledim, ne japajẽm, bašẽmẽza jazẽlanẽ göreǯẽz der. Herif-tir čožuklarẽnẽn tavrẽnẽ anlamak ičün janẽna čā'rarak bir takẽm öte beri sözlere giriširse-de čožuklar bir türlü kanmajup baba biz gidüp Tẽrnakssẽz devin sarajẽnẽ bulaǯāz ja öleǯẽz, joksa baška čaresi olmaz dediklerinde adamǯā'z herne kadar öte beri ederse-de bir türlü vaz gečiremez, ondan ej čožuklarẽm benden size babalẽk bu kadar olur, baškasẽnẽ bilemem, šinden sōra Allah jolunuzu ačẽk etsin dejerek jine išine gider, čožuklar hepsi bir jere gelüp aralarẽnda iši piširirler, gidüp devi aramā hazẽrlanẽrlar, pahada ā'r jükte hafif kendilerine öte beri šej düzüp edine bildikleri epejǯe paralarẽnẽ-da kemerlerine kojarak bizi seven tutmasẽn dejüp analarẽnẽ göz jašīle brakẽr giderler.

Bunlar dōru o koǯa karẽnẽn oldū jere vararak herne kadar evini köjünü bilmezlerse-de ǯadẽ bu ja, her vakit böjle išler beǯermekte oldūndan geǯe gündüz sokaklarda ötede beride gezermiš. Uzatmajalẽm čožuklar bir češme bašẽna vardẽklarẽnda mahud karẽja rast gelirler, o-da bunlarẽ görünǯe iši evvelǯe išitti ja, mutlak bunlar olmalẽ deje, sevinerek dejnejini itüp kakup ah vah eχtijarlẽk, baša gelen čekilir gibi gelüp češmenin tašẽna oturur; bunlar-da olsa olsa anamẽzẽn dedī karẽ bu-dur dejerek vah anaǯẽmẽz jorulmušun deje išlerinin čẽkarẽ ičün gidüp elini öperler, o-da bir takẽm öte beri sözlerde bulunursa-da ej ana burasẽ neresi-dir, sakẽn jolumuzu šašẽrmajalẽm dediklerinde karẽ ej o'ulǯuklarẽm siz kim-siniz, nereje gidijorsunuz demesīle bunlar-da Tẽrnakssẽz devi aradẽklarẽnẽ bildirirler; ǯadẽ-dẽr, ha šindi buldum, bunlar mutlak benim dedīm jere gidijorlar deje ej čožuklar siz orada ne japaǯā'nẽz, o devin oldū jerden kuš učmaz kervan göčmez, šindijedek o jolda niǯe ǯanlar öldü dejinǯe ōlanlar biz-de ölmẽ gidijoruz, kẽrk kardaš-ẽz, ja hič birimiz kalmajẽnǯa kadar ūrašẽrẽz, ja-da mürada ereriz derler, ejer bir kolajẽ varsa senden čok jalvarẽrẽz hem-de emejin bošuna gitmez, bize bir

jol göster dediklerinde birer avuž altun čękarup verirler, karę ömründe öjle küme ile parajė bir jerde görmemiš, altėnlarė görür görmez ah evladlarėm sizi kendim do'urup büjütmüš gibi dünjada en sevgili šejden zijade esirgerim, Allah jolunuzu ačėk etsin, bildīmi saklamam dejerek buradan bir sene kadar jol gideżėniz, ondan önünüze bir ova gelir amma užu buža'ė on senede bulunmaz, o kadar büjük-tür, o ovaja sakėn girmejin, Tėrnaksėz dev dedīmizin orasė pabučlū-dur, ejer bir adėm atažak olursanėz gittīniz gün-dür. Sačėndan üč ak kėl kopararak bunlarė alėn, o ovaja vardėnėzda birini geżelejin jakėnėz, čünkü devin atešten korktū gibi baška bir šejden daha ürkmesi jok-tur, onu jaktėnėzda sarajėndan bir mil öteje kačar, hemen durmajup gidesiniz, ne kadar gide bilirseniz sabā oldukta oldūnuz jerde kalėnėz, čünkü devin gündüz gözleri görmez, kačtė jerden bir jere kėmėldamaz, hem siz-de o gün dinlenmiš olursunuz. Akšam oldukta kėlėn birini daha jakėnža o daha ilerü gider, uzatmajalėm o geže-de sabaha kadar gidersiniz, üčünžü gün geže jine böjle japup tā saraja vardėnėzda kapularė ardėna kadar dajalė amma bir janėnda serče kušu bir janėnda kanarja var-dėr, serčenin önünde-ki suju kanarjanėn önüne, onun önünde bulunan jemi-de serčenin önüne kodūnuzda artėk hič korkmajėn size ilišen olmaz dedīnde čožuklar sevinerek karė ile vedalašup duadan unutma bizi dejerek sürüp giderler.

Az vaktėn ičinde masallarda tez gelir o ovaja varėrlar, birde ne baksėnlar užu buža'ė jok, rüzgjar esmez, kuš učmaz, ėssėz bir jer oldūnu gördüklerinde, vakitlerde-de jaz günleri oldūndan günešten sėžaktan börtmüšler. Nejse karėnėn söjledī jer burasė olmalė deje arkalarėndan čantalarėnė čėkarup her biri bir jana serpilir, biraz nefeslendikten sōra akšam-da jakėnlašup ortalėk kararmā bašlar, gereji gibi geže oldukta hemen kėlėn birini jakarak ortalėk gündüzden daha ajdėnlėk olur. Hemen bunlar jine jola düšüp sürerler, dev-de birden bire ajdėnlė görür görmez sarajdan čėkup bir čok jer ajrėlarak gider, bunlar-da sabaha kadar durmajup sürerler, jine gündüz oldukta irištikleri jerde kalėrlar. Akšama kadar dinlendikten sōra geže olunža kėlėn birini daha jakarak jine jola giderler, sözü kėssa keselim, üč geže böjle japarak birde devin sarajėna varėr-

lar, ne görsünler öjle bir saraj-ki eni boju belirsiz, birde kapusu var-ki bir janėndan o bir janėna bir ajda varėlmaz. Hemen kėrkė bir sėraja dizilüp kušlarėn önünde-ki šejleri dejištirirler, kendileri ičerü dalup ne tarafa gideželerini šašėrarak telašlarėndan o jana bu jana saldėrmaktalar-ken bir sėraja ufak ufak kėrk tane kapu görürler, hepsini birer birer ačup baktėklarėnda birer oda, ičlerinde huri gibi birde kėz oturmuš nā'š išler, tā kėrkėnžė odaja vardėklarėnda, öbür kėzlarėn hepsinden baskėn güzellikte bir kėzėn oturdūnu görmelerīle šefkinden kėrkė-da düšer bajėlėr. Kėz-dėr čok vakitlerden berü adam ōlu olarak kimseji görmemiš, birden bire bunlarė görmesīle šašėrup ah oh bu ne dejerek telašla jerinden kalkar, ičtī sudan bir bardak doldurup hepsinin üzerine serpinže bunlar sersem sersem kalkėšėrlar. Kėz ej jīt kardašlar, siz kim siniz, in-mi-siniz, žin-mi-siniz burajė nasl buldunuz demesīle bunlar olanžajė bir bir anladėrlar, kėz-dėr bunu išidinže ej kardašlar, bu χoš amma Tėrnaksėz devin dünjadan vüžudu kalkmadėkča hep čektīniz boša gider, ondan čožuklar ej din kardašė güzel, bunun čaresi ne dir söjle-de japalėm, joksa biz bu jolda ölmē geldik dediklerinde kėz ej jītler, bu sarajėn bir bayčesi var-dėr, onun ortasėnda büjük bir havuzun ičinde jarė kan jarė su ile dolu bir janė insan bir janė balėk kėlėnda bulunan bir hajvanėn karnėnda altun kafes, ičerisinde ješil bašlė üč güveržin var-dėr, o balė tutar-da güveržinleri ala bilirseniz o vakit devin ölümü elinizde dir dedikte kėrk kardaš hemen bayčeje sejirterek bir kač sāt gittikten sōra havuzu bulurlar, birde ne baksėnlar, ičinde bir kač gemiler sė'ağak kadar büjüklükte bir havuz olup hepsi-de etrafėnda dolašup gezinerek birde öteden berü suju ikije bölüp bir mefred geldīni görerek korkularėndan biraz geri čekilirler. Balėk-tėr ā'zėnė ačarak sujun üzerine čėktėkta fėrėn gibi ačup iki jana bakėnėr, sudan čėksa bunlarėn kėrkėnė-da bir lokma edežek, bütün bütün kendilerine korku gelüp havuza jaklašmā kėjėšamazlar, birde nasl etsek fėlan deje düšünmē vardėklarėnda öteden beri kapuda gördükleri kušlar bir χėzla geldiklerinde bunlar bir fėrtėnaja tutulmušlar gibi ā'zlarė burunlarė bir birine karėšėr, ne olduklarėnė bilemejüp dev geldi sanarak kačėšup košušmā jüz tutarlarsa-da korkularėndan hem giderler, birde dönüp arkalarėna baktėklarėnda o kušlar biri balėn ensesinden biri-de kujrūndan

jakalajarak sudan čękarmęšlar, vire čęrpęnup havaja kaldęrdęnę gördükleri gibi olduklarę jerdę durup bakęšęrlarken kušlar gelin balęn karnęnę jarę̄n-da dilejinizi alęn dediklerinde bunlar-da kuš dili öjrenmiš olduklarę ičün hemen kendilerine bir gajret gelüp bellerinden kimi ok kimi hančerini čękarup košuštuklarę̄nda küčük ōlan tanręja sę̄narak balę̄'a bir hančer vurdū gibi balęk iki parča olur, akan kanęndan kušlar ičinže biri arslan biri kaplan olur, karnęndan čękan altun kafeste-ki güveržinlerin üčü-de bir birinden güzel, insan tutmā kęjamaz. Bunlar bir birlerine ejvah šindi bunlarę-da öldürmek bižže pek zor olažak, hajdę kęzęn janęna götürelim-de ne derse ona göre davranęręz deje kafesi alup arslan ile kaplan-da janlarę̄nda olarak dōru kęza giderler.

Dev ise balęn tutuldūnu anlajarak atešler sačup jeri göjü zęngęr-zęngęr sallar gelir, sarajda bir zelzele olmuš gibi her jer debrešüp ojnar, kęz kafesi eline alęr almaz ej kardašlar šindi mürada erdik der demez güveržinin birini öldürür, ōlanlar ejvah ne japtęn, nasl kęjdęn dediklerinde kęz birini daha öldürür; devin jarę žanęndan zijadesi gitmiš oldūndan hemen elini uzadarak kafesi kapmak üzere iken kęz bir ferjad edüp ejvah gittik dejerek hemen öbür güveržini-de öldürünže mefred dev geberir serilir. Birde ōlanlar ne görsünler devin bir kolu kęrk aršęn uzunlūnda, artęk her jeri ona göre, bunlar korkuju brakup sevinžlerinden kendilerine bir türlü ālama gelüp kęzlar-da ej kardašlar bu gün bize büjük bir gün-dür, hepimiz žanęmęzę kurtardęk, niže jęllar biz burada hapęs idik, šindi žanęmęzę size bā'šladęk, herne ederseniz razę-jęz dediklerinde sarajęn ičini ejiže gezerler joklarlar, her janę jangęn jeri gibi olup gittikče jękęlup dökülmekte oldūnu görürler. Hemen hepsi birden ölüm korkusundan jalęn ajak bašę kabak dęšarę čękarlar, uzaktan sejr etmekte olsunlar sankę evvelden-de jerinde hič bir šej jokmuš gibi koža saraj jerle juf olur, tašę topra'e bütün elmas altun kesilir. Bunlar šašęrarak her biri götüre bildikleri kadar alažaklarę̄nę alęrlar, jolu tutturarak šurdan geldik burdan gečtik deje sürüp giderler, masallarda tez gelir, jakęn vakitte ōlanlarę̄n šehrine varęrlar, anasę babasę-da iši güžü brakup čožuklarę̄n hasretīle janup jakęlmakta iken čožuklarę̄nę̄n janlarę̄nda kęrk-ta kęz iki-de arslan ile kaplan olarak

geldiklerini gördüklerinde artȇk dünjalar kendilerinin olmuš gibi hepsi sarmaš dolaš olup kavušurlar. Getirdikleri altun elmaslarȇ bir čok para edinüp büjük bir zengin olurlar, kȇzlarȇn-da söjlemeleri üzerine baška bir šehirde bulunan ana babalarȇnȇ aramā kalkȇštȇklarȇnda bir geže aslan ile kaplan onlar ujurken, dōru kȇzlarȇn šehrine varup arslan kȇzlarȇn babasȇnȇ kaplan-da analarȇnȇ sȇrtlajarak sabaha kadar oraja getirirler. Onlar korkularȇndan titremede olsunlar berikiler-de ujkudan kalkȇnža kȇzlar ana babasȇnȇ, onlar-da čožuklarȇnȇ görerek čok šükür, dünja gözīle görüštük deje pek čok sevinirler; ondan her biri bašȇna gelenleri ortaja kojup anladarak konušup görüštükten sōra kȇzlarȇ ōlanlara nikjā ederler, kȇrk gün kȇrk geže dūn japtȇktan sōra ölüp ölünžeje kadar bir jerde jašarlar, dünjada sā oldukča arslan ile kaplan-da herne dilekleri olursa japup jakȇštȇrȇrlar, ölünžeje kadar hič bir šejden zaχmet čekmejüp ruhatla ömür sürerler.

91.

Evvel zeman ičinde zenginže bir adam olup orta hallȇ gečinirse-de dünjaja bir čožū gelmedīnden durup oturamaz. Geže gündüz čožūn gamīle düšünmede olsun günlerde bir gün bari arkadašlarȇndan bir kačȇ bunun evine müsafir gelirler, jejüp ičmek bir takȇm mohabbetler etmekteler-ken müsafirden biri bunun herne kadar kendilerīle söjlešüp konuštuklarȇnȇ görürlerse-de kendisi kȇrgȇn kȇrgȇn hič bir ferahȇ jok, χatȇrlarȇna türlü šej gelerek aslȇnȇ sorarlar, o-da čožuk hasretlīnden her anda böjle kederli oldūnu anlattȇkta öbürü-de karšȇlȇk olarak ej arkadaš Allah zijade etsin, senin halȇn vaktȇn jolunda, bir kerre daha evlen-de belki Allah bir čožuk verir, olur-ki karȇn čožuk do'urmajor demesīle zavallȇ herifin o vaktȇ gelinžeje kadar aklȇna hič öjle šejler gelmedīnden müsafirin bu dedī šeji aklȇndan čȇkarmajup bir gün beš gün gečtikte herif čožuk sevdasȇnȇ brakarak bir daha evlenmek sevdasȇna düšer. Herne kadar birden bire karšȇna söjlejemezse-de užun užun iši karȇja anlatmā čabalar, karȇ-da ne japsȇn herifin efkjarȇnȇ anlajarak kendi ej kožažȇm belki benim čožūm olmajor, sen-de bu jüzden her vakit inžinijorsun, bari Allahȇn emri üzerine bir daha evlen, sana kendi elimle birini bula-

jém, helallé'a alasén demesīle bu söz herifin dünden ǯanéna minnet, ej karé ne japajém, sen-de ben-de evlad jüzüne hasret-iz, belki Allah bir čožuk verirse šu sen vakténda biraz hem ejlenirim hem-de öldüm vakit bu kadar malém eller elinde kalmaz deje konušarak iši ejiže piširirler. Karé komšudan uslu akéllé bir kač kišileri janéna alarak uzatmajalém bir kač gün gezerler, güzellikte epejže güzel bir kézǯā'z bulup herife nikjā dün falandan sōra güvej korlar.

Biraz gečinže kézén karné büjümē bašlajup gebe oldū anlašélér, herif karésénén gebe kaldéné išidinže sevinmesine karar olmaz, dokuz aj on gün tamamlaštékta bir gün ārésé sékéštérup ajén on dördü gibi kéz olarak bir čožuk do'urur. Masallarda tez gelir, čožuk epejže büjüdükte bunu mektebe bašladérlar, gelüp gitmede olsun biraz daha büjüjüp on oniki jašéna kadar girer, kéz čožuk bu ja, mektebden alup bir ustaja verirler, nā'š dikiš öjrenmede olsun günün birinde babasé χastalanarak eželi gelmiš oldūndan χastalétan kurtulamajup ölür. Karésé čožū öldüne ālajup jas tutarlarsa-da ne olursa ölene olur, beš on gün gečinže herifi unudurlar, čožūn anasé beriki karéjé kapu déšaré eder.

Bunlar ana kéz heriften kalan malé paralaré jejüp ičmede olsunlar kéz on onbeš jašéna kadar girmiš, biraz-da hoppa mizaǯlé olup her gün sejr jerlerinde gezüp jürümede olsun günlerde bir gün anasīle bir arabaja binerek gezmek ičün kérlara čékarlar, šurasé burasé derken gezüp gitmede olsunlar éssés bir jerde ā'ǯléklé bir su kenaréna inüp otururlar, gjā kéz gjā anasé biraz gezüp jürüjerek jine olduklaré jere gelüp gitmede olsunlar bir kerre daha kéz kendi bašéna anaséndan ajrélarak epejže zeman gider dolašér, orman iči gibi bir jere girüp o güzel ā'ǯlarénda biten zümrüt gibi čimenler, ičinde ačélméš güzel kokulu čičeklerden biraz toplajém deje o jana bu jana gitmekte iken bazé bazé ötmekte olan bülbül sedalarénē išiderek kendine bir hajret gelüp oldū jerlerde čiček toplamakléktan-da vaz gečerek kušlarén ötüšünü dinlemek üzre iken kendisine bir dalgénlék gelir ujuja kalér. O halda bir düš görüp kendini bir kalabalék jerde, kadén erkek karéšék baška bir sejr jeri gibi görüp, ujumazdan evvel kendi bulundū jer gibi ā'ǯlék güllük gülistanlék, o sejr jerinin bir tarafénda güzellikte eši jok padiša gibi gejimli kušamlé

onbeš jirmi jašênda kadar bir deli-kanlênên altên bir sandalije üzerinde oturdūnu, janênda altê kadar jine güzellikte emsalsêz al ješil rubalar gejinmiš kimi χizmet edüp kimi čalgê čā'nak ile ōlanê ejlendirüp durmada olduklarênê sejr ederken, kêzên-da ōlana karšê güzellī hemen bir birinden ajêrdê jok, kêz düšünde ah ben-de šöjle bir deli-kanlêja kismet olsam, o bana ben ona bakup sevmekle dojmasak dünjada bundan-da güzel jašamak olmaz gibi kendi kendine hülja eder, birde o sejirǯilerden bazêlarênên söjlemeleri üzerine ōlanên jedilerin šahê oldūnu išidir. Birde ujkudan ujanênǯa kendisinin düš gördünü anlarsa-da biraz düšünüp tašênarak ōlanên güzellī hič χatêrêndan čêkmaz, birde ejvah ben anamê fêlan jerde braktêm, ağeb ne oldu, vakit-te gečmiš dejerek oldū jerden ajrêlmasênê-da istemezse-de čaresiz geri dönüp anasênê braktê jere gelir; zavallê kadên kêzên bir vakit gelmedīni görünǯe nerede kaldê, ne jana gitti deje aramêš-taramêš bulamajarak gelinǯeje kadar beklemeji kararlaštêrup gözlerinden jaš jerinde kan sačup oturmakta imiš. Birde öteden beri kêzên geldīni görmesīle biraz jürejine su serpilüp ah evladǯêm nerelere gittin, biraz daha gelmesejdin ālaja ālaja kendimi öldüre jazdêm demesīle kêz hič belli etmejerek anaǯêm bak ne güzel čičekler topladêm, bunnarên oldū jeri görsen ne kadar güzel, adeta ajrêlma'ê istemedim, onun ičün biraz gečittim demesīle aman kêzǯā'zêm buralarê kêr bajêr durmak olmaz, hajdê evimize gidelim-de bir gün jine gelir ejleniriz fêlan derse-de kêzên jüzü baškalašmêš oldūnu görünǯe herne kadar jüz göstermezse-de kendi kendine merak edüp ağeb čoǯūma ne oldu, sorsam anlaja bilirmijim deje kurup dururken, kêz-da anasênên derin derin düšünmesini görerek a nineǯīm senin-de benim gibi derdin jok a, ne düšünijorsun, beni bütün bütün čêldêrdağān-mê demesi üzerine anasê ha šindi jol ačêldê, soraǯā'mê sorarêm deje kêzêm senin derdin ne dir ne oldun söjle bakajêm, ben-de sana merak edijorum dejinǯe kêz söjledī söze pišman olursa-da ne japsên-ki bir kerre dir söjlemiš bulundu, artêk aldatma'ê-da istemejüp kêrda gördü düšü anladêr. Anasê kêzêm o merak olunağak bir šej dejl, düš bu ja, herkes göre bilir gibi kêzên efkjarênê avutmak ičün bir takêm sözler söjlerse-de kêz bir kerre göjnünü ōlana brakmêš, anasêna karšêlêk öjle ja fêlan derse-de ičerisinden külhan gibi janar, nasl etsem-de

anamĕ kandĕrup bir kerre daha oralara gitsem deje günün birinde allem edüp kallem edüp anasĕnĕ kandĕrarak evvelki gittikleri jere giderler.

Kadĕn kĕzĕ kendi bašĕna gezmē koju vermez, her nereje gitse janĕ bašĕnda gider, kĕz-da bir fursat bulup ajrĕlamaz. Epejže orada oturduklarĕnda kadĕnžā'z bir ujkuja dalar, kĕz bunun ujudūnu görür görmez šu ujurken bir kerre daha o gördüm jere gidejim der, ažele kalkup o jola dōrulursa-da aradan epejže gün gečmiš, nereden gittīni šašĕrarak bir baška jola sapar; čabuk gidejim anam ujanmadan jine gelejim deje sĕkĕ sĕkĕja gider, ičerisinin atešīle bir iki üč sātlĕk jol alĕr, bir türlü ā'žlĕk güllük güllistanlara girüp čĕkarak oralara geldī jolu-da kajb eder, geri dönüp anasĕnĕn janĕna gelmeji isterse-de bir türlü jola čĕkaramaz, ejvah en sonunda dālar bašĕnda kaldĕm, jol iz bilmem, šindi nerelere gidejim deje ālajup inlemē bašlar. Biraz vakit daha öteje berije čarpĕnmada olsun akšam jakĕnlašmĕš, anasĕ-da ujkudan ujanarak kĕzĕ janĕnda bulamajĕnža ejvah bak šu kahpenin ettī iše, jine beni brakmĕš, kim bilir nerelere gitti demede iken ortalĕk bütün bütün kararmā bašlar, kadĕn ālajup sĕzlanĕrsa-da arajup beklemē vakit olmadĕndan ona ne oldīse oldu, ben-de dālar bašĕnda kalmajĕm deje čĕkup evine gelir. Geže gündüz ah vah ede durmada olsun kĕz-da dönüp dolašarak dāda bajĕrda geže olmuš, kendini japa-jalĕnĕz görünže ejvah kendim ettim kendim buldum anamdan evimden ajrĕldĕm, šindi ne japajĕm deje dört janĕna bakĕnĕr dururken uzaktan bir mum ĕšĕ görür, ne olursa olsun elbet šurada bir adam ōlu olmalĕ öjle-de öjle-de dā bašĕnda kaldĕm, bu kadar zaχmet čekmeden-se bir an evvel bašĕma geležeji görejim deje o ĕšĕ'a karšĕ gider.

Gittikče jol uzaklašĕr, kĕz hem korkusundan hem-de ičinin jangĕnlĕndan jorulmak dinlenmek bilmejüp durmaz sürer, gide gide birde ne görsün bir dev anasĕ bir fĕrĕn jakup vire salar čĕkarĕr amma kĕz ne oldūnu anlajamaz, dev karĕsĕndan-da ödü patlajup gitsem-mi gitmesem-mi gibi düšünürken ne olursa olsun, elbet giderim deje ilerülejerek dev karĕsĕnĕn janĕna varĕr. Hemen košup ah ninežīm deje karĕja sarĕlĕr, karĕ-da seni gidi ašifte seni, ejer bana anažĕm demejejdin seni-de bu fĕrĕna atup jakardĕm, ondan kĕzĕn

nereden gelüp nereje gittīni sorar, kĕz-da korkusundan saklamajarak iši oldū gibi söjler, o-da ejvah kĕzĕm sen onu bulamazsĕn, hem bulsan-da onun janĕnda gördün kĕzlar peri dir, o-da fĕlan padišahĕn ōlu-dur-ki anasĕndan dōdū zeman jedi dörejinde čaldĕlar, kendilerine šah ettiler, šindi kadĕn olarak janlarĕna kimseji ūratmazlar, seni šaha ašik oldūnu anlajažak olurlarsa anide išini bitirirler, čünkü o ōlanžā'zĕ jalnĕz kendilerīčün zapt etmišler dir demesīle kĕz kendi kendine nejse biraz jolunu öjrendim, elbet daha ilerüsini-de anlarĕm dejerek karĕja anažĕm sen bu fĕrĕnda ne piširijorsun, o-da kĕzĕm benim seksen tane ōlum var-dĕr, buraja her gün gelüp giden adamlarĕ tutarak bu fĕrĕna atarĕm, küllerīle ekmek jūrup o'ullarĕma jediririm, čünkü onlar baška jemek jemez, ejer sen-de bana anažĕm demejejdin fĕrĕna atup jakardĕm, šindi seni evlad edindim artĕk korkma der. Nejse bunlar lakĕrdĕja kojulup dereden tepeden konušmakta olsunlar, karĕ kĕzĕm šindi o'ullarĕm nerde ise gelir, seni benim janĕmda görürlerse birden bire ne oldūnu tanĕmazlar, gel seni saklajĕm-da bir zarar görmejesin dejüp hemen kĕza bir tokat vurarak maša japup bir tarafa atar. Birde o'ullarĕ ana, adam eti kokijor deje her biri minare gibi bastĕklarĕ jeri ojnadarak gelirler, karĕ Allah Allah benim bütün gün kĕrk elli adam janĕma gelir, ben-de jakup küllerīle size ekmek jūrurum-da adam kokusu olmaz-mĕ, jedīmiz ičtīmiz adam-dĕr, kim bilir dišlerinizin kovūnda neler var dejerek ellerine birer odun jarmasĕ verir, her biri dišlerini karĕštĕrup kimi kol kimi bud kimi göjde čĕkarup orta jere korlar, karĕ-da japtĕ ekmekleri getirir, jerler ičerler, her biri bir tarafa serpilüp oturup konušmaktalar-ken karĕ o'ullarĕm šindi adam ōlundan biri bana gelse-de anažĕm deje sarĕlsa, ben-de onu evlad edinsem siz ne dersiniz dejinže onlar madem-ki sen evlad etmišin bizim-de kardašĕmĕz olur, demeleri üzerine karĕ mašaja bir tokat vurarak ortaja kor, onlar-da kĕza vaj kardaššžĕmĕz χoš geldin fĕlan deje her biri türlü türlü ītibarda bulunur, kĕz-da onlara karšĕ kardašlĕk jolunda-ki šejleri japar. Dev anasĕ o'ullarĕna kĕzĕn ne ičün geldīni anlattĕkta onlar-da ej ana sen bilmezmisin-ki o šezadeji periler salĕ vermez, baška adamĕ-da janĕna ūratmazlar, bu zavallĕ oraja gitse-de mutlak öldürürler, ejer ōlanĕ tenha görüp-te kandĕra bilirse belki bir birle-

rini o kẻzlardan kurtara bilirler, joksa ele gečilirse kurtuluš olmaz demelerīle kẻz bunnara aman kardaščẻklarẻm, siz beni onlarẻn oldū jere götürün-de ömrüm varsa ben išimi beǯeririm der. Devler pekī kardaš, biz seni jarẻn götürürüz dejerek o geǯe jatẻrlar, sabahẻ erkenden kalkup her günkü gittikleri gibi kẻzẻ-da birlikte alẻrlar.

Bir iki üč sāt iẻinde o perinin sarajẻna varẻrlar, devler kẻza der-ki onlar gündüz gezüp geǯe sarajda dirler, sen šindiden iẻeri gir hič korkma kendini göstermeǯẻk bir jere saklan, artẻk ötesine karẻšmajẻz. Kẻz buna razi olup devlerin her biri bir jana dā'lup giderler, kẻz-da sarajẻn iẻine girer, birde ne görsün uǯu buǯa'ẻ jok ǯennet gibi güzel bir saraj, kẻz öteji beriji biraz bakẻnẻr dolašẻr, her šejler jerli jerinde kendisi-de bir köšeje čekilüp gizlenir; otura otura ǯanẻ sẻkẻlup karnẻ-da aǯẻkmẻš, korkusundan hič bir jere-de kẻpẻrdanmajup ne olaǯā'nẻ düšünür oturur. Birde akšam üstü jedi tane güverǯin biri bejaz altẻsẻ ješil, dōru baχčede-ki havuza dalup čẻrpẻndẻklarẻnda ješillileri kẻz olarak bejazlẻnẻn-da ōlan oldū halda önlerine düšüp hepsi birden merdüvenden jokarẻ čẻktẻklarẻnẻ kẻz gizlenmiš oldū jerden görüp sejr eder bakar-ki düšünde gördü ōlan ile kẻzlar-dẻr; hemen iẻerisinden jeni bir ateš kopup čajẻr-čajẻr baštan ašā janarsa-da ōlana kendini nasl bildireǯẻni kurar.

O orada oturmada olsun bunlar gülüp ojnašẻrlar jerler iẻerler, geǯe oldukta ses seda kalmajup hepsi ujkuja varẻr, kẻzẻn aǯlẻktan gözleri kararmẻš, ne olursa olsun deje oldū jerden čẻkarak javaš javaš jokarẻ gider; mejerse her biri bir odada jatmẻš, ōlan-da baχče üzerinde bir büjük odada jatmẻš ujumuš, hemen kẻz giderek ōlanẻn janẻna varẻnǯa düšüp bajẻlẻr. Ōlan-dẻr kẻzẻn čarpẻnmasīle ujanarak birde ne görsün aj gibi bir kẻzẻn janẻ bašẻnda serpildīni görmesīle ejvah aǯeb bu nereden geldi, bizlerden olmadẻ halda buraja nasl girmiš, kẻzlar dujaǯak olursa beni-de bunu-da bitirirler, aǯeb kim dir hič dejl bir jer garibi olmalẻ, burasẻnẻn ne oldūnu bilmejerek girmiš, her nejse korkusundan-mẻ ne dir düšmüš bajẻlmẻš-tẻr, šunu ne etsem-de ajẻltsam gibi düšünüp tašẻnẻrken hemen kẻzẻn jüzüne biraz su serpüp kẻz-dẻr telašla kalkar, ōlanẻn ujandẻnẻ görünǯe aman šahẻm ne olursa senden olur, beni bu dertten kurtar, ōlan-da kẻzẻn güzellīne ǯani gönülden vurulup kẻzẻ jatā'na

alĕr. Bunlar bir müddet konušup görüšürlerse-de ōlan zaten kendi aslĕnĕ bilmezmiš, kĕzĕn devlerden öjrenüp söjlemesi üzerine ja benim-de anam babam var ha, jazĕk-ki šindije kadar bilmejordum, ben-de bu perilerden bĕktĕm amma ellerinden kurtulmasĕ-da pek güč, čünkü beni hič jalnĕz bašĕma salĕ vermezler, bütün gün onlarla düšüp kalkarĕm, šindi seni benim janĕmda görseler hič bakmajup öldürürler. Onun üzerine kĕz ej šahĕm, bunlarĕn elinden kurtulmanĕn jolu ne ise bana öjret japajĕm, hem seni hem kendimi kurtarajĕm der, ōlan-da ej sultanĕm bunlar ele geče amma ben onlarla bulundūm zaman pešimizde bir adam olup-ta bizim nikablarĕmĕzĕ ateše jaka bilirse, o vakit onlar ölür, ben-de kurtulurum dejinže kĕz ej šahĕm ben sizi nerede bulajĕm-ki bu dediklerini japajĕm, ōlan sen šindi buradan gidersin, o dev anasĕna sordukta sana ne japažā'nĕ söjler, burasĕnĕ nasl buldunsa onu-da öjrenirsin, čünkü onlar her bir šeji bilirler derse-de kĕz ej šahĕm beni buraja onun o'ullarĕ getirdi, ben ise ne joldan geldīmi bilmejorum, nasl bulajĕm, ōlan-da sen burdan čĕkĕnža dōru sā'na git, baška jola sapma, ondan onlara iriširsin, benden selam söjle, bunun čaresini bulsun dedikte kĕz hič durmajup kĕzlar ujurken saraj kapusundan čĕkarak jola girer, ōlanĕn dedī gibi hič bir tarafa bakmajarak sā'na gider. Sözü kĕsa keselim az bir vaktĕn ičinde dev karĕsĕnĕn janĕna varĕr, jine evvelki gibi gidüp anažĕm deje sarĕlĕnža karĕ vaj kĕzĕm, ne geldin bulamadĕn-mĕ dejinže kĕz ōlanĕn selamīle beraber söjledikleri šeji anladĕr, dev karĕsĕ kĕzĕm o pek kolaj, sen burdan šu karšĕ-ki da'a var, onun öbür janĕnda bir büjük ā'žĕn üzerinde bülbül juvasĕ var-dĕr, onun sulā'ndan bir finžan su alup gel, der demez kĕz dōru o da'a varup juvadan bir finžan su alarak gelir. Ondan dev karĕsĕ šindi o saraja git, jine kendini göstermejerek saklan, onnar gelinže ujkuja vardĕklarĕnda hepsinin nikablarĕnĕ janĕ bašĕna kojarak birer ateš ver, onlar janup-ta berikiler ujkudan ujanĕnžaja kadar onlar-da janar amma ōlanĕnkini oda kapusunun önünde jak, aman janijorum deje kalktĕ vakit aldĕn suju ona ičiresin, o vakit sen onun o senin olur dejinže kĕz durmajarak dōru saraja gelir.

Jine evvelki gibi kimse olmadĕndan girüp saklanĕr, akšam olunža bunlar kuš kĕlĕnda gelüp havuzda jĕkandĕklarĕ gibi insan

olup jokarę čękarlar, jejüp ičtikten sōra ujkuja jattęklaręnda kęz dev karęsęnęn söjledī gibi gidüp her birisinin rubalaręnę janę bašęnda tutušturur, ōlanęnkini-de kapu ā'zęnda jakarak bitmē bašlajęnža ōlan aman jandęm deje jatā'ndan fęrlar, kęz-da al šahęm deje elinde-ki suju ičirinže ōlan düšer bajęlęr. Biraz zamandan sōra ujkudan ujanęr gibi kalkęnža birde ne baksęnlar kendilerini bir dā etejinde oturijor görürler, kęz ise buna šašar kalęr, ōlan der-ki ej sevdīm šindi burada durmak olmaz, hajdę o dev karęsęna gidelim-de bize benim babamęn memlekitini göstersin demesi üzerine bunlar otura kalka dōru dev karęsęnęn janęna varęrlar, ikisi birden gidüp anažęmęz deje saręlęnža karę vah evladlaręm geldiniz-mi šindi hič korkmajęn, ikiniz-de kurtuldunuz, ōlan kendi šehrine gitmesini söjlejinže o-da ej ōlum siz jalnęz oraja gidemezsiniz čünkü pek uzak-tęr, akšama o'ullaręm gelsin-de sizi götürsünler dejüp bunlara birer tokat vurarak süpürge japup kapu ardęna kor.

Akšamlajęn o'ullarę gelinže jine adam eti kokijor fęlan derlerse-de karę o'ullaręm kęz-kardašęnęz sevdīni kurtararak geldiler, šindi babasęnęn janęna gitmesini istijor demesīle devler ej ana nerede, getir bakalęm biz-de görelim derler; karę süpürgelere birer tokat vurarak ōlan ile kęzę čękaręr. Bunlar vaj kardaščęklaręmęz deje bir birlerīle sarmaš dolaš olduktan sōra, büjük ōlan ana ben bunlarę omzuma alup istedikleri jere götürürüm dejerek o geže orda kalęrlar, sabālajęn birini bir omzuna birini bir omzuna alup altę ajlęk jolu bir sātta gidüp ōlanęn šehrine varęr, šehrin dęšaręsęnda bunlarę brakup helallaštęktan sōra dev gider. Kęz ile ōlan šindi kendimizi nasl bildirelim deje düšünürken čiftčinin biri šehre gidijormuš, hemen ōlan janęna čā'rup biraz para adajarak hajdę padišaha git ōlun geldi šehrin dęšaręsęnda dir, bir araba istijor de dejinže čiftči gidüp saraja χaber verir, šah išittikte ažęblenerek bu bir jalan amma dur bakalęm, aslę ne dir deje baš vezirini bir araba ile gönderir. Vezir-dir ōlan ile kęzęn janęna gelir, bunlar veziri tanęmazlar amma vezir ōlanęn küčüklünü biraz χatęrlajarak hemen arabaja kojup šaha getirir; padiša ōlanę görünže ne kadar olsa sureti küčüklüne andęrdęndan bunlarę janęna oturtup nereden geldiklerini sorar. Bunlar gördükleri gibi iši temamen anladęrlar, šah vah evlad-

žêm deje ōlunun bojnuna sarêlup kêzê-da ōlunu kurtardê ičün ondan zijade severek ikisini-de žanêna sokaža'ê gelir. Hemen anasê dadêsê bütün saraj halkê dujarak šezadeji kêzê her biri türlü türlü oχšarlar, dünjalar onlara verilüp šehirde bir büjük šenlik japarlar, kêrk gün gečtikten sōra kêzên šehrine adam gönderüp anasênê buldururlar, o zavallê-da o gün bu gün-dür ālaja ālaja evladênên hasretlīnden ölüm hallarêna girmiš, ondan kêzênê görünže dünjalar kadar sevinir, kêzê ōlana nikjā edüp kêrk gün kêrk geže dün japarlar, ölünžeje kadar birlikte oturup ömür sürerler.

92.

Bir varmêš bir jokmuš vaktīle bir padiša varmêš, dünjaja herne kadar čožū gelirse jedi dösejinde iken čalênêrmêš, padiša artêk deli gibi olup ne dir bu benim bašêma gelen, šindije kadar kêrk tane čožūm oldu, her biri bir birinden güzel, jüzlerine bakmā dajanamazdêm, hič olmazsa biri olsun kalmadê, artêk bundan sōra evlad fêlan istemem, böjle her birinin ažêsênê čekmedense hič olmasên daha eji der amma čožuklarên atešīle günde binkez janar jakêlêr, bazê bazê žanê čok sêkêlup ejvah deli olažām, varup bašêmê alup gidejim deje kurar. Bir geže herkes ujkuda iken kimseje dujurmajarak biraz öte beri düzüp kendi kendine sarajdan čêkarak karanlêkta jollara düšer, o vakta kadar has baχčeje bile jalênêz čêkmamêš, kendisine-de bir korku gelüp ažeb ben nereje gidijorum derse-de ne olursa olsun, daha bašêma geležek varsa görürüm gibi dalgên dalgên bir jol tutturmuš sürer gider.

Baš ārêtmajalêm šehirden epeji jer ajrêlênža sabā jaklašmā bašlar, padiša-da bir češme bašêna varêr, šurada bir abdest alup namaz kêlajêm deje kollarênê sêvamakta iken ortalêk-ta daha pek ā'rmamêš, gökten dōru bir karaltê görüp gele gele bakar-ki kêrk tane güveržin, čêrpêna čêrpêna češmenin jalā'na inerler, šah-da korkusundan hemen bir kenara gizlenir. Güveržinler češmeden birer su ičüp oh anāmêzên südü bize kismet olmadê, kana kana emmedik, böjle dā sularênê iče iče besleneżēz, anaměz babaměz bizi düšünmez oldu, bir kačê-da düšünse-de bizim nerde oldūmuzu ne bilsinler deme-

lerīle čērpênup učarlar. Šah bunlarê išidir išitmez, kendisi-de evlad janêklêsê oldūndan kendi kendine vah jazêk hajvanlarda bile ana baba hasretlī var, o jauru kušžā'zlarên-da kim bilir derdi ne dir deje daha beter efkjarê artar, nejse bir abdest alup sabā namazênê kêldêkta ortalêk gereji gibi ā'rmā bašlar, dört jandan bülbüller šakijup öterler, bütün bütün kendine karipsemek gelüp oldū jerde dalar kalêr.

Aradan biraz vakit gečmiš, jorgunlukla bir müddet ujanamaz, bazê-da ujku arasênda jine čožuklarênê düšünmekte iken janêna bir derviš geldīni görüp bujrun deje jer gösterinže hal χatêr sorušurlar, šahên-da čožuktan baška aklênda bir šej olmadêndan derviše derdini anladêr. Derviš ise šahên čožuklarê ne oldūnu bilirmiš, ej šahêm sen gam jeme, čožuklarênê sen görmedin amma onlar seni görmekte dirler, češmeden abdest almakta iken gelüp su ičen güveržinler čožuklarên-dêr, šindije kadar onnarê periler zapt etti, olduklarê jer buraja bir senelik jol-dur amma onlar istedikleri vakit buraja dejil senin sarajêna bile giderler, lakin perilerden korktuklarīčün kendilerini bildiremezler, sen buradan kalktênda o gördün güveržinler gibi češmeden kana kana bir su ič, sōra joluna git-ki tanrê seni čožuklarêna kavuštursun dejinže derviš čêkup gider. Bir müddetten sōra šah ujkudan ujanup biraz düšünür tašênêr, düšünde gördü dervišin sözlerini χatêrlajarak ažeb gördüm gerček-mi, joksa hajal ile öjle-mi göründü dejüp dururken hajdê öjle-de öjle-de dālara düštüm, ne olursa olsun deje češmenin bašêna varêr bakar-ki kan akar, padiša ürküp ažeb hala düš-mü görijorum, bu nasl šej dir deje gerilejerek češmeden akan kanê sejr eder, artêk gün güneš-te dōmuš, mutlak bu düš fêlan dejl, elbet bir hikmet var-dêr ; hemen gidüp gözlerini kapar, kendine tiksinmek getirmejüp su ičeržesine akan kanê kana kana ičer, ā'zênê čekinže sā janêna bir jol tutturup otura kalka gitmekte olsun epejže jer alêr. Masallarda tez gelir, bir kuršun atêmê uzaklêkta bir ordu kurulmuš gibi kalabalêk sezer, oldū jerde biraz durarak kendi kendine bu ne olažak ažeb dost-mu düšman-mê, gitsem-mi gitmesem-mi gibi ileri geri düšünmekte iken hajdê ne olažak, bašêma jazêlanê göreżêm belki derdime bir čare bulurum dejüp dōru o kalabalê'a gider.

Gide gide jaklaštękta bakar-ki irili ufaklę en ufa'ę-da deveden büjük bir čok ežderhalar jęlmęš durduklarękę görünže ejvah düš deje gördüm kim bilir žadęlęk-mę idi, jol jorgunlūla ujku arasęnda düš sandęm, mejerse beni bu belalara ūradažak-męš, šindi ne japajęm bunlara jakęn gitsem, hič dejil beni paralarlar, kačsam jine olmaz. Hemen ālamā bašlajup aman tanręm sen beni kurtar deje jalvardękta, mejer o ežderhalar-da analaręndan henüz dōmuš beš on günlük jauru olduklaręndan gözleri görmez, juvalarękę šašęrmęšlar durur-larmęš, šahę fęlan gördükleri jok; biraz öte beri dolašup šęčrašup jine bir jön tutup gitmekte olduklarękę šah görünže aman gitsinler joksa benden jana gelmiš olajdęlar mutlak paralarlardę, čok šükür kurtuldum deje šah-da bir baška tarafa čevrilüp gider. Akšam-da jakęnlašmęš, dālar arasęnda gitmekte iken ortalęk karanlašup göz görmez oldukta bir inilti kopar, mejer ežderhalaręn anasę imiš, jaurularęnęn gelmedīni görünže aramā čękmęš imiš. Šah-dęr jine korkulara dalar, ežderha-da gele gele šaha jaklašęnža ha šindik buldum, jaurularęm adam ōlunun eline gečmiš, bakalęm sen-de jakaję kurtara bilirmisin deje šahęn janęna čęka gelir, o-da korkusundan titrejüp inildemē bašlar, ežderha ne korkarsęn benim bin tane jaurumu öldürdün-de beni düšünmedin-mi dejinže šah aman žanęm senin jaurularękę-da gördüm zeman daha čok korkmuštum, ben avžę dejlim-ki sizleri öldürejim demesīle ej adam ōlu bunu söjlersin, gördün-mü-ki jaurularęm ne tarafa gitti, šah-da bildī gibi anladęr. Ežderha ise šahę tutup tütün kesesi gibi beline sokar, bir daha iki üč adęmda kendi jaurularę-da analarękę araja araja epejže jer gitmišler, bunlara jetišir, šah-da görür-ki ežderha jaurularę görmez; uzatmajalęm analarę toparlajup hepsini birden önüne katar, šah da birlikte devin belinde asčlę olarak giderler, jine bir kač adęmda büjük bir ovanęn ortasęnda dört janę kale dęvarę gibi örülmüš, ičerisi ne oldū belirsiz. Ežderha belinden bir kęrpač čękararak dęvaręn bir kösesine vurur, birde ne baksęn kendisinden büjük bir ežderha daha čękar gelir, bunlar dęvardan ičeri girerler, büjük bir saraj, herkes jerli jerinže bir delije girer; ežderha šahę alup kendi odasęna götürür, šaha ej adam ōlu šindi benim išim bitti, anlat bakajęm sen buralara ne ičün geldin, görürüm-ki kimseje bir zararęn jok demesīle šah iši

tamam anladêr. Ežderha ja öjle-mi, o kolaj bir šej, senin šindije kadar olan čožuklarên Zümbül köšküde dir, o bir peri dir-ki böjle küčükten čožuklarê čalar, pek-te eji bilmejorum amma anladêšêma göre orada olmalê-dêr, buraja-da epejže uažêk, šindi jalênêz bašêna sen gidüp bulamazsên, bari bir ejilik japajêm, sen-de müradêna er; šindik šu karšê-ki da'ê aštênda önüne büjük bir ova gelir, orada benim bir kardašêm var-dêr, onun čožuklarê epejže büjük, her jeri gezüp öjrenmišler dir, git benden selam söjle, seni Zümbül köšküne jollasên dedikte šah ežderha ile helallašup gösterdī jola düšer.

Gide gide da'ê ašup ovajê bulur, epejže vakit daha gider bakar-ki öbür ežderhanên sarajêndan daha čok büjük, kapusu önünde öbürünün ikisi kadar büjüklükte bir ežderha-ki bin adêmlêk jerden ujuklar gibi gözleri biraz aralêk oldū halda ateši insanê jakar. Šah bunu görerek ejvah šindi belamê buldum, buna laf annatmak güč, uzaktan kardašênên selam söjledīni anladarak bā'rêrsa-da ežderha-dêr gözlerini ačênža bi jer tutušmuš gibi ortalê ateš bürür, šah dajanamajup geri dönerek kačar; ežderhanên gözüne sivri sinek gibi görünürse-de hič umurlamajarak jerinde durur. Šah hemen öbür ežderhanên janêna vararak iši anladêr, o-da ha ben unuttum sana söjlejemedim, benim adêm Kara-ežderha ona-da Kêzêl-ežderha derler, evvelki gittīn jere vardêkta kardašêm Kara-ežderha selam etti de, benim adêmê bilen jok-tur, o išidinže anlar-ki seni ben gönderdim, ondan sana arkasênê döner, artêk korkmajarak janêna var amma sakên önüne gečme, gözlerinin kêrmêzêlê kêzgên ateš gibi seni jakar dejinže šah jine jolu tutturur gider. Önže-ki jere vardêkta kardašên Kara-ežderha selam etti deje bā'rênža o-da ardênê döner, šah gidüp janêna varêr, Zümbül köšküne gideždēni anladêr, o-da belinden bir kêrpač čêkarup bir kerre jere vurdukta bir da'ê ikije bölmüš gibi jok olur, biraz durdukta jine büjüžek bir ežderha geldīni görünže bunlara jaklašmā bašladêkta šah jine ateš kêzgênlêndan janmā bašlar, ežderhanên söjlemesi üzerine o-da arkasênê döner. Dönüp šaha ōlum Zümbül köšküne vardêkta ičeri girmeksizin Kêzêl-ežderha gönderdi beni bā'r, ondan sana bir arab gelir, o senin čožuklarênê čalan peri dir, ne istersin derse šindije kadar čaldêklarên adam o'ullarêndan en büjünü Kêzêl-ežderha istedi de, jok derse

küčüklerini istedi de, ejer jine vermeježek olursa seni istijor de, ondan hič bir šej söjlemejerek jine geri dön demesīle šah o gelen ežderhanên üzerine binerek epejže jer ajrêlêrlar.

Uzaktan Zümbül köškünü gördükte Zümbül köškü Kêzêl-ežderhanên selamê var deje bir kerre bā'rêr amma jer gök sallanêr, birde dudaklarê jelpaze gibi olmuš sijā bir arab elinde hamam kubbesi kadar bir topuz, köškten čékarak bunlara karšê gelir, ne dir deje sorunža šah šindije kadar čaldên adam o'ullarêndan büjünü Kêzêl-ežderha istijor dedikte arab o χasta dir de, küčünü gönder dejinže o-da su getirmē gitti der, öjle ise hajdê seni istijor demesīle hajdê gelijorum deje köške girer, bu-da ežderha ile jine Kêzêl-ežderhanên janêna varêr, öjrettī gibi japtênê söjler, arab-da iki elinde birer topuz, ajaklarênda üč aršên bojlu demirden nalin, bašênda minare gibi bir külah čéka gelir. Ežderha ej Zümbüllü sende bu šahên čožuklarê varméš, šindik bunlarê verežēn dejinže arab benim bir dilejim var, šah ejer onu japarsa, čožuklarê aldêm günden berü hepsini güzel güzel büjüttüm, jine sajēsīle kendisine veririm amma šu dilejimi japsên ; ben bundan on sene evvel fêlan padišahên bir ōlunu čaldêmdê, on oniki jašêna kadar girdikten sōra Porsuk-dev derler, onun anasê bu ōlanê büjü ile benden aldê, her gün kendine češmeden su tašêdêr, günde bir kül pidesi verüp bir bardak-ta insan kanê ičirir, bu ōlanê bana kurtarêrsa baška hič bir šej istemem, čünkü dünjada ondan baška güzel görmedim, adeta aškêndan janijorum, Porsuk-devin bir ōlu var-dêr, o-da beni sever, ben-de kendisini istemedīm ičün bana bu düšmanlê japtê, bu šahên čožuklarê-da bilirim-ki pek žesur-dur, kendi derdimin čaresi ičün onlarê čalup büjüttüm, ejer bunu japarsanêz ben-de sizin istedīnizi sakênmam der geri dönüp gider. Ežderha biraz düšündükten sōra ōlum hič korkma, Porsuk-dev dedikleri o kadar žesur dejlse-de kendisi büjüžü dir, büjü kuvvetīle ele avuža girmez, jêlda bir gün büjü japmama'ê adet edinmiš-tir, o gün ele gečerse gečer, baška vakit mümkin dejl-dir ; šindi bir aj kadar beklersin, ben gününü öjrenüp sana χaber veririm der. Šah baš üstüne dejüp masallarda tez gelir, bir aj kadar orada bekler, ežderha-da o'ullarênê jollajup Porsuk-devin gününü öjrenir, χaber aldêkta šahê čā'rup ište fêlan gün dev büjü japmajažak, o gün hič jerinden kalkmajup ujur,

sen-de oraja vardĕnda janĕnda bulunan ōlan-da češmeden su tašĕr, bašĕnda bir külah var-dĕr, ejer onu kapup-ta kendi bašĕna gijersen o vakit ōlan jerinden hič bir jere kĕmĕldajamaz, ne istersen japa bilirsin dejerek öjrettikte jine o'ullarĕndan birini čā'rarak hajdĕ bunu Porsuk-devin češmesi janĕna götür, su tašĕttĕ ōlan češmeje geldikte hemen dedīmi japsĕn, jine ikisini birden al buraja getir deje tembih eder.

Ežderha šahĕ alup češme bašĕna getirdikte ardĕna gizlenüp oturmaktalar-ken ōlan elinde testi češmeje gelir, o su doldurmakta iken šah-dĕr jerinden kalkup apansĕzĕn janĕna vararak bašĕndan külahĕ kaptĕ gibi kendi gijer; ōlan-dĕr dört janĕnĕ görüp šaškĕn šaškĕn bakĕnĕrsa-da ne oldūnu anlajamaz, ežderha-da bunlarĕ alĕnža anasĕnĕn janĕna getirir. Hemen jere bir kĕrpač vurunža Zümbüllü arab čĕka gelir, ōlanĕ görür görmez hemen bir ah vah ederek šükür dilejim oldu, sevdīme kavuštum deje ōlanĕn bojnuna sarĕlĕr, ondan bir el čĕrpup ajak teptikte šahĕn o'ullarĕ čĕrpĕna čĕrpĕna kĕrkĕ-da oraja gelir, arab bir šiše čĕkarup bunlarĕn üzerine serpinže her biri kimi kĕz kimi ōlan on onbeš jirmi jašlarĕnda güzellikleri bir birinden baskĕn, šte šahĕm čožuklarĕn bunlar-dĕr al sefana bak, ben-de bunlarĕn jüzünden müradĕma erdim, šindi senin-de išin oldu amma jüzümden gördün zaχmetleri bana helal et; šah-dĕr čožuklarĕ gördü ja, žanĕnĕ-da isteseler verežek, ondan Zümbüllü arab ile helallašĕr, Kĕzĕl-ežderha ile-de vedalašup čožuklarĕnĕ alarak gitmek üzere iken Kĕzĕl-ežderha hemen kulā'nĕn ardĕndan bir kĕl koparup al bunu-da ne olur ne olmaz, belki bašĕna bir šej gelirse, kĕlĕ orta jerinden böl, ben sana jetiširim, hajdĕ selametle git dedikte šah čožuklarīle jola düšüp az vakitte Kara-ežderhaja varĕr. Onunla-da görüštükten sōra o-da kulā'nĕn ardĕndan bir kĕl verüp šahĕm bu čožuklarĕnĕ evlendirdīn vakit dūnünü birden jap, güvej girdikleri geže bu kĕl ile hepsini tüssüle, sōra Porsuk-devin elinden kurtulamazsĕn der, šah haj Allah senden razi olsun deje bununla-da vedalašĕr, kendi šehrinin jolunu tutar. Dinlene jorula, konuša söjleše čožuklarīle giderken ortalĕk bora fĕrtĕna ile karma-karĕšĕk olur, šah čožuklarĕ šašĕrup ažeb bu ne dir deje bakĕnup dururken kĕzlarĕndan biri aman šah babažĕm, Zümbüllüden išitmištim-ki Porsuk-dev bir jere varĕrsa kijamet koparžasĕna,

ište šindi oldū gibi ortalȇ karěštěrěrměš, saněrsam o olmalȇ dejinže šah hemen aklěnȇ toplajup Kězěl-ežderhaněn verdī kȇlȇ ikije böler. Porsuk dev-de hemen čajlak gibi gökten inerek šahěn sačlarěndan jakalamakta iken ežderha-da kamčěsěnȇ šakladarak jetišir, bir kerre kulačlajěnža Porsuk-devin burnuna dokununža aklȇ bašěndan gider, šah-da pek čok korkmuš, evladlarěnȇ gözīle gördü, jine elimden gidežek deje deli divane olur. Birde ežderha šahěm korkma, tutun šu kamčěmȇ dedikte hepsi birden sarělěrlar, salěnžak sallar gibi bir kerre savurur, onlara-da hič zarar irišmejerek hemen bir rüzgjarlanděklarěnȇ dujarlar, birde konduklarȇ jere bakěněrlar-ki šahěn šehri gözükür, oh čok šükür, selameti bulduk; ežderha hajdȇ šinden sōra korkmajěn der gider, bunlar-da javaš javaš gidüp šehir kapusuna varděklarěnda šah biraz ilerüler, kapuda bulunanlar bunu görür görmez sarajdan čěktȇ günden berü bütün šehir halkȇ ah vah edermiš; gören eline ajā'na kapanarak šükür size kavuštuk, siz-de čožuklarěnězа deje saraja müžde verirler. Bütün bejler pašalar karšežȇ čěkup čožuklarīle beraber saraja götürürler, bütün saraj halkȇ haněm sultan šahȇ čožuklarȇ görünže sevinžlerinden bajělaněn ajělaněn hesabȇ jok, nejse hepsi görüšürler kavušurlar, šah čožuklarěněn sevinžinden hepsi ičün ajrȇ ajrȇ jedišer gün jedišer geže šenlik japtěrděktan sōra o'ullarěna birer kěz, kězlara-da birer koža bularak kěrk gün kěrk geže dūn japup hepsini birden gerdeje korsa-da ežderhaněn verdī kȇlȇ tüssülemeji unudur. Herkes jerli jerinže čekiler, šah-da kösk penžeresinde oturup sejr etmekte iken birden bire jāmur jā'žak gibi ortalěk kararěr, türlü jel esüp tozu topra'ě bir birine katar; šah kendi kendine jāmur jā'žak fělan demekte iken Porsuk-dev aklěna gelerek ejvah unuttum, šindi jine bir belaja girežēz deje hemen el čěrpup sarajdakileri ujanděrěr, gerdektekiler-de telaštan ödleri patlar, vezirine aman lala al šu kȇlȇ, sarajȇ tüssüle, onlarěn-da bir šejden χaberi jok a, padiša sevinžinden delirdi-mi ne oldu deje bějěk altěndan gülüšmē bašlarlarsa-da emri jerini bulmak ičün kȇlȇ jakarlar. Birde baχčenin ičinde bir hajkěrěšma kopup, šahěm sen beni juktěn, senin-de kijamete kadar baχčende ot bitmesin jansěn dejerek Porsuk-dev gider; sabā oldukta bakarlar-ki baχčede ne kadar ā'ž čiček varsa hepsi janměš, jangěn jerine dönmüš, šah olsun, bana

baχče lazim dejl, bunǯa jêl-dêr hasretlerini čektīm čoǯuklarêma kavuštum ja, ettīnle kal dedikte vezirlerine išin aslênê bir bir anlattêkta hepsi dona kalêrlar, šah-da čoǯuklarīle ölüp ölünǯeje kadar oturur jašar.

93.

Evvel zaman ičinde bir padiša varmêš, bu padišahên gajet sevgili veziri olup geǯe gündüz onunla oturur kalkar jer ičer, avda kušta ötede beride gezerek o ane kadar evlenmek, čoluk-čoǯuk jetištirmek gibi šejler χatêrêna gelmejüp varsa-da joksa-da lalasê dajma onunla ejlenir gezermiš. Šah kendisi-de pek o kadar jašlê olmajup jirmibeš jirmialtê jašlarênda kadar bir deli-kanlê oldūndan hergün aklê ne tarafa jelken ederse orasênê istejerek lalasīle gider gezerlermiš. Her vakit-ki adetleri üzre bir gün lalasīle sarajdan čêkup öte beri gezinüp jürüjerek, otura kalka bir müddet jer giderler, kāve čibuk ičerek gitmekteler-ken šehirden epejǯe jer ajrêlmêšlar, jajan-da gittiklerîčün šehzade herne kadar istekle gider jürürse-de rahata-da alêškên oldūndan kendini zorladêkča jol jorgunlū kendisine čok zaχmet verüp gitmē takatê kalmaz, lalasêna aman pek joruldum birazǯêk oturup dinlenelim fêlan gibilerde sözler söjlerse-de lalasê efendim bizim jola čêkmaklêmêzdan müradêmêz bir ejlenmek-tir, istemem-ki siz öjle oldu olasêja jol jürüjüp-te jorulasênêz, madem-ki jorulmušunuz emriniz üzere burada biraz oturur hem dinlenir hem-de etrafê sejr eder ejleniriz. Vardêklarê jer-de jükseǯik oldūndan hemen oturup dört jana bakênmaktalar-ken šah lala šurasê pek güzel jer, oturup bakêndêkča ǯanêm kalkmā istemejor, gönlüme-de türlü korkular gelijor, lalasê aman šahêm burasê herne kadar dā bajêrsa-da biz hajdutlu'a gelmedik, gönlümüzde fenalêmêz jok, anǯak ejleneǯêz, rahatênêzda olunuz gibi öte beri konušmaktalar-ken mejerse akšam olmuš, ortalêk kararmā bašlar, etrafa bir karipselik čökerek bunlara maχzun maχzun bakênmaktalar-ken hava ejiǯe kararêr. Šah aman lalaǯêm, geǯe oldu hala bizim χaberimiz jok, bir šehir köj gibi jerlere irišmedik, bu geǯede-de dā bašlarênda-mê kalaǯāz, benim rahatêm savušmā bašladê, biraz kalkup-ta kendimize barênaǯak bir jer bulalêm demesi üzerine hemen olduklarê jerden kalkup biraz gittiklerinde

ortalêk zifiri gibi karanlêk, jol iz bilmejiz, nereje gideǯêz gibelerde öteji beriji araštêrmaktalar-ken bir inže jol bulup gitmē düzülürler.

Birde öteden beri jeri göjü zêngêl-zêngêl titredüp sallajarak bir ses geldīni išittiklerinde šahên duda'ê patlajup čožuk gibi ālamā bašlar, lalasê-da herne kadar korkarsa-da aman šahêm siz bu kadar jüksünmejin, burasê kêr-dêr, her olur olmaza kulak vermek jaramaz, biraz davranênêz demesi üzerine šah herne kadar gajretlenirse-de bir kerre ürkmüš, ha geldi ha čêktê deje türlü türlü ičerisinde pejda olan heješan ile gitmekteler-ken birde ne baksênlar önlerine jedi bašlê bir ežderha čêka gelir. Bunlar sā'nê solunu šašêrarak ilerü geri gitmē halleri kalmaz, bir birlerine fêsêldanarak ne edeǯeklerini šašêrêrlarsa-da šahên lalasê sen dur, ben ona lakêrdê anladêrêm deje ilerü jürümē bašlar, ežderha ise ā'zêndan köpükler, burnunun deliklerinden fêrên ateši gibi kêvêlǯêmlar sačarak bunlarên üzerine dōru jürümekte olsun lala ateši görür görmez, aman šahêm jetiš jardêm et gibi telašlara düšer, šah-da öjle-de öldük böjle-de bittik deje hemen lalasênên pešine düšerek üzerlerinde bulunan silahlarīle ežderhaja karšê gitmekte iken ežderha bunlara jakênlaštêkta ā'zêndan burnundan bir ateš püskürüp lala ilerülemekte oldū ičün čajêr-čajêr janup küs-kütük kalêr. Šah-dêr bunu görmesīle hemen hančerini čekerek ežderhaja bir hamle eder, nasl čaldīse altê bašênê birden giderir, birde dā taš jerinden ojnajup bir figan-dêr koparak er isen bir daha vur deje čêrêlêrsa-da šah beni anam bir kerre do'urdu dejerek hančerini beline sokar, ežderhanên bir bašê juvarlanu tekerlene gide gide bir māra kapusuna varêr, šah-da pešine düšüp ežderhanên ardê sêra gittikte benim ǯanêmê jejen malêmê-da jesin dejerek gödesi jüzünden kajb olur. Ežderha herne kadar ölmezse-de jaralê gibi halsêz düšüp inine čekilir.

Šah-dêr māranên ardênê önünü joklaštêrarak lalasê ise pek sevgilisi oldūndan o gitti ben ne durijorum gibilerde kendisine türlü gajret vererek hemen māra kapusundan ičeri girer, birde ne baksên, bütün insan o'ullarê kiminin kolu baža'ê jok, kiminin bir gözü gitmiš, her biri türlü kêlêkta ah vah edištiklerini görmesīle janlarêna varup hal χatêr sorar, onlarên-da kiminin nefesi čêkar söjlemē halê

jok, her biri türlü kêlêklarda juvarlanmakta olsunlar šah bunlarê gečüp ilerüler, önüne bir karanlêk jer gelerek etrafê görünmez, bir merdüvenden ašā indīni anlajênža bir bir daha pat-küt inmekte iken bir iki jüz ajak kadar ašālar, merdüven bittikte güneš ajdênlê gibi bir ačêklêk pejda olur, daha ilerülejerek birde ne baksên žennet gibi bir baχče, içerisinde ōlan kêz karma-karêšêk gezüp jürümekteler, her biri bir sefada olduklarênê görünže šah bunlara šaškên šaškên bakar, onlar-da bu genč ōlan jalênêz bašêna burada ne arijor deje kimi kačmā kimi-de durup hajretle bakmā kurarlar, šah artêk korkuju-morkuju kaldêrmêš, durmajup bunlara dōru ilerler. Içlerinden biri ej jīt buraja korkmadan nasêl geldin, hem senin aradên ne dir, šah-da ej güzeller dünjada šindijedek hič bir jüzden gülüp gün görmedim, anžak kendime münasib bir jar ararêm, baška bir šej içün buralara düšmemišim demesi üzerine kêzlarên bir kačê aj uf deje kačêšma'ê kurarlar, öbürlerinin-de bir šejden χaberi jok a, ne oldūnu bilemediklerinden hepsi bir telaš ile košuša giderler, šah-da gittikče šaškênlašup kendisine-de türlü türlü korku gelerek gitsem-mi gitmesem-mi gibi durup düšünmekte iken ne olursa olsun deje hemen bunlarên ardê sêra durmaz gider. Birde onlar gözlerinden kajb olarak nereje gittiklerini göremez, elbet bunlarên bir jeri var deje var kuvveti pazuja verüp durmaz sürer, birde ne görsün bā'msê bir baχčede ā'žlêk arasênda safi kêzêl jakuttan japêlmêš güneš kêzgênlile šefki gözleri kamaštêrêr jüksežik bir kösk görürse-de ažeb benden kačan kêzlarên oldū jer-mi dir joksa baška bir šej-mi dir gjā gider gjā durup düšünür, öjle-de böjle-de geldim, ne oldūnu anlamaksêzên geri dönmek hič bir šeje jaramaz gibilerde hemen köškün janêna dōru gider, hič bir ses seda dujmajarak etrafênê araštêrup dinlemekte iken bir duda'ê jerde bir duda'ê gökte bir arab čêkup ej jīt sen kim-sin, buraja ne içün geldin demesile šah kendinden gečerek ažeb bu ne dir deje bir vakit söz söjlemē jol arajarak durur, ej bažê ben-de ne oldūmu bilmejorum, herne hal ise buralara düštüm, sen bana bildir-ki burasê neresi dir demesile arab ej jīt burasê bir ežderhanên šehri dir, burada onun ele gečirdī bir takêm senin gibi jītlerin üčlü jedili kardašlarê-dêr, hepsi šindije kadar erkek jüzü görmemišler dir amma o ežderhadan hič-te rahatlarê olmajup geže gündüz dünja zefkini

ister ararlarsa-da ele gečiremezler, sizi gördükleri vakit ežderhanên korkusundan kačup dōru bana geldiler, seni o kadar ǯani gönülden sevdilerse-de, čünkü ežderha buralara jělda bir kerre kendilerini görmek ičün geldīnden hem ežderhaja dujurmamak hem-de ašl jerlerini size bildirmek ičün önünüzden dura kačěša buraja geldiler, siz-de onlarên izīle burasênê bula bildiniz, sanmajěněz-ki bunlardan size zarar gelir, hem šunu jalvarijorlar-ki ežderhanên dünjadan vüžudênê kaldêrsên, ondan sōra istedīmiz gibi o bizim biz onun oluruz, šah-da zaten benim buralara gelišim onun fursatênê ararêm, šinden gerü korkmajěněz, ežderhanên ölümü benim elimde dir demesīle arab bujrun šahêm deje ičeri alêr. Kězlar ise her biri türlü süslerle bezenmiš šahê karšělarlar, her biri türlü ikramda bulunurlar, kimi su kāve šerbet gibi ellerinde tepsilerle getirüp šah her birine ajrê ajrê güler jüz gösterüp jer ičer, salêntělarīle biraz vakit ejlenüp zefk ettikten sōra arabê č'ā'rarak senden šunu isterim-ki ežderhanên ölümü neden dir, čünkü benim lalamê öldürdü, ǯanêm jarêsê gitti demek-tir, benim gibi bunǯa jītlere kějměš, o ahlarê onun janêna brakmam, ǯanêmên zerresi kalmajěnǯaja kadar ūrašažām demesi üzerine arab ej jīt buradan kalkup sā'na gidersin, oraja jakênlaštênda önüne bir karanlčksê jer gelir, birden bire ilerülemejüp jā Merǯan deje č'ā'r, orada benim büjük anam var-dêr, ejer birinǯi č'ā'rêšênda ses išitmezsen üč kerre hajkêr, üčünǯüde elbet sana bir seslenen olur, benden selam söjle seni bir geǯeǯik müsafir etsin, sōra ne dilersen ondan dile, sana her jolu öjredir dedikte šah durmajup o jana gider.

Mejerse altê ajlêk bir jol-muš, masallarda tez gelir, az bir vakit ičinde arabên dedī jere varêr bakar-kê êssêz hič sinek sesi bili išitmez, hemen bir jüksek avazla bā'rêr, hič bir seda išitmejüp üč kerre Merǯan deje bā'rdênda derinden bir ses čekar amma kula'ê dibinde düdük öter gibi kulaklarê čenlar, o sesten kendini kajb eder, jer gök zelzele gibi sallanêr, ejvah perilere-mi karêštêm, ne dedim-de buralara geldim gibi korkusundan pišmanlašmakta bulurnursa-da dünjada ölüm bir dir, bašêma jazêlanê göreǯêm deje kězên selam etti, beni bu geže konuk edesin deje o-da olanǯa avazênê koju verir. Biraz durduktan sōra bakar-ki elleri bajraklê kêrk elli kadar sijālar gelir,

ōlanẽ karšẽlajup bujurun ederler, šahẽn rengi kačup patẽr-patẽr dudaklarẽ patlarsa-da vaz gečmek jok, čaresiz gider, götüre götüre bunu bir karanlẽk māra ičine sokarlar; šah ise gittī jeri görmez, epejže vakit giderek biraz ajdẽnlẽžak jere varẽrlar, bašẽnda üč aršẽn bojunda tüjlü bir külah, elinde bin okka gelir, zinžirli čẽngẽrdaklẽ gürzümsü bir demir tespih gibi sallar, karšẽsẽnda üč kiši divan durup emrini beklerler. Ōlan-dẽr bunu görür görmez gidüp eline ajā'na kapandẽkta ej ōlum kẽzẽm bunža jītlere kẽjdẽ, senin zijade ömrün varmẽš-ki bu dem insafa gelmiš, seni buraja gönderdi, hič korkma dilejini söjle, elimden geleni esirgemem dejinže ōlan hič gizlemeksizin iši evvelinden sonuna kadar anladẽr. Ōlan söjlemekte iken jeter jeter ōlum, čeneni jorma, iši anladẽm, o zalim ežderhanẽn kanẽnẽ akẽtmak pek zorsa-da görijorum-ki žesur-sun, sana-da čok zaχmet olmasẽn, šöjle otur šindi čaresini bulurum deje karšẽsẽndakilere hajdẽ kāve ožā'mdan bir bez ičerisine biraz kül kojun-da getirin demesīle onu-da alup getirirler. Ōlum šu külü görijormusun, evvela burdan köške vardẽnda birer tutam benim kẽzẽmẽn gözlerine serp, ondan sana fajde jok-tur, gördün teleflerin hepsi benin kẽzẽmẽn jüzünden dir, ežderhajẽ o čẽralandẽrẽr, kendisi güzel ašiki olup erkekten χošlanmadẽ ičün diši olarak eline gečire bildīni ežderhaja tutturur, šindije kadar niže jītlere kẽjdẽrdẽ, pejda ettī kẽzžā'zlarẽn-da čektīni ben bilirim, hajdẽ išini Allah rast getirsin, kẽzẽmẽn gözlerini kül ile kapadẽktan sōra artẽk o hič oralarda durmaz bana gelir, sen-de ežderhajẽ her nerede bulursan hemen bir avuž kül serperek jüzüne atẽnža onun-da gözleri kapanẽr, sōra ister öldür ister öjle brak, sana bir zijanẽ dokunamaz dejinže ōlan eline ajā'na kapanup sevine sevine gelmede olsun o kẽzlarẽn janẽnda bulunan arab-da ežderhanẽn vuruldūnu šahẽ anasẽna jolladẽktan sōra χaber aldẽndan türlü ilažlar japarak ežderhajẽ ejileštirmiš, šahẽ jolladẽna pišmanlẽk getirüp šindi benim-de eželim jakẽnlaštẽ deje čarpẽnmakta iken ōlan-da jetišir gelir. Arab bunu görür görmez ne japažā'nẽ anlajarak bir tuza'a düšürmek ičün aman šahẽm nerde kaldẽn, sultanlar senin ičün geže ujkularẽnẽ braktẽ, ben-de seni aramā gelijordum, bujurun biraz jüzünüzü görsünler-de ben-de telaštan kurtulajẽm derken šah bezde-ki külden bir fiske alarak arabẽn jüzüne serper serp-

mez birden bire jere kapanêr, uf vah vulak fêlan ne japtê deje čarpênarak hemen gözleri kimseji görmez ja, baš kulak jordamīle sürüne sürtüne anasênên jolunu tutturur.

O gitmede olsun šah köške, girerek o gün aχšama kadar kêzlarla žümbüš eder, ežderhanên-da hep jaralarê savušmuš amma o günde arabên janêna geležek günü imiš, akšama kadar bekledikten sōra sakên dostuma bir keder gelmesin deje jününü köške čevirir, ne kadar olsa daha bir jere čêkmamêš, halsêz halsêz giderken kêzlarên biri uzaktan ežderhajê görür. Hemen šaha χaber verinže ōlan köškün kapusu ardêna gizlenerek ežderha araba seslene seslene gelirken sesini išitmedī ičün ā'zênê burnunu fêrên gibi ačar, gözler külhan penžeresi gibi janar, ōlan-da bir avuž kül serpinže uvultusu etrafê tutar, kendini jerden jere čarpa čarpa anlar-ki dostu arabên anasê tarafêndan el karêšmêš, hemen gözleri kapanup jol iz görmezse-de akêl jordamīle o-da jüzü o tarafa tutturur. Onlar hallarīle kavrulup derdlerine čare aramakta olsunlar ōlan-dêr išimiz bitti ej sevdiklerim burda durmak olmaz, Allah beni size sizi bana kismet etmiš, herne kadar kardašlarênêz telef olmušlarsa-da bašlarêna jazêlanê gördüler dejerek, kêzlarên hepsini toparlajup māra kapusuna vararak ölenlerin ne kadar malê mülkü varsa hepsi bir jere toplanmêš, onlardan pahada ā'r olanlarênê toparlajup ver elini Sinan šehri dejüp kêzlarla čeker gider, dōru šehrine varênža halk šahên geldīni gördüklerinde hepsi karšêžê čêkar, šah-da oraja varênžaja kadar lalasênên derdinden ālaja ālaja gözü gönlü kararmêš, kimseje güler jüz göstermejerek sarajêna vardêkta bir aj kadar χastalêk gečirir, öte beri ilaž-milaždan sōra biraz ejilešüp kêzlarê ajrê ajrê nikjā ettirerek kêrkar gün kêrkar geže büjük dün japtêrêr. Aradan epejže vakêtlar gečerek o kêzlardan ne kadar čožuk olursa kêz erkek do'ar dōmaz jašatmajup lalasênên üruna kurban japar, ölünžeje kadar onun hasretlīni onutmamak ičün kendi karêlarê ālajup sêzlašmaktan gerü kalmazlar, böjle vakit gečirüp jašarlar.

94.

Vaktile bir karê koža varmêš, bu herifžêz epejže orta jašlarênda gečinirse-de vaktīle bir kač senāt edinüp o kadar zengin

dejlse-de birer parča kĕrĕklanĕr gečinirmiš; kendi kĕrk elli jašĕna kadar olup vakit zaχmetīle sačĕnĕ sakalĕnĕ ā'rtmĕš, seksen doksan jašlarĕnda gibi görünür, kendi halĕnda bir adam imiš. Günlerde bir gün karĕsĕ hamama gidüp bakar-ki gajet kalabalĕk, kendi gibi gelmiš olan bir čok jonužular bu gün münežim bašĕnĕn karĕsĕ geležek deje her biri oturaža'ĕ jeri šašĕrĕr, hamamžĕ kadĕn-da orada olmaz buraja fĕlan deje hič sesini čĕkarmajarak hamamžĕnĕn gösterdī bir kenara čekilir oturur.

Birde öteden beri čalgĕ čā'nak ile münežim bašĕnĕn karĕsĕ lousa olarak bir čok adamlarīle hamama gelir, artĕk belli ja, zijade para kĕrpmak ičün hamamžĕ bunu oturtažak jer bulamaz, türlü ikramlar japar; bu karĕ bunlarĕ görünže ne ise hamamda jĕkanĕr falan, akšam üstü evine geldikte bu jüzden gajetle inžinmiš oldū ičün koža-sĕna herif beni ja brak joksa münežim bašĕ olažān der demez o-da aman karĕ ben her gün-kü jejüp ičežēmizi zor kazanijorum, hem bende münežim bašĕlĕk dejl, ekmek tuz dejerek jazma'ĕ bile bilemem, bu senin dedīni nasl japarĕm dedikte karĕ jok koža, el-elbet ja münežim olažān joksa šindi beni brak oturmam deje dajanĕr. Karĕ-da biraz güzelže oldūndan herif vaz gečemejerek bu ište čare bulma'ĕ araštĕrmā bašlar, kāve dükjanĕna gidüp düšünmē bašlarken ahbabĕndan biri janĕna gelerek jahō bukadar dalgĕnlĕn ne dir, ne düšünijorsun demesīle adamža'z iši anladĕr; o herifin-de hamamžĕ karĕ sevgili dostu imiš. Hemen arkadaš sen merak etme, ben čaresini bulurum dejerek dōru kalkar hamamžĕja gider, iši anlattĕkta karĕ o adam gelsin fĕlan gün hamam kapusunda biraz kjād kalem hokka gibi šejler önüne kojarak, kajĕp biliži gibi öte beri jazup čizmē bašlasĕn, ben onun išini bežeririm dejinže o-da gelüp bu adama χaber verir. Herif ise jazĕ jazmak kalem tutmak ne dir bilmedīnden artĕk čaresiz kalup hemen jazĕ čekmežesi gibi bakkaldan bir mum sandĕ alĕr, evde bulunan kĕrĕk fĕnžanlardan birine biraz mürekkeb kor, uzatmajalĕm kalem kjād düzerek hamam kapusunun önüne postu serer, giren čĕkan bunu sahi bir hoža sanarak o günde jine münežim bašĕnĕn karĕsĕ hamama gelerek usta bunu jĕkarken hamamžĕ kadĕnĕn öjretmesi üzerine parmā'nda-ki ā'r pahalĕ jüzū čalar, hamamžĕ-da akan su jollarĕnĕn ičinde birikmiš olan süprüntüler arasĕna

kojarak kapuda oturan herife-de iši anladėr. Kėssa keselim, her kes hamamdan jėkanup čėktėkta müneǯimin karėsė ejvah dejerek jüzünün kajb oldūnu mejdana čėkarėr, hamamda bulunanlar bir birine girerėk türlü telašlar etmekteler-ken hamamǯė efendim kapuda bir hoǯa var-dėr, bir kerre ona baktėralėm, böjle kajėplarė pek güzel söjler demesīle hemen herifi čā'rarak iši anladėrlar, o-da evvelǯe hamamǯėdan öjrendi ja, biraz ǯėzėktėrup-bėzėktėrup efendim bu jüzük bir dar jerde süprüntülük arasėnda dir demesīle hemen hamamǯė bak-ėndė, šindije kadar aklėmėza gelmedi, ondan χizmetčilere emr edüp su jollarė aradėr, zaten düzme ja, akan sulardan biriken süprüntüler arasėnda bulurlar, bir čok bakšėšlar verilüp herif sevinerek evine giderse-de karėsė müneǯim bašėlėktan baška bir šej aramadėndan herifi türlü türlü ezijetlere sokar.

Bir kač gün arasė gečtikte sarajda sultan hanėmėn jüzü-de kajb olur, mejerse halajėklardan biri čalmėš imiš; öte beri aranmakta olsunlar o günde müneǯim bašėnėn karėsė saraja gelir, jüzük arandėnė dojunǯa sultan hanėma benim-de jüzüm kajb oldu, fėlan hoǯa jerini söjlejerek bulduk, pek bilyičli adam-dėr, söjlejin getirsinler demesīle sultan hamamǯėja χaber gönderir. Herif ise karėsėnėn verdī zėlgėttan her gün hamam kapusunu beklermiš, birde saraj adamlarė gelerek hoǯajė alėr götürürler, sultan ej hoǯa benim jüzüm nerde ise bulaǯān, sana sabaha kadar müχlet, ejer čėkaramazsan bojnun vuruk-tur dejinǯe hoǯajė bir jalnėz odaja kaparlar. Herif allaha sėnup aman tanrėm sen bilirsin, jarėn ǯanėma bā'šla deje türlü jalvarmakta bulunurken jüzü čalan halajėk-ta šindi ele geče-ǯēm d-je gözüne ujku girmejerek ne olursa olsun gidüp hoǯadan bir meded arajėm, öjle-de böjle-de ele gečtim gibi javaš javaš hoǯanėn odasėna girer; hoǯanėn korkusu ise halajėktan aškėn, kendi kendine ejvah sabā-mė oldu deje titremekte iken halajėk eline ajā'na kapanup aman hoǯaǯėm jüzük bende dir, ele gečersem gittīm gün-dür, ne olursa senden olur deje jalvarup jakarmā bašlar. Hoǯa göjnünden tanrė bu gün-de išimi rast getirdi deje söjle kėzėm söjle, dünjada olmadėk olur, elbet bir čaresini buluruz demesīle o-da iši ajnadėr, hajdė kėzėm kimse görüp dujmadan jüzü bir kaza juttur, hem-de baǯā'nė kėrarak var sefada ol, hič korkma, kėz-da dedīni gidüp japar.

Birde sabā olunǯa padiša adamlarėnė göndererek hoǯajė čā'rtėr, bu-da iši piširdī gibi šahėm bu geǯe sabaha kadar bakup araštėrdėm, attėm remde hajvanlar gözükijor, sarajda bulunan ne kadar tavuk horoz gibi kazdan hindiden bulunan hajvanlarė baχčeje koju verdir demesīle hemen kaz tavuk gibi hajvanlarė salė verirler, padiša-da bir čok adamlarīle hoǯa önlerinde olarak baχčeje čėkarlar, elinde kalem kjād jazup čizerek halajė'a öjrettī gibi bakar-ki kazėn biri topallajor, šahėm šu topal kazė tutun kesin, onun karnėnda dir der demez kazė keserler, birde jüzük mejdana čėkėnǯa herkes šašar kalėr. Šah-da baχčede gezinüp durурken hem bir čekirge görerek tutar, ej hoǯa šu avužumda-ki ne dir bil bakalėm demesīle hoǯanėn nutku tutulur, kėvranup kavranarak šahėm size jalan olmaz, olan biteni evvelinden aχėrėna kadar anlatmak efkjarīle ej čekirge bir sėčrarsėn iki sėčrarsėn, üčünǯüde ele gečersin čekirge dejinǯe šah avužunu ačarak čekirge oldūnu herkes görür, birlikte el čėrpėštėklarė gibi hoǯa-da kendi kendine šašar kalėr, Allah rast getirinǯe getirir, hoǯa fojesini mejdana verežek iken rast gele dömuš, padišahėn čok χošuna giderek olursa bu kadar olsun bilgičlik deje hemen herifi kendine münežim bašė japar, türlü konaklar iχsanlar verüp karė-da müradėna ererek ölünǯeje kadar rahatla otururlar.

95.

Vaktīle bir karė koǯa varmėš, bunlarėn dari dünjada bir o'ullarėndan baška čoǯuklarė olmajup üzerine toz kondurmazlar, bir tane oldū ičün haddan aškėn severler, herne dilerse ikisi-de japmadan gerü kalmazlar, pek o kadar-da zengin olmajup nejse gečinirlermiš. Ōlan-da oniki onüč jašėna kadar isterse mektebe gidüp okur jazar, istemedī vakitlerde bazė bazė ava kuša gitmeji-de heves edüp vakitlerini gečirmede olsunlar ōlanėn babasė cχtijarǯe oldūndan eželi irišmiš, bir kač günün ičinde χastalanup ölür; anasė-da gajet koǯasėnė sever, öldükten sōra öjle bir gečinežek šej brakmamėš, čoǯuk-ta para kazanažak gibi bir ište bulunmadėndan bunlar bir gün až bir gün tok hallarė gittikče ašālamakta olarak günlerini ah vah ile gečirmē karar verirler. Ana o'ul šindi ne japalėm, nasl edelim derken čoǯuk-ta sevimli ja, kadėnǯā'z evladžėm gün göremedi, baba

sālĕ ile rahat sürmedi deje pek čok meraklanup o-da χastalanarak az bir vaktĕn ičinde ölür gider.

Šindi ōlan japa-jalĕnĕz kalĕnža mal olarak babasĕndan oturduklarĕ evden baška bir šej kalmamĕš, kĕjĕda bužakta olan ufak-tefek kĕrĕntĕlarĕ sata sava biraz zeman čožuk kendi kendine gečinirse-de günlerde bir gün düšünür tašĕnĕr böjle parasĕzlĕkla olmajažak, bari šu evi okudajĕm-da bakalĕm sōrasĕ ne olur dejerek evi tellala verir. Beš ašā üč jokarĕ, čĕka čĕka iki üč bin guruša satar, paralarĕ aldĕkta ben šindi bununla ne japajĕm, bir dükjan ačsam el vermez, bari bu šehirden čĕkup gidejim-de baška bir jerde hič olmazsa kāvežilik olsun ederim gibi paralarĕ kojnuna kor, biraz-da jol ičün öte beri alarak bir sabālajĕn šehirden čĕkar.

Otura kalka epejže günler jol gitmede olsun, bir gün öjlen vaktĕ bir ufak köje irišir bakar-ki hemen jüz kadar evi var, öteji beriji dolašarak bir küčük kāve dühjanĕna varup bir kač eχtijar adam oturmuš, kāve čibuk laf-küf ederler, selam vererek ičeri girer, bunlar-da selamĕ alarak bujur evladžĕk, nerden gelüp nereje gidijorsun, sen bir jol garibi jīt-sin, buralara nerden düštün dediklerinde čožuk-ta babažĕklarĕm, šöjle oldu böjle gitti, kimsesiz kaldĕmdan halĕma göre bir iš aramak ičün jola düšüp gele gele buralara geldim, bu geželik müsafir olmā isterim, onlar-da pek güzel ōlum, bir geže dejil üč geže bile kala bilirsin, burasĕ fukara köjü dir, šöjle dir böjle dir derler. Ōlan hejbesini bir tarafa kojup biraz laflašĕrlar, akšam-da jaklašmĕš, köjlüler čiftten čibuktan geldiklerinde hepsi birer kāve ičmek ičün dükjana girerler, ōlanĕ gördükleri gibi χoš geldin müsafir kardaš deje hal χatĕr sorušurlar, ōlan-da dünjada bir tane güzel oldūndan ičlerinden biri ej dostlar šu deli-kanlĕ Kĕr-šehir šahĕnĕn kĕzĕndan-da aškĕn, biz ondan baška güzel jok dejorduk, ište bu tam onun dengi, šahĕn šindije kadar kĕzĕnĕ kimseje vermedīnin aslĕ var, bu kardašlĕ görse belki jok demez deje söjleštiklerinde ōlan ej dostlar benim derdim bašĕmdan aškĕn, kĕz falan benim neme lazĕm, bana bir ejilik japažaksanĕz, šöjle bir dükjanžĕk bulun-da ben-de gečinejim dedīnde kāveži olan adam ej evladžĕm madem-ki böjle bir iš tutmak istijorsun, görijorsun-ki ben-de eχtijar-ĕm, iše güže jaramaz oldum, ejer dilersen seni kendime evlad edinirim dükjan hepsi senin

olsun, išle čabala bana-da biraz kěrěntě ver kendinden geçin der demez ōlan hemen kalkup eχtijar kāveǯinin elini öperek beline bir peštamal bālajup, uzatmajalěm bir kač günler gečtikte kāveji čeker čevirir, köjlüler-de bir gelen bir daha gelmejen čalěšěr epejže išler.

Bunlar kendi hallarěnda geçinmekteler-ken büjük köjler šehirlerden ōlaněn namě išidilir, güzellī her jana dal budak salě verir, dujan maχsus bunun ičün gezmek tarzīle köje gelirler, kāvede bir kač gün müsafir olup jine giderler. Böjle böjle Kěr-šehir padišahě-da bunu išidir, čok šej bu nasl ōlan-ki böjle bir ufak köjde oturmuš, herkes-te onu görmě košušur, bari ben-de gidüp šunu görejim der; bir gün lalasīle kělěklarěně dejištirüp köjün jolunu tuttururlar, masallarda tez gelir, Kěr-šehir biraz uzaǯěksa-da az vakitte köje varěrlar, her gelen konuklar gibi kāveje varděklarěnda kāve čibuk jejüp ičmekten sōra padiša ōlaně görür görmez ǯandan sever. Ōlan hič oralarda dejl ja, kendi išīle ūrašěr, ašā jokarě müšterilere χizmette iken šah sabr edemejüp ōlaně janěna čā'rěr, kimin nesi oldūnu sordukta ōlan-da iši baštan ajā kadar anlattěkta šah ej ōlum šindije kadar kāveǯi babaněn ōlu idin, bundan sōra-da benim ol, zere ǯaněm seni pek sevdi, hem-de güzel bir tane kězěm var, čok kimseler istedīse-de vermedim, o-da senin olup ölünǯeje kadar jašajěněz dejinže ne japsěn ōlaněn-da fukaralě var, bari šu sěkěntědan kurtulajěm deje šahěn dediklerine razi olur. O geže jattěktan sōra sabā olup šah veziri ōlan jola čěkarlar, mejerse šahěn kězěna-da bir köjlü pelivanlarěndan biri ašik olmuš, babasě vermedī ičün ele geçirmiš oldū bir ǯadě karěsěněn bilesīle kězě ele düšürmek jolunda dolašěrměš. Šahěn kězě bu ōlana vereǯēni išittikte hemen ǯadě karěsěna košar, o-da sen merak etme, ben šindik hakklarěndan gelirim, ōlaněn išini bitiririm demesīle šah ōlan jolda gitmekte olsunlar ǯadě karěsě bir afsun japup kendini bir güzel gejik kělěna kor, bu jolǯularěn önüne čěkarak šašěrměš gibi o jana bu jana sěčramakta iken bunlarěn-da bir šejden χaberi jok ja, šah kendi kendine šu ōlaněn bir kerre-de jītlīni denejim deje ōlum šu hajvaně diri diri tuta bilirsen hedije olarak kězěma götürelim der. Zavallě ōlan kendimi šaha čok sevdireǯēm deje hemen gejīn arděna düšer, o jana bu jana sejirtmekte olsun bazě jerlerde gejī sěkěštěrup tutajěm derken zěp-zěp

sĕčrajarak bir türlü ele gečiremez, kovalaja bir orman ičine girüp ōlan-da peši sĕra gider, šah bunlarĕn kajb oldūnu görünže ejvah keške söjlemejejdim, bu bir düzen ise čožukžā'z jol iz-de bilmez bašĕnĕ bir belaja sararsa deje durmajup ardlarĕ sĕra gitmekte olsunlar gejik ōlanĕ götüre götüre bir büjük bayče dĕvarĕndan aštĕkta gözünden kajb olur, ōlan-da hič dejil burasĕ bu gejīn jeri dir, šindi ele gečirdim gidüp dĕvarĕ dolanĕr. Epejže jer gittikte birde ne baksĕn ufak bir kapu, önünde bir koža karĕ ālajup oturijor, ōlanĕn bildī jok a, mejer gejik olan žadĕ karĕsĕ imiš.

Janĕna vardĕkta ej ana sen kim sin, burasĕ neresi dir demesīle karĕ jine ah evladžĕm, bu bayče Dünja-güzelinin bayčesi dir, senin gibi benim-de jīt bir ōlanžĕm vardĕ, o kĕza kĕrk sene dir ašiklik čeker, bir türlü göjnünü japamaz, bu bayčede ōluma bayčuvanlĕk ettirir, ben-de čožūmu görmek ičün her gün buraja gelirim, šindije kadar bekleje bekleje gözüm-de jollarda kaldĕ, daha görüšemedim demesi uzerine ōlan dolu dizgin bayčeje dalar. Karĕnĕn söjledikleri kulā'na girmejüp gejī ele gečirmek ičün bayčeje girmiš oldūndan karĕ-da ište katĕr šindi belanĕ buldun deje oradan čĕkup gider, hemen šah ile lalasĕna karšu čĕkar. Šah bunu görür görmez ej ana jolda bir jīt gördün-mü, evet gördüm bir gejik tutmuš, bana rast geldi, kim oldūnu sordumsa-da avžĕ-jĕm, bu gün geze geze šunu avlaja bildim dejüp gečti demesīle šah ne kadar olsa fukara dejil-mi, benim bu kadar sözlerimi bir gejije dejišti, hajdĕ lala bundan bize fajde jok dejüp kendi šehrine jüzü tutar.

Onlar gitmede olsunlar biz gelelim ōlana. Bayčenin ičinde dönüp dolašup gejī aramakta iken bayčenin ortasĕnda büjük bir havuz, gelin gibi gejinmiš, gören žennetten čĕkma huri sanĕr, öjle güzel bir kĕz-ki havuz kenarĕnda sandalje üstünde oturmuš, sā'nda solunda birer halajĕk biri elinde jelpaze kĕzĕ jeller, biri-de bir tabak ičinde ješil bir güveržini kĕza tutmuš, onunla lakĕrdĕ eder ; adam ōlundan hič bir kimsejle konušmazmĕš. Ōlan-dĕr bunu görür görmez aklĕ bašĕndan gidüp düšer bajĕlĕr, kĕz-da ejvah benim bayčeme bu jīt nerden girdi der amma ōlanĕn güzellī-de hemen bir kĕz birde ōlan baška hič görülmüš dejl, o-da žandan ōlana vurulursa-da dost-mu düšman-mĕ ne ičün geldīni anlajamajarak hemen kalkup köšküne girer. Hala-

jėklarėnė jollajup ōlan bajgėn jatėrken elini ajā'nė bāladarak janėna getirtir, öte beri sular kokular serpüp ōlanė ajėltėr, birde šaškėn šaškėn bakėnup kollarėnėn-da bālė oldūnu görünže aman güzel benim kabahatėm ne-ki böjle bālattėn, bir kerre gerilmesīle čatėr-čatėr bālarėnė kėrar ; kėzėn aklė bašėndan gidüp ejvah kendi kendime ele gečtim, ōlana dönüp ej jīt, seni fenalėk ičün bālamadėm, dost düšman oldūnu anlamak isterim, ne kiši-sin, buralara seni kim getirdi dejinže ōlan bašėna gelenleri anladėr. Mejer bu žadė karėsė bir kač kerreler afsun japup kėzė ele gečirmek ičün čok ūrašmėš, ondan kėz ej jīt šindi anladėm, seni buraja benim düšmanėm getirmiš, sen bana dost-sun, hič korkma, o gördün gejik ište o žadė-dėr, seni bir belaja ūratmak ičün böjle japtė dejinže ōlan ej sultanėm, ben senden vaz gečmem amma Kėr-šehir šahėna söz verdim, ejer dilersen benimle birlikte gidelim joksa gidüp iši šaha anladajėm, sōra Allah sālėk verir-de ölmezsem gelir kavušuruz dedikte kėz ej jīt šindi sen buradan čėktėkta o žadė sana rahat vermez, sačėndan üč kėl koparup al bunlarė ejer bašėn sėkėlėrsa birini jak ben sana gelir iriširim der kėllarė verir. Ōlan jine girdī bayče kapusunu arar-tararsa-da bir türlü bulamaz, dönüp iši kėza söjler, kėz ej jīt senin girdīn kapuju o žadė karėsė düzmüštü, benim bayčemin kapusu bu tarafda dir amma önünde bir tane köpek var-dėr, al šu dejneji, kapuja varėnža bir kerre vur, ondan sōra hič korkma dedikte ōlan dejneji alarak bayče kapusuna dōru gider, birde ne baksėn bir köpek amma janėnda arslan kaplan bir šej deme dejil, janėna gitmē čekinüp ejvah bu kėz beni aldattė, mutlak bu köpek sā brakmaz, šindi nasl edejim deje gjā ilerler gjā durur, köpek-te elinde-ki dejneji görünže anlar-ki kėzdan gelijor. Hemen kujrūnu jere čarpup juvarlanmā bašlar, ōlan herne kadar böjle bir šej görmemišse-de išidišine göre köpejin meledīni anlar, hemen janėna vardėkta bir kerre vurup čėkar, sā'na soluna bakėnup geldī tarafė yatėrlajarak bir jol tutturur sürer gider amma nereje gittīni anlamaz.

Biraz vakit gidüp bayčeden uzaklaštėkta žadė karėsė-da ōlanėn bayčeden čėktėnė görmüš, hemen bir afsun okujup büjük bir deniz olur ōlanėn jolunu keser, birde jol bulmak ičün ašā jokarė sürüp sejirtirse-de denizin užunu buža'nė bulamaz, ejvah jolu šašėrdėm,

kĕz bana bašĕn sĕkĕlĕrsa kĕlĕn birini jak demišti, bundan zijade sĕkĕlmak olur-mu dejerek janĕnda bulunan kav čakma'ïle biraz ateš bežerir, kĕlĕn birini jakar jakmaz kĕz köpejin üzerine binmiš, öjle gelir-ki köpejin dili iki karĕš dĕšarda, janĕna jaklašĕnža ōlana ne dir, bašĕna ne geldi demesïle ej sultanĕm bilmem-ki jolu janlĕš-mĕ geldim ne japtĕm, bir türlü suju gečemejorum, kĕz-da sen onu gerčekten deniz-mi sandĕn, šte o žadĕ karĕsĕ bu sefer-de seni böjle avladĕ, ben-de ona bir iš edejim-ki o-da görsün dejerek bir afsun okur, denizin etrafĕnda öjle bir ateš pejda olur-ki su fĕkĕr-fĕkĕr kajnamā bašlar. žadĕ ateš korkusundan kĕzĕn elinden kurtulmak ičün afsununu tazelejinže hemen büjük bir čajlak gibi bir kuš olarak kanadlarĕnĕ čĕrpup učmā bašlarken kĕz-da köpeje tut dejinže köpek-tir bir kerre saldĕrup kušun b'āzĕndan jakalar, kĕza getirdikte ej žadĕ šindije kadar bana etmediklerin kalmadĕ, šindi elimden nereje gidežĕn dejerek hemen bir afsun daha japar, sana edežĕm sōraja kalsĕn demesïle bir ip japup köpejin b'āzĕna takar. Ondan ōlana hajdĕ var jolun ačĕk olsun, šinden sōra žadĕ benim elimde dir, hič korkma, šu joldan git der, kĕz jerine ōlan-da jolu sürüp masallarda tez gelir sora soruštura Kĕr-šehrine varĕr.

Šaha χaber jolladĕkta hemen ōlanĕn geldīni dujunža janĕna čā'rtĕr, ōlan-dĕr šahĕn eline ajā'na kapanup aman efendim šindije kadar sizi beklettim, šah-da ōlum zararĕ jok, söjle bakajĕm bašĕna ne geldi der, ōlan-da žadĕ karĕsĕnĕn japtĕklarĕ šeji görüp gečirdīni anlattĕkta šah pek čok χošlanup ej ōlum ben seni denemek ičün gejije jollamĕštĕm, sen ise daha čok büjük jātlikler japmĕšĕn, artĕk bundan sōra ben eχtijarladĕm, seni jerime šah ettim, kĕzĕmla rahatĕnĕzda olun derse-de ōlan ej šahĕm dediklerin bašĕm üstüne amma Dünja-güzeli olmajajdĕ, šindije kadar ölümü dālarda kurd kuš jerdi, beni kurtaran o dur, ona-da söz verdim, gidüp almazsam belki bana bir zararĕ dokunur demesïle šah ōlum benim hič bir deježĕm jok-tur šinden sōra šahlĕk sende dir, ne emr edersen japa bilirsin, öjle ise ben gidüp gelinžeje kadar taχta oturunuz, onu-da aldĕmda gelüp kĕzĕnĕnkïle beraber dünlerini japarĕz dejüp bir gün sabālajĕn sarajdan čĕkarak dōru Dünja-güzelinin baχčesine gelir, jine köpeje bir dejnek vurup ičerije girer. Uzatmajalĕm kĕz ile görüštükten sōra kĕz

ej šahêm, ben bir fukara adamên kêzê idim, güzellîm bir oldū ičün hič kimseje jüzümü göstermedim, anamên babamên sālênda gitmiš oldūm afsun japmasênê bilirdi, šindije kadar büjü ile čok išler japtêm, o kapuda gördün köpek babam öldükte benimle kalan dadêm-dêr, onu-da afsunla kendime bekči japtêm, šinden sōra tōbe olsun bir daha afsun japmajêm dejinže kendi sêrrênê ōlana söjledī ičün büjü ile japmêš oldū baχče fêlan ne kadar šej varsa hepsi jerle juf olur. Ōlan birde ne baksên ne halajêk var ne kêzên konuštū kuš var, baχče-maχče bütün düz ova olur, šte šinden sōra-da büjü japažak olsam-da bunu söjledīm ičün tutmaz, hajdê seninle durmajup gidelim, artêk benden hič korkma, šindi sen-de sen ben-de ben dejinže ōlan kêzê alarak az vaktên ičinde Kêr-šehrine varêrlar. Bütün saraj halkê ōlana karšêžê čêkar, jedi gün jedi geže šehri donadup bezederek ōlanê taχta oturdurlar, sōra-da öbür kêz ile Dünja-güzelini kendisine nikjā ettirüp kêrk gün büjük bir dün japtêrêr, kêrk birinži gün güvej girüp kêzlarla müradlašêr.

96.

Vaktīle büjük padišalardan birinin erkek olarak dünjaja güzel bir čožū gelmiš amma padiša bu čožuk ičün deli divane olup bir dakika jüzünü görmese aklênê kajb edermiš, čifte lalalarla geže gündüz saraj ičinde bāda baχčede ejlendirtüp beš dakikalêk jere koju vermezmiš, bu kadar sevgili. Čožuk-ta onüč ondört jašênda kadar oldūndan günlerde bir gün kōšesinde orman kêlêklê ā'ğlarla bürünmüš čitlenmiš bir jerde oturup etrafê sejr ederken šezadenin aklêna türlü türlü šejler gelerek sajêklarken ujku bastêrêr ujuja kalêr; lalalarê-da bir birlerīle dereden tepeden söjleše konuša onlar-da serpilir kalêrlar. Bu šezade gibi baška bir memleket šahênên-da bir tanežik kêzğā'zê varmêš, ōlan ujkusu arasênda bir düš görüp kêz ile bir dere bašênda ojnašêrlar, etme itme dejerek šezade suja düšüjorum gibi bir čêlêkla ujanêr kalkar, bakar-ki kendini has baχčede görür; hemen lalalarênê ujandêrarak bir telašla aman lalažêklarêm, bana bir hal oldu, mejerse düš imiš, suja düšüjorum sandêm, korku ile ujandêm, aman vah ičerime-de bir ateš düštü gördüm gördüm amma pek güzel bir šej gördüm, vaj aklêmê vaktêmê

šašêrdêm deje türlü türlü korkulu lakêrdêlar söjledīni lalalar išidinže ejvah aman šezadem šah baban dujmasên, bizi jok eder dejerek šezadeji alup saraja götürürler. Bir kač gün gečinže šezade pek zijade χastalanup döšeklere serilir, düšünde gördü kêzên hajalīle türlü türlü ah vah etmekte olsun šah χaber alarak ōlunun janêna gelüp derdini sorar, o-da šah babažêm, bana bir hal geldi ne oldūmu bilmejorum, šu kadar-ki düšümde gördüm bir kêzên ateši beni jakijor, χastalêma merak etme demesīle šah-da evvelže böjle ašklar fêlan sürmüš, her dilden anladêndan ōluna herne kadar kabahat bulmazsa-da dünjada ondan baška čožū olmadê ičün ejvah der. Šezadenin söjlemesi üzerine düšünde gördü kêz bir kêralên imiš, ōlum senin aškêna deježêm jok amma sevdīn kêral kêzê-dêr, šindi bizže bunu istemek pek güč-tür, gel vaz geč fêlan derse-de ōlan olursa olur olmazsa bu jolda ölüp gideżêm demesīle šahên aklê bašêndan gider; kêralên kêzê-da her jerde anêlmêš jolunda ölen-de čok. Šah düšünüp tašênup ne olur ne olmaz deje kêrala bir mektub jazar, o-da kêzêmê šindije kadar čok kimseler istedi, lakin asêl ašiklīni čeken üč dev var-dêr, her kime verežek oldumsa onlar komadê, ben-de ahd ettim kêzêmên düšmanlarênê kim telef ederse ona verežêm deje karšêlêk χaber jollar. Šah bunun üzerine ōluna daha pek čok kandêrmak sözlerini söjlerse-de šezade bir türlü kanmaz, onun üzerine padiša kêralên jazdê mektubu ōluna gösterinže šezade babažêm bu benim elimden gelir, devleri öldürüp hem bu kêzê kurtarêr, hem-de kendime alêrêm, beni koju ver demesi üzerine šah ōlundan ümidi kesmiš, hajdê kendi derdine-de čare bul beni-de elemden kurtar dejinže šezadeje bir gajret gelerek jatā'ndan dap-duru gelir, šah-da ōlunun jol harżênê düzerek lalalarīle birlikte has aχêrêndan bir at čektirüp bindirir, bir sabā šehirden tašra čêkup jola düzülürler.

Uzatmajalêm bašlara ārê vermejelim, šezade iki lalasīle jolda gitmede olsunlar padiša ōlunun derdinden χastalanarak beš gün on gün, nihajet bir aj gečinže eżeli gelüp ölür. O orada kalsên, šezade lalalarīle beraber masallarda tez gelir, az bir zeman ičinde kêralên šehrine varêr, daha šehre girmezden evvel bir dere kenarênda biraz dinlenmek ičün oturup kāve čibuk ičmekteler-ken čifčinin biri-de hajvanlarênê getirüp göle janaštêrêr, šezade bu čifčiden χaber almak

üzre iši sorar, čifči ej čožuk gel bundan vaz geč, kěralěmězěn kězě üč dev elinde dir, onu babasěndan hič isteme, devler sā oldukča o hič bir šej dejemez. Šezade aškěněn zijadelīnden hemen durup oturamaz, dōru kěral sarajěna gider, kapužular kěrala χaber verdiklerinde o-da janěna čā'rěr, šezade babasěněn vermiš oldū bir mektubu kěrala verdikte o-da okujunža ej ōlum benim halěm belli, ja beni ja kězěmě düšmaněndan kurtarěr alěrsěn, jahod sen-de šindije kadar ölenler gibi gidersin demesi üzerine šezade ej šahěm bana izin ver, bu jolda bir χizmet japažām dedikte kěral ōlum benim kězěma ašik isen düšmaněměz fělan dāda bulunur, onu öldüre bilirsen kězěm senin dir, hajdě var išin rast gelsin dedikte ōlan kězěn aškěndan sabr edemezse-de üč devin öldürmesinden-de korkarak lalalarěně alup jola düzülür, aman tanrěm sen beni düšmandan kurtar deje gitmekteler-ken ortalěk kararmā bašlar. Gittikče etrafě göremezler, šezade lalalarěna ej lalažěklarěm beni salě verin gidüp ja derdime čare bulurum ja-da bu jolda ölürüm, siz beni duadan unutmajěn demesīle lalalarě aman šezadem ne dersin, senin öldūn jerde biz-de ölürüz, seni jalěněz brakmajěz deje šezadenin peši sěra birlikte giderler.

Epejže jol alup gitmišler, geženin-de jarěsě olmuš, kurdlar kušlar ujumuš, el ajak čekilmiš; bunlar üč kiši otura kalka giderler, birde karščlarěndan bir bora fěrtěna eser gibi bir rüzgjar gelüp tozu dumana katar; bunlarěn akěllarě bašlarěndan gidüp birden bire ne olduklarěně anlajamazlar, olduklarě jerde irkilüp kalěrlar. Biraz gečtikte rüzgjar gittikče zijadelešir, ne kadar olsa šezade akěllě oldūndan kendi kendine bu hič dejl kěral kězěněn düšmanlarě olan devler dir gibi hemen kendini čeküp devširir, silahlarěně hazěrlajarak rüzgjar gelen jana dōru bir tarafa gizlenüp dururlar, lalalar-da hič bir šej anlajamajarak šezadenin ujkusu geldi-de sajěklajor gibilerde sözleširler. Biraz gečmeden bastěklarě jerleri tir-tir titredir, gözleri külhan damě gibi janar, nefes alděkča čěkan rüzgjarlarě ortalě bir birine katup ā'ğlarě devirir üč tane dev konuša konuša gelirler. Šezade bunlarě görür görmez korkusundan sesi solū kesilir, lalalar-da devleri gördüklerinde ejvah šindi bunlardan nasl kurtuluruz derlerse-de šezade gajretlenerek hemen belinden hančerini čeküp jerinden dap-duru gelir; devler-dir bunlarě görmelerīle ej adam

o'ullarě sizler burda ne gezersiniz, bizi išitmediniz-mi dediklerinde šezade evet išittik, siz bu memleket kěralěněn kězěna ašik olan devler dejlmisiniz dejinže onlar-da biz-iz, sen nerden dujdun derler. Šezade ben o kězěn bir sene dir ašknně güderim, herne kadar alma'ě istedimse-de sizin ičün babasě veremedi, üč kišije bir kěz olmaz, ja siz ölüp onu ben alěrěm ja-da siz beni öldürürsünüz dejerek devlere karšě durur. Devler ise gülümsejüp ej čožukžā'z bizimle šindije kadar senin gibi niže jītler tutuštu amma ölmeden baska čare bulamadělar, gelin žanněza kějmajěn sōra pišman olursunuz derlerse-de šezade ne demek olsun ben dünjada sizleri öldürmedikten sōra jašarmějěm deje devin birine salděrěr, dev ise elini uzaltup šezadeji belinden jakalar, dur ōlum sana ažěrěm, benim bir eχtijar doksanlěk anam var-děr, o bile bana bir sözü iki etmez, o kadar korkar dejil sen, senin gibi bin kiši daha gelse jalěnězz nefesimle baša čěkamazlar der. Šezade devlerin analarěně išitti ja, devin-de belinden bunu jakalajěšěndan korkarak bunu anasěněn janěna varup tělěsěměně bularak ondan sōra öldürmesini kurup deve biraz jalvarup jakarěr, sučunu bā'šlamasěně söjledikte dev bunun japažā'ně anlamaz ja, hajdě ōlum ben seni sevdīmin bašě ičün bā'šladěm deje bunlarě koju verir. Šezade devin elinden kurtulur kurtulmaz devin sarajěně arajup bularak ičeri girer, merdümenden jokarě bir ajak basěnža devin čěkarken japměš oldū tělěsěmdan bir čělěk-těr kopar, šezade šašěrmasěndan oldū jerde kalěr. Biraz durduktan sōra bir ajak daha atar, jine čělěk kopar, üčünžüde devlerin anasě išiderek kalkar dōru merdümen bašěna gelir, šezadeji görünže ej adem ōlu sen korkmadan buraja nasl girdin dejinže šezade devlerden išitti ja, hemen dev anasěněn janěna varup aman anažěm sen beni kurtar dejerek bojnuna sarělěr, o-da ej ōlum korkma dilejin ne ise söjle, elimden gelir bir šej-se japarěm, ōlan-da aman anažěm ben kěralěn kězěna ašik oldum, babasěndan istedimse-de senin o'ullarěn-da ona ašik oldūndan bir türlü bana vermē davranamadě, ondan senin o'ullarěně öldürmek ičün buralara geldimse-de o'ullarěnla karšulaštěmda büjū nasl belimden tuttīse koptu sanděm dejinže karě ah ōlum o o'ullarěmdan seni tutan büjū kěral kězěna ašik dir, öbürleri janěnda arkadašlěk ederler, küčük o'ullarěmla ben ondan korkarěz, čünkü hepimizin kuvvetlisi o-dur,

adamẽ bir tutušta ikije böler, bizim-de ondan hič rahatẽmẽz jok dejinže ōlan aman anažẽm öjle ise siz bana öjredin, ne ile ölürse ben onu čabuk jetiririm demesīle dev karẽsẽ ej ōlum senin onu bulmaklẽn pek güč-tür, onun jedi kat jerde bir baχčede büjük bir kedi var-dẽr, o kedinīn tepesinde bir ak tüj var-dẽr, onu alup jaka bilirsen büjük ōlum hemen ölür amma o kedinin-de janẽna varẽlmaz, on tane arslana karšẽ durur, jalnẽz ajda bir gün gözleri kapanup dünjajẽ görmez, ejer o günü bula bilirsen kediji tutarsẽn joksa baška vakit ele gečmesi mümkin dejl dir dedikte hemen šezade ej nine jedi kat jere nasl inejim der, karẽ-da ōlum šu karšẽ-ki dā'n ardẽnda bir göl var-dẽr, oraja her sabā üč tane ajgẽr gelir, ejer onlar su ičerken üstüne bine bilirsen bašẽnẽ sudan čektikte nereje gideχẽni sorar, sen-de söjlersin.

Šezade bunu išittikte dev karẽsīle vedalašup lalalarẽnẽ alarak o gölün janẽna varẽrlar, bir tarafẽna gizlenerek ajgẽrlarẽn gelmesini beklerler, birde ojnaša sẽčraša üč ajgẽr gelüp gölden su ičerken hemen šezade jerinden kalkar lalalarīle birlikte her biri bir ajgẽra inüp bašlarẽnẽ sudan čektiklerinde emr et sultanẽm demelerīle bunlar-da jedi kat jerin dibine ineχeklerini söjler söjlemez kapa gözünü ač gözünü dejinχeje kadar jedi kat jere inerler. Ajgẽrlardan inerek öteji beriji dolašmaktalar-ken o baχčeje rast gelirler, birde kapusunu ačẽk görerek ičeri baktẽklarẽnda güzel bir baχče, ortasẽnda etrafẽ türlü güller ā'ğlar ile donadẽlmẽš havuz, daha türlü türlü görülmedik šejler; šezade lalalarẽna aman kendimizi gizlejelim, elbet bu kedinin nerde oldūnu anlarẽz dejerek her biri bir tarafa saklanẽr. Birde akšama jakẽn ne baksẽnlar, arslandan daha büjüχek tüjleri türlü renglerde güzel bir kedi salẽna salẽna havuz bašẽna geldīni görürler, orada biraz gezinüp otururken mejerse o gün gözlerinin görmejeχek günü imiš. Biraz oturduktan sōra ujur gibi oldū jerde kalup hič kalkup gezinmez, etrafa-da bakẽnmak jok, šezade hič dejl bu gün bunun görmejeχek günü-dür, čünkü bir iki sāt var, hič jerinden kalkmajor, ne olursa olsun, ben buna jakẽn varẽrẽm deje kalkup havuz bašẽna dōru gider; mejerse gerčekten kedinin gözleri görmejeχek vaktẽ imiš. Hemen šezade gittikče ilerülejerek bütün bütün kedinin janẽna varẽr, ötesine berisine göz gezdirerek tepesinde-ki tüjü

görerek hemen čeküp koparêr, ondan gerü dönüp lalalarênên janêna varênža birde ardêna bakar-ki o kedi jerinde jok, mejer onun-da têlêsêmê o tüj-müš. Šezade hemen ne olur ne olmaz dejüp bir ateš jaktêrarak tüjü ičine attêrêr, janar janmaz ortalêk bora fêrtêna kesilir, šezade sevinerek mutlak bu dev geberdi, Allah bundan beni kurtardê, šindi mürada erežêm dejinže lalalarê šezadem, šindi buralarda durmajalêm, belki devin kardašlarê bize bir fenalêk japarlar, hemen gidelim dediklerinde šezade durmajup jolu tutturarak dōru kêralên sarajêna gitmē jüz tutar.

Devlerin kardašlarê-da büjük kardašlarênên têlêsêmê bulundūnu anlajarak analarêndan sorarlar, o-da ej o'ullarêm, siz buradan čekildīnizde bir genč ōlan ile iki-de χizmetčisi janênda olarak bir adam gelüp āladê sêzladê, kêral kêzênên ašklênê söjlejinže ičerim dajanmaz oldu ben-de kardašênêzên têlêsêmênê χaber verdim, zatê sizin-de ondan hič rahatênêz joktu, eji oldu-ki geberdi biz-de kurtulduk. Öbür devler bunu išittiklerinde sevinžlerinden hemen šezadenin pešine düšerler, onlar-da bir dere kenarênda dinlenmē oturmušlar, devlerin koša koša geldiklerini görmesīle ejvah lalažêklarêm devler bizi öldürmē gelijorlar deje korkularêndan jêla kalêrlar. Uzatmajalêm devler bunlarên janêna varênža selam verüp šezadenin japtêklarêndan χošlandêklarênê anladêrlar, kendileri-de ona bir ejilik etmek ičün geldiklerini söjlerler, šezade öjle ise hajdê kêrala gidelim belki kardašênêzê öldürdüme inanmaz, siz söjlersiniz der. Bunlar birlikte kêralên sarajêna varêrlar, bütün šehir halkê šezade devlerle geldīni görürler, hepsi bir birine girüp ejvah bu nasl jīt-dir-ki devlere görüšür konušur, šehrimizin niže jītleri ölüp bunlarên elinden kurtulamadê; birde kêralên janêna čêkarlar, hepsi birden karšêsênda divan durduklarênda kêralên aklê bašêndan gidüp ne edežêni šašêrêr, devler onu öldürmē geldi sanêr. Ne ise šezade ilerü varup kêralê etekler, efendim düšmanênêzê öldürdüm, kêzêna ašiklik čeken üč dev dejl bir dir, ben-de onu öldürdüm, bunlar onun kardašê dir-ki bunlar-da onun ölmesini beklerlermiš, isterseniz sorunuz demesīle kêral iši devlerden sorar, bunlar-da dōrusunu söjlerler. Ondan kêral devlere jol verüp dostlukla jollar, kêzênên devler elinden kurtuldū ičün hemen

šezadeji babasênên jerine šah ettirtüp kêzênê-da islâm ederek müslümanlarên adeti üzre kêrk gün kêrk geže dün̄ japtêrarak nigjāla ōlana verir, ölüp ölünǯeje kadar bir jerde jašarlar.

97.

Vaktīle büjük padišalardan birinin dari-dünjada bir kêz čoǯū varmêš, güzellī her šejden aškên, jašê-da oniki onüčünde kadar-mêš; šah bunun üzerine deli divane olarak kêz herne dilerse hemen japup bir sözünü iki etmezmiš. Bu kêzǯā'z günün birinde dadêsênê alarak kuš avlamā meraklê oldūndan bir takêm kêr dā kêlênda šah babasêna japtêrmêš oldū baχčemsi sāralara av avlamā gider, japtêrdê bir tuza'ê istedī jere kurdurtarak geležek avê gözetmekte iken öteden beri biri erkek biri diši iki kuš gelüp erkeji tuzā tutulur, dišisi-de ešinin tutuldūnu görünže tuzā'n etrafênda bir gürültü bir hajkêrmak türlü ūrašmaklêklar gösterüp kurtarmak fikirlerinde oldūnu kêz görmesīle pek čok ažijup tuzā tutulan kušu gelüp salê verir, bunlar bir sevinžle ikisi-de učar giderler. Kêz ise tekrar tuza'ê kurar, jine beklemekte iken evvelki gibi iki kuš gelüp jeježek arar gibi öteje berije čarpênêrken naslsa kušun biri tuzakta kalêr, biri-de korkusundan učup gider, kêz biraz daha bekledikten sōra tuzā'n janêna gelerek bakar-ki tutulan kuš diši-dir, hemen lalasênê čā'rup o-da hanêmêsê bu gün size bir šej oldu, tutulan avlarê kêjamajorsunuz gibi görijorum, ažeb bunu-da-mê salê verežēniz demesīle hemen kêz tuzā'n kapusunu ačarak kušu učurur. Ondan dönüp ej lala bak-ki erkeklerde hič dostluk jok-tur, kadênlar jine erkekler ičün ǯanênê verirler, neden dersen evvelže gelen iki kušun erkeji tuzā girdi, dišisi-ise tuzaktan kurtulunǯaja kadar bašê užunda čarpênup ešini almadêkča gitmedi, bu kušlar ise gelüp dišisi tutulunža erkeji kačup gitti, biraz zemanda bekledim hič gelüp aramadê, šte insan ōlunun erkekleri-de böjle dir, šinden sōra šah babam beni evlendirmē kalkarsa ben evlenmem dejinže lalasê a hanêmǯêm bunun hepsi bir olmaz ja, her žinste eji-de kötü-de bulunur dedikten sōra biraz daha öte beri gezüp jürüjerek saraja gelirler. O gün šaha-da bir kač jerlerden kêzênê istemišler, padiša-da kêzê bir tane oldū ičün istenilen jerlere bir

ǯevab vermejerek iši kẽzdan sorar, kẽz ise tȫbe etmiš gibi erkek jüzü görmeji istemejüp bunu išidir išitmez, šah babaǯẽm senden šunu dilerim-ki ejer beni seversen her kim isterse onun bojnunu vur, hem-de bundan sōra evlenmek ičün bana bir šej ačma der demez šah herne kadar ažeblenirse-de kẽzẽnẽn χatẽrẽndan čẽkamadẽ ičün pekī demekten baška bir šej söjlemez. Uzatmajalẽm az zeman ičinde pek čok kimseler bu kẽzẽ isterler amma šah güžü jettīni asar keser, bazẽlarẽnẽ-da kẽzẽnẽ kožaja vermejeǯẽni bildirir.

Hind šahẽ bu kẽzẽ büjüdükče öteden beriden güzellīni išiderek merak edüp kẽz sekiz on jašlarẽnda iken adam göndererek resmini čẽkartmẽš, geǯe gündüz o sureti gözü önünden ajẽrmajup ejlenirmiš, kendisi biraz jašlẽǯa oldū ičün biraz zeman ičinde kẽzẽn aškẽna dajanamajarak ölür, bunun-da bir ōlu varmẽš, nejse šah öldükten sōra ōlunu taχta gečirirler. Gel zeman git zeman gečüp durmakta iken bu ōlanǯẽk günün birinde babasẽndan kalan kitablarẽ araštẽrẽrken bu kẽzẽn resmi gözüne ilišir, ōlan-dẽr bunu görür görmez ejvah ažeb bunun sahibi dünjada sā-mẽ-dẽr deje deli divane olup oturup kalkmasẽnẽ šašẽrẽr. Bir gün lalasẽnẽ čā'rarak o resmi gösterir, ej lala dünjada hič bir šej istemem, šu suretin sābẽnẽ bulaǯān dedikte lalasẽ ej šahẽm bu fẽlan padišahẽn kẽzẽ-dẽr, šindije kadar böjle bir güzel görülmemiš-tir, šah baban sālẽnda buna merak edüp bu resmi japtẽrdẽ, čok vakitte ašiklīni čekti, keške siz bunu görmesejdiniz dejinǯe šah ne demek olsun, bunu neden söjlediniz deje lalajẽ sẽkẽštẽrẽr, o-da šahẽm bu kẽz kimseje varmaz, hem-de šindije kadar čok kimseler-de istedi, čok ǯanlar o jolda öldüler demesīle padiša bütün bütün kẽzẽn aškīle janup tutušarak bana bundan sōra taǯẽm taχtẽm haram olsun, ja bu kẽzẽ alẽrẽm ja ǯanẽmẽ kurban ederim dejerek jol azẽnẽ düzüp kẽlẽnẽ dejištirerek bir sabā vaktẽ šehirden dẽšarẽ čẽkup gider.

Ver elini dost eli dejüp sürüp gitmede olsun, gide gide dört beš aj bir düzüje gider günün birinde o zemanlar-da jaz günleri oldūndan ẽsẽz bir ovada jolu izi kajb ederek nereje gittīni anlamaz, aman tanrẽm sen bana dōru jolu göster deje düše kalka gitmekte olsun aradan bir sene gečmiš, kendisi-de adam kẽlẽndan čẽkup kirden pastan jaban adamẽna dönmüš. Uzatmajalẽm günün birinde bir köje irišir, köjün dẽšarẽsẽnda jükseǯik bir tepenin üzerine čẽkup dört

janêna bakênmakta iken köj tarafêndan düše kalka bir kimsenin geldīni görür, kendi kendine šundan bir χaber alêrêm deje kendisi-de oldū jerden kalkup ona karšê jollanêr. O gider beriki gelir, birde ne baksên üč otuzunda bir koža karê dejnejini kakup sümünü čekerek ahlana vahlana düše kalka elinde bir testi šahên janêna jaklašêr, šah-dêr bunun janêna gidüp selam vererek ej anažêm nereje gidijorsun dedikte o-da sorma o'ul sorma, dünjada bir o'ulžūm vardê o-da buraja bir sāt ilerde büjük bir šehir vardêr, o šehir padišahênên kêzêna ašik oldu, herne kadar dedimse-de anladamadêm, gidüp šahdan kêzê istedikte bojnunu vurdular, ben-de šindi son vaktêmda kimsesiz kaldêm, üč gün-dür až susuz-um, sabādan berü biraz su bulmak ičün köjden čekup šindije kadar dolašmakta-jêm demesi üzerine šah anažêm ben sana su bulurum amma sen-de beni bu geže müsafir edermisin der demez ah o'ulžūm sen bana suju bul-da ben seni nasl olsa barêndêrêrêm demesīle šah karênên elinden testiji alup biraz öteji beriji araštêrdêkta bir pênar bularak testiji doldurup koža karênên janêna gelir, o-da ah o'ulžūm Allah müradênê versin beni šü-günümde sevindirdin, hajdê gidelim dejerek bunu alup dōru evine götürür. O geže šah karênên evinde barênup biraz jeježek fêlan jedikten sōra ej anažêm bu šahên kêzênê ben nasl eder-de görürüm dejinže koža karê o'ulžūm bundan bir sāt ilerde daha büjüžek bir köj var-dêr, orada Emir kadên derler bir hoža olup dünjada her bir šejin jolunu izini anlar, ne türlü büjü istersen japar amma paraja dajanmalê-sên, biraz ač gözlü-dür, ejer para ile onu dojura bilirsen sana her-bir jolu gösterir der demez šah čekarup karêja bir avuž altun vererek Allaha ismarladê čeker. Koža karê altunlarê görür görmez ōlunun fêlan ažêsênê unudur, šaha biraz öte beri jeježek hazêrlajarak torbasêna kojup var ōlum Allah išini rast getirsin dedikte šah jolu tutturup gider; biraz zemandan sōra karênên dedī köje irišüp Emir kadên deje sordukta evini gösterirler, kadên-dêr bunun kim oldūnu tanêmajor ja, gel aχret o'ulžūm nerden gelüp nereje gidijorsun deje öte beri laflašmaktalar-ken šah ej nine ben seni sālêk alarak maχsus geldim, benim derdime čare bulmalê-sên dejerek kêzê anladêr, karê vah o'ulžūm senin-de kajgên bu-mu-dur, ben-de sandêm-ki bir güč išin var-dêr, sen hič

korkma ben onu bežeririm, rahatčna bak deje šahč biraz genišledır, o-da sevinžinden hemen karčja bir avuž altun vermesīle karč öjle bir avuž altčnč bir jerde görmemiš, ona sorarsan altčnčn sade sesini išidijor, aman o'ulžūm rahatta ol merak etme gibi šaha türlü ikramlarda bulunur. Hemen bir afsun okujup bir šiše ičine biraz su kojarak afsunlar, ertesi gün olunža, šišeji šaha vererek ōlum bunu al dōru šehre git, bir jolunu ara, ejer bu sudan šahčn kčzčna biraz ičire bilirsen o senden zijade senin atešine janar amma sakčn ele gečme, kčz seni aradup buldurur der demez šah šišeji alup jine jola düzülerek masallarda tez gelir kčzčn šehrine varčr, iši öjrendi ja, hič bir šeje bakmajarak hemen bir han odasč tutup konar.

Ertesi günü šišeji žebine sokup šehrin ičini dolašmakta iken padišahčn kčzč-da biraz kejfsizlenmiš, hekimler hožalar bakmčššа-da čare bulamamčšlar, padiša kčzčnčn bir tane oldū ičün tellallar ččkarup nerede usta hekim varsa gelsin kčzčma baksčn deje čā'rtčrmčš, bu-da sokā'n birinde giderken tellalčn birine rast gelir anlar-ki aškčna düštū kčz χastalanmčš. Hemen gidüp jahō benim-de biraz hekimlīm var-dčr, dilerseniz bir kerrežik χastančzč görejim, kim bilir belki Allah eji japar dejinže o vakta kadar kčza bakmadčk hič kimse kalmamčš, artčk čaresiz kaldčklarčndan hemen bunu hekim bulduk deje dōru padišaha götürürler, padiša-da kčzčndan bütün bütün ümidini kesmiš, hajdčn bir kerre-de bu baksčn ne ola dejüp hemen kčzčn jančna götürürler, bu-da kčzč görür görmez zaten ašklle-de janijor, bajčlmak raddesine gelüp aman sultan hančmčn χastalč pek zijade dir, beni bile sersemletti, lakin hič korkmajčn eji olažak-tčr deje žebinde-ki šišeji ččkarup bir kupa ičine bošaldarak ej sultančm bunu ičin demesīle kčz-da žančndan bezmiš, ne olursa olsun dejüp birden bire diker, padiša-da ččkup gidinže kčz o afsunun atesīle aman bu hekim bir daha gelse-de bana baksa gibi jerinden davranup ičerisinde bir ateš pejda olur. Šah ise jabanžč hič kimse tančmaz, kondū hana čekilerek etrafč sesler, iki günden sōra padiša jine tellal čā'rtup kčzčma bakan hekim nerde ise gelsin dedīni šah išidinže hemen biraz-da kendine čeki düzen verüp dōru saraja gider. Padiša ej hekim bašč kčzčma verdīn ilaž biraz eji geldi, bir kač gün olsun burada kal-da kendine gelinžeje kadar ilaž et dedīni išidir išitmez

bašêm üstüne dejüp jer öper, ondan kèzênên janêna götürdüklerinde kèz-da hekim geležek deje dört gözle beklermiš, birde kèz šahê görür görmez šah-da gajet güzel bir deli-kanlê oldūndan kèz hemen düšer bajêlêr. Bu-da jine jalandan bir takêm sular fêlan serperek nejse kèzê ajêldêr, bir kač günler böjle gečsin kèz žani-gönülden šaha ašik olur, gün günden χastalê fêlan kalmaz eji olur. Padiša ej kèzêm bunža zeman dir senin bir mürüvetini görmedim, šindi-de žanênê bu kurtardê, gel razi ol-da seni šuna verejim ne dersin dejinže kèzên sabrê kalmajup aman babažêm dejil buna varmamak, ejer žanêmê-da alsajdê jine ondan el čekmem dedikte šah pek čok sevinüp tažênê bu šaha vererek kèzê-da nigjā edüp kêrk gün kêrk geže dün japarlar.

98.

Vaktīle bir zengin adamên dünjada eši bulunmadêk güzel bir kèzžā'zê varmêš, komšularêndan fakirže bir adamên ōlu-da kèzdan bir kat daha güzelže ise-de gečinmeleri güč bir halda; ōlan-da kèzê ara-sêra gördükče abajê jakarmêš, daha jašarê-da o kadar büjük olmadīčün ikisinin-de analarê babalarê čožuk deje bir birlerinden kačêrmak fikirlerinde olmazlarmêš. Komšuluk bu ja, geže-de gündüz-de bir birlerine oturmā gidüp gelmektelerken naslsa günün birinde kèz ile ōlan baχčede türlü türlü ojunlar ojnarken ōlan kèzên jüzüne her bakêšta ah vah eder, kèz ise ōlanên kendine jandênê anlarsa-da hič aldêrmajup ojun arasênda ōlana kardašžêm sende bir hallar görijorum χasta-mê-sên ne sin, kalkup oturušun baška-dêr dejinže ōlan žani-gönülden bir ah čekerek kardašžêm ne dejim ne söjlejim, benim gittikče jürejimde bir ateš pejda olijor, sana sevgim artijor dejüp iši mejdana verinže kèzên-da gönlüne bir maχzunluk čöküp sankê ōlana darêlmêšžasêna hênčkêra hênčkêra ālajarak dōru anasêna košar. Kadênžā'z dünjada bir evladê oldū ičün hič-te āladênê görmemiš, deli gibi olup ejvah čožūma neler oldu deje košar, kužaklajup öper oχšar, āladênên aslênê sorunža kèzên ōlanên söjledī lakêrdêdan ičerisini gittikče bir alev kaplajup onu kovalar tarzīle anažêm komšunun ōlu bana böjle böjle dedi deje sedasênê göklere čêkarêr derken iki čožuk analarê bir birlerīle gougaja tutušarak sen

ettin, ben ettim deje iši uzadêrlar. Baška komšulardan išidenler hep toplanup bunlara etmejin ejlemejin derlerse-de iš gittikče dal budak salê verüp herkes bunlarên halêna anlar. Ōlanên anasê evine gelerek ōlunu sêkêlar sêkêštêrêr, ōlan-da oldu olažak kêrêldê kêrêlažak kêza gönül verdīni mejdana kor, kadênžā'z kendini šašêrarak ah evladžêm bu dünjada olmaz iš dejil amma biz fakir-iz, onlar zengin dir, šindi o kêzê sana alažak olsak šu kadar masraf lazim, gel bundan vaz geč-te nejse čožuklūnuza vererek iši ört bastêr edelim derse-de ōlan jok anažêm dünja bir jana o bir jana, ejer o kêzê bana almazsanêz beni-de jok bilin deje ōlan têrnā'na basar. Uzatmajalêm akšam olunža čožuklarên babalarê evlerine gelirler, kêzênkênên anasê kožasêna anlatmakta olsun ōlanên anasê-da iše girišerek herif güž ile o gün-kü jeježeklerini edinmek ičün bir čok ūrašmêš türlü hallara girerek biraz ekmek pejnir bulup gelmiš, bu lakêrdêjê išidir išitmez herifin žanê burnuna gelüp ne demek olsun, ben her gün-kü gečinežēmizi güč hal ile bežermekle ūrašmakta iken šindi bir dert-te bu-mu, ben ne o kêzê isterim ne-de böjle šeje karêšêrêm, varên ana o'ul kozunuzu paj edin dejerek kendini darêja čeker. Kadênžā'z sabā olunža dōru komšunun evine gider, bir takêm ah vah ile ōlunun kêzê istedīni javaš javaš anlatmā bašlarsa-da kêzên anasê ej kadên sen deli-mi-sin, benim kêzêmê niže zengin adamlarên o'ullarê istedi, kêzêm onlarê bejenmedī gibi babasê-da vermē razi olmadê, herne kadar senin ōlun kêzêma göre bir kat daha güzelse-de fakirlīle beraber hič bir išin sahibi dejl-dir, bizim kêzêmêzê alažak olan güzellīle beraber zengin-de olmalê, čünkü dünjada karê koža varêmêzê jo'umuzu onun jolunda sarf edijoruz, hič kožaja vermesek-te bizim kêzêmêz evlenmek istemez deje karê kesüp atar. Kêz ise ōlanên ālajup ah vah edišinden kisse kapmêš, o-da ōlana bir kat zijade göjnünü akêtmêš oldūndan anasênên bu sözleri pek güžüne giderek o gün akšama kadar ah vah deje bir uzunža χasta olur jatêr. Aχšamêsê kêzên χastalanmasêndan pek kederlenüp anasêna sorarsa-da kim bilir čožuk bu ja, dün komšu ile biraz atêštêk, zār o-da korktu, sabahdan berü bašêm ārijor deje jatijor gibilerde kožasênê avudur. Nejse jemek fêlan jendikten sōra karê kožasênê tenhaja alup ōlanên anasênên söjlediklerini anladêr, herif-te žin fikirli bir adam oldūndan ej karê annašêldê-ki bizim komšunun

ōlu kėzėmėza gönül verdī gibi kėz-da onun atešine janijor, anlašėldėna göre senin bu gün komšuja verdīn ters ževabdan kėz išlenmiš, χastalė ondan dir, ben kėzėmė o ōlana veririm amma fukaralė fėlan šöjle dursun bana kėr-devin baχčesinden bir hevenk nar getirirse kėzėmė ona veririm, hem-de söjledīm vakit kėzėmėz χasta-dėr, hekim bu narė ėsmarladė, ejer onu getirir-de kėzėmėzė χastalėktan kurtarėrsa o vakit ben-de ǯani-gönülden onu dilerim, čünkü bu ōlanǯā'zėn jītlī var gibi görünijor, malė mülkü joksa-da bari ešimiz dostumuz buna kėzėnė ničün verdin demesin, hem-de bu iši japarsa anlašėlėr-ki kėzė ǯandan sevijor dejerek sabā oldukta herif išine gider. Ōlan-da anasėnė sėkėštėrarak el-elbet bu kėzė bana alaǯān joksa sizi jok ederim gibi anasėna sėkėjė verir, kadėnǯā'z ne japsėn, kėzėn anasėndan son ževabė aldė, bir daha ne jüzle gitsin, düšünür tašėnėr; ōlanėn sėkėsė üzerine čaresiz kalarak jine komšuja gider, ezilüp büzülüp, sürünüp sürtünerek janlarėna vardėkta bakar-ki kėz ah ettikče evin iči atėš kesilijor, anasė-da bir uzun jasta. Kadėnǯā'zėn hič bir šej söjlemē dili varmazsa-da kėzėn anasė bunun ezilüp büzülmesinden ne ičün geldīni anlajup ej komšu, biz kėzė senin ōluna vermeježek dejil-iz amma böjle böjle kėr-devin baχčesinden bize bir hevenk nar getirsin, čünkü hekimler bunu ilaǯ verdiler demesīle kadėnǯā'z sevinǯle Allaha ėsmarladė čeker, kėz-da bunu išidir išitmez ejvah sevdīm bunu japar amma bašėna-da bir kaza gelmesin deje Allaha ėsmarlajup biraz göjnü rahatlašėr; ōlanėn anasė-da eve gelerek iši ōlana anladėr, ōlan ise kėzėn sevdasėndan dejil bu, ževenneme git deseler gideǯek, hemen χoš-indi dejüp evde bulunan öte beri para eder šejleri toparlajarak dōru pazara götürüp biraz para edinerek ondan eve gelir jol azėnė hazėrlar, aman Allah sen bana dōru jolu göster deje kale kapusundan tašra čėkar gider, kėz-da ōlanėn gittīni χaber almasīle sevdīm gelüp-te beni alaǯak deje χastalė fėlan unudup gelmesini bekler.

Ōlan ise az gider uz gider, günün birinde bir dā'n etejinde gidüp dururken kijamet kopmuš gibi ortalėkta türlü türlü sesler dā taš iniler, kendisine bir korku gelüp aman ažeb ne jere geldim dost-mu-dur düšman-mė-dėr, in-mi-dir žin-mi-dir deje gjah irkilüp gjah gider, gittikče seda zijadelešir, vakit-te sabā vaktė oldūndan uzaktan

tozu dumana katar bir gürültü gelir. Bunun ne oldūnu anlajamajarak ileri geri ne tarafa gideǯēni šašêrêr, mejerse o kêr-devin altê ajlêk beride olan küčük baχčesinin kapusu önünde-ki têlêsêmlar imiš; ōlan biraz ilerlerse-de kendi kendine düšünüp hič dejil burada bir takêm jabani hajvanlar var, bu gürültü onlarên-dêr, ben daha ilerlersem helak olurum deje bir dā'n etejine čekilüp uzaktan onlarê sejr eder. O gün akšama ertesi sabaha kadar onlara sejr edüp bakar görür-kü jerlerinden hič ajrêlmazlar, aman rabbim sen beni kurtar deje tanrêja sênup bir takêm korkularla biraz daha oturmakta olsun o baχče kapusunda bulunan bekči adam ōlundan imiš. Mejerse o têlêsêmlar ōlanên oralara gelmesinden bir birlerine giriširlermiš, biraz vakitten sōra bekči ōlanên janêna gelerek ej ōlum sen buralara korkmadan nasl geldin, hem akšamdan berü beni-de korkuttun, ne oldūmu bilmejorum, burasê kêr-devin küčük baχčesi dir, gördün gürültüler senin buraja geldīn ičün têlêsêmlarên japtê gürültü dir, ne istersin deje sordukta ōlan-da iši anladêr; bekči ōlum bu pek güč bir šej dir, sanêrsam sen bunu baš edemezsin amma bir kolajê var-dêr, šindi buradan bir iki üč ajlêk jol daha gittīnde jine böjle bir jere rast gelirsin, sakên ilerüleme, orda-da bir baχče var-dêr, onun bekčisi-de benim anam-dêr, benim gibi senin janêna gelirse benden jalênêz selam söjle, sorarsa iši anlat, sormazsa sakên bir šej söjleme demesīle ōlan jolu tutturup az zeman ičinden jine bir sabaha karšê evvelki gördü kalabalêktan zijade bir halda gürültüje rastlar, bunun janênda evvelki hič bir šej deme dejl. Biraz jolu öjrendi ja, bir kêjêja čekilüp biraz zeman oturduktan sōra sačlarê ak, gözleri patlak, kašlarê ok gibi čakmêš, gözlerinden ǯehennem ateši ūrar, têrnaklarê iki karêš olmuš, memeleri jā tulumuna benzer, dišleri kazma gibi, dudaklarê čamašêr teknesine benzer, aksêrêr têksêrêr sümünü čekerek dejnejini kakarak pabuǯunu sürüklejerek inleje ękêšlaja dev anasê kêlêklê bir koǯa karê gelir, söjledī anlašêlmaz, ōlan jarê anlar jarê anlamaz ǯevab vererek bašênda-ki derdini anladêr. Koǯa karê ej ōlum buraja korkmadan niǯe geldin dejinǯe ōlan ōlun sana selam etti demesīle haj köftehor haj, onu nerde gördün, benim ona bunǯa jêllêk dargênlêmê sana ažijažā'mê bildi-de seni êsmarladê öjle-mi, χoš-indi ben-de o ažêjê ondan čękarêrêm amma gel evvel senin išini bitirejim dejerek

*ōlanẽn elinden tutar al kulaksẽz der fẽrladẽr. Ōlan-dẽr ne oldūnu anlajamajarak birde ne baksẽn gözü kula'ẽ belirsiz, ne oldū anlašẽlmaz tosbā gibi büzülmüš ata binmiš gibi birinin arkasẽnda gittīni görür, jolda giderken bir dere bašẽna varẽrlar, č ā'l-čā'l sular akar, ōlan düšežẽm deje korkar, hemen o kulaksẽz görünüšte ufak bir šej--miš amma ōlanẽn gördūne göre užu buža'ẽ jok bir büjük deniz gibi gördū dereden üč adẽmda öbür jana geçer, ōlanẽ sẽrtẽndan brakup geri döner, ej o'ul herne japarsan ne išidirsen sakẽn ses čẽkarma, sōra išin bitik dir dejüp gider. Ōlan-dẽr hič gördū jer dejil ažeb ruja-mẽ görijorum gibilerde biraz kalkup ilerüledīnde etrafẽ ačẽk bir baχče-ki užu buža'ẽ jok, dünjada görülmemiš türlü türlü ā'ğlar mejveler čičekler her jandan kušlar bülbüller sedalarẽ etrafẽ tutar, ōlan deli gibi šaškẽn šaškẽn bakẽnarak giderken baχčenin ičine girdikte ažẽ ažẽ türlü türlü sedalarla tutundu kapẽndẽ vurundu gibi sesler išidirse-de kulaksẽzẽn öjrettī ičün hič aldẽrmajup gider. Oralara geliši-de bir hevenk nar oldūndan dört janẽna göz gezdirüp narẽ nerde bulažām deje bakẽnẽrken baχčenin ortasẽnda bir havuzun etrafẽnda türlü čičeklerle donanmẽš köšk gibi bir jerde kandil fener asẽlmẽš gibi hevenk hevenk asẽlẽ narlarẽ görünže, hič dejil benim aradẽklarẽm bunlar-dẽr dejerek hevengin birine el vurur vurmaz bir velvele kopar amma ōlanẽn aklẽ bašẽndan gider, jetišin adam ōlu žanẽmẽza kẽjdẽ denildīni išidinže ōlan hevengi alup jolu tutturur. O gürültīle sanẽr-ki ardẽndan bir ordu gelijor, hemen hevengi alup kurtulma'ẽ kurar, išin daha fena olažā'nẽ düšünmez, öjle derken kulaksẽz jetišir, durma kač dejerek ōlanẽn jakasẽna japẽštẽ gibi suju geçirir. Ōlan-dẽr bakar-ki hevenkte elli tane nar var, her biri türlü sedalarla čalgẽ čā'nak sankẽ dünjada ne kadar čalgẽlar varsa bir jere toplanmẽš, ōlan šaškẽn šaškẽn alẽnup bakarak joluna gider. Gele gele karẽnẽn janẽna varẽr, o-da ōlum sen bu hevengi sakẽn jalẽnẽz brakma hem-de güvej girdīn geže sabaha kadar aldẽn kẽz ile bu čalgẽlarẽn sesini dinlejüp ujumazsan bu narlar sana ašik olurlar, sōra ne türlü bela gelse-de artẽk hič korkma seni kurtarẽrlar, hajdẽ var joluna git dedikte öbür eχtijar adama gelüp onunla-da görüštükten sōra o-da hajdẽ var ōlum git sefanda ol, anamẽn dedīni unutma dedikte ōlan jola düzülüp čalgẽlarẽn sedalarẽndan dünjajẽ unutmuš, nereje git-

tīni anlamaz, göjnünde ejrilik jok, hakk dōru jolu göstererek az vakitte kendi šehrine varēr. Šehir kapusundan girinže herkes šašar kalēr, bütün halk ōlanēn bašēna üšüšüp aman bu ne dir težžal-mēdēr ne dir gibi herkes šašarlar, ōlan-dēr göjüs gererek dōru sevdī kēzēn kapusunu čalup ičeri seslenir, kēzēn babasē-da henüz ujkudan kalkmēš kāve čibuk ičmekte iken birde ne baksēn evin ičinde išidilmedik sedalarla čalgē čā'nak deme gitsin, zaten ōlanē unutmušlar, herif-te vaktīle bu narlarēn methini išitmiš imiš, birde dap-duru gelerek dēšarē čēkēnža birde ne baksēn kēzēnē istejen ōlan elinde nar hevengīle gelijor. Herif-tir ejvah ōlum deje ajaklarēna kapanup benim dünjada bir dilejim bu kalmēštē, bu müradēma-da senin jüzünden irištim, šinden sōra kēzēm dejil, hep malēm mülküm senin dir dejerek mahallelī čā'rup kēzē ōlana nigjā eder, o nar hevengini-de gelin odasēna askē japarlar, čalgē čā'nak narlarēn sedalarēndan durulmaz, kērk gün kērk geže büjük bir dün japarlar, güvej girdikten sōra bir müddet daha χoš gečindiklerinde kēzēn babasē günün birinde eželi irišüp ölür, tekmil malē kēz ile ōlana kalarak ölünžeje kadar bir jerde rahatla jašarlar.

Találós mesék.

(Bilmeže.)

1.

Abdest suju kandan, sežadesi gönden, kiblesi belirsiz, namazê kêlan kim dir? — Junus pejgamber.

Imavize vérből, imaszőnyege bőrből, a kibléje kétes, ugyan ki is imádkozik? — Jónás próféta.

2.

Adaljadan getirttim,
bādaš kurup oturttum,
ne dir bunun jürüklü,
kujrūnun kêvrêklê. — čêkrêk.

Adaljából hozattam, keresztlábra ültettem, mi ennek a járókája, farkának a göndörsége. — Orsó.

3.

Ā'r haliji silktim, ufak düjmeji diktim. — keči kêlê.

Nehéz szőnyeget készítettem, kis gombokat varrtam. — Kecskeszőr.

4.

Ā'zêndam tuttum, dibine kadar teptim. — čizme.

A szájánál fogtam, a fenekéig rúgtam. — Csizma.

5.

Ā'zênê burnunu devširdim, karlê da'ê ašêrdêm. — mektub.

Száját orrát összefogtam, hóhegyeken átugrattam. — Levél.

6.

Ah umudlar umudlar,
gökte-ki bulutlar,
tĕrna'ĕnda emer,
tepesinde jumurtlar. — būdaj.

Oh remények remények, égen levő fellegek, a körménél szopik, a fejénél tojik. — Buza.

7.

Ahi geldi Mahi geldi,
dört ajaklĕ Šahi geldi,
düzüldü mejdana geldi,
taχtažĕ-ōlu Ali geldi,
sünnetči-ōlu Veli geldi,
selveri sultanĕ geldi,
sivri külālĕ deli geldi. — iskemle, sofra, kašĕk, pĕčak, ekmek, limon.

Áhi jött meg, Máhi jött meg, a négylábú Sáhi meg, igazodva előkerült, a deszkafi Ali jött meg, metélőfi Veli jött meg, Selveri szultánja jött meg, hegyes süvegű bolond jött meg. — Szék, asztal, kanál, kés, kenyér, czitrom.

8.

Ajak üzerinde harman čevirir. — taχta bitīle pire.

Lábon állva csépel. — Poloska meg bolha.

9.

Akšam olup jatĕnža,
kĕlĕ kĕla čatĕnža,
iki parmak sokmajĕnža,
rahat olamam. — kapu sürmesi.

Est idején lefekvéskor, szőrt a szőrhöz kerítve, két újjnyira be nem dugva, nyugtom nem lelem. — Ajtó zárja.

10.

Aldĕm sarĕ oldum mavi,
olajdĕm mavi, kojajdĕm bari. — kirež, zĕrnĕk.

Vettem sárgán, kékké tett, lennék kék, legalább rá tenném. — Mész, arany-glét (auripigmentum).

11.

Allah japar japĕsĕnĕ,
demir (pĕčak) ačar kapusunu. — karpuz.

Allah készíti a házát, vas (kés) nyitja ki az ajtaját. — Görög dinnye.

12.

Alčak dallĕ, jemesi ballĕ. — čilek.

Alacsony ágú, mézes gyümölcsű. — Földi eper.

13.

Alčažėk bina, kėrmėzė küpe. — kėzėlžėk. Alacsony épület, piros függő. — Som.

14.

Alčažėk bojlu, kadife donlu. — patližan. Alacsony termetű, bársony bugyogójú. — Aubergine (solanum melongena).

15.

Alčažėk damdan kar jā'r. — elek. Alacsony fedélről hó esik. — Szita.

16.

Alčažėk jerden kar jā'r. — un. Alacsony helyről hó esik. — Liszt.

17.

Altė ašče dükjanė,
üstü horhor česmesi,
daha üstü ajnažėlar,
daha üstü kemanžėlar,
daha üstü čajėr čimenlik,
ičinde kuzular otlar. — (ā'z, burun, göz, kaš, alėn, bitler) insan bašė.

Alant szakács üzlete, fejjebb horhor forrása, még fejjebb a tükrösök, még fejjebb az ív csinálók, még fejjebb rét meg füves hely, báránykák legelnek benne. — Száj, orr, szem, szemöldök, homlok, tetvek (emberi fej).

18.

Altė demir, üstü ā'ž, ortasėnda et. — pejgir. Alól vas, felül fa, a közepén hús. — Ló.

19.

Altė mermer, üstü mermer, ičinde bir gelin ojnar. — dil. Alól márvány, felül márvány, menyasszony játszadoz benne. — Nyelv.

20.

Altė taš, üstü kösk,
sekiz ajak, iki baš. — araba. Alól kő, felül kioszk, nyolcz láb, két fej. — Kocsi.

21.

Altě taχta hane,
üstü kāve hane,
küsülüjü barěštěrěr,
böjle bir hane. — tanděr.

Alulról deszka ház, felülről kávéház, a haragost kibékíti, olyan egy ház. — Asztal-kályha.

22.

Altě taχta, üstü taχta,
ičinde dir kanlě softa. — pěčak.

Alól deszka, felül deszka, belülről egy véres szofta. — Kés.

23.

Altě taχta, üstü taχta,
ičinde bir kara softa. — kaplum-bā.

Alól deszka, felül deszka, belül egy fekete szofta. — Teknős béka.

24.

Altě manda, jüz keči, elli adam vakit vakit, bir minareje čěkažak olur. — müezzin.

Alól bivaly, száz (arcz) kecske, ötven (kezes) ember, időről-időre egy mináréra megy fel. — Müezzin (imára hivó).

25.

Anasě jajma kaděn, babasě büklüm hoža, kězě güzellerden güzel, ōlu sohbetlerde gezer. — asma.

Anyja kiterült néne, atyja két rétű apó, lánya szebb a szépeknél, fia mulatozni jár. — Szőlőlugos.

26.

Anasě japrak, kězě toprak. — ev.

Anyja levél, lánya homok. — Ház.

27.

Arabalar takěr-takěr,
benim babam neden fakir,
inže ipekten hali dokur. — örümžek.

Kocsi dübörg ide s tova, az én apám miért szegény, vékony selyemből szőnyeget fon. — Pók.

28.

Ač čatlažēnē, kojām kumbažēmē. — ilik, düjme.

Nyisd ki hasítócskádat, tegyem be dombocskámat. — Gomb, gomblyuk.

29.

Ačtêm kĕllĕsĕnĕ, aldêm jaurusunu. — kestane, kĕlĕf.

Felnyitottam a szőrösét, kivettem a magzatját.— Gesztenye meg a héja.

30.

Ata biner, ajaklarĕnĕ sallar. — makarna.

Lóra ül, a lábait lógatja. — Makaróni.

31.

Ateše bir su kojdum,
ičine dedīm kojdum,
onbeš okka tuz attêm,
jine tussuz jine tussuz. — jumurta.

Vizet tettem a tűzre, betettem a mondottamat, tizenöt okka sót reá, csak sajtalan, csak sajtalan. — Tojás.

32.

Bālarêm gider, čözerim durur — čarĕk.

Megkötöm megy, feloldom megáll. — Sarú.

33.

Baš ašā, majmun tašā. — patliǯan.

Feje lefelé, majom töke. — Aubergine (s. melongena).

34.

Baš aša'ĕ mangĕrsak,
bunu bilmejen ešek. — armud.

Lent a feje lógócska, szamár a ki nem tudja. — Körte.

35.

Bašĕ jokarĕ. — basĕ jok arĕ.

Fel a feje.— Fejetlen méh.

36.

Bašĕ kalĕn, beli inǯe, mübarek delĕne girinǯe, ǯümle beden hazz eder. — kašĕklan jemek jemek.

Feje vastag, dereka vékony, az áldott likába menve, az egész test örvendez. — Kanállal ételt enni.

37.

Bašĕnda barotasĕ var,
inan-ki baχčuvan dejil,
sokakta kaldĕrĕmlarĕ sular,
inan-ki saka dejil,

Kosara van a fején, pedig hidd el nem kertész; az utczán járdákat öntöz, hidd el, hogy nem vízhordó; belakatolt ajtót nyit ki,

kilidli kapularĕ ačar,
inan-ki χĕrsĕz dejil,
ačĕk kapulara girer,
inan-ki dilenǯi dejil. — matrak.

pedig hidd el nem tolvaj; nyitott ajtókon megy be, pedig hidd el nem koldus. — Arabs bot. (?)

38.

Bažadan attĕm pĕča'ĕ,
kĕrdĕ kab ile kaža'ĕ. — güneš.

Kéményen át dobtam a kést, a nyele eltört. — Nap.

39.

Bejazlĕ'ĕ ara benzer,
gömlekliǯi zara benzer,
a'alar adĕnĕ bilir,
hanĕmlar dadĕnĕ bilir. — sakĕz.

Fehérsége szeméremkép, az inge meg sohajtáskép, az agák (urak) a nevét tudják, asszonyok az ízét tudják. — Mézga (mastix).

40.

Ben giderim, o gider, ben dururum, o durmaz. — su.

Én megyek, hát ő is megy; én megállok, ő nem áll. — Víz.

41.

Ben giderim, o gider, o benden ilerü gider. — gölge.

Én megyek, hát ő is megy, én nálam előbbre megy. — Árnyék.

42.

Ben giderim, o gider,
önünde ‚tin tin' eder. — sakal.

Én megyek, hát ő is megy, elülről tin-tinnel megy. — Szakál.

43.

Ben giderim, o-da gider,
ben söǰlerim, o-da söǰler. — gölge, sakal.

Én megyek, hát ő is megy; én szólok, hát ő is szól. — Árnyék, szakál.

44.

Ben ĕkĕndĕm, o čĕktĕ. — usruk.

Egyet nyomtam, hát kiugrott. — Fing.

45.

Ben söǰlerim sen bil, zembil ičindekini sen bil. — portukal.

Egyet mondok, találd ki; mi van a kosárban, találd ki. — Narancs.

46.

Benim bir ā'ǧĕm var, ā'ǧĕmĕn on iki dalĕ var, her dalĕnda, otuz japrak var, bir tarafĕ sijā, öbür tarafĕ bejaz. — jĕl.

Nekem egy fám van, a fámnak tizenkét ága van, mindegyik ágán harmincz levele van, az egyik oldala fekete, a másik oldala fehér. — Esztendő.

47.

Benim bir kuzum var, sabā oldukta otlar, akšam oldukta bojun ejer jatar. — ustura.

Egy bárányom van nekem, reggelenként legelész, estre kelve fejét hajtja, lefekszik. — Beretva.

48.

Beš paralĕk nišadĕr, dört köšeji kušadĕr. — mum.

Öt para áru szalmiák, négy (ház) szegletet felövez. — Gyertya.

49.

Bilmeže bildirmeže, ajak altĕndan kajdĕrmaža. — buz.

Találóska találtatócska, a lábon elcsusztatócska. — Jég.

50.

Bilmeže bildirmeže, dil üstünde kajdĕrmaža. — kajmak.

Találóska találtatócska, a nyelven elcsusztatócska. — Tejfel.

51.

Bilmeže bildirmeže, el üstünde kajdĕrmaža, — sabun.

Találóska találtatócska, a kézen elcsusztatócska. — Szappan.

52.

Bin bir lale (minare), dibi kenare, jüz bin čiček, bir lale. — aj jĕldĕz.

Ezer egy tulipánt (minare) feneke a széle, ezer egy virág, egy tulipánt. — Hold, csillag.

53.

Bin odalĕ bir sarajĕm var, hič bir jerinde delī jok, jine ičinde χĕrsĕz var. — güneš.

Ezer szobás palotám van, sehol semmi nyilása, mégis tolvaj van benne. — Nap.

54.

Bindim muzije, indim jazêja. — dana.

Ráültem a béke bontóra, az írásra szálltam. — Tinó.

55.

Bir ā'žda beš jemiš,
ikisi güneš görmüš,
üčü-de hič görmemiš. — beš namaz.

Egy fán öt gyümölcs, ketteje napot látott, hárma nem látott. — Öt imádság.

56.

Bir ažajêb kubbe gördüm,
fiske vursam fêrlanêr,
jarê altên jarê gömüš,
bir janê billurlanêr. — jumurta.

Csodálatos kúpot láttam, ha megfricskázom felpattan; fele arany fele ezüst, egyik fele üvegesedik. — Tojás.

57.

Bir ažajêb nesne gördüm,
dört ajaklê, žanê jok,
niže bin hančer saplanêr,
hančere figanê jok,
ačêlmêš lale zümbüller,
bülbüllerin zarê jok. — gergef.

Csodálatos dolgot láttam: négy a lába lelke nincs; hány ezer handsárt be szúrnak, a handsárra jaja nincs; kivirított tulipán ibolya, fülemülének sóhaja nincs. — Hímző asztal.

58.

Bir derin kuju, iči dolu gümbür suju, jejen ölür, kačan kurtulur. — barut.

Mély egy kút, teles tele gümbür vize; a ki eszi meghal, a ki elfut megmenekül. — Lőpor.

59.

Bir derviš gelirdi andan,
abdest alêrdê irinden kandan,
namaz kêlardê, bilmezdi
kible ne jandan. — Junus pejgamber.

Egy dervis jött volt meg onnan, genyedtséggel vérrel mosakodott (szertartásos mosakodás); imádkozott, nem tudta merről a kible. — Jónás próféta.

60.

Bir dolabêm var-dêr, iki dilim ekmek alêr. — ževiz.

Egy szekrényem van, két szelet kenyér benne. — Dió.

61.

Bir karīlen bir koža,
‚hr hr' eder her geže,
karē der-ki: a koža,
Istambul bužak bužak,
iči dolu bončužak. — čaršē.

Egy asszonnyal az ura, hr hrrez minden este; asszony úgy mond: ej apjok, Isztambul csupa szeglet, teles tele kövecskék. — Bazár.

62.

Bir karēš boju var,
sērdan soju var, kendi
etini kendi jer. — mum.

Egy arasz a termete, ökörből a fajzatja, a maga húsát maga eszi. — Gyertya.

63.

Bir karēš ja bir sere,
tin tin ojnar bir ažajēb
maskara, okšadēkča bašēnē,
vara gele hem bitirir išini,
sōra sokar hirkaja bašēne. — pamuk iji.

Egy arasznyi vagy kis araszny, tin tin játszadozó furcsa maskura; simogatva a fejét, lassan lassan végére jár dolgának, azután fejét egy felöltőbe dugja. — Orsó.

64.

Bir kušum var havaji,
altē-dēr aja'ē,
ortasē avret-pazarē,
arkasē bedesten,
öldüm bu sesten,
her gün dühün her gün hamam,
her gün gezer ejlenir,
haftada bir dinlenir. — pazar kajē'ē.

Madaram van levegői, hat a lába, a közepe asszony vásár, hátsó része régiségtár, oda vagyok eme hangtól; egyre lakzi egyre fürdő, egyre sétál mulatoz, egyszer pihen egy héten. — Vasárnapi csónak.

65.

Bir kušum var kāve rengi,
kāvelerde čalar čengi,
dur birazžēk jaz gelsin,
kušumun kejfi gelsin. — pire.

Madaram van kávé színű, kávéházban zenét játszik, várj egy kissé nyár legyen, madaram kedvre keljen. — Bolha.

66.

Bir kutum var, ičinde
iki türlü otum var. — jumurta.

Egy skatulyám van, kétféle füvem van benne. — Tojás.

67.

Bir küčüžük arabžėk,
bašėnda dir tablažėk. — čivi.

Egy kicsinyke arabka, a fején egy asztalka. — Szeg.

68.

Bir küčüžük fėčėžėk,
iči dolu turšužuk. — limon.

Egy kicsinyke hordócska, belül csupa eczetes befőttke. — Czitrom.

69.

Bir küčüžük hajatžėk,
iči dolu kajažėk. — ā'z.

Egy kicsinyke életke, belül tele sziklácska. — Száj.

70.

Bir küčüžük minene,
žümle alem donana. — ijne.

Egy kicsinyke piczinyke, egész világot díszít. — Tükör.

71.

Bir küčüžük zembil,
ben söjlerim sen bil. — mektub.

Kicsinyke kosár; én mondom, te találd ki. — Levél.

72.

Bir minežik mil tašė,
götüremez kėrk kiši. — ŭjku.

Egy piczinyke hegyeskő (? fenkő ?) negyven ember el nem bírja. — Álom.

73.

Bir nesne gördüm, žanė var kanė jok, südü helal, eti haram. — bal arėsė.

Láttam valamit: lelke van vére nincs, tejét ehedd, husa tilos. — Méh.

74.

Bir paša geldi dili jok,
iki kuzu jedi kemiji jok,
bir ata bindi žanė jok. — čožuk.

Egy pasa jött meg, nyelve nincs; két bárányt evett, csontja nincs; lóra ült, melyben élet nincs. — Gyermek.

75.

Bir sarėm var, sararėm sararėm tükenmez. — jol.

Turbán kötőm van, göngyölöm göngyölöm, vége nincs. — Út.

76.

Bir tabak meze, amma ne taze, jaš-tĕr kurumaz, tuzlu-dur čürümez. — am.

Egy tányér meze, jaj be friss; nedves, nem szárad; sós, nem rohad. — Vulva.

77.

Bir ufažĕk mezar, bütün dünjajĕ gezer. — ajak kabĕ.

Kicsinyke temető, az egész világot bejárja. — Lábbeli.

78.

Biri biri bir indi,
bir ā'ža dürendi,
Allah onu var etti,
bo'azĕnĕ dar etti. — asma kabā.

Egyik az egyik után, egy fára gyülemlett meg, Allah teremtette meg, torkát szűkre csinálta. — Futó tök.

79.

Biri iniš biri jokuš,
bunu bilmejen öküz. — köprü.

Egyik felút, másik leút, ökör a ki nem tudja. — Híd.

80.

Bize gel götüne kojalĕm. — ufak šilte.

Gyere hozzánk, hadd tegyünk a fenekedbe. — Kis párna.

81.

Bizim bir gelin var, gelenin gidenin elini öper. — kapu.

A mi kis menyasszonyunk, jövőnek menőnek kezet csókol. — Ajtó.

82.

Bostan borusu, su kurusu, göt jemiši. — asma kabā, buz, jumurta.

Kert tölcsére, víz száraza, segg gyümölcse. — Tök, jég, tojás.

83.

Burdan attĕm kĕlĕžĕ, mārĕptan čĕktĕ bir užu. — šimšek.

Emerről dobtam a kardot, nyugotról jött elő egyik vége. — Villám.

84.

Bütün ičeri, bašĕ dĕšarĕ. — čivi.

Egészen bent, a feje künt. — Szeg.

85.

Dam üstünde benli güverǯin. — diš.

Ház fedélen pettyes galamb. — Fog.

86.

Dam üstünde kadi gibi, gözleri var ǯadê gibi. — baǯa.

Ház fedélen mint egy bíró, szeme mint egy boszorkányé. — Kémény.

87.

Dam üstünde kalajlê tas. — aj.

Ház tetején czifra csésze. — Hold.

88.

Dam üstünde tepeli tavuk. — čivi.

Ház fedelén búbos tyúk. — Szeg.

89.

Dāda Dalaman, suda Sülejman, evde Osman, kapuda arslan. — tazê, balêk, köpek, süpürge.

A hegyen Dalaman, a vízben Szulejmán, a házban Oszmán, az ajtónál oroszlán. — Agár, hal, kutya, seprő.

90.

Dādan attêm ölmedi,
taštan attêm ölmedi,
bir kašêk sujun ičinde öldü. — kjād.

Hegyről dobtam, nem halt meg; kőről dobtam, nem halt meg; egy kanál vízben meg halt. — Papiros.

91.

Dādan gelir dā gibi,
kollarê budak gibi,
ejilir-ki su-iče,
ba'êrer ōlak gibi. — rüzgjar.

Hegyről jön akár a hegy, karjai akár az ág, meghajlik hogy vizet igyék, kiáltoz mint a bak-kecske. — Szél.

92.

Dādan gelir horhor,
ajā'nda zilli tor,
seker-söker ajā var,
jüz bin dajā var. — šimindifer.

A hegyről jön hor hor, a lábán van czimbalom, ugradozó lába van, százezer támasztéka van. — Vasut.

93.

Dādan gelir taštan gelir,
ejerlenmiš aslan gelir. — su.

Hegyről jön, kőről jön, egy megnyergelt oroszlán jön. — Víz.

94.

Dādan gelir taštaň gelir,
götü ačėk eništen gelir. — keči.

Hegyről jön, kőről jön, nyílt fenekű sógorod jön. — Kecske.

95.

Dādan gelir tatarino,
ben-de onu tutarino,
kulaklarė jėsa jėsa,
gözü benzer domadese. — taušan.

Hegyről jön a *tatarino*, én is őtet megfog*ino*, a fülei nosza rajta, szeme mint a paradicsom. — Nyul.

96.

Dādan gelir tėzėžik,
kujrū jok götü ačėk,
šindi gelir görürsünüz,
güle güle ölürsünüz. — keči.

Hegyről jön a nénécske, nincsen farka nyílt fenekű, mindjárt jön majd meglátjátok, nevetéstől meghalhattok. — Kecske.

97.

Dedim: dilber, dedi: lebbej,
dedim: ‚ps ps', dedi: ‚ts ts',
dedim: niže, dedi: gežė, — güveji gelin.

Szóltam: bájos, szólt: uram? szóltam: puszit, szólt: nem lehet: szóltam: mikor?, szólt: éjjel. — Vőlegény, menyasszony.

98.

Dejirmi tepe, dört janė küpe,
altėn a'ėršak, gömüš süpürge. — aj jėldėz, güneš, gök.

Kerek a teteje, a négy oldala függő, arany kerék, ezüst seprő. — Hold, csillag, nap, ég.

99.

Derin kuju, žumbul suju, ičen ölür ičmejen kalėr. — tüfek.

Mély kút, dsumbul vize, a ki issza meghal, a ki nem issza életben marad. — Puska.

100.

Dilim dilim nar, japtė zülüfkjar, bejendi hünkjar. — žami.

Szelet szelet gránát alma, csinálta Zülfikjar, megszerette az uralkodó. — Dsámi (török templom).

101.

Dĕšarĕse deri gibi,
iċerisi darĕ gibi. — inžir.

Kivülről olyan mint a bőr, belülről mint a dara. — Füge.

102.

Don iċinde dim-dik durur. — mum.

Bugyogóban mereven áll. — Gyertya.

103.

Dört lap bir küp, ejri hijar, mangoloz. — deve.

Négy talp, egy púp, görbe ugorka, *mangoloz.* — Teve.

104.

Dört tatar, bir kujuja taš atar. — inek memesi.

Négy tatár, követ dob egy kútba. — Tehén emlője.

105.

Efendinin kĕllĕsĕ, hanĕmĕn jumušā'na. — ċorab.

A gazdának szőröse, az asszonyság puhájába. — Harisnya.

106.

El kadar jüzü var,
kĕrk elli gözü var,
bir taklak kĕlana
bir ċift sözüm var. — süzgü.

Arcza akkora mint egy kéz, negyven ötven szeme van, egy bukfenczet hányóhoz nehány szóm van. — Szűrő.

107.

Elde Elekman, suda Sulejman, kavakta kollar, söjütte söjler. — elek, balĕk, jĕlan, bülbül.

A kézben Elekmán, a vízben Szulejmán, a nyárfán őrt áll, a fűzfán szól. — Szita, hal, kígyó, fülemüle.

108.

Elim attĕm japĕja,
ċĕktĕm demir kapuja. — at, ejer.

Kezem rátettem a házra, rá léptem a vas kapura. — Ló, nyereg.

109.

Elim elim ibrišim,
elimde var bir išim,
getir aršĕn ölċelim,
getir makas biċelim,

Kezem kezem sodrott selyem, kezemben van egy munkám, hozz egy rőföt mérjük meg, hozz egy ollót szabjuk meg, hét

jedi da'ẻ gečelim,
dẻvarlarda sečelim,
jedi da'ẻn üstüne,
sirče saraj jarašẻr,
sirče saraj üstüne,
hanẻm jengen jarašẻr,
hanẻm jengen janẻnda,
iki bülbül dolašẻr,
birin tutsam öldürsem,
elim kana bulašẻr,
elimi nerde jẻkasam,
akar suda jẻkasam. — *taχta biti.*

hegyen keljünk át, a falakon válogassunk, a hét hegy tetejére, üveg szeráj illik rá, üveg szeráj tetejére, néném aszszony illik oda, a néném asszony mellett két fülemüle őgyeleg, egyikét ha fogom megölöm, kezem vérrel tapad be, hol mossam meg a kezem, folyó vízben mosom tán. — Poloska.

110.

Elle beni belle beni,
iskelede bekle beni,
ben dudu-jum kumuru-jum,
al kojnuna sakla beni
(šeker ile besle beni). — *ā ž kavunu.*

Végy kezedbe jól jegyezz meg, kikötőbe várj meg engem, papagály meg galamb vagyok, kebledbe végy úgy őrízz meg (czukorral táplálgass engem). — Sárga dinnye.

111.

Emek versen, gülü gülšen, jürek ačan, χoš olur zefk-u sefasẻ.

Ha fáradozol, rózsája rózsakert, szív derítő, kedves lesz a boldogsága. — Kert.

112.

Et ičinde, hep ičinde. — *kulak.*

Hús benne, mind benne. — Fül.

113.

Etimi je, götümü je, götümden čẻkanẻ je. — *tavuk.*

Húsomat edd, fenekem edd, a fenekemből kijövőt edd. — Tyúk.

114.

Etten direji, rüzgjardan küreji. — *usruk.*

Húsból az árbocza, szélből a lapátja. — Fing.

115.

Evi janar türkü čā'rĕr, deli-mi dir bilmem ne, kalemsiz-de jazĕ jazar, kjatib-mi dir bilmem ne. — saljangoz.

A háza ég énekel, bolond vagy mi nem tudom, toll nélkül ír, író vagy mi nem tudom. — Rák.

116.

Fiti fiti ičinde, kĕrmĕzĕ kutu ičinde. — so'an.

Fiti fiti van benne, piros skatulya van benne. — Hagyma.

117.

Geže kalkar, gündüz sarkar. — kol demiri.

Éjjel felkel, nappal lecsüng. — Kar vas.

118.

Gider Lejla gelir Lejla, bir ajak üzerinde durur Lejla. — kapu.

Megy a Lejla, jön a Lejla, egy lábon áll a Lejla. — Ajtó.

119.

Girdi čĕktĕ girežek, girdi čĕktĕ girmeježek, ne girdi ne girežek? — hazreti Adem, šejtan, küfürbaz insanlar.

Bement kijött a bemenendő, bement kijött a be nem menendő, — — — (lásd alább a Jegyzeteket). — Ádám próféta, az ördög, a hitetlen emberek.

120.

Göbejim göbejine, mĕχĕm delijine. — dejirmen.

Köldököm a köldöködre, szegem a lyukadba. — Malom.

121.

Gökten beš elma düštü, üč jazda iki güzde. — namaz.

Öt alma esett az égből, három nyáron, kettő ősszel. — Imádság.

122.

Gökten düšer atĕšĕr, jere düšer japĕšĕr. — kar.

Égről esik, dobálódik; földre esik, oda ragad. — Hó.

123.

Gökten düštü apěště,
jere düštü japěště. — isim.

Égről esett leszállott, földre esett leragadt. — Név.

124.

Haněm žama dajandě, žam kěrěldě kana bojandě. — nar.

Asszonyság az üveghez támaszkodott, az üveg betört, vérrel festődött be. — Gránátalma.

125.

Hej baja'ě baja'ě
bülbül gülün daja'ě,
kušlar ičinde kuš gördüm,
bašěnda dir aja'ě. — gemi.

Ej köznapi köznapi, fülemüle a rózsa tanyája, madarak közt madárt láttam, fején van a lába. — Hajó.

126.

Hej baja'ě baja'ě, hangě kušu gördün ā'zě jokarě? — jarasa kušu.

Ej köznapi köznapi, mily madarat láttál hogy fent a szája? — Denevér.

127.

Hej gidi gidi ver,
šu gidiji tutu ver,
ne tatlěža eti var,
püsküllüže götü var. — balěk.

Ej kópé lódulj el, ezt a kópét fogd csak meg, mily édeses húsa van, bojtoskás segge van. — Hal.

128.

Hej meledi meledi, geže gelen kim idi? — ujku.

Ej *meledi meledi*, ki volt a ki az éjjel jött. — Álom.

129.

Hej melemez melemez,
ožak bašěna gelemez,
gelse belini alamaz. — mum.

Ej *melemez melemez*, kályafőhöz nem jöhet, ha jön derekán meg nem marad. — Gyertya.

130.

Hej miledi miledi,
orta kapu kilidi,
dōru söjle akšam gelen kim idi. — ujku.

Ej *miledi miledi*, a középső ajtó lakatja, igazat szólj, ki jött volt az éjtszaka. — Álom.

131.

Hej miledir miledir,
bejler attan indirir. — abdest hane.

Ej *miledir miledir*, bejeket (urakat) szállat le a lóról. — Árnyékszék.

132.

Hej ne idim ne idim,
adalarda bej idim,
buraja geldim ne oldum,
bašĕ bālĕ kul oldum. — süpürge.

Ej mi voltam mi voltam, szigeteken bej (úr) voltam; ide jöttem mi lettem, feje kötött szolga lettem. — Seprő.

133.

Hej ne idim ne idim,
samur kürklü bej idim,
felek beni šašĕrttĕ,
kĕzgĕn küle düšürdü. — kestane.

Ej mi voltam mi voltam, nyuszt bundás bej voltam; a s ors engem megzavart, izzó hamuba ejtett. — Gesztenye.

134.

Her geženin kurdu,
geldi kapuju vurdu,
efendi iceri girdi,
ušak kapuda durdu. — ferž.

Az éjjelek farkasa, jött az ajtót zörgette, az efendi belépett, szolga ajtónál maradt. — Vulva.

135.

Het dedim met dedim,
kapu ardĕna jat dedim. — süpürge.

Het mondtam *met* mondtam, az ajtó aljába feküdj mondtam. — Seprő.

136.

Iki dĕvar arasĕnda bir güzel ölmüš. — pire.

Két fal között egy szép halt meg. — Bolha.

137.

Iki jüzlü bir kiši,
dajim dönmek dir iši,
iki kimseleri var,
biri erkek biri diši. — dönme dolab.

Két arczú egy személy, egyre forog, ez a dolga; két embere van, az egyik férfi, a másik nő. — Forgó szekrény.

138.

Iki kardaš bir arada büjüdük,
ikimiz-de kĕz idik,
evimiz barkĕmĕz jandĕ,
dövülenler biz idik,
bizi suja attĕlar,
bizi suja ittiler,
kendimizi derjaja attĕk,
lajĕmĕz bu idi. — kāve.

Két egy testvér egy helyütt nőttünk nagyra, mind ketten lányok voltunk, házunk hajlékunk elégett, mégis minket vertek meg, vízbe dobtak bennünket, vízbe vertek bennünket, tengerbe dobtuk magunkat, ilyen volt a mi sorsunk. — Kávé.

139.

Ilim ilim ibrišim,
elimde dir her išim,
ibrišimi elledim (pulladĕm),
Edirneje jolladĕm,
Edirnenin kjatibleri,
belinde dir divitleri,
okur jazar jijitleri,
benim bir kĕzĕm var,
gitti geldi gömüš etti,
paha etmedik bir iš etti. — saljangoz.

Ilim ilim sodrott selyem, kezemben van minden munkám, a selymet kidolgoztam, Drinápolyba elküldtem, Drinápoly író deákjai, övükben a tintatartó, olvasó író legényei, nekem egy leányom van, ment jött ezüstöt csinált, értéktelen dolgot csinált. — Rák.

140.

Iri gözler, ufak gözler,
eli gizler, beni gözler. — kafes.

Nagy szemek, kicsiny szemek, mást rejt el, engem vigyáz. — Rostély-ablak.

141.

Iki čatal zĕb kĕčĕna. — don.

Két villa zupp a hátulyodba. — Bugyogó.

142.

Istambulda börek pišer,
kokusu memlekete düšer. — mektub.

Sztambulba fő a rétes, szaga oda hazáig ér el. — Levél.

143.

Jama jama üstüne, hič ijne girmemiš ičine. — lahana.

Folt a folton, tű sohasem ment belé. — Káposzta.

144.

Japan satar, alan kullanmaz, kullanan bilmez. — mezar tašė.

A készítő árulja, a vevő nem használja; a ki használja, nem tud róla. — Sírkő.

145.

Japėlmadėk dėvar üzerinde dömadėk čožuk oturur. — gönül.

Készítetlen falon meg nem szült gyermek űl. — Szív.

146.

Jarėsė kara jarėsė ek, ada bana söjlerim sana. — tavuk tersi.

Fele fekete fele fehér, igérd nekem, megmondom. — Tyúkganaj.

147.

Jassėdan sōra sürejim götüne. — sürme.

Naplemente után dörgöljek a fenekedbe. — Závár.

148.

Jaš soktum, kuru čėktė. — ekmek.

Nedvesen dugtam be, szárazon jött ki. — Kenyér.

149.

Jattėm jatamadėm, kalktėm kalkamadėm, bir karėš sürmejinže, rahat jatamadėm. — kapu sürgüsü.

Lefeküdtem nem nyugodhattam, felkeltem nem kelhettem fel, míg egy arasznyira nem dörgöltem, nyugton nem fekhettem. — Ajtó zárja.

150.

Jazė jazar softa dejil, ā'ža čėkar adam dejil. — sümüklü böžek.

Irást ír, de nem szofta (deák); fára megy fel, nem ember. — csiga.

151.

Jazėn dalda, kėšėn gölde. — turšu.

Nyáron ágon, télen tóban. — Eczetes befőtt.

152.

Jedi delikli tokmak, bunu bilmejen aχmak. — insan.

Hét lyuku verő fa, buta a ki nem tudja. — Ember.

153.

Jem jer, su ičer, séčar išemez. — böžek.

Ételt eszik, vizet iszik, szarik, nem vizell. — Bogár.

154.

Jer altẽnda babam bašẽ. — lahana.

Föld alatt az apám feje. — Káposzta.

155.

Jer altẽnda babam bẽjẽ. — prasa.

A föld alatt apám bajsza. — Póréhagyma.

156.

Jer altẽnda jālẽ kajẽš. — jẽlan.

A föld alatt zsíros szíj. — Kígyó.

157.

Jer altẽnda jelpaze,
babanẽn-ki endaze,
ananẽn-ki pek taze. — enginar.

A föld alatt legyező, az apádé egy rőfnyi, az anyádé nagyon friss. — Árticsóka.

158.

Jẽr altẽnda kazan kajnar. — karẽnža.

A föld alatt kazán forr. — Hangya.

159.

Jer altẽnda kẽrmẽzẽ minare. — havuž.

A föld alatt veres mináré. — Répa.

160.

Jer altẽnda paslanmaz,
at üstünde seslenmez. — altẽn.

A földben nem rozsdásodik, lóháton meg nem szólal. — Arany.

161.

Ješil kojdum kẽrmẽzẽ čẽktẽ, hej allahẽm neden dir bu? — kẽna.

Zölden tettem be, pirosan jött ki, jaj Istenem ugyan mi ez? — Kina festék.

162.

Jokarẽ baktẽm kara kara,
jere düštü pare pare,

Fel néztem egész fekete, földre esett dirib-darab, ke-

elime aldėm kan gibi,
ā'zėma aldėm bal gibi. — kara dut.

zembe vettem hát mint a vér, számba vettem hát mint a méz. — Eper.

163.

Jourdum var bir čanak,
jarėsė kara jarėsė ak. — göz.

Egy csupor savanyu tejem van, fele fekete fele fehér. — Szem.

164.

Jumrūm jėrtėna. — žeb.

Öklöm a hasítékodba. — Zseb.

165.

Kalkėn kalkėn kalkalėm,
kėlė kėla čatalėm,
χėrsėz sekiz biz dokuz,
kalkėn birin tutalėm. — pača.

Kelj fel kelj fel, keljünk fel, üssük a szőrt a szőrhöz, nyolcz tolvaj mi kilenczen, kelj fel egyet fogjunk meg. — Borju láb.

166.

Kalkėn kėzlar jatalėm,
kėlė kėla katalėm. — kirpik.

Rajta lányok feküdjünk, szőrt a szőrre illesszünk. — Szempilla.

167.

Kanadlarė kėrmėzė, ortasė kara, tepesi düdük, biz onu jedik. — žijer.

Veres a szárnya, fekete a közepe, a csucsa duda, ettünk belőle. — Lép.

168.

Kapu kapalė, baža kapalė, jine evde χėrsėz var. — güneš.

Az ajtó zárva, a kémény zárva, mégis tolvaj van a házban. — Nap.

169.

Kapunun önüne jourt döktüm,
sildim sildim čėkmadė. — güneš gölgesi.

Savanyu tejet öntöttem az ajtó elé, törültem törültem nem ment le. — Nap árnyéka.

170.

Kara kalėr jan jan jatėr,
kalkar öper jine jatėr. — mum makasė.

Fekete öszvér, oldalvást fekszik, felkel csókol, megint lefekszik. — Gyertyaolló (koppantó).

171.

Karada bir gemi, bašênda dir jelkenīle dümeni, ne dir o gemi, ne dir jelkeni, ne dir dümeni, bil bunlarê görejim seni. — insan, akil, fikir.

Szárazon van egy hajó, elül a vitorlája meg a kormánya, mi ez a hajó, mi a vitorlája, mi a kormánya, hadd lássam, találd ki. — Ember, ész, gondolat.

172.

Karasê var boz dejil,
kanadê var kuš dejil,
bojnuzu var koč dejil,
aja'ê var beš dejil,
durmaz čabalar. — bok böžeji.

Feketés de nem sötét, szárnya van de nem madár, szarva van de nem is kos, lába van nem üres, egyre igyekszik. — Ganajtúró (bogár).

173.

Karanlêk damda katêr tepišir. — pire.

Sötét fedelen öszvér rug da lódzik. — Bolha.

174.

Karanlêk jerde kadi oturur, sikini suja batêrêr. — mum fitili.

Sötét helyen bíró űl, vesszejét vízbe sülyeszti. — Gyertyabél.

175.

Karanlêkta kadi oturur, kalpa'ênê ejüp oturur. — horoz.

Sötét helyen bíró űl, kalpagját meghajtva űl. — Kakas.

176.

Karnêm karnêna, uzunum ičine. — küp.

Hasam a hasadra, hosszum beléd. — Köpülő.

177.

Karšêdan baktêm al,
janêna vardêm bal,
ā'zêma attêm dal. — kirez.

Szemközt néztem: piros, közelébe mentem: méz, számba vettem: ág. — Cseresznye.

178.

Karšêdan gelir χan gibi,
oturur sultan gibi,
serilir hasêr gibi,
sürülür esir gibi. — kar.

Túlfelől jön mint egy kán, leűl akár egy szultán, leterűl mint a szalma, vetődik mint a fogoly. — Hó.

179.

Karšédan gördüm bir hisar,
janéna vardém gülizar,
bütün jer bütün kusar. —
asker čadéré.

Oda át láttam egy várat, közelébe mentem: rózsás kert; az egészet eszi, az egészet kiadja. — Katona sátor.

180.

Karšédan gördüm, bir kubbei münevver, üstüne gjahi gjahi nur iner, eli gül desteli beš on fedaji, vura vura jéktélar o binaji. — pilaf, biber, kašék.

Oda át láttam egy kivilágított kúpot; néha néha fény száll rá, keze rózsacsokros, öt vagy tíz vitéz ütögetve pusztította el ez épületet. — Piláf, bors, kanál.

181.

Karšéja bir zambak diktim,
čektim čektim čékmadé,
jine zambak čékmadé;
karšédan birli geldi,
birli karéja karé kožaja,
jine zambak čékmadé;
karšédan ikili geldi,
ikili birlije, birli karéja,
karé kožaja,
jine zambak čekmadé;
karšédan üčlü.... — gönül.

Oda át egy liliomot ültettem, húztam húztam nem jött ki, a liliom csak nem jött ki; oda átról az egyes jött, egyes az asszonyhoz, asszony az urához, a liliom csak nem jött ki; oda átról a kettős jött, kettős az egyeshez, egyes az asszonyhoz, asszony az urához, a liliom csak nem jött ki; oda átról hármas jött .... — Szív.

182.

Kat kat dir amma
katmer dejil dir,
kérmézé amma
elma dejil dir,
jenilir amma
jemiš dejil dir. — so'an.

Rétekből áll, de még sem összetett; veres, de nem alma; eszik, de nem gyümölcs. — Hagyma.

183.

Kés késarina, baskéžélar basarina, bašé tomarina. — gülle.

Nyomd nyomogasd, nyomók szorítják, a feje gömbölyded. — Ágyugolyó.

184.

Këllë ā'zënë ačtë, čëplak ičine kačtë. — ajak, čorab.

Szőrös kinyitotta a száját, a mesztelen belé szaladt. — Láb, harisnya.

185.

Këŕmëzë ā'žën üstünde ak güveržin dizili. — diš.

Veres fára fehér galamb van oda sorakozva. — Fog.

186.

Këvrëm këvrëm ičinde, o-da ičinde .... — kulak.

Csavar csavar benne van .... az is benne van. — Fül.

187.

Kolum bir dejil-im sakat, iki gözüm var görmem fakat, her šeji-de dōru söjlerim. — teraze.

Karom egy, nem vagyok béna, szemem kettő, de nem látok, mindent nyiltan kimondok. — — Mérleg.

188.

Košarëm košar, dururum durur, ne ažajëb šej dir bu, adam jorulur. — gölge.

Futok: hát fut, megállok: hát megáll, vajmi csoda dolog ez, az ember belefárad. — Árnyék.

189.

Köprüden üč kiši gečijor, biri görerek ikisi görmejerek. — köprü, gebe kadën.

Három személy kél át a hidon; az egyike lát, ketteje nem lát. — Híd, terhes asszony.

190.

Kubbei billur,
üstüne binmiš bir nur,
beš on tane fedaji,
eše eše ešti o binaji. — pilaf.

Üveg kupola, egy fény szállott reája, öt vagy tíz vitéz, piszkálgatva felpiszkálta ez épületet. — Piláf.

191.

Kujrukluža kumbara, sëčradë ambara. — kašëk.

Farkas bomba, a hambárba ugrott. — Kanál.

192.

Kujumžular japamaz,
dökmežiler dökemez,

Aranyműves nem csinálhatja, rézöntő nem öntheti,

Halebi dir Halebi,
ičinde dir dolabč. — nar.

aleppói aleppói, belülről a szekrénye. — Gránátalma.

193.

Kuru girer jvš ččkar. — kova.

Szárazon megy be, nedvesen jön ki. — Vízedény.

194.

Küčüžük bir kuju, ičindi iki türlü suju. — jumurta.

Kicsinyke kút, kétféle víz van benne. — Tojás.

195.

Küčüžük tekneler, bir birini beklerler. — kiremid.

Kicsinyke teknők, egyik őrzi a másikát. — Cserép.

196.

Lodos pojroz karčščr, Tophane ile kčz-kulesi dövüšür, sepetčilerde gouga olur, ipčilerde barčščr. — čamaščr.

Északi meg déli szél vegyül össze, Tophane (ágyuház) és Kčz-kulesi (Leány vára) veszekesznek, a kosarasaknál harcz támad, a köteleseknél kibékülnek. — Fehér ruha.

197.

Masal masal matladč,
iki sččan atladč,
kurba'a kanatlandč,
gelin ččktč čarda'a,
mart usurdu barda'a,
bardak iki parča oldu,
gelinin jüzü kara oldu. — jaz, kčš.

Mese mese meskete, két egér egyet ugrott, varangy békamegszárnyasodott, menyasszony a sátorba ment, márczius az edénybe fingott, az edény ketté tört, a menyasszony arcza fekete lett. — Nyár, tél.

198.

Mavi atlas, ijne batmaz,
makas kesmez, terzi dikmez. — gök.

Kék atlasz, tű nem járja, olló nem vágja, szabó nem varrja. — Ég.

199.

Minareden düšer kčrčlmaz,
suja düšer kčrčlčr. — kjād.

A minárétól leesik, el nem törik; a vízbe esik, eltörik. — Papiros.

200.

Nar tanesi nur tanesi, dört kösenin bir tanesi. — kjabe.

Gránát darabja, fény darabja, négy szegletnek egy darabja. — Kába.

201.

Ne jerde dir ne gökte dir, her gün onun indinde dir. — isim.

Se a földön se az égen, mindennap a közelében. — Név.

202.

Ne kězarsěn ne bozarsěn, bunu sana sokažām. — ferěn.

Miért tüzelsz, miért dúlsz fúlsz, mindjárt ezt itt beléd dugom. — Kemencze.

203.

Niže bin enhar, ičinde kěrmězě su akar, insaněn hajatě, o sujun akmasěna bakar. — damar, kan.

Hány ezer folyó, piros víz folyik benne, az ember élete e víz folyását lesi. — Ér, vér.

204.

O dere lejlim, bu dere lejlim, kemiksiz lejlim, sümüksüz lejlim. — pervane.

Az a völgy *lejlim*, ez a völgy *lejlim*, csonttalan *lejlim*, takonytalan *lejlim*. — Éji lepke.

205.

O hangě elmas dir-ki jerden ot gibi biter. — jer elmasě.

Melyik az a gyémánt (elmas), mely fű módjára nő a földből? — Földi alma (jer elmasě).

206.

O janě taχta bu janě taχta, ičinde-ki kanlě softa. — pečak.

Amarról fa, emerről fa, a benne levő véres szofta. — Kés.

207.

O ne dir-ki bir karěštan artažěk, baše jenik, kějělarě kertežek, hem et dir hem sinir dir, hem deri, žümle alem lezzetine müšteri. — pača.

Mi az a mi egy arasznál több, feje leett, a széle meghasított, hús is, ideg is, meg egyúttal bőr is, jóizét az egész világ áhítja. — Borju láb.

208.

O ne dir-ki iki bašlě bir jělan, her bašěnda türlü-türlü nakšě var, bir birīle sarmašěrlar her zeman, bir dęfine mal bekčisi o jělan. — učkur.

Mi az a mi egy két fejű kígyó, mindegyik fején különböző hímzés van, egymással minduntalan ölelkeznek, rejtett kincsőrzője ez a kígyó. — Gatyamadzag.

209.

O ne dir-ki karněndan jer, sěrtěndan sěčar. — rende.

Mi az a mi a hasával eszik, a szirtjével szarik. — Reszelő.

210.

O ne dir-ki onun adě geme dir, halk ile iši aksě ažeb ne dir, anaděndan ūru dōmuš ūruža, čal-ki jere girsin, onun gibi jumruža. — fare.

Mi az a melynek *geme* (nagyobb egér) a neve, a népséggel vajon mi az ügye baja, tolvajnak szülte az anyja, tolvajnak, kopogj, hogy a földbe menjen, afféle ártalmaska(?). — Egér.

211.

O ne dir-ki su ičinde seslenir, dilberimin pusesine jaslaněr, dem čektikče janar tüter sinesi, üfledikče gark olur sefinesi, — nargile.

Mi az a mi a vízben hangot ad, bájosomnak a csókjára terül el, lélegzettel ég és füstöl kebele, hogy ha fúvod elmerül a hajója. — Nargile (vízi pipa).

212.

Oturdum önüne, soktum delijine. — anahtar.

Elibe ültem, a lyukába dugtam. — Kulcs.

213.

Öte děvar beri děvar, padišahěn küčük kězě, gělděr-gělděr jufka ačar. — fare.

Emerről fal amarról fal, a padisah kis leánya recseg ropogat tésztát nyújt. — Egér.

214.

Papa jakuflar, onu jer kušlar, dibinden su ičer, bašěndan jumurtlar. — ā'ž.

Papa jakufok, madarak eszik, a fenekével vizet iszik, a fejével tojik. — Fa.

215.

Sandĕmĕ ačtĕm, sarĕ ipejim sačĕldĕ. — jumurta.

Kinyítottam ládámat, sárga selymem kiszóródott. — Tojás.

216.

Sapĕndan tuttum, dibine kadar soktum. — čizme.

A nyelénél fogtam, a fenekéig dugtam. — Csizma.

217.

Sarĕ-dĕr safran gibi,
okunur kuran gibi,
ja bunu bilirsin,
ja bu geže ölürsün. — altĕn.

Sárga mint a sáfrány, olvassák mint a koránt; vagy kitalálod, vagy az éjjel meghalsz. — Arany.

218.

Sare-dĕr sarkar,
düserim deje korkar. — ajva.

Sárga lelóg, fél hogy leesik. — Birsalma.

219.

Sarĕ katĕr, saman jemez, solur jatĕr. — körük.

Sárga öszvér, szalmát nem eszik, lélegzik, lefekszik. — Fuvó.

220.

Sarĕ tavuk dalda jatĕr,
dal kĕrĕlĕr jerde jatĕr. — ajva.

Sárga tyuk fekszik az ágon; ág eltörik, földön fekszik. — Birsalma.

221.

Sejirttim čĕktĕm tepeje,
ajā'm battĕ küpeje. — čizme.

Neki ugrattam, a tetőre mentem, lábam a köpübe sülyedt. — Csizma.

222.

Sekiz girer dokuz čĕkar. — havan.

Nyolcz megy be, kilencz jön ki. — Mozsár.

223.

Sekiz zejtin a'aže, sĕkĕldĕkča sĕk biter, Veli efendi tarlasĕnda ot biter. — sakal.

Nyolcz olajfa, szorongatva sűrűn nő, Veli efendi (úr) tarlóján fű nő. — Szakál.

224.

Selam alejk ej kiši,
ne erkek dir ne diši,
mešérlan saraj iši. — kadén āsé.

Isten veled oh ember, se férfi se nő, Egyptom meg szeráj dolga. — Hárem őr.

225.

Selam söjlejin güllüje,
ortasé badem dillije,
hazérlasén jéré'é,
getirejém séré'é. — kilid.

Köszöntetem a rózsást, a közepén mandula nyelvűt, készítse elő a hasítékot, viszem neki az ágast. — Lakat.

226.

Sende-de var, bende-de var, onda-da var. — ad.

Neked is van, nekem is van, neki is van. — Név.

227.

Séra séra söjütler,
bir birini öjütler. — diš.

Egy sorjába fűzfák, egymást rágják. — Fog.

228.

Soktum kustu, čektim küstü. — žezve.

Bele dugtam: okádott, kihuztam: haragudott. — Kávéfőző.

229.

Subhan Allah sülbü taš,
iči kovuk diši taš,
dolana dolana zéb čéktė,
seni bu delije kim dikti? — minare.

Allah dicsértessék erős kő, belül üres kívűl kő, tekeregve hop kijutott, téged e lyukba ki dugott? — Mináre.

230.

Suja düšer éslanmaz. — güneš.

Vizbe esik, meg nem ázik. — Nap.

231.

Šefk verir šimšek šakér,
kéléž péčak kesmedīn,
bir vurušta iki bičer. — elmas.

Világot ad, villám lövel; a mit kard kés el nem vághat, egy csapásra ketté metszi. — Gyémánt.

232.

Šöjle gelir hĕzĕ jok,
burnu kara gözü jok. — vapor.

Így megyen, nincs ereje, fekete orra, szeme nincs. — Gőzhajó.

233.

Šöjle gider hĕz ile,
jedi bin jĕldĕz ile. — tüfek.

Így megyen nagy erővel, hétezer csillaggal. — Puska.

234.

Šu kale beden beden, ješil vurdum kĕzĕl cĕktĕ, bilmem-ki neden neden. — kĕna.

Ez a vár csupa test, zölden tettem veresen jött, nem tudom vajon miért. — Kina festék.

235.

Šu karšĕda bir kiši,
ne erkek dir ne diši,
attĕ taš vurdu kušu,
ne attĕ taš taš idi,
ne vurdū kuš kuš idi. — sabun, balĕk, kadĕn āsĕ.

Szemközt itten egy személy, se nem férfi se nem nő; követ dobott madarat talált, nem is volt kő a mit dobott, nem is madár a mit talált. — Szappan, hal, háremőr.

236.

Šu karšĕda bir taj oturijor,
biri kalkup bir oturijor. — teraze.

Szemközt itt egy csikó űl, az egyik felkél a másik letűl. — Mérő serpenyő.

237.

Šu karšĕda bir taj oturijor,
kujrūnu jolup oturijor. — öreke.

Szemközt itt egy csikó űl, farkát szakítja úgy űl. — Pamuk tépő.

238.

Čaršĕda olmaz, mendile konmaz, ondan tatlĕ bir šej olmaz. — ujku.

A vásáron nem lelhető, kendőbe nem tehető, édesebb nála nem található. — Álom.

239.

Čaršĕdan aldĕm bir tane,
eve geldim bin tane. — nar.

A vásáron vettem: egy darab, haza jöttem: ezer darab. — Gránátalma.

240.

Čaršêdan aldêm sim-sijah, eve geldim kêp-kêrmêzê. — kömür.

A vásáron vettem: szén fekete, haza jöttem: tulipiros. — Szén.

241.

Čat čatan ā'žê,
pat patan ā'žê,
kêrmêzê lale,
kêlaptan ā'žê. — gergef.

Kötve kötött fája, pat pattanó fája, veres tulipán, selyem fonalból a fája. — Hímző-asztal.

242.

Čatal bažak zêp götüne. — pantalon.

Villa czomb (lábszár) zupp a fenekébe. — Nadrág.

243.

Čin čin činar japra'ê,
hazreti Ali topra'ê,
ja bunu bilirsin,
ja bu gežе ölürsün. — müsafir.

Platánfa levele, szentséges Ali földje; vagy ezt kitalálod, vagy az éjjel meghalsz. — Vendég.

244.

Činčinni hamam,
kubbesi tamam,
bir gelin aldêm,
babasê imam. — sahat.

Csengetyűs fürdő, kupolája teljes, egy mennyasszonyt vettem, az apja imám. — Óra.

245.

Čit burda, čit kupu arasênda. — süpürge.

Csit itt, csit a kapu megett. — Seprő.

246.

Čit demeden čalêja düštü. — güneš.

Mielőtt csitet mondott volna, a csalitba esett. — Nap.

247.

Čit öte čit beri,
čit altêndan süt verir. — kovan arasê.

Csit erről *csit* túlról, *csit* alól tejet ad. — Méhkas köze.

248.

Čĕk-čĕklĕ hamam,
kurnasĕ tamam,
bir kĕzžā'z aldĕm,
kožasĕ imam. — sahat.

*Csik csik*es fürdő, a kádja teljes, egy lányocskát vettem, a férje imám. — Óra.

249.

Čĕtĕrdamadan čalĕja girer. — güneš.

Reccsenés nélkül csalitba lép. — Nap.

250.

Čok jükseje čĕkar, birdenžeje jere jatar, alem üstünü čijner. — taχta.

Jó magasra megy fel, egyszerre csak a földre fekszik, a világ felső részét rágja. — Deszka.

251.

Čum-čukurda-mĕ-sĕn,
ak jumurta-mĕ-sĕn,
eller sejre gitti,
sen daha burda-mĕ-sĕn. — kar.

Gödörben vagy-é, fehér tojás vagy-é? mások sétára mentek, te még itt vagy? — Hó.

252.

Tak tak taktan,
čĕk gel küpten,
arabažĕ Māmud,
tekneži Bekir,
seleje sen gir sepete ben,
anasĕnĕ sen al kĕzĕne ben. — ževiz, fĕndĕk, badem.

*Tak tak tak*ból, jöjj elé az edényből, Mahmud kocsis, Bekir teknős, nagy kosárba te menj, kicsibe én, az anyját te vedd el, a lányát én. — Dió, mogyoró, mandola.

253.

Taka tak tak,
lime lim lim,
lime lu ha,
jine tak tak. — hallač.

*Tak*ra *tak tak, lim*re *lim lim, limre lu ha,* megint *tak tak.* — Takács.

254.

Tap ne dir tapĕš ne dir,
gülistandan güneš ne dir,
ne jerde dir ne gökte dir,
žümle alem ičinde dir. — ajne.

Mi a *tap*, mi a *tapis*, rózsakertben mi a nap, sem a földön sem az égen, az egész vilag benne van. — Tükör.

255.

Tarlada biter, makine büker,
sabā sabā jüzünü öper. —
havlu.

A tarlón nő, gép fonja, kora reggel arczod csókolja. — Törülköző.

256.

Tavan üstünde takĕr-tukur,
zann ederim halĕ dokur. — fare.

A padláson zireg-zörög, azt hiszem hogy szőnyeget sző. — Egér.

257.

Taχta-boša bir kuš geldi,
hak dedi, huk dedi,
dünjada üč šej jok dedi: —
ölüme čare, denize kapak, balĕ'a
lisan.

Az erkélyhez egy madár jött, hak-ot mondott, huk-ot mondott, a világon három dolog nem létezik, úgy mondott. — Halál ellen orvosság, a tengerre fedél, a halnak nyelv.

258.

Teptim a'ĕr, iči čukur. —
čizme.

Rúgtam: nehéz, a belseje gödör. — Csizma.

259.

Teptim tekerlendi,
öptüm šekerlendi,
ballan badem,
bir güzel adem. — kavun.

Felrúgtam görgött, megcsókoltam czukrosodott, mézes mandola, szép egy ember. — Sárgadinnye.

260.

Tepesi aša'ĕ sarkar,
düšerim deje korkar,
dudu gibi adĕ var,
šeker gibi dadĕ var. — dut.

A teteje lefelé lógg, attól fél hogy majd leesik; neve mint a bagolyé (dudu), íze mint a czukoré. — Eper.

261.

Tĕpĕš-tĕpĕš jürürsün,
samur kürkü sürürsün,
sen bir aslĕl zade-sin,
ničün jajan jürürsün. — fare.

Csiszegve-csoszogva lépegetsz, nyusztos bundát dörzsölgetsz, nemes ivadéka vagy, mért hogy gyalog lépegetsz. — Egér.

262.

Toprak tenžere, etten kapak. — havruz.

Földből edény, husból a fedele. — Éjjeli edény.

263.

Topraktan dir japêsê, son mahkemenin kapusu, onda niže adam var, bilinemez sajêsê. — mezar.

Földből van az épület, az utólsó itéletnek kapuja, mennyi ember vagyon ottan, szerét számát nem tudni. — Temető.

264.

Ufažêk kušlar, Bâdadda išler, kendisi japar, ele ba'êšlar. — bal arêsê.

Kicsinyke madarak, Bagdádban dolgoznak, maga elkészíti, másnak oda ajándékozza. — Méh.

265.

Ufažêk sandêžêk, iči dolu bončužuk. — nar.

Kicsinyke ládácska, belől tele kövecske. — Gránátalma.

266.

Uzaktan baktêm alamet, janêna vardêm kijamet, jaš soktum kuru čêktê, salli ala Mohammed. — fêrênlan ekmek.

Messziről néztem: jel, közelébe mentem: utolsó itélet, nedvesen dugtam be, szárazon jött ki, üdvöt reá Mohammed. — Kemencze, kenyér.

267.

Uzaktan baktêm, kara bulut gibi, janêna gittim, demir kilid gibi. — mezar.

Messziről néztem, mint a fekete felleg; közelébe mentem, mint a vas lakat. — Temető.

268.

Uzun-dur boju, kertik dir bašê, alêr altêna bejaz kumašê, tükürdükče akar jašê, vardêkča geldikče bitirir iši. — kalem, kjâd, mürekkeb, mektub.

Hosszu a termete, bevágott a feje, fehér szövetet vesz maga alá, köpködve foly el a nedve, menve haladva elvégzi a dolgát. — Toll, papir, tenta, levél.

269.

Uzun soju, gümbür suju. — tüfek.

Hosszu fajzat, sok a vize. — Puska.

270.

Üč ajaklě žaně jok, dört ajaklě kaně jok, karněna bir hančer vursan, zerreže efganě jok. — saž-ajak, gergef.

Háromlábú, lelke nincs, négy a lába, vére nincs, handsárt döfhetsz a hasába, egy parányi jajja sincs. — Vasláb, hímzőasztal.

271.

Üč biraderler, kevakib zadeler, biri berru havaje biri abu sefaje, biri jüz sürer hakipaje. — žemre.

Három testvér, csillag fiak, az egyik égi birodalombeli, a másik üdvös vízbeli, a harmadik láb porához keni arczát. — Dsemre (meleg időszak).

272.

Üč gemi jolladěm měsěr hurmasěna, altěn direk diktim burmasěna, nine var getir, vermezse jalvar getir, koklanmaměš gül jarělmaměš nar getir. — gelin.

Három hajóst küldtem Egyiptom datolyájáért, arany árboczot dugtam a csavarjába, néne menj és hozd, ha nem adja kérjed hozd, szagolatlan rózsát, fel nem hasított gránátalmát hozz. — Menyasszony.

273.

Üč jüz altměš altě lejlek, kěrk sekiz jüvasě, oniki jumurtasě, iki čěkar jaurusu. — iki bajram.

Háromszázhatvanhat gólya, negyven nyolcz a fészke, tizenkettő a tojása, kettő a magzatja. — Két ünnep.

274.

Üč kardaš bir takke gejer. — masa.

Három testvér egy takkét (?) visel. — Asztal.

275.

Varděm baktěm jatměšlar, balděrě balděra katměšlar, gözleri burunlarě fěšlar. — manda.

Mentem néztem aludtak, czombot czombra hajtottak, szemük orruk fuvogot. — Bivaly.

276.

Zille zille zal olur,
zille dudak bal olur,
zillenin janêna varma,
iki elin kan olur. — kara dut.

Zille zille zal-lá lesz, *zille* ajak mézzé lesz, *zille* közelébe ne menj, a két kezed véres lesz. — Eper.

277.

žanê jok-tur, nefesi var, geže gündüz küllükte jatar. — körük.

Lelke nincsen, lélegzik; éjjel nappal a hamuban fekszik. — Fuvó.

278.

žansêz do'ar žanlanêr,
kendi etini jer tavlanêr. — živ-živ.

Élettelen jön a világra, megelevenedik; a maga husát eszi, megkövéredik. — Fiatal csibe.

NÉPDALOK.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

I.

Máni-dalok.

1.

A benim bašê šallêm,
dālarê dolašalêm;
dünjada havušmadêk,
aχrette bulušalêm.

Óh te én sálos fejűm,
járjuk be a hegyeket;
e világon nem kerűltünk össze,
más világon találkozzunk össze.

2.

A benim buz čičejim,
nasêl senden gečejim?
aχd ettim jemin ettim,
joluna öležejim.

Óh te én jégvirágom,
hogyan mondjak le rólad?
megfogadtam megesküdtem,
te éretted halok meg.

3.

A benim esmer jarêm,
kendinden josma jarêm;
žahil-im, aklêm ermez,
sen bana küsme jarêm.

Óh én barna szeretőm,
magától bájos szeretőm;
ifju vagyok, eszem nem fog,
ne haragudj szeretőm.

4.

A benim hindi gözlüm,
tepeden indi göjnüm;
dejme güle konmaz-ken,
dikene kondu göjnüm.

Óh te én pulyka szeműm,
dombról szállott le szívem;
bármely rózsára nem szállva,
tövisre szállott szívem.

5.

A merdim merdim merdim,
kim bilir benim derdim?
a'aǯlar kalem olsa,
kimse jazamaz derdim.

Óh *merdim merdim merdim,*
ki tudja az én bajom?
ha a fák tollak volnának,
nem irhatnák le bajom.

6.

Ada jolu toz oldu,
jar gitti gelmez oldu;
ja ɣaber ja kendin gel,
jürek dajanmaz oldu.

Sziget útja poros lett,
kedvesem ment, nem jött meg;
vagy hírt adj vagy magad jöjj,
szívem el nem viseli.

7.

Adam aman sijahi,
čabuk bojar bejazė;
nerde olsa bir sijā
čabuk bojar bejazė.

Óh ember feketéje,
hamar festi a fehért;
a hol egy fekete van,
legott festi a fehért.

8.

Aj do'ar ajazlanėr,
gün do'ar bejazlanėr;
gelin olaǯak kėzlar,
hem gider hem nazlanėr.

Felkél a hold hűvösödik,
felkél a nap, fehéredik;
menyasszonynak való lányok,
mennek meg huzakodnak.

9.

Aj do'ar Anistandan,
gün do'ar Gülistandan;
benim ǯanėm karpuz ister,
jetmiš iki bostandan.

Felkél a hold *Ánisztánból,*
felkél a nap *Gülisztánból;*
lelkem görög-dinnyét akar,
hetvenkét zöldséges kertből.

10.

Aj do'ar ašmak ister,
bal dudak jašmak ister; *
šu benim deli göjnüm
jare kavušmak ister.

Kel a hold, átkelni akar,
méz ajak fátyolt akar;
ez az én bolond szívem
lánnyal találkozni akar.

* Változata: ‚*sevdijim jašmak ister*'; szeretőm fátyolt akar.

11.

Aj do'ar bedir Allah,
her šeje kadir Allah;
beni jare kavuštur,
ja beni kajêr Allah.

Kel a hold, hold tölte, Allah,
mindenben hatalmas Allah;
vagy juttass a szeretőmhöz,
vagy viseld gondom Allah.

12.

Aj olajêm olajêm,
bojnuna dolanajêm;
senin gibi güzeli
alajêm-da kačajêm.

Holddá legyek, az legyek,
nyakad köré fonódjam;
magad féle szépecskét
fogjak és fussak vele.

13.

Aja bak jêldêza bak,
damda duran kêza bak;
aj benim jêldêz benim,
*damda duran kêz benim.**

Holdra nézz, csillagra nézz,
padon levő lányra nézz;
hold enyém, csillag enyém,
padon levő lány enyém.

14.

Aja'ênda jemeni,
zalim öldürdün beni;
eski jarêm dujarsa,
ne seni kor ne beni.

A lábán a lábbeli,
kegyetlen, megöltél engem;
régi rózsám ha megtudja,
nem hagy téged se engem.

15.

Ajdinin ovasênda,
mum janar sofasênda;
benim bir efendim var,
göjnümün ortasênda.

*Ajdin*nak síkságában,
gyertya ég előtermében;
nekem egy efendim van,
a szívem közepében.

---

* A két utolsó sor változata:

‚žilvesine dojulmaz,
ejlediji naza bak';

bájával be nem telhetni,
nézd el hogy hamiskodik.

16.

Ajne attêm čajêra,
šefki vurmuš bajêra;
gelin dostlar sejr edin,
išim döndü hajêra.

Tükröt dobtam a rétre,
fénye hegyoldalra sütött;
jertek barátim nézzétek,
a dolgom üdvre fordult.

17.

Ajne attêm čimene,
čimenin čičejine;
ipek olup sarêlsam
jarêmên perčemine.

Tükröt dobtam a fűre,
a fűnek virágjára;
mint selyem ráfonódnám
a szeretőm üstökére.

18.

Ajne attêm tarlaja,
tarla jüzün parlaja;
ne zeman girežejiz
ikimiz bir odaja?

Tükröt dobtam tarlóra,
tisztítsd arczod ragyogjon;
mikor fogunk bemenni
mindketten egy szobába?

19.

Ajva dibi otlu olur,
ergen kojnu tatlê olur;
sakalljeja varanên
jüreži dertli olur.

Birsalma töve füves,
nőtlen ölelése édes;
szakállashoz férjhez menő
szívecskéje fájdalmas.

20.

Ajva limon zerdali,
dalda biter šeftali;
nar tatlê, limon ekši,
inžire ne demeli?

Birsalma, czitrom, baraczk,
a baraczk az ágon nő;
gránát édes, czitrom savanyú,
mit mondjunk a fügéhez?

21.

Ak üzümün asmasê,
četin olur kesmesi;
ne müšgül-müš bilmedim
gizli gönül čekmesi.

Fehér szőlő lugosa,
bajos az elvágása;
nem tudtam, hogy oly bajos
titkos szív viselése.

22.

Akšam oldu ikindi,
mum šamdana dikildi;
ellerin jarê geldi,
benim bojnum büküldü.

Este lett már, est idő,
gyertyát szúrtak tartóba;
mások szeretője megjött,
az én derekam görbült.

23.

Akšam oldu nejlejim,
derdim kime söjlejim?
gözüm dikeni akšam,
seni jarsêz nejlejim?

Este lett, mit csináljak,
bajom kinek mondjam el?
est, te szemem tövise,
lány nélkül mit tegyek veled?

24.

Akšamên ārêsên gör,
ač bārêm jarasên gör;
benden suna fajde jok,
var bašên čaresin gör.

Az este szürkültét nézd,
nyisd meg bensőm, sebét nézd;
semmi hasznod belőlem,
menj, láss a bajod után.

25.

Akšamên vaktê gečti,
bir güzel baktê gečti;
sačênê kemend etti,
bojnuma attê gečti.

Est ideje elhaladt,
lányka nézett, elhaladt;
hajából hurkot csinált,
nyakamba dobta, elhaladt.

26.

Al jelejin sökülsün,
düjmeleri dökülsün;
beni jardan ajêran,
ā'zê dili tutulsun.

Fehér mellényed bomoljék fel,
a gombjai hulljanak ki;
a ki rózsámtól elválaszt,
szája nyelve némuljon el.

27.

Al jelek pembe düjme,
jine-mi geldin göjnüme;
jar aklêma geldikče,
kan damlar jürejime.

Piros mellény, rózsa gomb,
megint szívembe jöttél;
ha rózsám eszembe jut,
vér cseppen a szívemre.

28.

Alčak kirezin dalě,
altěnda ješil halě;
beni jare kavuštur,
ja Muhammed ja Ali.

Alacsony cseresznye ág,
alatta egy zöld szőnyeg;
juttass el a szeretőmhöz,
vagy Mohammed vagy Ali.

29.

Altě fěrěn üstü fěrěn,
al bürümǯüje bürün;
senin ašikin čok-tur,
bir tanesine görün.

Alúl kályha, felűl kályha,
bundádba végy, takarj be;
sok a te szerelmesed,
egyikének mutatkozz.

30.

Altun tabak olajděm,
jar önüne konajděm;
jarěm esbab bičinmiš,
terzisi ben olajděm.

Ha arany tál lehetnék,
rózsám elé tevődném;
a rózsám ruhát szabna,
szabója én lehetnék.

31.

Altun tabak on elma,
bešin al bešin alma;
Azrail kapuja geldi,
ǯaněm al ešim alma.

Arany tányér tíz alma,
ötöt végy, ötöt ne végy;
Azrail az ajtóhoz jött,
lelkem vedd, párom ne vedd.

32.

Altun tabakta višne,
gel kuzum aška düšme;
bu aškěn sonu jok-tur,
nafile dile düšme.

Arany tányérban a meggy,
jöjj, ne ess szerelembe;
e szerelemnek nincs vége,
hijába nyelvre ne juss.

33.

Altěn tasta jourd-um,
gam ičinde bo'uldum;
ana belin bükülsün,
derd ičün-mü do'urdun?

Arany csészében aludt tej,
bánatba bele fúltam;
anyám, törjék derekad,
bánatra szültél engem?

34.

Altĕn tasta üzüm var,
jürejimde sĕzĕm var;
Istambul Allaha emanet
ičinde bir kuzum var.

Arany csészén szőlő van,
a szívemben bánat van;
Sztambul, Istennek ajánllak,
benne egy bárányom van.

35.

Aman aman Bādadlĕ,
žilvesi baldan tatlĕ;
bana derler jardan geč,
jana'ĕ baldan tatlĕ.

Ugyan ugyan Bagdádi,
bája édesb a méznél;
mondják: babám elhagyjam,
arcza édesb a méznél.

36.

Arab kĕzĕ pijade,
ömrün olsun zijade;
sakallĕnĕn žümbüšü
deli-kanlĕdan zijade.

Arab lánya gyalogos,
élted nyuljék hosszúra;
szakállas mulatozása
többet ér az ifjuénál.

37.

Armud dalda sallanĕr,
jere düšer ballanĕr;
bir ölan vezir olsa,
jine kĕza jalvarĕr.

Körte inog az ágon,
földre esik, mézesedik;
még ha vezir is egy ifju,
csak könyörög a lányhoz.

38.

Arpa ektim bičerim,
jolum bu-dur gečerim;
o jar benim olursa,
ben dünjadan gečerim.

Árpát vetettem aratom,
ez az útam, elhaladom;
ha az a lány az enyém lesz,
a világról lemondok.

39.

Arpa kojmuš ambara,
arpa dejil zampara;
Istambulun kĕzlarĕ
šindi olmuš maskara.

Árpát tett a hambárba,
nem árpa, hanem lator;
a sztambuli leányok
most lettek maskurákká.

40.

Arpalar evlek evlek,
dadandĕ kara lejlek;
kĕšĕ burda kĕšladĕk,
jazĕn ajĕrdĕ felek.

Az árpa táblákban van,
fekete gólya szokott rá;
télen itten teleltünk,
nyáron sors elválasztott.

41.

Aslĕm Tekir-dālĕ-dĕr,
bašĕm jara bālĕ-dĕr;
čözme rakib čevremi,
jar elīle bālĕ-dĕr.

Rodostói vagyok én,
fejemen seb, kötve van;
vetélytárs, ne oldd fel kendőm,
rózsám kezével van kötve.

42.

Asmada üzüm sana,
kem-mi dir sözüm sana?
sabā jĕldĕzĕ gibi,
dikmišim gözüm sana.

Lugosban neked a szőlő,
az én szavam neked rossz-é?
mint a reggeli csillag,
függesztettem szemem rád.

43.

Asmada üzüme bak,
betime-benzime bak;
herne kadar sevmezsen,
gülerek jüzüme bak.

Nézz lugosba a szőlőre,
nézz az arczom színére;
hogyha már nem is szeretsz,
nevetve nézz arczomra.

44.

Atĕn onu jemiše,
tĕrna'ĕ dejdi taša;
Güllü kĕzĕn šalvarĕ,
beš jüz elli guruša.

Dobjátok a gyümölcsre,
a körme a kőhöz ért;
Güllü lány bugyogója,
ötszázötven garasos.

45.

Avostosda suja girsem,
balta kesmez buz olur;
altmĕšĕnda bir jar sevsem,
on bešinde kĕz olur.

Augusztusba vízbe szállok,
jéggé lesz, balta se vágja;
hatvanévest ha szeretek,
tizenöt éves lánynyá lesz.

46.

Ba'a girdim kaměša,
su ne japsẻn janměša;
Mevlam sabẻrlar versin,
jarẻndan ajrẻlměša.

Kertbe mentem nádasba,
mit ér a víz égettnek;
teremtőm türelmet adjon,
babájától elváltnak.

47.

Ba'a gittim nar ičün,
gül kopardẻm jar ičün;
analar kẻz do'urmuš,
deli-kanlẻlar ičün.

Kertbe mentem gránátért,
rózsát téptem babámnak;
anyák lányokat szűlnek,
fiatal legényeknek.

48.

Bālar baχčesiz adam,
baχče mejvesiz adam;
kalajsẻz kaba benzer,
dünjada jarsẻz adam.

Ember, kinek kertje nincs,
kert, melynek gyümölcse nincs;
olyan mint czinezetlen edény,
a kinek babája nincs.

49.

Bādad Bādad ičinde,
gülü bardak ičinde;
ben jarẻmẻ severim,
karjolanẻn ičinde.

Bagdád bent van Bagdádban,
rózsa bent a pohárban;
a rózsámat szeretem,
bent a nyoszolyájában.

50.

Bādad Bādada bakar,
ara jerden čaj akar;
etme bu žefajẻ jar,
jine jüz jüze bakar.

Bagdád ránéz Bagdádra,
a közepén víz folyik;
ne tedd lány e kínozást,
úgy is arcz az arczra néz.

51.

Bādada giden olsa,
arzu-hal veren olsa,
Bādad seni jakarẻm,
jare bir hal olursa.

Ha akad Bagdádba menő,
folyamodványt átadó,
Bagdád téged felgyujtlak,
ha rózsámnak baja lesz.

52.

Bādada paša geldi,
halka temaša geldi;
bir elim jar kojnunda,
bir elim boša geldi.

Bagdádba jött a pasa,
a népet megnézni jött;
egy kezem lány kebelén,
másik kezem üresbe jött.

53.

Bayčede kuru čiček,
üstüne konar böžek;
gittim jarêma sordum,
beni sever-mi gerček?

A kertben száraz virág,
reá szállott a bogár;
mentem, rózsám kérdeztem,
szeret-e engem igazán?

54.

Bayčede sarê halê,
üstünde hurma dalê;
ja rabb müradêmê ver,
ja Muhammed ja Ali.

A kertben sárga szőnyeg,
rajta datolya ága;
Óh Isten add czélomat,
vagy Mohammed vagy Ali.

55.

Bayčeje kuzu girdi,
araja muzi girdi;
anasênê ararken,
kojnuma kêzê girdi.

Bárány ment be a kertbe,
béke bontó jött közbe;
míg az anyját kerestem,
lánya jött az ölembe.

56.

Bayčelerde ašlama,
ašlamajê tašlama;
el memeje varmadan,
ālama'a bašlama.

A kertekben oltovány,
oltoványt kővel ne dobd;
mielőtt kéz mellhez nem ért,
ne kezdj el a síráshoz.

57.

Bayčelerde bal kabak,
ačêlmêš tabak tabak;
ište ben gidijorum,
inanmazsan gel-de bak.

A kertekben mézes tök,
kinyillott tányérnyira;
ime én már elmegyek,
ha nem hiszed, jöjj és nézd.

58.

Baχčelerde bal kabak,
elimde altun tabak;
šu beni sevmez iken,
aldê'ê metaja bak.

A kertekben mézes tök,
a kezemben arany tál;
ez engem nem is szeret,
nézd el mégis, mit művel.

59.

Baχčelerde bülbüller,
ačêlmêš taze güller;
elden ne gelir buna,
sevišmiš-tir gönüller.

A kertekben fülmülék,
kinyillott friss rózsák;
mást mit tehetni evvel,
szeretkeztek a szívek.

60.

Baχčelerde enginar,
enginarên dengi var;
ben jarêmê tanêrêm,
sakalênda beni var.

A kertben árticsóka,
árticsókának párja;
én a rózsám ismerem,
szakálán anya-jegy van.

61.

Baχčelerde erik var,
šalvarênda delik var;
bu geže sen nerdejdin,
*gerdanênda emik var.**

A kertekben szilva van,
bugyogójában lyuk van;
hol voltál az éjszaka,
a nyakadon szopás-folt.

62.

Baχčelerde filim var,
ne tatlêža dilim var;
ačtêm gözüm seni gördüm,
senden gajrê kimim var?

A kertekben *filim* van,
be édeskés nyelvem van;
szemet nyiték, megláttalak,
náladnál más kim is van?

---

* A két utolsó sor változata:

‚ejil bir jol öpejim,
sana čil-čil bešlik var';

hajolj egyszer csókoljalak,
számodra fényes ötös van.

63.

Bayčelerde filbari,
var git ellerin jarě;
sen bana jar olmazsěn,
jüzüme gülme bari.

A kertekben *filbari* virág,
menj el mások szeretője;
nem lehetsz a szeretőm,
ne nevess hát arczomba.

64.

Bayčelerde ham erik,
dallarě delik delik;
jarěm küsmüš gidijor,
perčemi bölük bölük.

Kertben éretlen szilva,
az ágai lyukasok;
rózsám haragszik és megy,
az üstöke szétszórva.

65.

Bayčelerde ham erik,
jürejim delik delik;
benim bir efendım var,
ja huri dir ja melik.

Kertben éretlen szilva,
a szívem át lyukgatott;
nekem egy efendim van,
vagy húri ő, vagy angyal.

66.

Bayčelerde hurma-jěm,
ješil bašlě turna-jěm;
senden baška seversem,
genčlijime dojmajěm.

Kertben datolya vagyok,
zöld fejű daru vagyok;
ha mást szeretek mint téged,
ne teljek be ifjuságommal.

67.

Bayčelerde idrišah,
boju uzun kendi šah;
iki gönül bir olsa,
ajěramaz padišah.

A kertekben *idriša* fa,
termete hosszú, maga ág;
hogyha két szív eggyé lesz,
padisa el nem választja.

68.

Bayčelerde ješil selvi,
sčtk ile sevdim seni;
bir kčlěna bin altěn
verseler, vermem seni.

A kertekben zöld cziprus,
hűséggel szerettelek;
hajszáladért ezer aranyat
ha adnának, nem adlak.

69.

Baχčelerde kajêsê,
jere düšer jarêsê;
benim bir efendim var,
Istambulun jarêsê.

Kertekben kajszin-baraczk,
földre esik a fele;
nekem egy efendim van,
Sztambulnak a fele.

70.

Baχčelerde kalem var,
ardêmêzdan gelen var;
jeni jar šöjle dursun,
eski jardan selam var.

Kertekben oltó toll van,
hátunk megől jövő van;
hagyján az uj szeretőm
régitől üdvözlet van.

71.

Baχčelerde kereviz,
japra'ênê deneriz;
bize Bursalê derler,
biz lololo jemejiz.

A kertekben zeller van,
levelét megpróbáljuk;
mi Brusszaiak vagyunk,
minket rá nem szedhetni.

72.

Baχčelerde kereviz,
japra'ênê deneriz;
elem čekme nazlê jar,
biz mürada ereriz.

A kertekben zeller van,
levelét megpróbáljuk;
ne búsulj bájos rózsám,
elérünk a czélunkhoz.

73.

Baχčelerde kereviz,
jüzünü görmem hergiz;
fesliler durmuš iken
šapkalêjê severiz.

A kertekben zeller van,
arczod mindig nem látom;
míg a fezt viselők pihennek,
sapkásokat szeretünk.

74.

Baχčelerde kereviz,
kerevizi jemejiz;
bize derler hovarda,
biz dolaba gelmejiz.

A kertekben zeller van,
a zellert mi nem esszük;
minket korhelynek mondnak,
minket fel nem ültetnek.

75.

Baχčelerde marsuma,
halêmdan anla-sana;
čok güzel sevdim amma,
ejvallahêm var sana.

A kertekben *marsuma,*
értsd meg állapotomat;
sok szépet szerettem én,
köszönetem van hozzád.

76.

Baχčelerde örümžek,
olur-mu görmejinžek?
bir daha jar sevmejim,
aslêna ermejinžek.

A kertekben pók vagyon,
lehet-é látatlanban?
nem szeretek többé lányt,
mig eredetét nem tudom.

77.

Baχčelerde patližan,
jarê gördü koptu žan;
o-da sana kurban olsun,
sinede-ki tatlê žan.

A kertekben patlidsán,
lányt látott, szakadt a lélek;
legyen az is áltozatod,
kebelbeli édes lélek.

78.

Baχčelerde patližan,
seni gördüm čêktê žan;
šu hanêmên göbeji
hem zarf olur hem finžan.

A kertekben patlidsán,
láttalak, kiment a lélek;
ez asszonynak köldöke
fedél is meg findzsa is.

79.

Baχčelerde rezene,
mejil verdim güzele;
billahi kan ederim
jarêm ile gezene.

A kertekben édes kömény,
a széphez én hajoltam;
Istenemre megölöm
a rózsámmal sétálót.

80.

Baχčelerde sarêmsak,
sarêm-sarêm sarêlsak;
ikimiz bir döšekte,
bajêm-bajêm bajêlsak.

A kertekben hagyma van,
ölel-ölel ölelnénk;
mind a ketten egy ágyban,
ájul-ájul ájulnánk.

81.

Baχčelerde sarmašėk,
olmušum sana ašik;
jar aklėma düšerse,
elimden fėrlar kašėk.

A kertekben borostyán,
szerelmes lettem beléd;
rózsám ha eszembe jut,
kezemből pattan kanál.

82.

Baχčelerde saz olur,
gül ačėlėr jaz olur;
ben jarėma gül demem,
gülün ömrü az olur.

A kertekben sás hely van,
rózsa nyilik, itt a nyár;
babámnak nem mondom rózsa,
mert a rózsa élte rövid.

83.

Baχčelerde sedef jar,
ölijorum meded jar;
ben bu dertten ölürsem,
ölümüme sebeb jar.

A kertekben kagyló, lány,
meghalok segítség, lány;
ha e bajtól meghalok,
halálomnak oka lány.

84.

Baχčelerde šeftali,
benim jarėm pek nazlė;
o jar benden kačijor,
jürejim herdem paslė.

A kertekben baraczk van,
az én rózsám nagy hamis;
szalad tőlem az a lány,
a szívem mindig rozsdás.

85.

Baχčelerde tek lale,
gönül verdim pek jare;
bojnum zinžirde olsun,
elim jetse tek jare.

Kertben magános tulipán,
szivem adtam babámnak;
derekam legyen lánczban,
csak kezem érjen lányhoz.

86.

Baχtijar dir baχtijar,
baχtijarėn derdi var;
bu nijet kime čėkarsa,
deölet ile baχtė var.

Szerencsés ő, szerencsés,
szerencsésnek baja van;
a kinek e jóslat kijön,
boldog és szerencsés lesz.

87.

Bejim akšam olunža,
telli mumlar janėnža,
sana neler alajėm,
benim göjnüm olunža?

Bejem, hogyha este lesz,
ha fonalos gyertya ég,
miket vegyek én neked,
hogyha nekem kedvem lesz?

88.

Bejōlu čaršė pazar,
ičinde bir kėz gezer;
elinde kuršun kalem,
katlėma ferman jazar.

Bejōlu, piacz, bazár,
sétál benne egy leány;
a kezében író-ón,
a vesztemre fermánt ír.

89.

Ben bir avuž biber-im,
eküp eküp giderim;
el ne derse ko desin,
ben bildijim ederim.

Én egy marok bors vagyok,
vetve vetve haladok;
a mit más mond, hadd mondja,
én azt teszem, mit tudok.

90.

Ben bir avuž biber-im,
sofranėzda biterim;
jüzden güler ojnarėm,
*derunimden tüterim.**

Én egy marok bors vagyok,
asztalotokon nővök;
szinleg nevetek játszom,
a belsőmben füstölök.

91.

Ben bir avuž bulgur-um,
su ičinde durgun-um;
el ne derse ko desin,
ben jarėma vurgun-um.

Én egy marok tört gabna vagyok,
a vízben meg maradok;
a mit más mond, hadd mondja,
rózsámba szerelmes vagyok.

---

* A két utolsó sor:

‚sen beni čok darėltma,
šindi kalkar giderim‘;

engem sokat ne bosszants,
azonnal kelek s megyek.

92.

Ben bir avuž kišniš-im,
günešlerde pišmišim;
kẻnamajẻn a dostlar,
*jeni aška düšmüšüm.**

Én egy marok koriándrom vagyok,
a napfényen főttem meg;
barátim, ne nevessetek,
új szerelembe estem.

93.

Ben bir garib kuš-udum,
dalẻna konmuš-udum;
ničün beni darẻlttẻn,
ben senin olmuš-udum.

Idegen madár voltam,
az ágadra szállottam;
mért haragítottál meg,
hisz én a tied voltam.

94.

Ben bir uzun kamẻš-ẻm,
kapuna dajanmẻšẻm;
ister al ister alma,
alnẻna jazẻlmẻšẻm.

Én egy hosszú nád vagyok,
ajtódra támaszkodtam;
akár végy, akár ne végy,
homlokodra vagyok írva.

95.

Ben nar āžẻ dejil-im,
jel estikče ejilmem;
kačma güzel karšẻmdan,
ben düšmanẻn dejil-im.

Én gránátfa nem vagyok,
hogyha szél fú, nem hajlok;
ne fuss szépem előlem,
ellenséged nem vagyok.

96.

Bindim kajẻn dengine,
baktẻm sujun rengine;
kijametežek jan göjnüm,
düšemedim dengine.

Rászálltam a csolnokra,
néztem a víz színére;
égj szívem ítélet napig,
nem akadtam párjára.

---

* Változata a versszak második felének:

‚nerelerin kušujdum,
nerelere düšmüšüm‘?

mely vidék madara voltam,
mily helyekre jutottam?

97.

Bir ah ettim derunimden,
dālar ojnadē jerinden;
niže ben ah etmejim,
jarēm gitti elimden.

Sóhajtottam bensőmből,
hegy mozgott a helyéből;
hogy is ne sóhajtozzak,
a szeretőm elhagyott.

98.

Bir dalda iki kirez,
biri al biri bejaz;
esmerden arzum aldēm,
saramadēm bir bejaz.

Egy ágon két cseresznye,
egyik piros, másik fehér;
a barnával czélom értem,
szőkét nem ölelhettem.

99.

Bir dalda iki ževiz,
aramēz derja deniz;
sen orada ben burda,
ne bet kaldē ne beniz.

Egy ágon két dió van,
közöttünk nagy tenger van;
te ottan vagy, én meg itt,
arczom színe nem maradt.

100.

Bir dejirmi dülbend aldēm,
daldēm kuzum sana jandēm;
hala göjnüm ajrēlamaz,
dünja batsa ben dajandēm.

Egy kerek fátyolt vettem,
elmerültem, beléd szerettem;
szívem többé el nem válhat,
világ ha sülyed, én kiállom.

101.

Bir dejirmi šal aldēm,
dālar bašēnda kaldēm;
intisara dilim varmaz,
seni Mevlaja saldēm.

Egy gömbölyű sált vettem,
hegy tetején maradtam;
az átokra nem áll a szám,
Istenre bíztalak téged.

102.

Bir kavanoz rečel,
bu günler gelir gečer;
ā'zēm dilim söjlemez,
fikrimden neler gečer.

Egy csupor édes befőtt,
telnek múlnak e napok;
szám nyelvem nem mondhatja,
eszembe mik ötlenek.

103.

Bir kuš kojdum a'aža,
kanadlarě alaža;
jeniden bir jar sevdim,
kašě gözü karaža.

Fára madarat tettem,
a szárnyai tarkásak;
ujból egy lányt szerettem,
szemöldöke, szeme feketés.

104.

Bir od düštü kaměša,
su nejlesin janměša?
Mevlam sabĕrlar versin
jarĕndan ajrĕlměša.

Tűz esett a nádasba,
víz mit segít égetten?
Isten türelmet adjon
rózsájától elváltnak.

105.

Bir ok attĕm haneje,
düštü divan-haneje;
beni jardan ajĕran,
düššün timar-haneje.

Nyilat dobtam a házba,
tanács terembe esett;
a ki rózsámtól elválaszt,
jusson bolondok házába.

106.

Bir taš attĕm dereje,
kĕz geldi penžereje;
kĕz Allahě seversen,
al beni ičerije.

Követ dobtam a völgybe,
leány jött az ablakhoz;
lány, ha Istent szereted,
végy be engem magadhoz.

107.

Bu gün hava pusarĕk,
bašta durmaz bu sarĕk;
ejil bir jol öpejim,
belki jolda susarĕk.

Nedves-ködös ma az idő,
e turbán nem marad a főn;
hajolj, hadd csókoljalak,
úton tán megszomjazunk.

108.

Bu gün hava zümbülü,
öter jarĕn bülbülü;
ben bu gün bir jar sevdim,
Istambulun bir gülü.

Ma az idő permetes,
szól rózsám fülmüléje;
egy leányt szerettem ma,
Sztambulnak egy rózsáját.

109.

Bu gün pazar-ertesi,
jandě jürek ortasě;
ejil bir kez öpejim,
ajrělěk-tĕr ötesi.

Hetfő napja vagyon ma,
égett a szív közepe;
hajolj, hadd csókoljalak,
azontúl elválás van.

110.

Dā bašĕnda dejirmen,
bu jerde ejlenemem;
ne senden vaz gečerim,
ne gajri jar severim.

Hegy tetején malom van,
e helyt nem maradhatok;
sem rólad le nem mondok,
sem más lányt nem szeretek.

111.

Dā bašĕnda dejirmen,
dejme güle ejilmem;
benim jarĕm josma dir,[1]
ele bakup jerinmem.

Hegy tetején malom van,
bármely rózsához nem hajlok;
az én rózsám elragadó,
mást nézve nem aggódom.

112.

Dā bašĕnda penžere,
el uzattĕm inžire;
Derviš paša dujarsa,
vurur sizi zinžire.

Hegy tetején ablak van,
kezem füge után nyujtám;
ha megtudja Dervis pasa,
lánczra veret titeket.

113.

Dāda harar olur-mu,
jananda harar olur-mu?
ašktan jandĕm kül oldum,
bana ferman olur-mu?[2]

Lehet-e hegyen nagy zsák,
az égő nyughatik-e?
szerelemtől égtem, hamuvá lettem,
van-e ez ellen fermán?

---

[1] E sor változata:
‚šükür jarĕm pek güzel‘; hála rózsám nagyon szép.

[2] E versszak változata:
Dāda olur-mu harman, Hegyen lehet-e szérű,
aška olur-mu ferman? szerelemre van-e fermán?
ašktan jandĕm kül oldum, szerelemtől égtem, hamuvá lettem,
külde olur-mu derman? a hamu lehet-e ír?

114.

Dādan indirdim kurdu,
atėm terledi durdu;
beni jardan ajėran,
olmasėn jeri jurdu.

Hegyről hajtottam farkast,
lovam izzadott megállt;
rózsámtól a ki elválaszt,
ne leljen helyet tanyát.

115.

Dalda armud sallanėr,
jere düšer ballanėr;
šindi bir moda čėkmėš,
kėz ōlana jalvarėr.

Ágon a körte inog,
földre esik, mézes lesz;
az a divat jött most elő,
lány könyörög ifjunak.

116.

Dama kurdum čatmajė,
ča'ėr gele Fatmajė;
Fatma nerden öjrendi
čaršaftan kol atma'ė?

Padra tettem a sátort,
hívd hadd jöjjön a Fatma;
Fatma honnan tanult meg
ruhából kart mutatni?

117.

Dama čėkma iz olur,
žanfes šalvar toz olur;
gündüz gelme geže gel,
düšman dujar söz olur.

Ne menj padra, nyoma lesz,
kanavász nadrágod poros lesz;
nappal ne jöjj, éjjel jöjj,
ellenség megtudja, szó lesz.

118.

Damda kürek kėrėldė,
kėz ōlana vuruldu;
ōlan kač kač dedikče,
kėz ōlana sarėldė.

Padon az evező széttört,
lány ifjuba szeretett;
menj, menj! mondja az ifju,
a lány rá ölelkezett.

119.

Dejirmenin denginde,
kalajladėm tavajė;
ben gidersem nizama,
kim alažak Havajė?

A malomnak párjában,
megczinneztem a lábost;
katonának ha megyek,
ki veszi el majd Havát?

120.

Deniz bir derja imiš,
gönül bir bela imiš;
beni baštan čekaran,
Šumlalê bir kêz imiš.

Tenger vize tenger volt,
a szív szerencsétlenség;
fejem elbolondítója,
egy sumlai leány volt.

121.

Deniz dibi midije,
altên kušak hedije;
sarêlalêm jatalêm,
sahat geldi jedije.

Tenger feneke midie-kagyló,
arany öv az ajándék;
ölelkezzünk feküdjünk,
mindjárt hét lesz az óra.

122.

Deniz dibi minare,
dalga vurdu kenara;
ben jarêmdan vaz gečmem,
eller dursun kenara.

Tenger alja mináre,
hullám a partra vert ki;
rózsámról le nem mondok,
mások legyenek parton.

123.

Deniz dibi minare,
jarê čektim kenara;
ben jarêma geldīsem,
adêm olur zampara.

Tenger alja mináre,
rózsám a partra húztam;
ha rózsámhoz jöttem volna,
lator lenne a nevem.

124.

Deniz dibi tekneli,
gül karanfil ekmeli;
güzel jar sevdik amma,
biraz zaχmet čekmeli.

Tenger alja kivájva,
rózsát szegfűt vetni kell;
szép lányt szerettünk ugyan,
de kissé fáradni kell.

125.

Deniz ičinde seraj-êm,
seni kime sorajêm?
sensiz gečen ömrümü,
onu ömr-mü sajajêm?

A tengerben szeráj vagyok,
téged kitől kérdjelek?
nélküled való éltem,
életnek számítsam-e?

126.

Deniz ortasẽ mil dir,
bizi söjleden dil dir;
bir sen söjle bir-de ben,
bakalẽm dertli kim dir.

Tenger közepén *mil* van,
nyelv szólaltat bennünket;
egyet te szólj, egyet én,
lássuk kinek van baja.

127.

Deniz ortasẽ tekneli,
ičine gül ekmeli;
tevekkeli jar sevilmez,
ömür kütā etmeli.

Tenger közepe kivájt,
rózsát kell bele vetni;
könnyelmű lányt ne szeressünk,
mert életet rövidít.

128.

Deniz üstü ajdẽnlẽk,
hajdẽ dedim kalk-indik;
ben jarẽma jar dedim,
ele düštü bajgẽnlẽk.

Tenger felseje világos,
nosza kelj fel! szóltam én;
a babámnak babám mondtam,
másba esett aléltság.

129.

Denizde bir saz olur,
gül ačẽlẽr jaz olur;
ben jarẽma gül demem,
gülün ömrü az olur.

A tengerben sás hely van,
rózsa nyilik, nyár meg jő;
babám nem mondom rózsának,
a rózsa élte rövid.

130.

Denizde daldẽm čẽktẽm,
mohažir aldẽm čẽktẽm;
üč güzelin ičinde,
ževahir aldẽm čẽktẽm.

Tengerbe szálltam kijöttem,
*mohadsir*t vettem, kijöttem;
három szép leány közűl,
kincsem vettem, kijöttem.

131.

Denize dalan bilir,
mohažir alan bilir;
mohažiri sarmajan
dünjajẽ jalan bilir.

Tengerbe szálló tudja,
*mohadsir*t vevő tudja;
*mohadsir*t nem ölelő
a világot nem ismeri.

132.

Denizin dibi ělgěn,
üč güzel bana vurgun;
ikisi šöjle dursun,
biri bojuma ujgun.

Tenger feneke langyos,
három szép szeret engem;
ketteje hadd maradjon,
egyike hozzám illő.

133.

Denizin ičinde-jim,
kajěěn kěčěnda-jěm;
ajěblaman kardašlar,
bir ateš ičinde-jim.

Én a tengerben vagyok,
csónak hátulján vagyok:
ne szégyenítsetek emberek,
mert én egy tűzben vagyok.

134.

Dere boju gidemem,
jedi deve güdemem;
ček devežì deveni,
ben jarěmsěz gidemem.

Völgy mentén nem mehetek,
hét tevét nem vezetek;
hajcsár vezesd a tevéd,
rózsám nélkül nem mehetek.

135.

Destemalěm gergefte,
bir jar sevdim Erdekte;
Erdekte dir Erdekte,
sevdasě var jürekte.

Kendőm a himző széken,
lányt szerettem *Erdek*ben;
*Erdek*ben van *Erdek*ben,
a szerelme a szívben.

136.

Destemalěm mavi dir,
bujur gelin evi dir;
ište ben gidijorum,
seni kimler ujudur?

Az én keszkenőm kék,
tessék, mennyasszony háza;
ime én már elmegyek,
ki altat el majd téged?

137.

Děvardan indim atsěz,
bir elma jedim tatsěz;
jarěm orda ben burda,
ikimiz-de müradsěz.

Falról ló nélkül szálltam,
almát ettem ízetlent;
szeretőm ott, én meg itt,
mindketten vágyhoz nem jutva.

138.

Dĕvarĕn altĕnda-jĕm,
etrafĕn dördünde-jim;
herkes jarĕnĕ almĕš,
ben jarĕn derdinde-jim.

Én a fal alatt vagyok,
a négy oldal egyikén;
mindenki rózsáját vette,
én szenvedek csak érte.

139.

Ej ōlan emir-mi-sin,
bu jere gelirmisin?
geželer ondört sahat
beklerim gelirmisin?

Ej ifju, *emir* vagy-e,
e helyre eljösz-e te?
éjjel tizennégy órakor
várlak, hogy eljösz-e te?

140.

Ej tablalĕ Emine,
gel bayčenin dibine;
aldĕm sana bir kušak,
sarĕ-ver inže beline.

Ej te táblás *Emine,*
jöjj el a kert végire;
vettem neked egy övet,
kösd vékony termetedre.

141.

Ejme kirez dalĕnĕ,
sevme elin jarĕnĕ;
akšam gelejdin bari,
jassĕn sarajdĕm bari.

Cseresznye ágát ne hajlítsd,
más rózsáját ne szeresd;
este jöttél volna el,
estidőn öleltelek vón.

142.

Ekši-sin koruk gibi,
uzun-sun sĕrĕk gibi;
ne gezersin mālle mālle,
jolunmuš tavuk gibi?

Savanyú vagy mint egres,
hosszú vagy mint egy furkós;
mit sétálsz negyedekben,
mint a megtépászott tyúk?

143.

Elif üstünde mimler,
bülbül juvada inler;
benim göjnümde sen-sin,
seninkinde var kimler?

Az *A* felett *M* betű van,
fülmüle fészekben nyög;
az én szívemben te vagy,
hát a tiedben ki van?

144.

Elim vurdum zejtine,
ujdum eller sözüne;
diz dize durur iken,
hasret kaldém jüzüne.

Kezem olajbogyóba tettem,
mások szavának hittem;
térd a térden nyugodva,
az arczát nem láthattam.

145.

Elimde sarė kjahad,
ālarėm sahat sahat;
jarėm orda ben burda,
*hič edermijim rahat.**

Kezemben sárga papir,
órákon át elsírok;
szeretőm ott, én meg itt,
hogy is lehetnék nyugodt.

146.

Elimi attėm zejtine,
zejtinin irisine;
ben baχtėmė denejim,
jijidin ejisine.

Kezem olajbogyóba tettem,
olajbogyó nagyjába;
próbáljam-e szerencsém,
javabeli legénynyel.

147.

Eline aldė sazė,
etme jarėm bu nazė;
bir šeftali ver bana,
gečirejim bu jazė.

Kezébe vette lantját,
szeretőm ne hamiskodj;
adj énnekem egy csókot,
hadd húzzam ki e nyarat.

148.

Elma attėm geline,
gelin almaz eline;
jazėk inže beline,
düštü sarχoš eline.

Almát dobtam arának,
ara nem veszi kezébe;
kár vékony derekáért,
részeg kezébe jutott.

---

* A két utolsó sor változata:

‚ja rabbi sen kavuštur,
jatajėm rahat rahat‘;

óh Uram te hozz össze,
hadd aludjam nyugodtan.

149.

Elma verdim almazsên,
sen elmazdan kalmazsên;
hangi ba'ên gülü-sün,
zemheride solmazsên.

Almát adtam, nem veszed el,
gyémánttól el nem maradsz;
melyik kert rózsája vagy,
kemény télen sem hervadsz.

150.

Elma-jêm alma beni,
sevdaja salma beni;
götür sarrafa göster,
kalb isem alma beni.

Alma vagyok, ne végy engem,
szerelembe ne ejts engem;
vigy, mutass a pénzváltónak,
ha hamis vagyok, ne végy el.

151.

Elmaja bak elmaja,
ahêm jerde kalmaja;
silahênê kušanmêš,
gitti düšman kêrma'a.

Almára nézz, almára,
sóhajom itt ne maradjon;
fegyverét felövezte,
ellenséget törni ment.

152.

Elmajê ata ata,
šeftali sata sata;
kemiklerim čürüdü,
*mahpusta jata jata.**

Az almát dobálgatva,
baraczkot árulgatva;
csontjaim elrohadtak,
börtönben hevergetve.

153.

Elmajê atan bilir,
šeftali satan bilir;
genč kêzlarên kijmetin
jalênêz jatan bilir.

Az almát dobó tudja,
baraczk áruló tudja;
ifju lányok értékét
egyedűl háló tudja.

---

* A két utolsó sor:

‚her janlarêm delindi,
jalênêz jata jata'.

oldalim kilyukadtak,
e gyedűl fekve fekve.

154.

Elmajé péčakladém,
dört jana sačakladém;
jaré kojnumda sandém,
jasté'é kužakladém.

Az almát felszeldeltem,
négy felé hasítottam;
azt hittem, ölemben a lány,
a párnát öleltem át.

155.

Elmas jüzük elde jar,
ikraméndan döndü jar;
o döndüse ne derim,
ben-de derim öldü jar.

Gyémánt gyűrű a kézen,
ő elfordult tisztelettől;
ha elfordult, mit mondjak,
azt mondom hogy meghalt ő.

156.

Elmas jüzük parmakta,
čifte benek janakta;
benim bir efendim var,
šu karšé-ki konakta.

Gyémánt gyűrű az ujjon,
pár anya-jegy az arczon;
nekem egy efendim van,
e szemközti *konak*ban.

157.

Enginaré hašladém,
doldurma'a bašladém;
küčükten bir jar sevdim,
*ellere ba'ésladém.**

Árticsókát forraltam,
megtölteni kezdettem;
kiskoromtól lányt szerettem,
másnak ajándékoztam.

158.

Entarim dar beden jar,
beni kojup giden jar;
evvel böjle dejil-din,
seni bir öjreden var.

Entarim szűk testre, lány,
itt hagyott, elment a lány;
ezelőtt nem ilyen voltál,
van ki téged rá tanít.

---

* A két utolsó sor változata:

‚jar aklema gelinže,
ālama'a bašladém';

rózsám eszembe jutva,
a síráshoz kezdettem.

159.

Entarim mavi bezden,
ne tez usandėn benden;
usanažā'nė bilejdim,
arzum alėrdėm senden.

Entarim kék vászonból,
milyen hamar untál rám;
ha tudtam volna hogy megunsz,
kivánságom vettem vón'.

160.

Entarimi asajėm,
sandėklara basajėm;
jarėmė eller almėš,
*ben kendimi asajėm.**

Entarim felakasztom,
a ládákba benyomom;
mások vették el rózsám,
magamat felakasztom.

161.

Entarin al dejil-mi,
bedenin dar dejil-mi?
gülünü eller almėš,
sana ajėb dejil-mi?

Entarid nem piros-e,
a tested nem sovány-e?
rózsád mások vették el,
nem szégyelled-e magad?

162.

Eridim kaméš oldum,
bir sevdaja duš oldum;
bu sevdanėn užundan,
juva tutmaz kuš oldum.

Elolvadtam, nád lettem,
szerelembe kerültem;
én e szerelem miatt,
fészek kerülő madár lettem.

163.

Feslijen ektim dėvara,
gelen gečen suvara;
ben küčük jarėm küčük,
išimiz Allah kajėra.

Bazsalyikomot vetettem falba,
jövő menő hadd öntözze;
én kicsiny rózsám kicsiny,
dolgunk Isten gondozza.

---

* A versszak emigy is hangzik:

Entarimi kasajėm,
bārėma taš basajėm;
ejer jarėm gelmezse,
ben kendimi asajėm.

Entarim megkurtítom,
magamra követ nyomok;
ha nem jön a szeretőm,
felakasztom magamat.

164.

Feslijen ektim tasa,
güzellik gitti jasa ;
güzellikten sözüm jok,
azažĕk boju kĕsa.

Bazsalyikomot vetettem csészébe,
gyászba kerűlt a szépség ;
a szépségről nem szólok,
termete kissé kurta.

165.

Filikemiz bojalĕ,
gezeriz jalĕ jalĕ ;
semtimizi sorarsan,
Langalĕ-jĕz Langalĕ.

A csónakunk befestett,
tengerparton sétálunk ;
ha kérded kerületünk,
langai vagyok, *langai*

166.

Fistiji köklü diktim,
jar ča'ĕrdĕ ben gittim ;
o zalimin derdinden
dā tašĕ ašup gittim.

Pisztáczot tővel vetettem,
rózsám hívott, én mentem ;
ama kegyetlen bajától
hegyen kövön által mentem.

167.

Gejmesi dir pembeden,
sohbet eder gülmeden ;
beni jaktĕ jandĕrdĕ,
onbešine girmeden.

Viselete viola,
társalgása nevetés ;
megégetett meggyujtott,
tizenöt éves sem volt.

168.

Gel gidelim sazlara,
jem dökelim kazlara ;
kazlar jemi jemejinže,
sarĕlalĕm kĕzlara.

Jer menjünk sás helyekre ;
libáknak ételt adjunk ;
míg a libák ételt esznek,
ölelkezzünk lányokkal.

169.

Gelir gečer kajĕklar,
suda ojnar balĕklar ;
ne böjle sevda gördüm,
ne böjle ajrĕlĕklar.

Jönnek mennek csolnakok,
vízben halak játszanak ;
nem láttam ily szerelmet,
sem ily elválásokat.

170.

Gemi gelir baš baša,
vurulur taštan taša;
o šinanaj šalvarê,
jêrtarêm baštan baša.

Jön a hajó egymásnak,
kőről kőre ütődik;
a *sinanaj* bugyogó,
véges végig szakítom.

171.

Gemi gelir janašêr,
iči dolu čamašêr;
šu Plevnanên kêzlarê
koža ičün dolašêr.[1]

Jön a hajó, közeleg,
fehérruhával tele;
e Plevna leányai
férjek után bolyongnak.

172.

Gemi gelir Mersinden,
Mersinin neresinden;[2]
o šinanaj šalvarên
učkuru neresinden.

Jön a hajó Merszinből,
Merszinnek mely részéből;
a *sinanaj* bugyogó
madzaga mely részéből.

173.

Gemi gelir top atar,
demirini čift atar;
Istambulun kêzlarê,
kašlarêně pek čatar.

Jön a hajó, ágyut süt,
párosával lő golyót;
a sztambuli leányok
szemöldökeiket nagyon húzzák.

174.

Gemide-jim gemide,
aja'êm jemenide;
alma beni kurażê,
sevdijim var geride.

Hajón vagyok hajóban,
a lábam lábbeliben;
ne végy engem sorshúzó,
túlról ott a szeretőm.

---

[1] A két utolsó sor helyett:

‚bu jêl balêk čêkmazsa,
balêkčêlar ālašêr‘.

ha az idén hal nem lesz,
sirdogálnak halászok.

[2] E sor emígy is szól: *‚direkleri tersinden‘*; árboczai fordítva.

175.

Gemilerde merdüven,
šindi düštüm derde ben;
ben bu dertten ölürsem,
niže jatam jerde ben?

A hajókon lajtorja,
most estem én a bajba;
ha e bajtól meghalok,
hogy feküdjem a földben?

176.

Gemilerde sanžaklar,
bitmez oldu anžaklar;
daha ben čekejim-mi,
böjle zalim sevdalar?

A hajókon zászló van,
csakhogy el nem végződött;
még tovább is türjek-e
ily kegyetlen szerelmet?

177.

Geminin ambarêna,
mum diktim šamdanêna;
Mevlam bizi kavuštur,
Ramazan bajramêna.

A hajó hombárjában,
gyertyát dugtam tartóba;
Isten hozz minket össze,
ramazáni ünnepen.

178.

Geminin kêčênda-jêm,
derjalar ičinde-jim;
oniki jaštan berü
kêzlarên pešinde-jim.

Hajó hátulján vagyok,
a tengerben bent vagyok;
tizenkét éves koromtól
a lányok nyomában vagyok.

179.

Giderim elinizden,
kurtulam dilinizden;
ješil baš ördek olsam,
su ičmem gölünüzden.

Megyek kezetek közzűl,
szabadulok nyelvetektől;
ha zöld fejű récze volnék,
nem innám a tavatokból.

180.

Giderim jolža jolža,
čičekler oldu morža;
ište ben gidijorum,
oturun bolža bolža.

Megyek úton útfélen,
virágok barnák lettek;
ime én most elmegyek,
maradjatok jó soká.

181.

Gidijorum kalasẽn,
sararup-ta solasẽn ; *
hakikatlẽ jar isen,
arajup-ta bulasẽn.

Én megyek, te maradj itt,
sápadj el és fonnyadozz;
ha igaz szerető vagy,
keress fel és találj meg.

182.

Gök jüzü mavi kaldẽ,
kuš učtu jauru kaldẽ;
anahtar jar kojnunda,
göjnüm kilidli kaldẽ.

Az ég arcza kék maradt,
madár repült, fia maradt;
kulcs a rózsám keblében,
szívem bezárva maradt.

183.

Gökte jẽldẽz bin tane,
sarẽlmẽš mor mintana ;
benim gibi kul lajik
sizin gibi sultana.

Égen ezer csillag van,
barna mellényt vett magára;
méltó egy szolga mint én
olyan szultánhoz mint te.

184.

Gökte jẽldẽz bir sẽra,
bejim gider Mẽsẽra ;
dize kadar kar olsa,
giderim ardẽ sẽra.

Égen csillag egy sorban,
bejem megy Egyiptomba;
térdig érő hó ha lesz,
elmegyek én utána.

185.

Gökte jẽldẽz elli dir,
ellisi-de belli dir ;
gizli gönül čekenin
gözlerinden belli dir.

Ötven csillag az égen,
az ötvenje bizonyos;
a ki titkos-szerelmes,
a szeméből bizonyos.

---

* A két első sor változata:

‚Gidijorum bilesin,
jar ardẽmdan gelesin‘;

elmegyek, hadd tudja meg,
lány hadd jöjjön utánam.

186.

Gökte jĕldĕz maha gider,
gja ejlenir gja gider;
ben bu gün jarĕ gördüm,
sanĕrĕm padšah gider.

Égen csillag holdhoz megy,
majd megáll, majd meg megyen;
ma láttam a szeretőm,
azt hittem pádisá megy.

187.

Gökte jĕldĕz sajĕlmaz,
či jumurta sojulmaz;
benim bir sevdijim var,
žilvesine dojulmaz.

Égen csillag nem számlálható,
nyers tojás nem hámozható;
nekem egy szeretőm van,
bájával be nem telhetni.

188.

Gökten zembil inijor,
fĕrĕl-fĕrĕl dönijor;
kajd etme güzel kĕzĕm,
kismetin var gelijor.

Égről kosár száll alá,
sebes repűlve forog;
ne aggódj szép leányom,
szerencséd van, majd eljő.

189.

Gömleklerim dir ensiz,
dümenim döner sensiz;
kojnuna jĕlan girsin,
nasĕl jatarsĕn bensiz?

Ingeimnek nincs széle,
kormányom nélküled forog;
kígyó menjen kebledbe,
hogy feküdhetsz nélkülem?

190.

Gönül senden usandĕm,
aškĕn narĕna jandĕm;
ne pulet žanĕm varmĕš,
bu žefaja dajandĕm.

Szív, meguntalak téged,
szerelem tüzébe égtem;
milyen aczél lelkem van,
e kínt hogy kiállhattam.

191.

Gözüm jollarda kaldĕ,
jürĕm ateše saldĕ;
jarĕm mejdanda jok-tur,
bilmem-ki kimler aldĕ.

Szemem az úton maradt,
szívem tűznek neki ment;
nincs sehol a szeretőm,
nem tudom ki vette el.

192.

Gül kojdum gül taseńa,
bayčenin ortaseńa;
dilbere čelek soktum
alneńeń ortaseńa.

Rózsát tettem rózsa csészére,
a kertnek közepére;
a bájosnak jelvényt tettem
homloka közepére.

193.

Hajdeńdé malém hajdeńdé,
durma šurdan gid-indi;
o jare gider olursan,
benden selam id-indi.

Rajta kincsem rajta csak,
ne maradj, ha menj innen;
ha ama rózsámhoz mész,
tőlem üdvözletet vigy.

194.

Havajé bulut aldé,
Tokada dolu jādé;
Tokadeń güzelleri
bulaneḱ seller aldé.

Az ég fellegbe borúlt,
Tokadon jég esett;
Tokad szép leányira
zavaros örvény jutott.

195.

Havuzum dört köšeli,
iči mermer döšeli;
*eridim hilala döndüm**
ben bu aška düšeli.

Medenczém négy szegletű,
belűl márvánnyal rakva;
elolvadtam új-holdnyira
mióta szerelembe estem.

196.

Hej güzel kéz gelmezler,
seni bana vermezler;
ejil bir jol öpejim,
karanleḱ-tér görmezler.

Hej szép leány, nem jönnek,
téged nekem nem adnak;
hajolj hadd csókoljalak,
sötétség van, nem látnak.

197.

Iki kajéḱ jan gider,
gja ejlenir gja gider;
jaré fena olaneń,
jürejinden kan gider.

Két kis csolnak oldalt megy,
majd megáll, majd ismét megy;
kinek rossz a szeretője,
a szivéről vér megyen.

* E sor változata: *‚jana jana kül oldum‘;* égve hamuvá lettem.

198.

Iki kajĕk jan jana,
ben istemem kajn-ana;
kajn-ananĕn kapusu,
derin olur kujusu.

Két csónak egymás mellett,
nem akarok én anyóst;
az anyósnak ajtaja,
mély előtte a kútja.

199.

Iki češme jan jana,
su ičtim kana kana;
seni do'uran ana,
olsun bana kajn-ana.

Két forrás egymás mellett,
vizet ittam jól laktig;
a téged szülő anya,
legyen az én anyósom.

200.

Iki taχta čattĕlar,
arasĕndan baktĕlar;
uruspunun kĕzĕnĕ
čajĕr-čajĕr jaktĕlar.

Két deszkát tettek össze,
közepéből kinéztek;
a kurvának leányát
lángos lángba égették.

201.

Indim derelerine,
bilmem nerelerine;
alsam burma bĕjĕ'ĕm,
sürsem memelerine.

Leszálltam völgyeidbe,
nem tudom merre felé;
venném göndör bajuszom,
melleidhez dörgölném.

202.

Indim češme bašĕna,
jālĕk serdim tašĕna;
sevda ne dir bilmezdim,
*o-da geldi bašĕma.**

Forrás főhöz szálltam le,
kendőm kőre terítém;
nem tudva mi a szerelem,
az is a fejemre jött.

---

* Másik változata:

Indim češme bašĕna,
sabun kodum tašĕna;
kĕz penžereden ičeri
al beni jata'ĕna.

Forrás főhöz szálltam le,
szappant tettem kövére;
lányka, az ablakon át
végy be engem ágyadba.

203.

Inže belli jar gelir,
inžli futa dar gelir;
bana jardan ajrêlêk
šu zemanda ar gelir.

Vékony termetű lány jön,
gyöngyös kötő szűk neki;
elválás a rózsámtól
ez időben szégyen lesz.

204.

Ip üstünde mārama,
neme buldum behane;
giderisem gelirim,
*kömür gözlüm ālama.**

A kötélen törülköző,
ürügyöt mért találtam;
ha elmegyek, visszajövök,
szénszeműm te ne sírj hát.

205.

Iskelede kajêklar,
suda ojnar balêklar;
ne böjle sevda gördüm,
ne böjle ajrêlêklar.

Kikötőben csolnakok,
vízben halak játszanak;
ily szerelmet nem láttam,
sem ilyen válásokat.

206.

Izmirin kaleji var,
güzeller alajê var;
düšünme behej gönül,
her išin kolajê var.

Szmirnának vára vagyon,
szépeknek díszmenete;
ne gondolkozz oh te szív,
mindennek könnyű vége van.

207.

Jalvar ninene jalvar,
alsên sana bir šalvar;
o šalvarên ičinde
ne tatlê güzel mal var.

Rimánkodj az anyádnak,
vegyen neked bugyogót;
abban a bugyogóban
be édes portéka van.

---

* Változata:

Ipe serdim mārama,
kömür gözlüm ālama;
ben gidersem gelirim,
karalarê bālama.

Kötélre teríték törülközőt,
óh én szénszeműm ne sírj;
ha elmegyek, vissza jövök,
feketébe ne öltözz.

208.

Jandêm jandêm janamam,
her derde dajanamam;
alsam jarê kojnuma,
sabādan ujanamam.

Égtem én, nem éghetek,
minden bajt nem állok ki;
ha rózsám ölembe veszem,
reggel fel nem ébredek.

209.

Jar gelir sejran eder,
gözleri hajran eder;
sevdijimin hasreti
ǯismimi pürjan eder.

Rózsám jön, egy sétát tesz,
szeme elcsodálkozik;
elválás a rózsámtól,
testemet elégeti.

210.

Jare gönül bāladêm,
geǯe gündüz āladêm;
ben jarêmên aškêndan
ǯijerimi dāladêm.

Rózsámhoz szívem kötöttem,
éjjel nappal egyre sírtam;
szeretőm szerelmétől
bensőmet elégettem.

211.

Jazê jazdêm jaz idi,
kalemim bejaz idi;
jar sana bir sözüm var,
*mürekkebim az idi.**

Írást írtam, nyáron volt,
a tollam meg fehér volt;
rózsám, egy szóm van hozzád,
a tentám kevés volt.

212.

Jāmur jā'r siǯim gibi,
eridim gömüš gibi;
ben jarêma arzuladêm,
turfanda jemiš gibi.

Esik eső mint a fonál,
elolvadtam mint ezüst;
kivánkoztam a rózsámhoz,
mint a korai gyümölcs.

---

* Másik változat:

Jazê jazdêm jaz idi,
kjahadêm bejaz idi;
jazaǯak derdim čok-tur,
kalemim dajanmazdê.

Írást írtam, nyáron volt,
a papirom fehér volt;
sok az írni való bajom,
tollam el nem viselhette.

213.

Jāmur ja'ar su-judu,
benim jerim bu idi;
kẻnamajẻn a dostlar,
jare inan jo'udu.

Esik eső, nagy víz volt,
az én helyem im ez volt;
barátim ne gúnyoljatok,
nem volt a ki lánynak higyjen.

214.

Ješil ipek bükerim,
gözlerimi dikerim;
akšam jarẻm gelmezse,
kan ile jaš dökerim.

Zöld selymet fonogatok,
a szemeim meresztem;
ha rózsám este nem jön,
vért és könnyet hullatok.

215.

Jemenim attẻm bojnuma,
jar-da šaštẻ ojnuma;
haseℓ jarẻ kandẻrdẻm,
aldẻm šindi kojnuma.

Kendőm nyakamra dobtam,
lány is bámult játékomon;
végre rábírtam rózsám,
kebelemre vettem most.

216.

Jemenim ipekten dir,
čektijim felekten dir;
benim anžak sevdijim,
o ajva göbekten dir.

A kendőm selyemből van,
szenvedésem sorstól van;
a mit benne megszerettem,
birsalma köldöke volt.

217.

Jemenim ojmaℓẻ-dẻr,
jarẻmẻ sojmaℓẻ-dẻr;
geže jarẻsẻ jarẻ
sevüp-te dojmaℓẻ-dẻr.

A kendőm ki van varrva,
rózsám ki kell fosztani;
éjfélkor a szeretővel
szeretve kell jól lakni.

218.

Jemenim sarẻℓẻ-dẻr,
jar bana darẻℓẻ-dẻr;
sevdijimin ašẻndan
žijerim jaraℓẻ-dẻr.

Kendőm be van göngyölve,
szeretőm haragszik rám;
kedvesem szerelmétől
bensőm meg van sebezve.

219.

Jemenim turalê-dêr,
sevdijim buralê-dêr;
gečme kapum önünden,
jürejim jaralê-dêr.

Az én kendőm czimeres,
a rózsám ide való;
ne járj a kapum előtt,
szívem meg van sebezve.

220.

Jemenimi alladêm,
uzaktan baš salladêm;
jarêm gelsin dejerek,
tenha jerler kolladêm.

Kendőm megpirosítottam,
messziről fejjel intettem;
azt hivén hogy rózsám jön,
magános helyet kerestem.

221.

Jemenimi bāladêm,
žijerimi dāladêm;
güzelimin aškêndan
geže gündüz āladêm.

A kendőm megkötöttem,
bensőmet megégettem;
a szépem szerelmétől
éjjel nappal csak sirtam.

222.

Jemenimi düzledim,
güzelimi gözledim;
kalmadê artêk takat,
nejlejim pek özledim.

Kendőm egyenesítém,
a szépemet vigyáztam;
nem maradt többé erő,
mit tegyek, be kivántam.

223.

Jemenimi katladêm,
jarêma gül topladêm;
jar χatêra geldikče,
jemenisin kokladêm.

Kendőm össze hajtottam,
rózsámnak rózsát szedtem;
ha rózsám eszembe jut,
kendőjét szagolgattam.

224.

Jemenimin inžesi,
göjnümün ejlenžesi;
bir Mêsêr haznesi dejer
jarêmên bir gežesi.

A kendőmnek finomja,
szívem mulattatója;
Egyiptom kincsével ér fel
szeretőm egy éjjele.

225.

Jemenimin ješili,
*šindi buldum ešimi;**
jemenim sende dursun,
sil gözünün jašėnė.

A kendőmnek a zöldje,
most akadtam páromra;
kendőm hadd legyen nálad,
törűld a szemed könyjét.

226.

Jemenimin ojasė,
jüzüjümün fojasė;
pamuk ellen išlemiš,
pek sarė-dėr bojasė.

A kendőmnek csipkéje,
gyűrűmnek hamis köve;
pamuk kézzel dolgozva,
nagyon sárga a festéke.

227.

Jemenimin učlarė,
čėkamam jokušlarė;
rahat vermejor bize
žandarma čavušlarė.

A kendőmnek végei,
hegynek fel nem mehetek;
nem adnak nekünk nyugtot
a zsandárság csaussai.

228.

Ješil dir ebrum benim,
ne čok-tur sabrėm benim;
ölüm var ajrėlėk jok,
öjle dir kavlėm benim.

Zöld az én szemöldököm,
nagyon sok a türelmem;
halál van, elválás nincs,
ez az én utolsó szóm.

229.

Jėlana bak jėlana,
kėvrėm-kėvrėm dolana;
ben jarėmė kajb ettim,
jüz bin altėn bulana.

Kígyóra nézz, kígyóra,
csavarogva forgóra;
a rózsám elvesztettem,
száz ezer arany a megtalálóé.

---

* A két első sor emígy is szól:

„Jemenimin nā'šėnė,
jarėm ačmėš bašėnė“;

a kendőmnek himzését,
rózsám fejét felfedte.

230.

Jokuštan indim iniš,
jālĕ'ĕm dolu jemiš;
ben güzele bakarken,
burnumu sĕčan jemiš.

Felútról leszállottam,
kendőm tele gyümölcscsel;
míg egy szép lányt nézegettem,
orrom egér megette.

231.

Jürü aslanĕm jürü,
ešinden kalma gerü;
zehir olsa ičerim,
memenden akan teri.

Jere oroszlánom jer,
ne maradj el párodtól;
ha méreg is, megiszom,
melledről folyó izzadságot.

232.

Kadife jastĕ'ĕm jok,
odana bastĕ'ĕm jok;
ne bakarsĕn jüzüme,
*ilerki dostlu'um jok.**

Nincsen bársony vánkosom,
szobádba be nem léptem;
mit nézel az arczomba,
többé nem barátkozunk.

233.

Kadifeden jelejim,
pembezardan gömlejim;
potinim eski deje,
ben ničün evlenmejim?

Bársonyból a mellényem,
selyem fátyol az ingem;
mert hogy a czipőm régi,
mért ne házasodjam én?

234.

Kadifeden kesesi,
kāveden gelir sesi;
oturmuš raki ičer,
žijerimin kösesi.

Bársonyból a zacskója,
kávéházból jő hangja;
űl és úgy iszik rakit,
májamnak a szeglete (galambom).

---

* E versszak változata:

Kadife jastĕ'ĕm jok,
evine bastĕ'ĕm jok;
dört kitab hakkĕ ičün,[1])
senden gajri jerim jok.

Nincsen bársony vánkosom,
házadba be nem léptem;
négy könyv igazságára,
nincs más helyem mint nálad.

[1]) E négy könyv: *tavrat, zebur, inžil, kura'n.*

235.

Kajadan inenleri,
čevirin gidenleri;
ne güzel baš bālijor,
mohažir güzelleri.

A szikláról leszállókat,
menőket fogjátok meg;
mily szépen kötik meg fejöket,
a *mohadsiri* szépek.

236.

Kajn-anajě ne japmalě?
merdüvenden atmalě;
palděr-küldür giderken,
arkasěndan bakmalě.

Az anyóssal mit kell tenni?
a lépcsőről le kell dobni;
hanyatt-homlok a mint esik,
háta megett nevetni kell.

237.

Kale kaleje bakar,
arasěndan čaj akar;
Bejōlunun kězlarě,
ne jaman bakěš bakar!

Vár néz reá a várra,
közből egy folyó folyik;
a *perai* leányok,
mily hamisat tekintnek!

238.

Kale kaleje bakar,
atešin beni jakar;
benim ōlum olmazsa,
senin kězěn ne japar?

Vár néz reá a várra,
a tüzed engem éget;
hogyha fiam nem volna,
mit csinálna a lányod?

239.

Kale kaleje karšě,
kalenin ardě čaršě;
sarělalěm jatalěm,
dosta düšmana karšě.

Vár a várral szembe van,
a vár megett bazár van;
ölelkezzünk feküdjünk,
barát s ellenség ellenére.

240.

Kaleden indim düze,
at bāladěm nargize;
jedi jěl χizmet ettim
ela gözlü bir kěza.

Várból síkra szállottam,
lovam nárczishoz kötém;
hét esztendőt szolgáltam
egy azur szemű leánynak.

241.

Kaleden iner akreb,
ā'zĕnda ješil japrak;
Allah mürad vermeden,
almasĕn kara toprak.

Várból skorpió száll le,
a szájában zöld levél;
míg Allah czélhoz nem juttat,
fekete föld ne vegyen be.

242.

Kaleden inijordum,
ča'ĕrsan gelijordum;
derdinden kibrit oldum,
üfürsen janijordum.

A várból szállottam le,
ha hívtál előjöttem;
kíntól gyufává lettem,
ha fujtál égni kezdtem.

243.

Kaleden iniš biniš,
čevrem dolusu jemiš;
beni jardan sormušlar,
ben onu bilmem demiš.

Várból szállás felszállás,
kendőm tele gyümölcscsel;
kérdeztek a rózsámtól,
azt mondta nem ismerem.

244.

Kaleden iniš iniš,
mendilim dolu jemiš;
anam bana kĕz almĕš,
burnunu sĕčan jemiš.

A várból a leszállás,
a kendőm tele gyümölcs;
anyám nekem leányt vett,
orrát egér megette.

245.

Kaleden iniš olmaz,
ham demir gömüš olmaz;
ben sana gönül verdim,
billahi dönüš olmaz.

Várból szállni nem lehet,
nyers vas ezüst nem lehet;
én neked szívet adtam,
istenemre máskép nem lehet.

246.

Kaleden inišelim,
koč gibi dövüšelim;
gel sarĕlalĕm jatalĕm,
inǰiri bölüšelim.

Várból szálldogáljunk le,
mint a kos viaskodjunk;
ölelkezzünk feküdjünk,
fügéket hasogassunk.

247.

Kalenin ardě bostan,
jěkělsěn Arabistan;
Arabistan kězlarě
ne don gijer ne fistan.

A vár mögött gyümölcskert,
pusztuljon Arabország;
Arabország lányinak
se bugyogó se szoknya.

248.

Kalenin ardě kuzu,
burma burma bojnuzu;
jaktě beni kül etti,
Kjamil bejin baldězě.

A vár mögött bárány van,
csavarított a szarva;
megégetett hamuvá tett,
Kjamil bej sógornéja.

249.

Kalenin ardě tekneli,
ičine gül ekmeli;
jar sevmek kolaj dir amma,
biraz zaχmet čekmeli.

A vár mögött kivájt hely,
rózsát kell bele vetni;
könnyű ám lányt szeretni,
csak kissé fáradni kell.

250.

Kalenin arděnda-jěm,
sahatěn dördünde-jim;
eller ujkuda ujur,
ben jarěn derdinde-jim.

Vár háta mögött vagyok,
óra négyében vagyok;
más már álomban alszik,
én rózsámért szenvedek.

251.

Kalenin burǯu-mu-jum,
dil bilmez Gürǯi-mi-jim?
beni gurbete jollar,
ben jurbet harǯě-mě-jěm.

Vár bástyája vagyok-e,
nyelv nem tudó georgiai?
engem idegenbe küld,
idegené vagyok-e?

252.

Kalenin üstü taš dir,
sačěně belden aštěr;
ela gözler üstüne,
jarašan keman kaš dir.

A vár felseje kőből,
hajad dobd át derekadon;
azúr szemek fölibe,
illik íves szemöldök.

253.

Kar jā'jor alčaklara,
dökülür sačaklara;
nasĕl ana do'urmuš,
sĕ'major kužaklara.

Hó esik lefelé,
lehull az ereszekre;
milyen anya szülte őt,
nem fér el az ölekbe.

254.

Kar ja'ar čini čini,
öpsem ā'zĕn ičini;
nerde kaldĕ gelmedi,
göjnümün güverǯini.

Hó esik *csini csini,*
csókolnám szád belsejét;
hova maradt, el nem jött,
a szívemnek galambja.

255.

Kara dir kašlarĕn,
kirpijin ok-tur,
dolaštĕm šamĕ šarkĕ,
menendin jok-tur.

Szemöldököd fekete,
a szempillád nyil;
kelet s nyugotot bejártam,
hozzád fogható nincsen.

256.

Kara kojun kavurmasĕ,
taš teknede savurmasĕ;
ište ben gidijorum,
jarĕmĕn kajĕrmasĕ.

Fekete juh szeldeltje,
kő teknőbe elvetése;
ime én mostan megyek,
szeretőmnek gondozója.

257.

Kara tavuk tepeli,
kulaklarĕ küpeli;
bana evlen dejorlar,
šindi-kī kĕzlar šüpheli.

Búbos a fekete tyúk,
a fülei függősek;
házasodjam, azt mondják,
mostani lányok kétesek.

258.

Karanfil ačmak ister,
bülbüller učmak ister;
šu benim ǯahil sevdīm,
jine konušmak ister.

A szegfű nyitni akar,
fülmüle repűlni akar;
ez az én ifju szeretőm,
ismét beszélgetni akar.

259.

Karanfil bičim bičim,
ben ālarėm jar ičün:
Allah kėzlar jaratmėš,
deli-kanlėlar ičün.

A szegfű különféle,
sírok szeretőm után;
Isten leányt teremtett,
a fiatal emberért.

260.

Karanfil bojlu-boslu,
kimi boš kimi dolu;
gene fikrime düštü,
o jarėn güzel boju.

A szegfű szép termetű,
egyik üres egyik tele;
megint eszembe jutott,
ama lány szép termete.

261.

Karanfil hašlanėr-mė,
hali gömüšlenir-mi?
küčüžükten jar sevdim,
ele bā'šlanėr-mė.

Szegfű forralható-e,
szőnyeg ezüstödik-e?
kis koromtól lányt szerettem,
másnak ajándékozható-e?

262.

Karanfil ojmak ojmak,
olur-mu jare dojmak?
jare dojdum dejenin,
žajiz dır bojnun vurmak.

A szegfű vájott vájott,
lánynyal betelhetni-e?
a ki lánnyal jóllakott,
szabad fejét levágni.

263.

Karanfil olažaksėn,
sararup solažaksėn;
ben kadije danėštėm,
sen benim olažaksėn.

Szegfű fogsz te majd lenni,
sápadva fogsz hervadni;
bíróval tanácskoztam,
te az enyém fogsz lenni.

264.

Karanfil čičeklendi,
japra'ė bözeklendi;
jarėm orda ben burda,
ajrėlėk gerčeklendi.

Szegfű virágosodott,
levele férgesedett;
szeretőm ott, én meg itt,
elválás valósodott.

265.

Karanfil čičeklenir-mi,
sapě böžeklenir-mi?
žihanda bir jar sevdim,
o-da benim dejil-mi?

Szegfű virágosodik-e,
szára férgesedik-e?
világon egy lányt szerettem,
az is nem az enyém-e?

266.

Karanfil-im sarkarěm,
ačělma'a korkarěm;
jar kapuja gelinže,
*mejit olsam kalkarěm.**

Szegfű vagyok lelógok,
kinyillani én félek;
ha rózsám ajtóhoz jön,
halott volnék felkelek.

267.

Karanfil-sin bičerler,
susuz jerde bitersin;
nejlejim güzellijin,
beni brakěr gidersin.

Szegfű vagy learatnak,
vizetlen helyen nősz fel;
mit tegyek szépségeddel,
engem elhagysz és elmész.

268.

Karanfil-sin kararěn jok,
konže gül-sün timarěn jok;
ben seni čoktan severim,
senin benden χaberin jok.

Szegfű vagy, nem álhatatos,
rózsabimbó vagy, nem gondoznak;
én téged régtől szeretlek,
de rólam nincs tudomásod.

269.

Karanfil-im budama,
sefa geldin odama;
ejil bir šeftali ver,
janěnda-ki adama.

Szegfű vagyok, ki ne vágj,
üdvözöllek szobámban;
hajolj és egy csókot adj,
a melletted levőnek.

---

* A két utolsó sornak még két változatát jegyeztem fel.

Az első:

‚pembezar jarěm gelse,
ölü isem kalkarěm‘.

Fátyol szeretőm ha jön,
ha halott is fölkelek.

A második:

‚jarěn geldi deseler,
χasta olsam kalkarěm‘.

Ha azt mondják rózsád jött,
ha beteg is fölkelek.

270.

Karanfilim saksẽda,
bir jar sevdim Ak-suda;
ja rabb ona kavuštur,
akšam ile jassẽda.

Szegfűm virág-edényben,
lányt szerettem *Ak-su*ban;
teremtőm juttass hozzá,
este és naplementkor.

271.

Karanfilin har bana,
ne darẽldẽn jar bana?
sen darẽldẽn sen utan,
bulunmaz-mẽ jar bana?

A szegfűd tövis nekem,
rózsám mért haragszol rám?
te haragszol, te resteld,
nem akad-e nekem lány?

272.

Karšẽda dikili taš,
čift gezer iki kardaš;
büjüjü elmas téraš,
küčüjü pẽrlanta taš.

Szemközt kő felállítva,
párosan megy két testvér;
a nagyobbik gyémánt kés,
a kisebbik drága kő.

273.

Karšẽda jeni japẽ,
ičinde demir kapu;
beni jardan ajẽran,
dilensin kapu kapu.

Szemközt egy uj épület,
benne van egy vasajtó;
rózsámtól a ki elválaszt,
kolduljon ajtóról ajtóra.

274.

Karšẽda kürd evleri,
donanmẽš perdeleri;
ičinde iki kẽz var,
terlemiš memeleri.

Szemközt vannak *kürd* házak,
függönyei díszitvék;
két leányzó van benne,
emlőjük megizzadva.

275.

Karšẽdan bakma güzel,
kašlarẽn čatma güzel;
sen mohažir ben jerli,
kurnazlẽk satma güzel.

Szemköztről ne nézz szépem,
szemöldököd ne vond szépem;
te mohadsir vagy, én íde való,
ne fortélyoskodj szépem.

276.

Kaš kara kirpik sijah,
oldum derdinden sejjah;
ben bu dertten ölürsem,
bana desinler ejvah.

Szemöldök fekete, pilla sötét,
te miattad utas lettem;
ha e bajtól meghalok,
óh jaj-t mondjanak nekem.

277.

Kašlarên birer mil dir,
güzün dili bülbül dir;
jerimiz uzak amma,
kalbêmêz beraber dir.

Szemöldököd szúró vas,
az ősz nyelve fülmüle;
lakásunk ugyan messze,
de a szívünk együtt van.

278.

Kašlarên mim dir güzel,
gel beni güldür güzel;
semtimiz uzak düštü,
kalbêmêz bir dir güzel.

Szemöldököd *M*, szépem,
jöjj nevettess meg, szépem;
a negyedünk messze esett,
de a szívünk egy, szépem.

279.

Kāve ičtim finžandan,
tespihim var meržandan;
sana mejil vereli,
olijorum bir žandan.

Kávét ittam findzsából,
olvasóm vagyon gyöngyből;
mióta feléd hajlok,
az egy lelkem oda van.

280.

Kāve Jemenden gelir,
bülbül čimenden gelir;
ak topuk bejaz gerdan,
her gün hamamdan gelir.

A kávé Jemenből jön,
fülmüle a rétről jön;
fehér boka fehér mell,
mindennap fürdőből jön.

281.

Kāve Jemensiz olmaz,
bülbül čimensiz olmaz;
šu Brussanên kêzlarê,
hergün hamamsêz olmaz.

Kávé Jemen nélkül nincs,
fülmüle rét nélkül nincs;
e brusszai leányok,
fürdő nélkül nincsenek.

282.

Kāve kojdum kurula,
el vurmajên durula;
beni jardan ajêran,
sol böjründen vurula.

Kávét tettem: száradjon,
ne fogjátok: maradjon;
rózsámtól a ki elválaszt,
bal mellén át lőjék le.

283.

Kāve kojdum žezveje,
jarêm gitti gezmeje;
Binnas hanêm süslenmiš,
jürejimi ezmeje.

Kávét tettem forralóba,
szeretőm sétálni ment;
Binnász lány felcziczomázva,
hogy a szívem szétzúzza.

284.

Kāve pištiji jerde,
pišüp taštê'ê jerde,
güzel čirkin aranmaz,
gönül düštüjü jerde.

Ott a hol a kávé fő,
fövés közben hol kifut,
szép s rút nem kereshető,
ott, a hol a szív szeret.

285.

Kāveji piširirim,
korkarêm tašêrêrêm,
jar fikrime düšerse,
aklêmê šašêrêrêm.

A kávét én megfőzöm,
félek hogy kifuttatom;
ha rózsám eszembe jut,
az eszem megzavarom.

286.

Kāveler pišti-mi,
so'udu, jar ičti-mi?
sormak ajêb olmasên,
jar buradan gečti-mi?

A kávé megfőtt-e már,
kihűlt, rózsám itta-e?
kérdés szégyen ne legyen,
szeretőm erre járt-e?

287.

Keklik bana ot getir,
jarêmdan mektub getir;
ejer jarêm gelmezse,
jakasêndan tut getir.

Fajd-tyúk nekem füvet hozz,
rózsámtól levelet hozz;
hogyha rózsám el nem jön,
galléron fogd és úgy hozd.

288.

Kekliji vurdum kalkmaz,
kaněm göl oldu akmaz;
ben o jare nejledim,
dönüp jüzüme bakmaz.

Fajd-tyúkot lőttem, nem kel fel,
vérem tó lett, nem folyik;
mit tettem én rózsámnak?
elfordul, és rám se néz.

289.

Keklijim öter gelir,
tüjleri döker gelir;
Arabistan kězlarě,
sejrane gezer gelir.

A fajd-tyúkom szól és jön,
tollait hullatva jön;
Arabország lányai,
sétára mennek, jönnek.

290.

Kemer kemer üstüne,
bu kemerin aslě ne?
Güllü kemer bālaměš,
finǯan göbek üstüne.

Öv vagyon az öv fölött,
ez öv eredete mi?
Güllü egy övet kötött,
findzsaforma köldökére.

291.

Keten gömlek dizde dir,
čifte benler jüzde dir;
ǯennetten huri čěksa,
jine gözüm sizde dir.

Len ing vagyon a térden,
pár anya-jegy az arczon;
édenből ha *huri* jön,
mégis szemem rajtad van.

292.

Keten gölmek dört enden,
ne tez běktěn sen benden;
běktě'ěně bilejdim,
*arzum alěrděm senden.**

Len ing vagyon négy szélről,
be hamar untál reám;
ha tudtam vón' hogy megunsz,
kívánságom vettem vón'.

293.

Keten gömlek filfili,
nerden buldun bu dili?
bu dil buraněn dejil,
Amasjaněn bülbülü.

Len ing *filfili,*
hol találtad e nyelvet?
nem idevaló nyelv ez,
Amaszja fülmüléje.

* E sor változata: ‚*dojar idim ben senden*‘; jól laktam volna veled.

294.

Keten gömleji ensiz,
duramajorum sensiz;
jêlan girsin kojnuna,
nasêl jatarsên bensiz.

Len inge keskeny szélű,
nélküled nem nyughatok;
kígyó menjen kebledbe,
hogy aludhatsz nélkülem.

295.

Kiremidde buz-mu-sun,
gelin-mi-sin kêz-mê-sên?
bu akšam geležejim,
evde jalênêz-mê-sên?

Cserépbeli jég vagy-e,
ara vagy-e, lány vagy-e?
ez este jönni fogok,
otthon egyedűl léssz-e?

296.

Komšumuzda kuju var,
ičinde tatlê suju var;
ben jarên derdinde-jim,
gjuja derler huju var.

A szomszédunkban kút van,
benne édes vize van;
rózsám miatt szenvedek,
mondják: rosz szokása van.

297.

Küp dibinde unum var,
Allahdan ümidim var;
o kêzžā'z benim olursa,
dedelere mumum var.

Edény fenekén liszt van,
Istentől reményem van;
ha az a lányka enyém lesz,
a *dedé*knek gyertyám van.

298.

Küp ičinde güm-güm var,
mor menekše dengim var;
jar ile kavušursam,
düšman ile žengim var.

Az edényben *güm güm* van,
sötét ibolya párom van;
ha rózsámmal össze jönnék,
ellenséggel harczom van.

299.

Lahuri šalên eni,
sitem öldürdü beni;
kêrk jêlên bir günü var,
elbet görürüm seni.

Lahuri sálnak széle,
búbánat ölt engem meg;
negyven évnek egy napján,
majd csak meglátlak téged.

300.

Lahuri šal belde dir,
iki uźu jerde dir;
doksan dokuz jar sevsem,
*jine göjnüm sende dir.**

Lahuri sál a termeten,
a két vége a földön,
ha kilenczven kilenczet szeretnék,
szívem mégis nálad van.

301.

Lamba šišesiz janar-mě,
bana jar bulunmaz-mě?
ben bu dertten ölürsem,
ažějan bulunmaz-mě.

Ég-e lámpa üveg nélkül,
nem találni-e nekem lányt?
ha e bajtól meghalok,
nem találni-e megszánót?

302.

Limonu alděm raftan,
perdeji kalděr žamdan;
ček hanžeri vur beni,
ben usanděm bu žandan.

Polczról czitromot vettem,
függönyt emeld üvegről;
vedd handzsárod üss agyon,
ráuntam e lélekre.

303.

Manižı bašě-mě-sěn,
ževahir tašě-mě-sěn?
sana bir name jollasam,
bašěnda tašěrměsěn?

Fő *máni* dalló vagy-e,
drága ékszer kő vagy-e?
ha levelet küldnék neked,
a fejeden hordod-e?

304.

Manižı mani söjle,
marime karšě söjle;
manižı oldūn bilejim,
jedi türlü mejve söjle.

Máni mondó *mánit* mondj,
a *máni*mra megfelelj;
tudjam *máni* mondó voltod,
hétféle gyümölcsöt mondj.

---

* Az egész versszaknak emilyen változata is van:

Lahuri šal belde dir,
sačaklarě jerde dir;
žennetten huri čěksa,
jine gözüm sende dir.

Lahuri sál a teremeten,
a rojtjai a földön;
menyországból *húri* ha jön,
szemem még is rajtad van.

305.

Mavi göz mavi mine,
jine geldi fikrime;
kačan[1] *gelir fikrime,*
kan damlar jürejime.

Kék szem kék kis drágakő,
megint eszembe jutott;
a mikor eszembe jut,
vér csepeg a szívemre.

306.

Mavi ilik mor düjme,
jine kondun göjnüme;
her aklĕma geldikče,
kan damlar jürejime.[2]

Kék gomblyuk és barna gomb,
megint szívemre szálltál;
a hányszor eszembe jutsz,
vér csepeg a szívemre.

307.

Mavi jelekli jarĕm,
bejaz bilekli jarĕm;
beni bu hale kojdun,
mermer jürekli jarĕm.

Kék mellényes szeretőm,
fehér kapcsos szeretőm;
ennyire eljuttattál,
márványszívű szeretőm.

308.

Mavi kürk kadem ola,
etrafĕm badem ola;
evlendĭme kajd etmem,
aldĕ'ĕm adam ola.

Kék bunda jó jel legyen,
körűlem mandola legyen;
nem bánom hogy házasodtam,
csak ember legyen, a kit elvettem.

309.

Mavilim kĕjma bana,
kurban olajĕm sana;
müšteriler čo'aldĕ,
ek dolaš olma bana.

Kék ruhásom ne gyötörj,
legyek a te áldozatod;
szaporodtak a vevők,
ne nagyon érints engem.

---

[1] *kačan* helyett *kač-ki* is járatos.

[2] E versszak változata:

Mavi mintan mor düjme,
jine geldin göjnüme;
her kačan aklĕma gelsen,
kan damlar jürejime.

Kék mellény és barna gomb,
ismét szívemhez jöttél;
a mikor csak ezzembe jutsz,
vér csepeg a szívemre.

310.

Merdüvende kĕrk ajak,
kĕrkĕna vurdum dajak;
jar kapuja gelirse,
ne el tutar ne ajak.

A lajtorján negyven láb,
negyvenét mind megvertem;
rózsám ha kapuhoz jön,
keze lába oda van.

311.

Minarenin alemi,
ejri čekmiš kalemi;
sana güzel dedikse,
jakma dedik alemi.

A mináre legcsúcsa,
görbén huzta a tollat;
hogyha szépnek is mondtunk,
mondtuk: világot ne ronts.

312.

Oda bizim oda dir,
vekili bir adam dir;
kör olasĕn Hamid bej,
jarĕ bana dadandĕr.

A szoba a mi szobánk,
gondozója egy ember;
vakulj meg Hamid bej,
szoktasd hozzám a leányt.

313.

Odalara kul oldum,
sular gibi duruldum;
Güllü senden ajrĕldĕm,
baškasĕna vuruldum.

Szobákban szolga lettem,
mint a víz megtisztúltam;
Güllü tőled elváltam,
egy másikba szerettem.

314.

Pambuk attĕm čajĕra,
čajĕrĕn čimenine;
ipek olsam sarĕlsam,
jarĕmĕn etejine.

Pamutot dobtam a rétre,
a rétnek zöld füvére;
selyem volnék, ráfonódnám
rózsám ruhaszélére.

315.

Penžerede fezi var,
ne ažajĕb sesi var;
tasalanma a kĕzĕm,
seni alažak dostum var.

Az ablakban feze van,
csodálatos hangja van;
ne aggódj ó leányom,
a ki elvesz barátom van.

316.

Penžereden ses gelir,
derelerden su gelir;
nejlejim öjle jarẻ,
ajda jẻlda bir gelir.

Az ablakból hang jön ki,
a völgyekből víz jön ki;
mit tegyek olyan lánnyal,
ki hóban évben egyszer jön.

317.

Portukalẻ ojdurajẻm,
ičine gül doldurajẻm;
čarki-felek olup-ta,
jarẻ bana döndürejim.

A narancsot kivájom,
rózsával töltőm belől;
világ-forgó módjára,
rózsám felém fordítom.

318.

Portukalẻn dilimi,
jere jajdẻm kilimi;
Harbijenin bejlerine,
atẻ-ver mendilini.

A narancsnak szelete,
szőnyeget földre terítém;
a *harbijei* bejeknek,
dobd oda a kendődet.

319.

Portukalẻn sarẻsẻ,
düštü jere jarẻsẻ;
beni sevdaja düšürdü,
komšumuzun karẻsẻ.[*]

A narancsnak sárgája,
földre esett a fele;
engem szerelembe ejtett
szomszédunk felesége.

320.

Rafa bir finžan kojdum,
ičine tahẻn kojdum;

Polczra egy findzsát tettem,
beléje *táhint* tettem;

---

[1] Egy másik változata:

Portukalẻn sarẻsẻ,
jere düšer jarẻsẻ;
saražaksan sar beni,
oldu geže jarẻsẻ.

A narancsnak sárgája,
földre esik a fele;
ha ölelsz, engem ölelj,
éjfélre jár az idő.

benim-de bir jarém var,
*adéné Šahin kojdum.**

nekem egy szeretőm van,
Sáhinnak neveztem el.

321.

Raflarda altén sini,
billahi sevdim seni;
öpmeje kéjamadém,
ellere verdim seni.

A polczokon arany tál,
Istenemre szeretlek;
csókolni sajnáltalak,
másnak adtalak oda.

322.

Raflarda-ki siniler,
inil-inil iniler;
Istambulun kézlaré,
ajda bir jar jeniler.

Polczokon levő tálak,
remeg-remeg remegnek;
a sztambuli leányok,
havonként szeretőt ujítnak.

323.

Rafta-ki üzüme bak,
kašéma gözüme bak;
ičerden dargén isen-de,
gülerek jüzüme bak.

Polczbeli szőlőre nézz,
szemem s szemöldökömre nézz;
ha belülről haragszol is,
nevetve arczomba nézz.

324.

Sabādan kalkarsén,
mektebe gidersin;
meramén mekteb dejil,
čapkénlék edersin.

Reggel idején felkelsz,
az iskolába elmész;
czélod nem az iskola,
hunczutságokat mívelsz.

325.

Sahan sahan börülže,
ben istemem görümže;
ölan sav o žadéjé,
gečinelim ölünže.

Edény tele paszullyal,
nem akarok sógornét;
kergesd el a boszorkányt,
éldegéljünk halálig.

---

* Ujabb változata:

Raflara sahan kojdum,
ičine tahén kojdum,

Polczokra tálat tettem,
beléje *táhint* tettem.

326.

Sarė gözlüm beden jar,
beni brakup giden jar ;
sen evvel böjle dejil-din,
seni bir öjreden var.

Sárga szeműm, test, leány,
engem hagy s elmegy a lány ;
régebben nem voltál ilyen,
van ki téged tanítson.

327.

Sarė gülüm jerinde,
senin insaf nerende ?
suč bende dejl sevdijim,
sana gönül verende.

Sárga rózsám helyén van,
merre az emberséged?
lány, nem én vagyok hibás,
de ki szívét neked adta.

328.

Sarė gülüm ne nazik,
o jar bana münasib ;
ben derim sarėlajėm,
gönül eder ja nasib.

Sárga rózsám mily gyengéd,
az a lány hozzám illő ;
én mondom : ölelkezzünk,
szív azt mondja : óh a sors.

329.

Sarė gülüm var benim,
čok gajretim var benim ;
Ejüb sultan misali,
pek čok sabrėm var benim.

Sárga rózsám van nekem,
sok bátorság van bennem;
Ejub szultán módjára,
sok türelmem van nekem.

330.

Sarė ipek bükerim,
sėrrėm sana dökerim ;
jazėk dejil-mi bana,
aškü-sevda čekejim ?

Sárga selymet fonok én,
titkom neked kiöntöm ;
nem kár-e én érettem,
szerelemtől szenvedek?

331.

Sarė kavunu kestim,
surahi bojlu dostum ;
ne dedim neje küstün,
šeker ile bal dostum.

Sárga dinnyét felvágtam,
karcsu termetű barátom ;
mit mondtam hogy haragszol,
czukor és méz barátom?

332.

Sarė kavun dilimi,
*učurdum bülbülümü ;**
ččksam dālar baščna,
arasam sevgilimi.

Sárga dinnye szelete,
fülmülém elszalasztám ;
ha felmegyek a hegyre,
keresem a szeretőm?

333.

Sarė kjahad bālajėm,
jürejimi dālajėm ;
senden χaber gelmezse,
geže gündüz ālajėm.

Sárga papirost kötök,
a szívem átégetem ;
ha felőled hír nem jő,
éjjel nappalon sírok.

334.

Sarė mendil elde dir,
lahuri šal belde dir ;
kajd etme a živanėm,
jine göjnüm sende dir.

Sárga kendő kézben van,
lahuri sál termeten ;
ne aggódj ó én ifjam,
a szívem csak nálad van.

335.

Sarė čohanėn eni,
gönül sararttėn beni ;
aj gečer gün-de gečer,
bir gün sararėm seni.

Sárga posztónak széle,
szív engem elhervasztál ;
hónap múlik, nap is múlik,
egy napon átölellek.

336.

Sačėm uzun kalkmajor,
jar jüzüme bakmajor ;
jar üstüme jar sevmiš,
hič Allahtan korkmajor.

Hajam hosszu fel nem áll,
rózsám arczomba nem néz ;
rózsám kivűlem mást szeretett,
Istentől semmit sem fél.

---

* Változata:

Sarė kavun dilimi,
učurdum šahinimi.

Sárga dinnye szelete,
fülmülém elszalasztám.

337.

Sačlarên huri telden,
ahu-zar čekme benden;
niže bu žan tende dir,
ajrêlêk jok-tur senden.

Hajad huri fonálból,
én miattam ne busulj,
e lélek a míg van testben,
nincsen tőled elválás.

338.

Sen benim sarêlêm-sên,
söjlesem darêlêrsên;
eller jarênê almêš,
sen kime sarêlêrsên?

Te vagy az én sárgásam,
hogy ha szólok, haragszol;
másnál ott a rózsája,
te kivel ölelkezel?

339.

Sijā sačêm örgüsü,
derunimde sevgisi;
aramā'la bulunmaz,
bu-da hüda vergisi.

Fekete hajam fonadéka
bensőmben a szerelme;
kereséssel nem találni,
ez is Isten adása.

340.

Sijā üzüm salkêmda,
japra'ênên altênda;
jarêmên mohabbeti,
derunimin altênda.

Fekete szőlő a fürtön,
levelének alatta;
a kedvesem szerelme,
a bensőmnek alatta.

341.

Sijā üzüm salkêmê,
jarêm orda saklê-mê?
ja jarêmê verirsin,
ja bozarêm aklêmê.

Fekete szőlő fürtje,
rózsám ott-e elrejtve?
vagy rózsám adod ide,
vagy az eszem megrontom.

342.

Su akar taša dejer,
kirpikler kaša dejer;
kajêrma nazlê jarêm,
bir gün baš baša dejer.

Víz folyik, a kőhöz ér,
pilla szemöldökhöz ér;
ne aggódj gyengéd rózsám,
egy nap fej a fejhez ér.

343.

Su gelir merdin merdin,
kim bilir kimin derdin;
deniz mürekkeb olsa,
*tükenmez benim derdim.**

Víz folyik *merdin merdin,*
ki tudja mindenki baját?
ha a tenger ténta volna,
el nem fogy az én bajom.

344.

Su gelir tašlardan,
karšê-ki jamačlardan;
tozlu'uma bā örejim,
o sungullu sačlardan.

A víz jön a kövekről,
szemközti hegy oldalról;
nadrágszárhoz kapcsot szövök,
ama puha hajakból.

345.

Suda balêk jan gider,
gja ejlenir gja gider;
ben bu gün jarê gördüm,
ičerimden ah gider.

Vízben a hal oldalt megy,
hol megáll, hol megint megy;
ma láttam a rózsámat,
a bensőmből sóhaj megy.

346.

Šarab ičtim tas kaldê,
jürejimde pas kaldê;
jar ile konušma'a,
čo'u gitti az kaldê.

Bort ittam, csésze maradt,
szívemben rozsda maradt;
rózsámmal beszélgetni,
sok elment, kevés maradt.

347.

Šimšir japra'ên dökmez,
mohabbet žandan gitmez;
bu gözler seni gördü,
gajrisine hajr etmez.

Puszpáng levelét nem hullatja,
szerelem a szívből nem megy;
e szemek téged láttak,
másoknak nincs üdvére.

---

* E versszaknak egy emilyen ötsoros változata is van:

Su gelir merdin merdin,
anlamaz benim derdim;
derja mürekkeb olsa,
a'ažlar kalem olsa,
jazêlmaz benim derdim.

Jön a víz *merdin merdin,*
nem érti a bajomat;
ha a tenger ténta volna
ha a fák tollak volnának,
bajom le nem irható.

348.

Su benim bašė šallėm,
dālarė dolašalėm;
burada kavušmasak,
aχrette kavušalėm.

Ez az én sálos fejűm,
járjuk be a hegyeket;
ha itt nem egyesűlünk,
másvilágon egyesűljünk.

349.

Šu da'ėn moruna bak,
čičejin zoruna bak;
elem čekme nazlė jar,
her šejin sonuna bak.

E hegy barnájára nézz,
a virág bajára nézz;
ne aggódj hamis rózsám,
mindennek végére nézz.

350.

Šu da'ėn ovasėnda,
su ičtim kovasėndan;
elim iše varmajor,
šu kėzėn sevdasėndan.

E hegynek síkságában,
vizet ittam vedréből;
kezem nem jár dologra,
e leány szerelmétől.

351.

Šu dālar olmajajdė,
čičejim solmajajdė;
ölüm Allahėn emri,
ajrėlėk olmajajdė.

Ha e hegyek nem volnának,
virágom el nem hervadna;
halál Isten parancsa,
csak elválás ne volna.

352.

Šu dere baštan baša,
atladėm taštan taša;
o šinanaj šalvarė
jėrtarėm baštan baša.

Ez a völgy véges végig,
ugrottam kőről kőre;
a *sinanaj* bugyogót
elszakítom véges végig.

353.

Šu derenin uzunu,
kėramadėm buzunu;
Istambulda satarlar
Kajiseri kėzėnė.

Eme völgynek hosszuja,
nem törhettem meg jegét;
Sztambulban árulják
a *kajszeri* lányokat.

354.

Šu gelen kimin kèzè? Kié ez a lány, a ki jön?
ferežesi kèrmèzè; vörös a *feredséje;*
šaka'ènda bir gül ačmèš, halántékán rózsa nyillott,
sandèm seher jèldèzè. azt hittem: hajnal csillag.

355.

Šu gelen kimin ōlu? Kié ez a fiu, a ki jön?
avropasè pek zorlu: üstöke erőtetett;
avropanèn üstünde, üstökének felibe,
kandèllè jazma bālè. mécses kendő van kötve.

356.

Šu karšèda jumurta, Itt átellenben tojás,
jarèm beni unutma; rózsám engem ne felejts;
her nereje gidersen, akárhová mész is el,
göz jašènè kurutma. könnyedet fel ne szárítsd.

357.

Šu karšèdan gelen kèr atlè-mè- A ki itt jön pej lovas-e?
sorun Bādadlè-mè-dèr? [-dèr kérdjétek: bagdádi-e?
her gelen jarè sorar, minden jövő a lányt kérdi,
jar bu kadar tatlè-mè-dèr? a lány ilyen édes-e?

358.

Čajèr inže bičilmez, Vékony a fű, nem vágható,
su bulanèk ičilmez; zavart a víz, nem iható;
bana derler jardan geč, mondják a rózsámat hagyjam,
jar tatlè-dèr gečilmez. édes a lány, nem hagyható.

359.

Čakè kojdum janèma, A bicskám mellém tettem,
užu girdi žanèma; hegye a lelkembe ment;
o-ki beni sevmezsen, ó ki engem nem szeretsz,
ničün kèjdèn žanèma? mért törtél a lelkemre?

360.

Čekmežemi čekemem,
gülden gömlek bičemem ;
padišah taχtêně verse,
ben jarêmdan gečemem. [1]

Fiókom nem húzhatom,
rózsából inget nem szabhatok ;
ha padisa trónját adná,
rózsámat nem hagyhatom.

361.

Cekmežemin kilidi,
üstünü gül bürüdü ;
alažaksan al beni,
gül memeler čürüdü. [2]

A fiókom lakatja,
rózsa borította be ;
ha házasodsz engem végy,
rózsa mellek hervadtak.

362.

Čekmežemin taχtasê,
bu gün bajram haftasê ;
jarêm hamamdan čêkmês,
bana-mê jarên tavrasê ?

A fiókom deszkája,
ma van a bajram hete ;
rózsám fürdőből jött ki,
viseletét mit bánom ?

363.

Češme bašê bu-mu-dur,
iči dolu su-mu-dur ?
jaktên beni be zalim,
son ževabên bu-mu-dur ?

Ez-é a forrás fője,
belül vízzel tele-é ?
kegyetlen, megégettél,
ez-é utolsó szavad ?

---

[1] Az egész versszak változata :

Čekmežemin kilidi,
üstünü toz bürüdü ;
geležeksen gel indik,
garib göjnüm čürüdü.

A fiókom lakatja,
a felsejét por lepte ;
ha jönni fogsz mostan jőjj,
szegény szívem oda van.

[2] A két utolsó verssoré :

‚sen orada ben burada,
olan ömrüm čürüdü'.

te ottan vagy én meg itt,
egész éltem oda van.

364.

Ċevrem var dört köšeli,
iči sėrma döšeli;
erijüp hilal oldum,
jar ašḳėna düšeli.

Kendőm van négy szegletű,
belűl arany himzésű;
olvadva negyed hold lettem,
mióta lányt szerettem.

365.

Ċevremin uźun ačtėm,
ben jar dedim sen kačtėn;
jar Allahdan bulasėn,
perdeli gözüm ačtėn.

Kendőm végét felnyitám,
leány, mondtam, te futál;
büntessen meg az Isten,
fedett szemem kinyitád.

366.

Ċibu'um uzadajėm,
jar jolun gözedejim;
jarėm senin dengin jok,
kimlere benzedejin?

Csibukomat kinyujtom,
rózsám útját vizsgálom;
rózsám neked párod nincs,
kikhez hasonlítsalak?

367.

Ċifte benim sen-mi-sin,
istersem verirmisin?
istedijim ver bana,
feda olajėm sana.

Pár anya-jegyűm te vagy,
ha kivánom vajon adsz-é?
add a mit én kivántam,
legyek az áldozatod.

368.

Ċile bülbülüm čile,
čil düšmüš konže güle?
jarėn čirkin sen güzel,
nasėl jatarsėn bile?

Csile fülmülém *csile,*
petty esett rózsa bimbóba;
rózsád csúnya te meg szép,
hogyan aludhatsz vele?

369.

Ċimene basma jarėm,
kendinden josma jarėm;
felek bizi ajėrdė,
selamė kesme jarėm.

Ne lépj rózsám a fűre,
magától kedves rózsám;
sors minket elválasztott,
köszönts tovább is rózsám.

370.

Čini tabakta višne,
gel gönül aška düšme;
bu aškėn sonu čėkmaz,
nafile dile düšme.

Porczellán edényben meggy,
jer szív szerelembe ne ess;
e szerelemnek vége nincs,
hiába nyelvre ne juss.

371.

Čėktėm dālar bašėna,
kestane toplama'a;
müradėm kestane dejl,
kėzlara sarėlma'a.

Hegy tetejére mentem,
gesztenyét szedegetni;
czélom nem a gesztenye,
lányokkal ölelkezni.

372.

Čėktėm mezar tašėna,
baktėm hilal kašėna;
söjlersen mani söjle,
kusarėm kel bašėna.

Temető kőhöz mentem,
néztem ív szemöldököd;
hogyha szólasz, *mánit* szólj,
vagy hányok tar fejedre.

373.

žanfes fistan gijemem,
dejme jarė sevemem;
ben bir güzel jar sevdim,
utanėrėm dejemem.

Kanavász köntöst nem viselhetek,
bármily lányt nem szerethetek;
én egy szép lányt szerettem,
szégyellem, nem mondhatom.

374.

žanfes šalvar göbekte,
bir jarėm var gurbette;
hem vallahi hem billahi,
severim žani-gönülde.

Kanavász bugyogó a köldökön,
rózsám van idegenben;
Istenemre teremtőmre,
szív s lélekből szeretem.

375.

Tabakta eji rečel,
kara gün gelir gečer;
askere gönül veren,
ah ile ömrü gečer.

A tanyérban jó befött,
fekete nap telik múlik;
katonának a ki szívét adja,
jajjal telik élete.

376.

Tamburam jedi jerde,
jeni düštüm bu derde;
ne gökte dir ne jerde,
el göjüste jüz jerde.

A tamburám hét helyen,
ujból estem a bajba;
sem nem égen se földön,
kéz a keblen, arcz a földön.

377.

Tamburam var gömüšten,
jar gelijor žümbüšten;
sana bir iš edejim dur,
hazz edesin o išten.

Tamburám van ezüstből,
leány jön mulatságból;
várj valamit teszek neked,
örülhetsz e dolognak.

378.

Tamburam var kabaktan,
jar gelir ojnamaktan;
bak ne hale duš oldum,
seninčün ālamaktan.

Tamburám vagyon tökből,
szeretőm jön játszásból;
nézd mily helyzetbe jutottam,
miattad való sírástól.

379.

Taš üstüne taš kojdum,
bir jastĕ'a baš kojdum;
jarĕm geležek deje,
sā janĕmĕ boš kojdum.

Követ tettem a kőre,
fejem hajtám párnára;
hivén hogy rózsám eljön,
jobbról üresen hagytam.

380.

Tavada su erittim,
gölgende gül kuruttum;
sana gönül vereli,
evi barkĕ unuttum.

Vizet forraltam serpenyőben,
árnyadban rózsát szárítottam;
mióta neked szívem adtam,
házam lakom elfeledtem.

381.

Tekkelerden hu gelir,
češmelerden su gelir;
sen orada ben burda,
elimizden ne gelir?

A klastromokból *hu* jön,
a forrásokból víz jön:
te ottan vagy én meg itt,
mi telhetik mi tőlünk?

382.

Tenžerede kavurma,
kavurmajě savurma;
daha deölet bašěmda,
gitti deje kajěrma.

A tányérban szeldelt hús,
a szeldeltet ne szórd szét;
szerencse még rajtam van,
ne aggódj, hogy már elment.

383.

Tepsije kojdum narě,
ālarěm zarě-zarě;
gurbet ele jolladěm,
kěvěržěk benli jarě.

Tepsibe gránátot tettem,
sírok én keservesen;
idegen földre küldtem
kerek anya-jegyű rózsám.

384.

Tüfejim čaktěm almaz,
gözüm avžědan jělmaz;
beni sevdaja jaktě,
gitti Allahdan korkmaz.

Puskám ellőttem, nem fog,
szemem vadásztól nem fél;
engem szerelembe gyujtott,
elment, Istentől nem fél.

385.

Tüfengim atělmajor,
pahalě satělmajor,
bu uzun geželerde,
jalěněz jatělmajor.

Puskám ki nem lövődik,
drága nem árulódik;
e hosszu éjjelekben,
egyedül nem hálhatni.

386.

Tüfengimin tabaně,
öldürürüm babaně;
öldürürüm babaně,
alěrěm ben ablaně.

A puskámnak ravasza,
megölöm az apádat;
megölöm az apádat,
elveszem a nénédet.

387.

Ufažěk fiske tašě,
jandě jürejim bašě;
ne jardan χaber geldi,
ne dindi gözüm jašě.

Kicsinyke pattantott kő,
megégett az én szivem;
se rózsámtól hir nem jött,
se a könnyem nem szűnt meg.

388.

Ufažêk ijnesine,
kajil-im žilvesine;
ben jarêmlan kavuštum,
darêsê žümlesine.

Kicsinyke kis tűjébe,
a szépségét elhiszem;
szeretőmmel összejöttem,
többije a más dolga.

389.

Ufažêk kuš üzümü,
görsem jarên jüzünü;
ujur ujkudan ujansam,
öpsem êla gözünü.

Kicsinyke madárszőlő,
rózsám arczát bár látnám;
ha álmomból felébrednék,
azur szemét megcsókolnám.

390.

Ufažêk misk sabunu,
oldum jarên zebunu;
ben mezara girersem,
jar čeksin azabênê,

Kicsinyke pézsma szappan,
szeretőm foglya lettem;
ha én a sírba térek,
kínomat ő viselje.

391.

Uskumru balêklarê,
o güzel bažaklarê;
ažeb kismet olur-mu,
jarêmên bažaklarê?

Az *uszkumru* halacskák,
ama szép lábszárai;
vajon lesz-e szerencsém,
rózsám lábszáraihoz?

392.

Uzak-têr sečilmejor,
gönül-dür gečilmejor;
gönül bir top ibrišim,
dolašmêš ačêlmajor.

Messze van, ki nem vehetni,
szerelemről le nem mondhatni;
a szív egy kötés selyem,
kuszált, ki nem nyílható.

393.

Uzun uzun selviler,
ničün jemiš vermezler?
šindi-ki kêzlar fêndêkčê,
sevda ne dir bilmezler.

Nagyon hosszú cziprusfák,
mért nem adnak gyümölcsöt?
ravaszok a mai lányok,
nem tudják mi a szenvedély.

394.

Uzun-sun sĕrĕk gibi,
ekši-sin koruk-gibi;
ne sersefil gezersin,
šašĕrmĕš tavuk gibi.

Hosszú vagy mint a kóró,
savanyú vagy mint egres;
mily esetlenűl sétálsz,
mint a zavarodott tyuk.

395.

Ūradĕm kamĕš oldum,
eridim gömüš oldum;
ben bu aška düšeli,
bir avare kuš oldum.

Baj ért engem, nád lettem,
elolvadtam, ezüst lettem;
mióta szerelmes vagyok,
tévelygő madár lettem.

396.

Vaj elmasĕm elmasĕm,
aj buluda girmesin;
elmas sardĕ'ĕm gežĕ,
üč gün sabā olmasĕn.

Ó gyémántom gyémántom,
hold felhőbe ne menjen;
a mikor gyémántom ölelem éjjel,
három nap ne reggeledjék.

397.

Vaj tablalĕ tablalĕ,
tablalarĕn tūralĕ;
görmedim senin gibi,
bu dünja kurulalĕ.

Oh te táblás, te táblás,
a tábláid *túrás*ak;
nem láttam olyat mint te,
mióta a világ kiszáradt.

398.

Var gemiler var-da gel,
o jarĕmĕ al-da gel;
ejer jarĕm gelmezse,
jine dön-de öjle gel.

Menj hajó, menj és jöjj,
a szeretőm vedd és jöjj;
hogyha rózsám el nem jő,
fordulj vissza, ismét jöjj.

399.

Varnanĕn bālarĕna,
kol diktim jollarĕna;
elmas küpe japtĕrdĕm,
jarĕmĕn kula'ĕna.

Várnának kertjeibe,
őrt tettem utjaira;
gyémánt függőt csináltattam,
a rózsám füleibe.

400.

Xasta-jém jok dermaném,
al kan oldu her janém;
bir gün olur elbette,
kavušuruz živaném.

Beteg vagyok, írom nincs,
minden részem piros vér;
bizonyára lesz egy nap,
találkozunk, szeretőm.

401.

Xoš geldin sefa geldin,
žanéma žefa geldin;
ne ben öldüm kurtuldum,
ne sen insafa geldin.

Isten hozott, üdvöz légy,
lelkemre kínnak jöttél;
meg nem haltam, nem szabadultam,
te se tértél emberségre.

II.

Szerelmi dalok.

1.

A benim kĕrmĕzĕ gülüm,
sā janĕna ejmiš dalĕn,
kime arz edĕm ben halĕm.

Önüm derja dir gečemem,
kanadĕm jok-tur učamam,
ilk sevdam dir vaz gečemem.

Bā'rma: *Sevdim o jarĕ zalimi,*
ejri gijer dal fezini ;
kula'ĕma seda geldi
bülbül sandĕm jar sesini.

Óh énnekem piros rózsám,
jobb felére hajtá ágát,
kinek mondjam el a bajom.

Elől tenger, nem mehetek,
szárnyam nincs, nem repülhetek,
első szerelmemről le nem mondhatok.

Refrain: Szerettem rózsát kegyetlent,
görbén viseli a *fezét*;
a fülembe hang jutott el,
lány szavát fülmülének hittem.

2.

Adile žaněm Adile,
kurban olām o dile ;
asma filizi gibi,
sarělām inže bele.

Adile lelkem *Adile,*
ama nyelv áldozata legyek ;
mint szőlőtő hajtása,
vékony termetet öleljek.

Adile dedikleri,
šeker dir jedikleri ;
Galatada bir olur,
Adile dedikleri.

*Adilé*nek nevezik,
czukor az a mit eszik ;
*Galatá*ban csak egy van,
kit *Adilé*nek hívnak.

Top tüfeji alalěm,
Galataja varalěm ;
o zalimin elinden,
Adileji alalěm.

Ágyut és puskát vegyünk,
*Galatá*ba el menjünk ;
a kegyetlen kezéből,
*Adilé*t mi elvegyük.

Esbablarěm kasajěm,
sanděklara basajěm ;
Adilenin derdinden,
ben kendimi asajěm.

Ruháim kevesbítem,
ládákba bele nyomom ;
*Adilé*nek miatta,
magamat felakasztom.

3.

Aj efendim a sultaněm,
gözüm doldu jaš ile ;
jar sineme jara ačtě,
bir kalem-těraš ile ;
kendim ettim kendim buldum
döjünejim taš ile.

Óh efendim, óh szultánom,
szemem megtelt könnyekkel ;
lány keblemben sebet nyitott,
egy tollhegyező késsel ;
magam tettem meg is leltem,
ütöm magam kövekkel.

B. *Ah benim māmur efendim,*
čok severdim ben seni ;
o kadar aškěm zijade,
kül eder ahěm seni.

R. Óh én elbódult efendim,
be szerettelek téged ;
olyan nagy az én szerelmem,
hamuvá tesz sóhajom.

Aj efendim a sultaněm,
kalměšěm böjle načar ;
ben a jarě čok severdim,
o zalim benden kačar ;

Óh efendim, óh szultánom,
vigasztalan maradtam ;
én rózsám nagyon szerettem,
a kegyetlen fut tőlem ;

bir selama kajil oldum,
onu-da vermez gečer.

üdvözletével beérem,
azt se adja, úgy megy el.

Aj efendim a sultanėm,
bir išaret olmadė;
gizli gönül χastasė-jėm,
jar χatėrėm sormadė;
o kadar aškėm zijade,
sabre takat kalmadė.

Óh efendim, óh szultánom,
még csak egy jel sem történt;
titkos szív betegje vagyok,
lány nem kérdi bajomat;
olyan nagy az én szerelmem,
tűrésre erő nem maradt.

4.

Aj efendim a sultanėm,
čevir jana'ėn beri;
ben sana gönül vereli,
ne ölü-jüm ne diri;
gerdanėnda üč beni var,
güle benzer her biri.

Óh efendim, oh szultánom,
fordítsd erre az arczod;
mióta szivem neked adtam,
holt nem vagyok sem élő;
kebleden három anyajegy,
rózsához hasonlít mind.

Aj efendim a sultanėm,
kanda göjnüm tende dir;
gel efendim dōru söjle,
senin göjnün kimde dir;
ittikadėn bütün ejle,
benim göjnüm sende dir.

Óh efendim, óh szultánom,
testben a szív vérbe van;
jer efendim, igazat szólj,
a te szíved kinél van;
vallomásod megteheted,
az én szívem nálad van.

5.

Aj efendim güzellen gönül olmaz,
ašik ālamadan bir daha gülmez,
bu dünja fani dir kimseje kalmaz.
B. *Aman josma jandėm senin elinden,*
kurtulmadėm šu alemin dilinden.

Aj efendim ne dir senin meramėn,
kadir-mevlam böjle jazmėš kalemin,
dinin ičün dōru söjle kelamėn.

Aj efendim ne dir senin bu güžün,
ašik olan annar josmajé inže,
ajrélék šerbeti zehirden ažé.

Óh efendim, szépséggel nincs szerelem,
szerelmes mielőtt nem sír, nem nevet,
e világ múló, senkinek se marad.

R. Ugyan bájos, égtem én te miattad,
nem szabadultam e világ nyelvétől.

Óh efendim, mi is a te szándékod?
hatalmas Isten így írta a tollát,
a hitedre igazán mondd a szavad.

Óh efendim, mért e neheztelésed?
a szerelmes érti csak meg bájosát,
válás bora keserűbb a méregnél.

6.

Aj do'ar ajazlanér,
gün do'ar bejazlanér;
gelin olažak kézlar,
hem gider hem nazlanér.

Kel a hold, világosodik,
kel a nap, fehéredik;
férjhez menő lányok,
mennek meg vonakodnak.

O ki derim ben sana,
söjle derdini bana;
seni do'uran ana,
olsun bana kajn-ana.

Valamit mondok neked,
mondd el nekem a bajod;
a téged szülő anya,
legyen nekem anyósom.

Gur gur gur gur, gur gur gur,
gel güzel karšémda dur;
duramam ben duramam,
darup-ta jalvaramam.

Gur gur gur gur, gur gur gur,
jer lány, állj meg előttem;
nem állok meg, nem én nem,
én meg nem rimánkodom.

Kapuda hasil olur,
ažeba nasél olur?
kéz ölana söz verir,
kapuda jesir olur.

Az ajtónál létre jön,
vajon hogy is lesz ez már?
lány legénynek szavát adja,
az ajtónál fogoly lesz.

Čajĕr inže bičilmez,
su bulaněk ičilmez;
bana derler jardan geč,
jar tatlĕ dĕr gečilmez.

Vékony a fű, nem vágható,
zavart a víz, nem iható;
mondják: a rózsám hagyjam el,
édes a lány, nem hagyható.

7.

Aj-mĕ dōmuš gün-mü dōmuš,
alem rušan;
ben bu gün jarĕmĕ gördüm,
aklĕm perušan;
iki kašĕn arasĕnda,
bir elif nišan.

Hold kelt-e fel, nap kelt-e fel,
fényes a világ;
én ma a szeretőm láttam,
eszem megzavart;
a két szemöldököd között,
Elif betű jele.

B. *Ela gözlüm top zülüflüm,*
ne oldu sana?
ne oldīse bana oldu,
ne oldu sana.

R. Azur szeműm, göndör hajúm,
mi történt veled?
akármi lett, velem történt,
a mi neked lett.

Atladĕm bayčeden gečtim,
nar bulamadĕm;
jandĕ žanĕm hararetten,
kar bulamadĕm;
kendime münasib sadik,
jar bulamadĕm.

Átugrattam a kerten át,
gránátalmát nem leltem;
lelkem a hőségtől égett,
havat nem leltem;
magamhoz illő hűséges
leányt nem leltem.

Hava bulaněk, jar seni
sečemejorum;
gönül düštü ah ne čare,
gečemejorum;
jar elinden bir badežik
ičemejorum.

Zavaros a lég, szeretőm,
meg nem láthatlak;
szívem esett, óh mi haszna,
el nem hagyhatlak;
lány kezéből egy pohárkát
nem ihatok ki.

8.

Ajva čičeklendi, — aman
güller čillendi;
Aftosun bašĕnda, — aman
jazma kirlendi;

čok salênma küčük hanêm,
adên dillendi.

B. *Ko desinler Aftos jarêm,*
parma'ê kênalê;
güverǯin topuklum, — aman
elma-da janaklê.

Kêz pênar bašênda, — aman
testi doldurur;
testinin kulpuna, — aman
šahin kondurur;
kêz senin bakêšên, — aman
adam öldürür.

Kêz pênar bašênda, — aman
jatmêš ujumuš;
ela gözlerini, — aman
ujku bürümüš;
kêz senin gerdanên, — aman
neden čürümüš.

Birsalma kivirított, — óh
rózsa pettyes lett;
a rózsámnak a fején, — óh
kendő piszkos lett;
sokat ne járj kis leányka,
neved hírbe jött.

R. Hagyd, hadd mondják: én *Aftosz*om
befestett körmű;
galamb bokájum, óh jaj
alma arczúm.

Kis leány a kútfőnél, — óh
korsóját tölti;
a korsónak fülére, — óh
sólymot repűltet;

lány a te tekinteted, — óh
embereket öl.

Kis leány a kútfőnél, — óh
feküdt, elaludt;
az ő azur szemeit, — óh
álom boritá;
leány a te kebeled, — óh
miért fonnyadt el.

9.

Ak-deniz üstünde jaldèz pijade,
validen sever-mi benden zijade?
tombul ellerinle gülgülü bade.

B. *Šurada bir hanêm var-dêr,*
bari mašallah;
döne döne benim jarêm
olur inšallah.

Behej djaurên kèzè atma taš bana,
čark gemisi gibi čatarêm sana,
etme bu žefajè jazèk-tèr bana.

Jalè kenarêna janašèr gemi,
jejelim ičelim sürelim demi,
Allaha-smarladêm bir tanem seni.

A fehér tengeren aranyos bárka,
anyád szeret-e én nálamnál jobban?
puha kezecskéid és rózsás pohár.

R. Egy lány-asszony vagyon itten,
csakhogy *masallah;*
idő mulva én szeretőm
lesz ő, *insallah.*

Ej te gyaur leánya, ne szólj meg engem,
mint a gépes hajó ütközöm beléd;
éh ne kínozz engem, kár én érettem.

Tenger partjához közeleg a hajó,
együnk igyünk, úgy töltsük el az időt;
Istennek ajánltalak egyetlenem.

10.

Ak-sadeler gejinmiš-tir,
jarêm bojlu bojunžak;
topu'undan iliklemiš,
ak gerdana varênžak;
doldur doldur ver ičejim,
janêk sinem dojunžak.

B. *Evlerimin önü viran-mê kaldê?*
taš ile topra'ên seller-mi aldê?
šindi-ki jarênê eller-mi aldê?

Hep ješiller gej efendim,
jakêšêr sana;
misk ile amber sürejim,
selvi bojuna;
gel güzel karšêmda dur-da,
görejim doja.

Csupa fehérbe öltözött,
rózsám egész termetén;
bokától begombolkodott,
egész fehér kebléig;
töltsed töltsed, add hadd igyam,
égő keblem teltéig.

R. A házam eleje puszta maradt-e?
követ földjét az örvény elvitte-e?
mostani szeretőd más elvette-e?

Csupa zöldet ölts efendim,
illik te reád;
pézsmát és ambrát hadd kenjek,
cziprus testedre;
jer szépem, ülj én elibem,
nézzelek egyre.

11.

Akšam olur güneš gider,
šindi buradan;
garib garib kaval čalar,
čoban dereden;
pek körpe-sin esirgesin,
seni jaradan.

Esteledik, a nap leszáll
mindjárt most innen;
szomorún játszik tilinkón
juhász a völgyben;
nagyon kicsiny vagy, óvjon meg
az én teremtőm.

B. *Gir sürüje kurd kapmasên,*
gel kuzužu'um;
sora jardan ajrêlersên,
ah jauružu'um.

R. Menj a nyájhoz, farkas ne fogjon,
jere báránykám;
aztán a rózsádtól elválsz,
óh én báránykám.

Čünkü Mevlam kul ejledi,
sana özümü;
bastê'ên jerlere sürsem,
jüzüm gözümü;
ujma ājarên fendine,
dinne sözümü.

Mert az Isten szolgává tett
engem teneked;
lépted nyomához dörgölném
arczom szememet;
ne higyj ellenség cselének,
hallgasd szavamat.

Dālarê duman bürüdü,
ājar sečilmez;
avžê jolda tuzak kurmuš,
jare gečilmez;
vefasêzên mežlisinde,
bade ičilmez.

A hegyeket köd borítá,
ellent nem látni;
vadász úton tőrt állított,
lányhoz nem mehetni;
hűtelen társaságában,
bort nem ihatni.

12.

Al al olmuš janažê'êm
hallarê;

Csupa piros lett arczocskám
külseje;

bülbül olmuš, jar söjlejor dilleri;
gečmez oldu sana bana elleri.

fülmüle lett, a rózsám szól a nyelvén;
nem jutottak neked nekem kezei.

B. *Pešim sêra haml edijor šu güzel,*
bak ǯemalê mahitaba jaz güzel.

R. Én utánam fáradozik ez a szép;
nézd el holdvilág szépségét, írj te szép.

Jalê kenarênda zülfüm tararêm;
tarağ'êmê kajb ettim, ararêm;
jok-tur benim kimselere zararêm.

A tenger partján fésülöm hajamat;
fésűcskémet elvesztettem, keresem;
nincsen tőlem senkinek se bántása.

13.

Aldê beni aldê beni,
iki kašên arasê;
jaktê beni kül ejledi,
gözlerinin karasê;
ičinizde hekim jok-mu,
ne dir bunun čaresi?

Megvett engem, meghódított
két szemöldököd köze;
megégetett, hamuvá tett,
szemeid feketéje;
nincsen-e orvos köztetek,
mi ennek orvoslása?

Ne bakarsên kömür gözlüm,
sen-de bana jar-mê-sên?
bir görüšte aklêm aldên,
fikir bašta kormusun?
gel bir geǯe müsafir ol,
korkma bana kalmasên.

Mit is nézesz én szén szeműm,
szeretőm vagy-e nekem?
egy látásra eszem vetted,
fejbe gondolatot téssz;
jöjj egy este, vendégem légy,
ne félj: rajtam nem múlik.

Čêka bilsem bir kerreǯik,
o güzelin köšküne;
doldur ɗoldur ver ičejim,
sevdalêmên ašķêna;
gönül verdim samur gibi,
sevgilimin kašêna.

Hogy ha egyszer menni tudnék,
ama szépnek köskjébe;
töltsed töltsed, add hadd igyam,
rózsám egészségére;
megszerettem akár a nyuszt,
a rózsám szemöldökét.

Güneš dōmuš güneš dōmuš,
o hanêmên kösküne;
devlet konmuš devlet konmuš,
o hanêmên bašêna;
doldur doldur ver ičejim,
jarêm senin aškêna.

Felkelt a nap, felkelt a nap,
ama leány köskjére;
boldogság szállt, boldogság szállt
ama leány fejére;
töltsed töltsed, add hadd igyam,
rózsám egészségedre.

14.

Altên tasta gül kuruttum,
jarê sinemde ujuttum,
o söjledi ben unuttum.

B. *Gönül ülfetini buldu,*
sačê-Lejlaja vuruldu.

Evlerimin önü kömür,
kömürün altênda neler,
neler etti bana neler.

Baχčelerde gül suladêm,
bakup bakup ben āladêm,
zülfün bojnuma doladêm.

Arany csészébe rózsát szárítottam,
rózsámat a keblemen elaltattam;
ő szólt, én elfelejtettem.

R. Szív szerelmét megtalálta,
egy éj-hajúba szeretett.

A házamnak eleje szén,
mik vannak a szenek alatt?
miket művelt velem, miket?

Kertekben rózsát öntöztem,
nézve nézve egyre sírtam,
hajad a nyakamba vontam.

15.

Anam anam ǯaněm anam,
südün emdim kana kana,
aχret hakkěn helal ejle.

B. *Bu geže ben müsafir-im.*

Anam gel otur janěma,
bak gözlerimlen kašěma,
dojmaděm ben genč jašěma.

Čā'r mejzini salat versin,
garib göjnüm gjumanlansěn,
jak ateši dumanlansěn.

Anyám anyám, lelkem anyám,
tejed szoptam jól lakásig,
más világ jogát engedd el.

R. Ez éjjel én vendég vagyok.

Anyám jöjj és ülj le mellém,
nézz szemem s szemöldökömre;
ifju korommal nem teltem be.

Hívd müezzint imádkozzék,
szegény szívem hadd nyugodjék;
rakd a tüzét, hadd füstöljön.

16.

Arafat da'ěndan iner haǯilar,
jürejimde var-děr gamlar ažělar,
benden selam olsun nazlě baǯělar.

B. *Size malum olsun aldě gam beni,*
malumunuz olsun jedi derd beni.

Čěkajěm gidejim dālar bašěna,
ismimi jazděrām kabir tašěna,
daha ne geležek garib bašěma.

Čękajêm gidejim Urum-eline,
kimleri sevejim senin jerine,
mehžur oldum o jarêmên diline.

Arafát hegyéről szállnak le hadsik,
a szívemben vagyon bú és fájdalom;
tőlem sok tisztelet kedves néném.

R. Tudjátok meg a bú vett elő engem,
tudjátok meg: fájdalom evett engem.

Szállok megyek a hegyek tetejére,
nevemet hadd írom fel a sírkőre;
mi fogja még érni szegény fejemet?

Szállok megyek én fel Ruméliába,
ugyan kit szeressek én te helyetted?
távol estem a rózsám szívétől.

17.

Arpa ektim darê čęktê — šinanaj,
bir kęz aldêm karê čęktê — šinanaj,
küčük kęzên adê čęktê — šinanaj.

B. *Hajdê kuzum šinanajda šinanaj,*
hajdê jaurum šinanajda šinanaj.

Arpa ektim jaza kadar — šinanaj,
kaba dösek dize kadar — šinanaj,
kalk gidelim bize kadar — šinanaj.

Árpát vetettem, dara lett, — sinanáj,
leányt vettem, asszonnyá lett, — sinanáj,
kis lányod neve kikerült, — sinanáj.

R. Rajta lelkem sinanáj és sinanáj,
rajta fattyam sinanáj és sinanáj.

Árpát vetettem a nyárig — sinanáj,
durva ágy egész a térdig — sinanáj,
kelj fel és menjünk mihozzánk — sinanáj.

18.

Asmajé daldérdém inže dal deje,
bojnuna sarêldém beni-d-al deje,
gurbete jolladém kazan gel deje.

B. *Vaj benim alnémén kara jazésé,*
anasénén čifte benli kuzusu.

Kujular derin dir urgan irišmez,
jarén selamlaré gelüp jerišmez,
ajda bir haftada gelüp konušmaz.

Jarém abaneji sarma bašéna,
daha neler gelir garib bašéma?
henüz girmiš jarém ondört jašéna.

Karšéda janané fener-mi sandén?
sen beni sözümden döner-mi sandén?
jardan ajrélma'é kolaj-mé sandén?

Szőlőtőt oltottam, mert ága vékony,
nyakad átöleltem, hogy engem is végy;
idegenbe küldtem, pénzt nyerjen s jöjjön.

R. Ej te homlokom fekete írása,
anyjának pár anyajegyű báránya.

Mélyek a kutak, a kötél le nem ér,
rózsám köszöntésem nem viszonozza;
hóban hétben egyszer jő, nem beszélget.

Rózsám kösd a kendődet a fejedre,
mi éri még az én szegény fejemet?
még csak most lett rózsám tizennégy éves.

Lámpának hitted-e a szemközt égőt?
hitted-e hogy a szavamat megszegem?
hitted-e hogy könnyű rózsától válni?

19.

Ašalêm ašalêm kêzêm,
karlê balkanê;
bize-de meskjen olažak,
Šipka balkanê;
ben jarêmdan ajrê düštüm,
žihan āladê.

Menjünk által rózsám, menjünk,
havas Balkánon;
minekünk is a helyünk lesz,
Sipka hegysége;
a rózsámtól eljutottam,
egész világ sírt.

B. *Kalmêšêm ben gurbet elde,*
bir soranêm jok;
gözüm jašê sel sel olmuš,
bir silenim jok.

R. Idegenben maradtam én,
egy kérdezőm nincs;
a könnyem egész örvény lett,
letörlője nincs.

Ben bir jauru šahin idim,
učtum juvadan;
aranêzda hor göründüm,
čêktêm aradan;
kismetimi versin Mevlam,
bizi jaradan.

Én egy sólyom fiók voltam,
fészekből repültem;
köztetek meg vagyok vetve,
onnan elmentem;
szerencsémet adja Isten,
a mi teremtőnk.

20.

Aškênla bir tokat geldi jüzüme,
žihan zindan oldu benim gözüme,
ujma dedim ujdun eller sözüne.

B. *Ölüm olsa ah ajrêlêk olmasa.*

Benim halêm sana malüm ja rabbi,
hasretime sen kavuštur ja rabbi,
seni saran dünjasêna dojmasa.

Aša'êdan gelir bir telli turna,
Šamdan-mê gelirsin ā'zênda hurma,
kara-dêr kašlarên karšêmda durma.

Szerelmeddel ütés jött az arczomba,
a világ fogház lett az én szememben;
ne higyj mondtam, hittél a más szavának.

R. Halál legyen, csak elválás ne legyen.

Hisz tudod az állapotom óh Isten,
elváltomhoz te juttass el óh Isten;
a ki téged ölel, a világgal be ne teljék.

Alulról jön egy csikos daru,
Sziriából jösz-e, szádban datolya?
szemöldököd fekete, előttem ne maradj.

21.

Ačél bulut šaz olajém,
gaménla azad olajém,
bir josmaja kul olajém.

B. *Hič ejlenmez melul gönlüm,*
maχzun gönlüm.

Bulut sana bir jel čéksa,
tažéné taχténé jéksa,
seni ormanlara téksa.

Bulut gelir mavi donlu,
jarém gelir čifte benli,
küčük dejil deli-kanlé.

Nyilj meg felhő, hadd legyek víg,
fájdalmaddal legyek szabad,
egy bájosnak rabja legyek.

R. Semmit nem mulat bús szívem,
komor szívem.

Felhő, hogy ha szél jönne rád,
trónod koronád elrontná,
téged erdőkre eldugna.

Felhő jön, a kék nadrágú,
rózsám jön pár anyajegyű,
nem kicsiny, de ifjú legény.

22.

Ažem kěžě ne bakarsěn kuleden?
öldür beni ben čěkajěm aradan,
kismetimiz elbet verir jaradan.

B. *Gitti Širaz gitti Tiflis nejlejim?*
bašěm alup Kandehara gidejim.

Üč kěz idik χan ba'ěnda tuttular,
birer birer at önünde kattělar,
kul-dur deje haraž mezad sattělar.

Altun tas ičinde kěnam ezildi,
gömüš tarak ile sačěm čözüldü,
kaděr imiš alněměza jazěldě.

Persa leány, mit nézesz a toronyból?
ölj meg engem, hadd menjek én onnan el,
szerencsénket megadja a teremtő.

R. Oda *Siráz*, oda *Tiflisz*, mit tegyek?
fogom magam, *Kandehár*ba elmegyek.

Hárman voltunk, khán kertjében megfogtak,
külön külön ló elibe kötöttek,
mint rabszolgát árverésen eladtak.

Arany csészében festékem széttörött,
ezüst fésűvel hajam szétszóródott;
Isten volt, a homlokunkra iródott.

23.

Atěmě bāladěm ben bir mantara,
okkasě a'ěr gelijor kantara,
Mevlam bizi bu jerlerden kurtara.

B. *O benim žilveli jarěm merd olur,*
jarěmě eller sarijor;
o-da benim jürejime derd olur.

Atêmê bāladêm ben bir mešeje,
oχšaja oχšaja aldêm döšeje,
benden selam olsun nazlê Ajšeje.

Atêmê bāladêm ben bir bostana,
čevirdim gözümü Arabistana,
gül memeler dar gelijor fistana.

A lovamat egy *mantár*hoz kötöttem,
okkája nehéz egy mázsás mérőnek;
Isten minket e helyekről majd kiment.

R. Óh én hamis rózsám bátor férfi lesz,
szeretőm mások ölelik;
az is az én szivemnek fájdalmas lesz.

A lovamat egy tölgyfához kötöttem,
czirógatva vettem én az ágyamba,
tisztelet én tőlem hamis *Ajsé*nak.

A lovamat én egy kerthez kötöttem,
Arabország felé fordítám szemem,
rózsa mellek szűken férnek ruhába.

24.

Atešim janmadan tütünüm tüter,
jarên baχčesinde bülbüller öter,
ötme bülbül ötme halêm bes-beter.

B. *Kalmadê sabre mežalêm,*
ālarêm her gün;
jarên hakkên divanênda,
söjlerim bir gün.

Uzun selvilerden uzun-dur boju,
inže fidanlardan inže dir beli,
öten bülbüllerden tatlê-dêr dili.

Még tüzem nem ég és már is füstölök,
rózsám kertjében fülmüle énekel;
ne szólj fülmüle, a bajom nagyon rossz.

R. Erőm nem maradt tűrésre,
minden nap sírok;
rózsám joga tanácsában
szólok majd egy nap.

Hosszú cziprusoknál hosszabb a termete,
vékony galyacskánál vékonyabb a dereka,
éneklő fülmüléknél édesb a nyelve.

25.

Bahar oldu akar sular čajêra,
jorulursun čêkma kuzum bajêra,
čoban gelir ister seni ajêra.

B. *Jorulursun čêkma kuzum bajêra.*

Gel gidelim šu derenin joluna,
belki oralarda ahu buluna,
jazêk jazêk o körpežik kuluna.

Oralar-dêr taušanlarên dura'ê,
čimenden dir kuzularên jata'ê,
gül japra'ê bülbüllerin ota'ê.

Tavaszodott, viz folyik a mezőre,
elfáradsz bárányom, ne menj a rétre,
jön a pásztor, el akar választani.

R. Elfáradsz bárányom, ne menj a rétre.

Jere menjünk eme völgynek utjára,
talán ottan találkozik majd szarvas;
be kár azért a kicsinyke szolgádért.

Síkság a nyulak tartozkodó helye,
fűből van a báránykák nyugvó helye,
rózsa levél a fülmülék eledele.

26.

Bašêna bālar jazma jemeni,
dolašmêš gezmiš Hindi Jemeni,
vefasêz jare ne söjlemeli.

B. *Nafile nafile nafile,*
sevmedi seni göjnüm nafile.

Baχčeje kurdum asma salênžak,
jar gelüp jar gelüp sallanažak,
geldikten sōra jar nazlanažak.

Hamamên kubbesi kirežden olur,
kêzlarên güzeli ilaždan olur,
bejlerin güzeli tirašdan olur.

Sofaja astêm telli siležek,
jar gelüp jar gelüp silinežek,
akšamdan sōra neler olažak.

Bašêna bālar gaz bojamasê,
hanêja bunun zarif ojasê,
jašma'a čêkmêš rastêk bojasê.

Önüne dizdim ben bir sadef düjme,
bir sahat görmesem gelir göjnüne,
gejin-de kušan gidelim düjüne.

A fejére köt nyomottas keszkenőt,
beutazta járta Indiát s Jement;
hűtelen leányhoz mit kell mondani?

R. Hiába hiába hiába,
szívem téged nem szeretett, hiába.

Kertben szőlő hintát állítottam fel,
a rózsám jön, a rózsám jön hintázni;
azután meg rózsám játszadozni fog.

A fürdőnek kupolája mészből van,
a leányok szépsége festéktől van,
a bejek szépsége beretvától van.

Előházban törülni kendőt tettem,
a rózsám jön, a rózsám jön törülni;
este után vajon mi fog történni?

A fejére gázzal festett kendőt köt,
hol ennek a gyenge fog surolója,
fátyolához kenve az arcz festéke.

Kagyló gombot helyeztem én elibe,
egy órát ha nem látom, szívembe jön;
öltözz övezkedj, menjünk menyegzőbe.

27.

Bayče dĕvarĕndan aštĕm,
kĕrmĕzĕ güle ulaštĕm,
öptüm koktum helallaštĕm.

A kert falán általléptem,
piros rózsát én elértem,
csókoltam, szagoltam, elváltam.

B. *Kadĕnĕm šalĕ kušan-da gel,*
nar a'ažĕ narsĕz olmaz;
al rubajĕ bālan-da gel,
gül a'ažĕ gülsüz olmaz;
benim jarĕm bensiz olmaz.

R. Asszony vedd a sálod és jöjj,
gránátfa nincs gránát nélkül;
piros ruhád kösd fel és jöjj,
rózsafa nincs rózsa nélkül;
rózsám nincs el nálam nélkül.

Nar a'ažĕ narlĕ čiček,
gül a'ažĕ güllü čiček,
benim jarĕm pek küčüžek.

Gránát fája gránát virág,
rózsa fája rózsás virág,
az én rózsám nagyon kicsiny.

Evlerimin önü kaja,
kajadan bakarlar aja,
sinemi sinene daja.

A házam eleje szikla,
szikláról néznek a holdra,
kebled támaszd a keblemre.

28.

Bayčuvan kĕzĕ-jĕm bende ar olmaz,
bir budak feslijen jollasam jar olmaz,
jar janĕnda olsam ah-u-zar olmaz.

Bayčuvan kĕzĕ-sĕn bayčen var-mĕ-dĕr,
kojnunda-ki turunč-mu-dur nar-mĕ-dĕr,
šu genčlikte güzel sevmek ar-mĕ-dĕr?

Kertész lánya vagyok, bennem szégyen nincs;
ha bazsalyikomot küldök, szerető nincs;
ha rózsám mellett vagyok, sóhajtás nincs.

Kertész leánya vagy, kerted vagyon-e?
a kebleden narancs-e vagy gránát-e,
ilyen ifjan lányt szeretni szégyen-e?

29.

Bejaz ipek ile jazma ivlenmez,
dejme hanêm ile gönül ejlenmez,
küstürdüm jarêmê gajri söjlenmez.

B. *Jine-mi karlır ja'ijor,*
Ruščūn üstüne?
benim-de seferim var ah,
gönül üstüne.

Hamamên üstünde var kütüb-hane,
içerisen raki ište mejhane,
gider isen kuzum ište kerhane.

Fehér selyemmel kendő nem szőhető,
akármilyen nővel a szív nem mulat;
rózsám boszantottam, többé nem is szól.

R. Már megint hó esik-é,
Ruscsuk városára?
nekem is egy utam van óh,
a szívre.

A fürdő felett vagyon egy könyves ház;
hogy ha *rakit* iszol, itten a borház;
hogyha mész bárányom, itt a leányház.

30.

Beklijorlar seni čabu-čabuǰak,
gel bezme hemen ǰivanêm,
seki ver tašlarê jalla;

tin tin tini tini tin,
tin tin a živan.

Jauru kušlar gibi živu-čivužak,
öter juvada živanêm,
dökü ver sačlarê jalla;
tin tin tini tini tin,
tin tin a živan.

Várakoznak reád, rajta szaporán,
gyere gyorsan közzénk ifjam,
a köveket ugord, rajta;
tin tin tini tini tin,
tin tin óh ifjam.

Mint a fiók madár csirip csiripel,
a fészekben szól, óh ifjam,
a hajadat bontsd szét, rajta;
tin tin tini tini tin,
tin tin óh ifjam.

31.

Ben bir turna idim učtum havaja,
kanadêm kêrêldê düštüm ovaja,
derdimi jüklettim beš jüz deveje.
Bende-ki elemi čeküp giderim.

Her gün ben dālarda kêšlê gezerim,
jolum bulup göjnüm jaslê gezerim,
ašik gibi gözlerimi süzerim.
Ašik olan gözlerinden belli dir.

Kara jazmêš jazan kjatib jazêmê,
derd-u-gamdan ačmadêm ben gözümü,
güldürmedi felek benim jüzümü.
Beni güldürežek bari-χuda dir.

Daru voltam levegőbe repültem,
szárnyam eltört, leestem a síkságra;

fájdalmam öt száz tevére ráraktam.
Viselem a bubánatom, úgy megyek.

Mindennap hegyek közt télen sétálok,
utam találva bús szivvel sétálok;
mint szerelmes szemeim hunyogatom.
A szerelmest szeméről felismerni.

Jegyző feketén jegyzé írásomat,
bú és bajtól ki nem nyitám szememet;
a sors nem nevettette meg arczomat.
Engem csak az egy Isten nevetett meg.

32.

Ben jare jolladém bir gömüš tarak,
tara zülüflerin gerdanéna brak,
šanéna düšer-mi sevüp-de brakmak.

Ben jare jolladém bir gömüš kašék,
kašé'én ičinde okunur ašik,
jare gitmek isterim jol dolašék.

Ben jare jolladém bir gömüš kutu,
ičine doldurdum envai koku,
ben burada jazdém sen orda oku.

Jar bana jollaméš bir ješil japrak,
jaré sarmajénža almasén toprak,
isterim jare gidejim jollar pek irak.

Jar bana jollaméš bir gömüš hilal,
o jar benim olmazsa etmem hakkémé helal,
isterim jare gidejim jollar pek zulal.

O jare giderken aldé bir jāmur,
ujkudan ujanméš gözleri mahmur,
benim efendimin kašlaré samur.

Jine ješillendi karšé-ki dālar,
χastanén halendan ne bilir sālar,
kalbém melul maχzun döšek kan ālar.

A rózsámnak ezüst fésüt küldöttem,
fésüld hajad, ereszd le a nyakadra;
illik-é híredhez hogy szeress s elhagyj?

A rózsámnak ezüst kanalat küldtem,
kanálból a szerelmest olvasom ki;
szeretőmhöz mennék, az út bolyongós.

A rózsámnak ezüst szekrénykét küldtem,
különféle illattal töltöttem meg;
én itten írtam, te meg ottan olvasd.

A rózsám ezüst falevelet küldött,
mig lányt nem ölelek, föld be ne vegyen;
a rózsámhoz mennék, de messze az út.

Rózsám nekem egy ezüst ívet küldött,
ha ama lány enyém nem lesz, jogom nem engedem;
a rózsámhoz mennék, de árnyas az út.

A rózsámhoz mentemkor nagy eső ért,
álmából felébredt, szeme álmoskás;
efendim szemöldöke nyusztprém fényű.

Megint kizöldűltek a szomszéd hegyek,
egészséges mit ért beteg bajáról;
szívem szomorú, az ágyam vért könnyez.

33.

Benim a'am gelir Izmir da'ėndan,
altun mektub gelir jarėn jolundan,
onu jazan jazamamėš halėndan.

B. *Šakė bülbül sen ujandėr jarėmė,*
ben kėjamam sen ujandėr ešimi.

Jüz guruša mintanėnėn šeridi,
kesme terzi jürežijim eridi,
küčüžükten sėrrėm sevdam var idi.

Az én *agám* jön a szmirnai hegyről,
arany levél jön a rózsám útjáról;
a ki írta, nem írhatta a baját.

R. Fülemüle te költsd fel a rózsámát,
nem tehetem, te ébreszd fel páromat.

Száz garas a mentéjének szalagja;
ne vágd szabó, a szívecském elolvadt,
kis koromtól titkom és szerelmem volt.

34.

Benim jüküm havuž dejil elma dir,
gidijorum sen arkamdan āla dur,
gizli gizli nameleri jolla dur.

B. *Ali bej jarêmê görmediniz-mi,*
gečen jolžulara sormadênêz-mê?

Evlerimin önü tavuk kümesi,
χoš olur Gök-suda kebab jemesi,
suja jollamijor hanêm ninesi.

Sarê zejbek šu jerlerde jaslanêr,
jāmur ja'ar silahlarê paslanêr,
bir gün olur deli gönül uslanêr.

Odamêz odamêz küčük odamêz,
felek bize ters gijdirdi abamêz,
dost sanêrdêk düšman imiš babamêz.

Az én terhem nem répa, hanem alma;
ime megyek, te utánam sirdogálj,
nagy titkosan szerelmes levelet küldj.

R. Ali bej nem láttad-é a rózsámat,
menő utasoktól nem kérdezéd-é?

A házamnak elején tyúk ketrecz van,
jó dolog *Gök-szu*ban pecsenyét enni,
vizért nem küldi el őt a nagyanyja.

Sárga *zejbek* e helyeken tanyázik;
eső esik, fegyvere rozsdásodik;
egy nap a bolond szív lecsendesedik.

Szobánk szobánk, a mi kicsinyke szobánk,
a sors visszásan adta ránk gunyánkat;
apánkat barátnak hittük, pedig ellenség.

35.

Benim sevdižejim baχčenin gülü,
güzeli sevenler olmaz-mě deli?
jašmaktan ūraměš jana'ěn alě.

B. *Ben bir ela gözlü jardan ejrělděm.*

Evlerimin önü ak gül a'ažě,
dökülür japra'ě kalěr a'ažě,
ažeb ne dir bu sevdaněn ilažě?

Evlerimin önü bajěr-děr bajěr,
kojunun jediji čajěr-děr čajěr,
bu sevdaněn sonu hajěr-děr hajěr.

Benim sevdižejim baχčede gezer,
fistaněn üstüne karanfil düzer,
küčüjü seversen büjüjü küser.

Az én szeretőcském egy kert rózsája,
a ki szépet szeret, nem lesz-e bolond?
fátyolából kitetszett arcza bibora.

R. Én egy azur szemű lánytól váltam el.

A házam eleje fehér rózsa fa,
hull a levele, megmarad a fája;
ugyan mi e szerelem orvossága?

Az én házamnak eleje hegyoldal,
réti fű az, a mit a juh megeszik;
eme szerelemnek vége boldogság.

Az én szeretőcském sétál a kertben,
a ruhájára szegfűket tűzöget;
ha a kicsit szereted, a nagy bosszus.

36.

Bilejdim gijmezdim sade karalar,
sol böjrümden čifte hančer jaralar,
düštü göjnüm bulamadêm čareler.

B. *Bir meleksi gajet göjnüm ejlendi,*
son mohabbet žanêma kjar ejledi.

Ard bažadan sijā tütün tütijor,
baχčesinde šakê bülbül ötijor,
ötme bülbül benim derdim jetijor.

Bir maχzunluk čöktü garib serime,
bilmez idim jadlar gelmiš jerime,
güvenmesin elinde-ki jarêna.

Ha tudtam vón', gyászt nem öltöttem volna,
bal mellemen páros handsár sebei;
szivem beteg, nem találtam irjára.

R. Angyalféle szivemet mulattatá,
utolsó szerelem használt lelkemnek.

A hátsó kéményen fekete füst száll,
a kertjében panaszló fülmüle szól;
ne szólj fülemüle, elég a bajom.

Szomoruság szállott szegény fejemre,
nem tudtam volt, más jött az én helyemre;
meg ne haragudjék a rózsájára.

37.

Bir gemim var derjalarê dolašêr,
dolašêr-da iskeleje janašêr,
benim jarêm čêtêr-pêtêr ojnašêr.

B. *Öpemedim sevemedim dojunža.*

Bir gemim var jelkenleri kadife,
sevdijimin kęz-kardašę Šerife,
sevda verdim ben bir sarχoš herife.

Bir gemim var kapaklarę gömüšten,
ben vaz gečmem bu sevdadan bu išten,
benim jarėm pek hazz eder žümbüšten.

Bir gemim var arkasęnda balęklar,
bir sürü sultan önünde halajklar,
ne dir bu naz ne dir bu čalkajęšlar.

Bir gemim var boju pek čok uzun-dur,
kuzularę beslejen bu kojun-dur,
güzellerin sözleri hep ojun-dur.

Bir gemim var denizlerde čok ojnar,
geżeleri bašęnda fener janar,
ben gidersem o jar beni čok anar.

Bir gemim var salę verdim engine,
pek müšgül-dür bulmak dengi dengine,
šindi rābet güzel ile zengine.

Egy hajóm van, járja a tengereket,
járja járja, kikötőhöz közeleg;
az én rózsám csattog-pattog játszadoz.

R. Nem győztem eleget szeretni, csókolni.

Egy hajóm van, vitorlája bársonyból,
szeretőmnek lány testvérje Serife;
bele szerettem egy részeg legénybe.

Egy hajóm van, a fedele ezüstből,
nem mondok le szerelemről, e bajról;
a szeretőm örül a mulatságnak.

Egy hajóm van, utána megy a sok hal,
egy csapattal szultán előtt rabszolgák;
mit jelent az enyelgés, pajkos táncz.

Egy hajóm van, hosszasága nagyon nagy,
báránykáit táplálgatja ez a juh;
a szépeknek beszéde csupa játék.

Egy hajóm van, tengerben sokat játszik,
éjjelenként lámpa ég a fejénél;
ha én megyek, sokat emleget rózsám.

Egy hajóm van, sik tengerre eresztém,
nagyon nehéz párjához párt találni,
most csak a szépet s gazdagot tisztelik.

38.

Bir görüšlen sabrêm kalmaz,
janijor deruněm sönmez,
bu aškê čekmejen bilmez.

Egy látásra nincs türelmem,
a bensőm ég, el nem alszik,
mit sem tud, a ki nem szeret.

B. *Jeni sevdalar ahêmdan,*
janijor Vidin zarêmdan.

R. Uj szenvedély sóhajomtól,
ég Viddin a nyögésemtől.

Bayčede gül dikenlendi,
kojnumda čevrem kirlendi,
išittim jarêm evlendi.

Kertben rózsa tövisedett,
nyakon kendőm szennyesedett,
hallám rózsám házasodott.

Alma güzel benim ahêm,
göklere čêkar efkjarêm,
ne sučum var ne günahêm.

Ne bánts engem óh én szépem,
szándékom az egekbe száll,
se vétkem nincs, se hibám nincs.

39.

Bülbül olsam jine konsam dallara,
akan češmim jašê döndü sellere,
alām seni gidēm gurbet ellere.

B. *Insafa gel behej zalim insafa,*
ben majil-im o kašlarê kemana.

Ikimizi bir odaja kojsalar,
üstümüze altên kilid vursalar,
bir gežežik seni bana verseler.

Šinden sōra bize oldu olažak,
güzeller ičinde kaldēn kalažak,
gajri var-mē seni benden alažak?

Ha fülmüle volnék ágra szállanék;
hulló könnyeim örvénnyé változtak;
veszlek téged megyek idegen földre.

R. Légy méltányos, óh kegyetlen, méltányos,
megszerettem ez ív szemöldökű lányt.

Csak tennének kettőnket egy szobába,
arany lakattal belakatolnának,
egy éjjelre téged nekem adnának.

Ezutántól megesett már a nagy baj,
a szépek közt egyedűl te maradtál,
van-e hát, a ki téged tőlem elvesz?

40.

Dā bašēnda čēra jaktēm
janmadē,
küčüžükten garib bašēm
gülmedi,
seni bana kimse lajik
görmedi.

Hegyen tüzelőt gyujtott
nem égett,
kis koromtól szegény fejem nem
nevetett,
téged hozzám méltónak ki
sem látott.

B. *Tazelendi eski gönlüm jarasē,*
hič onulmaz gizli sinem jarasē.

R. Megujhodott a szívem régi sebe,
Nem gyógyul be szerelmes keblem sebe.

Ješillendi Kjadhanenin
čimeni,
geldi gečti güzellijin
zemanē,
zalim engel kesti benim
amanē.

Kizöldűlt a *Kjadháné*-nak
a rétje,
jött és elmúlt a szépségnek
ideje,
kegyetlen sors nem hallgatá
sóhajom.

Beni ālatma-ki sen-de
gülesin,

Engem ne rikass, hogy te is
nevethess,

maksudêna müradêna eresin,
beni her gördükče dajma bilesin.

hogy szándékod és célodhoz elérhess,
hogy ha látsz engem mindig megismerhess.

41.

Dādan hajladêm kurdu,
atêm terledi durdu.

Hegyről elűztem farkast,
lovam egyre izzadott.

B. *Kara biberim biberim,*
hanê benim top šekerim,
nasêl edelim edelim.

R. Fekete borsóm borsóm,
hol van az én süveg czukrom,
hogyan csináljuk csináljuk.

Dā bizim meral bizim,
avǰê ālar kuš bizim.

Hegy miénk meral miénk,
vadász sir, madár miénk.

Bu dāda meral gezer,
sačênê tarar gezer.

E hegyen meral sétál,
haját fésüli sétál.

42.

Destemalimi kuruttum,
sineni sinemd' ujuttum,
adên bilirdim unuttum.

A kendőm megszárítottam,
kebled keblemen altattam,
neved tudtam elfeledtem.

B. *Jarêmên al janaklarê,*
ešimin bal dudaklarê.

R. Szeretőmnek piros arcza,
kedvesemnek méz ajaka.

Ā kêzêm sen djaur-sên djaur,
dilin söjler ǰivil-joul,
kač güzel karšêmdan saul.

Óh leány te gyaur vagy gyaur,
nyelved össze vissza szól,
fuss előlem szépem fuss.

Ibrišim kušak kušanêr,
sača'ê jere döšenir,
kalkup öpmeje üšenir.

Selyemből font övet övez,
a rojtja a földre esik,
felkelni csókolni restel.

Hanêm gülleri čillenmiš,
dalênda bülbül ejlenmiš,
öper iken kederlenmiš.

Lány rózsája pettyesedett,
ágán fülemüle játszott,
csókoltában buslakodott.

43.

Dün geže kapum önünde,
bir išaret olmadě;
eridi jürekte ja'ěm,
tende žaněm kalmadě;
gizli gönül χasta olmuš,
jar χatěrěm sormadě.

Tegnap este kapum előtt,
még csak egy jel sem történt;
szívemben zsírom elolvadt,
testben lelkem nem maradt;
a szerelmes szív beteg lett,
lány nem kérdé bajomat.

B. *Gel benim aslan gelišlim,*
jar haněm ol sen benim.

R. Jöjj oh oroszlán járásúm,
jöjj leány légy szeretőm.

Aj efendim a sultaněm,
kalměšěm böjle načar;
o jarěmě pek severdim,
o zalim benden kačar;
ajda bir selam verirdi,
onu-da vermez gečer.

Óh efendim óh szultánom,
enmagamra maradtam;
a rózsámat be szerettem,
a kegyetlen tőlem fut;
egyszer egy hóban köszöntött,
azt se teszi, úgy megy el.

44.

Edirne köprüsü taštan,
sen čěkarděn beni baštan,
ajěrdělar küčük jaštan.

Drinápolynak hídja kőből,
te vetted el az eszemet,
elválattak kis koromtól.

B. *Vuruldun-mu dujuldun-mu,*
bir güzele vuruldun-mu?

R. Szerettél-e, megtudták-e,
egy szépet megszerettél-e?

Edirnenin minaresi,
ezan okur zamparasě,
anasěněn bir tanesi.

Drinápolynak minárója,
imádkozik a korhelye,
az anyának egyetlenje.

45.

Elmaněn bir janě ješil,
at kolun bojnumdan ašěr,
sarχoš-um dilim dolašěr.

Az alma egy oldala zöld,
vedd karod, öleld át nyakam,
részeg vagyok, forog nyelvem.

Elmajě nazik sojarlar,
ičini tabā kojarlar,
o jarě benden sorarlar.

Almát finoman hámozzák,
belét a tányérba rakják,
a lányt tőlem kérik számon.

B. *Filžan filžana,*
gerdan gerdana,
odalarẽ jan jana,
mumlarẽ šamdana,
anasẽnẽ urgana,
babasẽnẽ ormana,
kör olasẽ kajn-ana,
kẽzẽnẽ-da ver bana.

R. Findzsa findzsához,
a nyak a nyakhoz,
a szóbák egymás mellett,
a gyertyák a tartóban,
az anyját a kötélre,
az apját az erdőre,
vakuljon az anyósa,
a lányát meg nekem add.

46.

Entarisi bičim bičim,
ben ölürüm senin iču̇n,
kazandẽ'ẽm senin iču̇n.
Izin ver balẽk avẽna.

Felöltője sok fajtájú,
meghalok én te miattad,
keresményem te miattad.
Adj engedélyt halat fogni.

Entarisi vl sačaklẽ,
büjün gȫjnüm pek meraklẽ,
jarẽn köškü üč direkli.
Izin ver kušlar avẽna.

Felöltője piros rojtú,
ma a szívem be nyugtalan,
rózsám köskje három árboczú.
Adj engedélyt madár fogni.

Entarisi ješil boja,
saramadẽm doja doja,
žanẽm aldẽ bana suna.
Izin ver gejik avẽna.

Felöltője zöld festéses,
unos-untig nem öleltem,
lelkem vette adva véve,
Adj engedélyt őzet fogni.

47.

Evlerimin önü pazar,
ičinde josmalar gezer,
fesin ejri perčem döker.

A házam eleje vásár,
benne bájosak sétálnak,
fezed görbe, üstök lelóg.

B. *Vaj bala böjle dem olmaz,*
pašam öjle dem olmaz,
ben gülü deste bāladẽm,
deste-beste bāladẽm.

R. Óh gyermek, így el nem lehet,
pasám így idő nem telhet,
rózsát csokorba kötöttem,
csokor-bokorba kötöttem.

Dün geže jar hanesinde,
o söjledi ben āladẽm,
ben söjledim jar āladẽ.

Tegnap éjjel a rózsámnál,
ő szólott én pedig sirtam,
én szólottam a rózsám sirt.

Evlerimin önü kuju,
kujudan čekerler suju,
sevgilimin eski huju.

A házamnak eleje kút,
a kútból húzzák a vízet,
a rózsám régi szokása.

48.

Evlerimin önü sokak dolašêr,
kaldêr šalvarêně čamur bulašêr,
pembe kollarêně bojnumdan ašêr.

B. *Ālajup čālama bārêm janêk-têr,*
giremem kojnuna el ujanêk-têr.

Evlerim evlerim jüksek evlerim,
ičinde oturur göjnüm ejlerim,
vefasêz čapkêně sarup nejlerim.

Evlerimin önü jüksek kaldêrêm,
kaldêrêmdan düštüm beni kaldêrên,
pembe šalvar sêkmêš bejaz baldêrên.

Házam előtt csavarodik az utcza,
emeld a bugyogót, sár ragad reá,
rózsa karjaiddal öleld nyakamat.

R. Ne sirdogálj mert a bensőm nagyon ég,
át nem ölelhetlek, mert más ébren van.

Házaim, házaim, magas házaim,
benne űlök, a szívem mulattatom,
hűtlen hitványt ölelek át, mit tegyek.

A házam előtt a magas kövezet,
kövezetről estem, emeljetek fel,
rózsa nadrág szorítja fehér lábszárad.

49.

Ezirgjandan Kemahtan,
jar gelir ojnamaktan,
kêz ellerin kabarmêš,
tef čalup ojnamaktan.

*Ezingján*ból *Kemah*ból,
rózsám jön a játszástól,
lány a kezed feldagadt,
dobjátszás s mulatástól.

B. *Vaj dālar dumanlė dālar,*
silāda jarėm ālar;
ālama ninem ālama,
al gijüp kara bālama;
ben gidersem gelirim,
ardėm sėra ālama.

Ezirgjanda bir kuš var,
kanadėnda gömüš var,
gitti jarėm gelmedi,
elbet bunda bir iš var.

Al čohanėn hasėnė,
išlettim jakasėnė,
tavlada kėr at kišner,
istijor a'asėnė.

Ezirgjanėn deresi,
hajlė čeker arasė,
Ibišimin kėr atė,
čaršėda tellal elinde.

Feražemin al jakasė,
teftišler vurdu makasė,
eli dibinden kopasė.
Al feraže mor feraže,
jakamdan düštü feraže.

Feražemi gijemedim,
Kjādhaneje gidemedim,
ben jarėmė göremedim.
Al feraže mor feraže,
gözümden düštü feraže.

Feražemin ard eteji,
jahudinin mor ipeji,
teftišler čaršė pahteji.
Al feraže mor feraže,
bojnumdan düštü feraže.

R. Ej hegyek ködös hegyek,
hazámban szeretőm sír;
ne sírj én anyám ne sírj,
pirost öltve gyászt ne köss;
én ha megyek megjövök,
én utánam te ne sírj.

*Ezirgjan*ban madár van,
a szárnyában ezüst van,
elment rózsám nem jött meg,
valami van a dologban.

Vedd a szövet finomját,
kivarrattam gallérját,
ménesben szürke ló nyerít,
akarja a gazdáját.

*Ezirgján*nak a völgye,
nagyon hosszú a köze,
Ibišim szürke lova,
vásáron az árusnál.

50.

Felöltőm piros gallérja,
a csendbiztos megollózta,
keze tőből szakadjon ki.
Piros öltő viola öltő,
galléromtól leesett az öltő.

Felöltőm nem ölthettem fel,
Kjádhánéba nem mehettem,
a rózsámat nem láthattam.
Piros öltő viola öltő,
szememről leesett az öltő.

Felöltőmnek hátsó széle,
zsidó viola fonala,
csendbiztosok vásár kutyái.
Piros öltő viola öltő,
nyakamról leesett az öltő.

51.

Fistanakisi salkêm sačak,
sol böjrüme girdi pêčak,
beni vuran bir jumuržak.

Köntöskéje lobogós rojt,
bal mellembe ment be a kés,
egy nyomorult ölt meg engem.

B. *Ač odajê kabadajê,*
girežejim ben;
sabêr ejle benim jarêm,
büjüžejim ben.

R. Nyisd ki szobád ej levente,
hadd megyek én be;
légy én rózsám türelemmel,
majd megnővök én.

Fistanakisi bičim bičim,
ölijorum senin ičün,
bir šeftali bašên ičün.

Köntöskéje különféle,
én meghalok te miattad,
egy csókot adj életedre.

Fistanakisi a'êr atlas,
atlasa ijneler batmaz,
benim jarêm bensiz jatmaz.

Köntöskéje nehéz atlasz,
az atlaszba nem megy a tű,
rózsám nálam nélkül nem hál.

Fistanakisi safê bejaz,
geželer gündüzden ajaz,
sakên bana etme nijaz.

Köntöskéje tiszta fehér,
éjjel hűvösb a nappalnál,
vigyázz nekem ne rimánkodj.

52.

Geže gündüz intizarlan,
bir mürada ermedim;
čok güzeller sevdim amma,
bir vefasên görmedim.

Éjjel nappal várakozva,
egy czélhoz nem értem el;
sok szépet szerettem ugyan,
de egy hívet sem láttam.

Oturmuš göbek tašêna,
bašlamêš terlemeje;
ačmêš bašê döktü sačê,
bašladê tarama'a.

Reá űlt a köldök-kőre,
izzadozni kezdett el;
fejét fedé haját bontá,
fésülködni kezdett el.

Aj efendim a sultanêm,
gül dibinde nar biter;
jürejimde ateš var-dêr,
hem janar-da hem tüter.

Ó efendim ó szultánom,
rózsa tövén gránát nő;
tűz vagyon az én szívemben,
ég és füstöl egyszerre.

53.

Hamamẻn kapusu vuruldu,
ičerije mežlis kuruldu.

Hamamẻn göbek tašlarẻ,
Fehminin keman kašlarẻ.

Darẻlẻrsa darẻlsẻn,
hamamžẻ tellak sā olsun.

Šu hamamdan čẻkan bir taze,
elinde altẻn jelpaze — ajol.

Hamamžẻnẻn bojalẻ saẻlarẻ,
Fehminin hilal gibi kašlarẻ.

B. *Hamamžẻ Fehmije vuruldu,*
Fehmi hamamžẻja vuruldu.
Ajol ajol al beni,
al sinene sar beni — ajol.

Fürdő ajtaja beverődött,
belől mulatság rendeződött.

A fürdő köldök-kövei,
Fehmi íves szemöldöki.

Ha haragszik haragudjék,
fürdő szolga egészséges legyen.

E fürdőből ifju jön ki,
kezében arany legyező — no te.

A fürdősnek festett hajai,
Fehmi ujholdnyi szemöldöki.

R. A fürdős Fehmibe szeretett,
Fehmi a fürdősbe szeretett.
No te legény végy engem,
kebledre ölelj engem — no te.

54.

Havuz bašênda gülleri,
šakêr öter bülbülleri,
jarêm čêtêr-pêtêr dilleri.

Medenczefőn a rózsái,
dalló szóló fülmüléi,
rózsám szépen szóló nyelve.

B. *Aškêna jandê'êm gelijor,*
sineme sardê êm gelijor.

R. Jön a kit én megszerettem,
jön, kit szívre szoritottam.

Havuz bašênda bir testi,
dost ne jaman rüzgjar esti,
sevdijim selamê kesti.

Medenczefőn egy korsó,
barátom be gonosz szél fútt,
szeretőm megszűnt köszönni.

Havuz bašênda bir selvi,
selvinin japra'ê telli,
sevdijim bir urumelli.

Medenczefőn cziprusfa,
cziprus levele sávos,
rózsám ruméliai.

55.

Iki turnam gelir allê karalê,
birisini šahin vurmuš jaralê,
o jauruja sorun aslê nereli.

Inme turnam inme sen bu pênara,
avžê tuzak kurmuš, var jolun ara,
žümlemizin išin Mevlam kajêra.

Inme turnam inme burda kêš olur,
böjle kalmaz, elbet sonu χoš olur,
bastêžê'êm jerler donar taš olur.

Inme turnam inme χaber sorajêm,
kanadên altêna name sunajêm,
nazlê žananêmdan χaber alajêm.

Két gólyám jön pirosas és feketés,
az egyikét sólyom bántá, sebesült,
amaz ifjutól kérd hogy hová való.

Ne szállj gólyám, ne szállj le e forrásra,
vadász lest állított, menj utad kövesd,
mindnyájunknak dolgát Isten őrizze.

Ne szállj gólyám, ne szállj le, itt most tél lesz,
így nem marad, a vége majd csak jobb lesz,
a hely hová lépek, meg fagy, kővé lesz.

Ne szállj gólyám, ne szállj le hadd kérdjek hírt,
szárnyad alá hadd dugjak egy levelet,
kedves szeretőmtől hadd halljak én hírt.

56.

Indim gittim Dijarbejrin düzüne,
sürmeler čekilmiš ela gözüne,
ujusam ujansam baksam jüzüne.

Száltam mentem Diárbekir síkjára,
festéket vont az azurkék szemére,
aludnám ébrednék néznék arczába.

Jālĕ ênda kišniš ile badem var,
pek salênma, aramězda adam var,
seni benden, beni senden eden var.

Kendőjében czukorka és mandola,
ne mozgolódj, mert közöttünk ember van,
téged tőlem, engem tőled fosztó van.

Dijarbejrin kalesi var, düzü var,
gerdanênda top-top olmuš inži var,
benim dilber senden gajri kimim var.

Diárbekirnek vára van, síkja van,
a nyakában felcsomódzott gyöngye van,
nekem bájos náladnál más kim is van.

B. *Söjle menam hane Širaze gelsin, gündüz ba'a, geže ota'a gelsin.*

R. Szólj *menam* a hánnak Sirázba [jöjjön, nappal kertbe, éjjel lakomba jöjjön.

57.

Indim gittim has baχčeje jol sandêm,
aja'êma diken battĕ gül sandêm,
el ōlunu ben kendime jar sandêm.

Lementem szép kertbe, hittem azt hogy út,
lábamba tövis ment, hittem hogy rózsa,
más fiáról azt hittem hogy szeretőm.

Halimenin havlasunda
mešêrê,
Halimeji gelen gečen
êšêrê,
Halimem-de nizamlarên
jesiri.

Halimenin havlusunda
dibeji,
Halimenin ajva gibi
göbeji,
Halimenin mermer gibi
jüreji.

B. *Jaurum Halimem her janê*
alajlê,
jalabêk sevmesi bejim
kolajlê.

Halimének udvarában
tengeri,
Halimét a jövő menő
harapja,
Halimém a katonáknak
a foglya.

Halimének udvarában
mozsara,
Halimének a köldöke
birsalma,
Halimének mint a márvány
a szive.

R. Lelkem *Halimém* mindenütt
takaros,
ragyogót szeretni *bejem*
be könnyű.

58.

Indim jarêm baχčesine jol sandêm,
el uzattêm konžesine gül sandêm,
el kêzênê ben kendime jar sandêm.
Bir ažajêb kêza gönül verdim ben.

Keten gölmek gül vüžuda gijilmez,
kaša göze bakmajilen dojulmaz,
sana gönül verdim, gerü alênmaz.
Bir meleksi kêza gönül verdim ben.

Evlerimin önü jol-dur gečilmez,
dar kafeste güzel čirkin sečilmez,
šiše dolu amberije ičilmez.
Kömür gözlü kêza gönül verdim ben.

Mentem rózsám kertjébe útnak hittem,
kezem nyujtám, bimbót rózsának hittem,

más leányát az én rózsámnak hittem.
Csodálatos lánynak adtam szivemet.

Rózsa testre len inget nem ölthetni,
szem s szemöldököt csak nézni nem elég;
szívem adtam, vissza már nem vehetni.
Angyal lánynak adtam én a szivemet.

Házam eleje út, nem járhatni át,
szűk kalitban szép s csunyát meg nem ismerhetni,
teli palaczk amberit nem ihatni.
Szén szemű lánynak adtam a szívemet.

59.

Inēm gidēm ālar Urum eline,
nergizi koklajēm gülün jerine,
köleji sardēn-mē bejin jerine?

B. *Geliši aslan gelišli,*
kendi perišan;
ažeba ifla olur-mu,
bejimle konušan?

Inēm gidēm ālar dālar bašēna,
dejirmenler döndürejim gözüm jašēna,
bana verdijini verme kullar bašēna.

Inēm gidēm ālar jolda durajēm,
gelene gečene ābej sorajēm,
čevre verenlere jarēm dejejim.

Bejimi görmüšler vezir köškünde,
bejimin sevdasē var-dēr üstünde,
gündüz hajalēmda geže düšümde.

Szállok megyek *agák* Ruméliába,
nárczist szagolok rózsa helyébe,
rabszolgát öleltél-e *bej* helyébe?

R. Járása mint oroszláné,
maga észbontó;

vajon szerencsés lesz-é,
a ki bejemmel beszél?

Szállok megyek *agák* hegy tetejére,
malmokat forgatok a könnyeimmel,
a mit nekem adtál ne add szolgának.

Szállok megyek *agák*, úton megállok,
jövőtől menőtől bátyám kérdezem,
a ki kendőt ad, azt rózsámnak mondom.

A *bej*emet látták vezir *kösk*jében,
a bejemen ott van a nagy szerelme,
nappal képzeltemben este álmomban.

60.

Istambulda — gelinim aman —
uzun čaršẻ,
dükjanlarẻ — gelinim aman —
karšẻ karšẻ,
ne istersin — gelinim aman —
ište čaršẻ.

B. *Citetik pitetik — hanẻm aman —*
konušalẻm,
ajvalẻkta — hanẻm aman —
bulušalẻm.

Čaja vardẻm — hanẻm aman —
čaj gečilmez,
suja baktẻm — hanẻm aman —
su ičilmez,
nazlẻ jardan — hanẻm aman —
vaz gečilmez.

Evleri var — kẻzẻm aman —
χane χane,
benleri var — kẻzẻm aman —
tane tane,
ben kül oldum — kẻzẻm aman —
jana jana.

Isztambulban — ugyan arám —
hosszú bazár,
a boltjai — ugyan arám —
átellenbe,
a mit akarsz — ugyan arám —
itt a bazár.

R. Csitetik pitetik — ugyan asszony —
beszélgessünk,
birsalmásban — ugyan asszony —
találkozzunk.

Vízhez mentem — ugyan asszony —
át nem kelhető,
vízbe néztem — ugyan asszony —
víz nem iható,
hamis lányról — ugyan asszony —
le nem mondhatni.

Házai vannak — ugyan lányom —
egy sorjában,
anya jegye — ugyan lányom —
egy egy darab,
hamuvá lettem — ugyan lányom —
égve égve.

61.

Istambuldan — aman — ajva dejil,
— jaurumda — nar gelir;
inže fistan — aman — top memeje,
— jaurumda — dar gelir;
bu genčlikte — aman — ölüm bize,
— jaurumda — zor gelir.

Istambuldan — aman — aldêrajêm,
— kuzumda — fezini;
nerelerden — aman — išidejim,
— kuzumda — sesini;

čok aradêm — aman — bulamadêm,
— kuzumda — ešini.

Avropadan — aman — ismarladêm,
— jaurumda — bir kutu;
iči dolu — aman — miski-amber,
— jaurumda — gül koku;
gitti jarêm — aman — aldê beni,
— jaurumda — bir korku.

B. *Jansên Izmir — aman — demir jolu,*
— kuzumda — kül olsun;
beni jardan — aman — ajêranlar,
— jaurumda — kör olsun.

Isztambulból — óh jaj — nem birsalma,
— a fattyumnál — gránát jön;
vékony ruha — óh jaj — kerek mellnek,
— a fattyumnál — nagyon szűk;
ily ifjanta — óh jaj — halál nekünk,
— a fattyumnál — be nagy baj.

Isztambulból — óh jaj — én vétetem,
— bárányomnál — a fezét;
merről — óh jaj — hallgassam én,
— bárányomnál — a hangját;
be kerestem — óh jaj — nem találtam,
— fattyumnál — a párját.

Európából — óh jaj — rendeltem meg,
— a fattyumnál — egy szekrényt;
belül tele — óh jaj — mosusz ambra,
— a fattyumnál — rózsa szag;
elment rózsám — óh jaj — előfogott
— a fattyumnál — félelem.

R. Égjen Szmirna — óh jaj — a vasutja,
— bárányomnál — hamuvá legyen;
a rózsámtól — óh jaj — elválasztó,
— a fattyumnál — vak legyen.

62.

Istambulun karšésénda
Galata,
ček kajékčé götür bizi
Balata,
ne χoš olur mastikajle
salata.

Isztambullal átellenben
Galata,
evezz csónakos vigy minket
Balatra,
mily pompás lesz *masztikával*
saláta.

Čekmežemin anahtari
alténdan,
bir jar sevdim, asker oldu
baχtémdan,
sultan Hamid binler jaša
taχténda.

A fiókomnak a kulcsa
aranyból,
szeretőm volt, katona lett,
óh sorsom,
Hamid szultán soká éljen
a trónján.

Čekmežemin anaχtari
gömüšten,
šindi geldi benim jarém
žümbüšten,
jeter arték, ben vaz gečtim
bu išten.

A fiókomnak a kulcsa
ezüstből,
mostan jött meg szeretőm a
lakomából,
elég már, én lemondtam e
dologról.

Kordonumun séra séra
tašé var,
bir omuzdan bir omuza
sačé var,
sevdalé-dér efelerin
bašé, jar.

A lánczomnak egy sorjában
köve van,
egy vállától másig vállig
haja van,
a fő *efe* szerelmes lett,
szeretőm.

B. *Ojnašér baléklar deniz dalgalé,*
bu jél zejbeklerin bašé sevdalé.

R. Halak játszanak, hullámos a tenger,
ez évben az első *zejbek* szerelmes.

63.

Istambulun Kejtanesi,
nasél do'urmuš anasé,
sevdijim dir dür tanesi.

Sztambulnak a *Kjádhánéja*,
hogyan szülte őt az anyja,
szeretőm a gyöngy darabja.

B. *Küčük büjük haněm,*
etmemeli dir;
raki ile šarab,
ičmemeli dir.

R. Kicsiny asszony nagy asszony,
nem kell ezt tenni;
*raki*val együtt bort,
nem kell inni.

Istambulun sokaklarě,
karšě karšě konaklarě,
al al olmuš janaklarě.

Sztambulnak az utczái,
átellenben palotái,
tuli pirosak orczái.

Istambulun kěš gežesi,
pek güzel dir ejlenžesi,
edalim bir gül konžesi.

Sztambul téli éjczakái,
szépek a mulatozási,
a szeretőm rózsa bimbó.

64.

Izmirin ičinde kurulur pazar,
kalděr fistaněně dejmesin nazar,
Izmirin güzeli jělda bir azar.

B. *Var git ōlan dolaš čimen üstüne,*
indir fino fesin bir jan üstüne.

Izmirin ičini duman bürüdü,
herkes sevdijini aldě jürüdü,
benim sevdižijim šunda bir idi.

Izmirin arkasě Ajdin da'ě-děr,
sensiz šeker jesem bana a'ě-děr,
sevdim seni ōlan sözün sa'ě-děr.

Izmirin jollarě išlemez oldu,
benim-de kěr atěm kišnemez oldu,
bende bu ajrělěk išlemez oldu.

Szmirna belsejében bazárt állítnak,
emeld szoknyád hogy tekintet ne érjen,
Szmirna szépe egy évben egyszer mulat.

R. Nosza menj legény, bolyongj a réteken,
csapd félre a finom fezed féloldalt.

Szmirna belsejét füst boritotta el,
mindenki rózsáját vette, úgy ment el,
az én szeretőcském itt egyetlen volt.

Szmirna háta megett *Ájdin* hegye van,
nélküled ha czukrot eszem, méreg lesz,
szerettelek ifjam téged, igaz szó.

Szmirna útjai járatlanok lettek,
az én szürke lovam sem nyerit többé,
az elválás bennem nem bánt már többé.

65.

Jeni bahar čajĕr čimen üstüne,
hančer almĕš sevdižijim destine,
o güzelin bana bilmem kasdĕ ne.
Bizi barĕštĕran diller öjünsün.

Benim jarĕm her birile ojnamaz,
sevdasile žošup žošup kajnamaz,
o nazlĕm-da bana küsmüš söjlemez.
Bizi barĕštĕran diller öjünsün.

Istambuldan aldĕrajĕm fesini,
nerelerden išidejim sesini,
ajĕn on dördüne benzer resimi.
Bizi barĕštĕran diller öjünsün.

Ismét tavasz lett a rét és fű felett,
handzsárt vett a szeretőcském kezébe,
nem tudom hogy mi velem a szándéka.
A minket békítő nyelv dicsekedjék.

A szeretőm mindenkivel nem játszik,
szerelmével habzik habzik, fel nem forr,
a hamisom megneheztelt rám, nem szól.
A minket békítő nyelv dicsekedjék.

Sztambulból vétetem neki a fezét,
merről is halljam meg én az ő hangját,
képe mint a holdnak tizennegyede.
A minket békitő nyelv dicsekedjék.

66.

Jeni čėkma basmalar var ne boja?
ister al gij ister gez bojdan boja,
hep güzeller heves eder bu jola.

B. *Bulušalėm ajnažėlar ičinde,*
zefk edelim kalpakčėlar ičinde.

Ajnažėlar iči parėl-parlijor,
al topukta žanfes šalvar parlijor,
benim jarėm gizli selam jollijor.

Bir inžežik duman tüter bažadan,
benim jarėm destur almėš hožadan,
bir gežežik izin al gel kožadan.

Uj divatú kendők vannak mily szinben?
vagy pirosat végy, vagy járj mindenfelé,
minden leány ez után kívánkozik.

R. Találkozzunk a tükör-árulók közt,
mulatozzunk a kalap-árulók közt.

A tükör-árulóknál minden fénylik,
fehér bokán kanavász nadrág fénylik,
a szeretőm titkos üdvözletet küld.

Vékony füst füstöl ki a kéményből,
a rózsám engedélyt vett a hodsától,
egy éjre végy szabadságot uradtól.

67.

Ješil gijmiš bütün dālar,
ažeb ničün bülbül ālar?
bahar gelmiš sular čālar.

Zöldet öltöttek a hegyek,
vajon mért sír a fülmüle?
tavasz megjött, víz csergedez.

Gel gidelim jauru kuzu,
jok bu da'ěn hič bir düzü,
kes burada dōru sözü.

Gyere menjünk kis bárányka,
nincs e hegynek semmi síkja,
hagyd abba itt az igaz szót.

Sivas jolun geže gečtik,
ažě tatlě sujun ičtik,
biz bu jardan vaz-mi gečtik?

Szivász útján éjjel jöttünk,
keserü s édes vizét ittuk,
e rózsáról lemondtunk mi?

68.

Ješillikte otururken,
jare bade doldururken,
sevdijimi gezdirirken.

A mint zöldben üldögéltem,
rózsám poharát töltöttem,
szeretőmet sétáltattam.

Indim tabaněn joluna,
baktěm sa'ěma soluma,
telli kuršun sol janěmda.

Hegyalja útjára mentem,
jobbomra balomra néztem,
csíkos golyó bal felemben.

Talikamdan kanlar akar,
žümle alem bize bakar,
telli kuršun jürek jakar.

Vér folyik a taligámból,
egész világ mi reánk néz,
csíkos golyó szívet éget.

69.

Jine akšam oldu bastě karalar,
oturmuš sevdijim zülfün taralar,
herkes alměš sevdijini niželer.

Šaštěm jolun hangisine varajěm,
hem varajěm türlü hallar sorajěm,
üč dilberin hangisini sarajěm.

Duman čökmüš kar joluna, sečilmez,
nazlě jarěn edasěndan gečilmez,
bile bile hasret zehri ičilmez.

Jine akšam oldu bastě karalar,
jarěm ašką žijerimi paralar,
jok-mu dostlar buna hič bir čareler?

B. *Sevdijim aklěma gelir,*
janarěm dost janarěm.

Ismét este lett, sötétség ránk lepett,
űlt a szeretőm, a haját fésüli,
mindenki rózsáját vette, mennyien.

Megzavarodtam, melyik úton menjek,
menjek, különféle dolgot kérdezzek,
három bájosnak melyikét öleljem.

Köd borúlt hó útjára, nem láthatni,
kaczér lány hamisságától nem járhatni,
tudva, elválás mérgét nem ihatni.

Ismét este lett, sötétség ránk lepett,
rózsám szerelme a bensőm széttépi,
nincs-é barátim ez ellen orvosság?

R. Szeretőm az eszembe jut,
égek barátaim, égek.

70.

Jine gördüm gerdanênda bir nišan,
nišanê gördükče oldum perišan,
dua ejlēm ben jarêmla kavušām.

Keten gömlek gijer teninden nazik,
kolunu sêktêrmêš elmaz bilezik,
jerine düšmejen gönüle jazêk.

Evlerimin önü ebem-gümeži,
têrmana têrmana čêktêm jamažê,
sizde-mi bulunur gönül ilažê?

Ismét láttam a nyakában egy jelet,
e jelet látva az eszem zavart lett,
imádkozom, találkozzam rózsámmal.

Len inget visel, véknyabb a testénél,
karjait gyémánt karperecz szoritja,
a helyébe nem eső szívért be kár.

A házam eleje mályva,
kapaszkodva fel értem én a dombra,
van-é tinálatok szív orvossága?

71.

Jine ilk jaz oldu ej,
neme gülejim?
akĕttĕm gözümün jašĕn,
nejle silejim?

Ismét előnyár lett ej,
miért nevetek?
hullattam a könnyeim,
mivel törüljem?

Ben jarĕmĕ kajb ettim,
arar gezerim;
ben jarĕmĕ bulma'a,
sorar gezerim.

A rózsám elvesztettem,
megyek keresem;
a rózsám megtalálni,
megyek kérdezem.

Ne gezersin a bülbül,
učan ovada;
kanadlarĕm kĕrĕldĕ,
kaldĕm pijade.

Mit sétálsz óh fülmüle,
repülő síkon;
a szárnyaim eltörtek,
gyalog maradtam.

Atešim janmadan,
tütünüm tüter;
viran baχčelerde,
bülbüller öter.

A tüzem nem ég még,
és már füstölök;
pusztuló kertekben,
fülemüle szól.

72.

Jine sevdižejim
göjnüne ujdu,
žereme kesildi
gözlerin ejdi,
üč toptan mintanĕ
gündeje gejdi.

Szeretőcském ismét
a szivének hitt,
megbünhödött érte
szemeit süté,
három vég mellényét
naponként ölté.

B. *Aldĕrdĕm elimden*
urumelliji,
čifte benliji.

R. Elvették kezemből
a ruméliait,
pár anya-jegyűt.

Daražėk soka'ė
duman bürüdü,
herkes sevdijini
aldė jürüdü,
benim sevdižejim
burda bir idi.

A keskenyke utczát
füst boritotta,
mindenki babáját
vette és úgy ment,
az én szeretőcském
itt egyetlen volt.

B. *Aldėrdėm elimden*
urumelliji,
keman kašlėjė.

R. Elvették kezemből
a ruméliait,
ív szemöldökűt.

Tepeler tepeler
jüksek tepeler,
orda jāmur ja'ar
burda serpeler,
kula'ėna takmėš
zümrüd küpeler.

Dombocskák dombocskák
magas dombocskák,
ottan eső esik
itten permetez,
fülébe illesztett
smaragd függőket.

B. *Aldėrdėm elimden*
urumelliji,
bal dudaklėjė.

R. Elvették kezemből
a ruméliait,
a méz ajakút.

73.

Jine toparlandė da'ėn dumanė,
bir güzelin kaldė aχd-u-amanė,
šindi geldi sarėlmanėn zemanė.

Behej čamlar čamlar sakėzė damlar,
bir güzele gönül verdim adamlar,
görmejeli jarė gözüm kan ālar.

Alėr kar kefini čėkar saraja,
dibaler bičejim o selvi boja,
sėrma učkur išler žanfes šalvara.
B. *Āla kuzum āla,*
ben jandėm āla;
ašk oduna jandėm,
žijerim dāla;

aman ešim aman,
sĕrma gömüšüm ;
ak gerdan altĕnda,
kaldĕ bir dišim.

Megint össze gyülemlett a hegy köde,
egy szépnek maradt meg az igérete,
most jött meg az ölelkezés ideje.

Hej fenyőfa, fenyő mézgája csepeg,
egy szépet szerettem meg óh emberek,
miót' rózsám nem látom, szemem vért sír.

Veszi fehér ruháját megy szerájba,
ruhát szabok én a cziprus termetnek,
arany madzagot készít bugyogóhoz.

R. Sírj én bárányom sírj,
én elégtem sírj ;
szerelem tüzébe égtem,
furd át bensőmet;
óh jaj párom óh jaj,
finom ezüstöm ;
a fehér nyak alatt,
maradt egy fogam.

74.

Jük altĕnda kaldĕ para
kesesi,
aldĕ beni šu čožu'un
tasasĕ,
öpmek bilmez kočmak bilmez
basasĕ.

Holmi alatt maradt a pénzes
erszény,
megvett engem e gyermeknek
búbaja,
nem tud csókolni szeretni,
sülyedjen.

Gel gidelim šu jokuštan
aša'ĕ,
beš jüze dir belinde-ki
kuša'ĕ,

Gyere menjünk e meredek
alája,
öt százat ér a derekán
az öve,

ninni ninni dejejim šu čožu'a.

gyermek-dalokat mondjak e gyereknek.

Gider ojnar, gelir jüke dajanĕr,
akšam jatar sabā olur ujanĕr,
hej a'alar buna žan-mĕ dajanĕr?

Megyen játszik, jön ládának neki dől,
este lefekszik, ha reggel van fel kel,
nos agák, hát kiállja ezt a lelkem?

Akšam olur jemejini jejemez,
sabā olur šalvarĕnĕ gijemez,
el janĕnda jarĕm var-dĕr dejemez.

Estidején ételét nem eheti,
reggel lesz, a nadrágját nem öltheti,
más mellett a szeretőm, nem mondhatja.

Gel gidelim šu karšĕ-ki baχčeje,
kĕrmĕzĕ gül devširelim boχčaja,
anam babam tama etmiš akčeje.

Gyere menjünk a szemközti kertekbe,
piros rózsát szedegessünk csomóba,
anyám apám fukarkodtak a pénzben.

75.

Jüksek kāvelerde lambalar janar,
her kulun bašĕna deölet-mi konar,
kiši sevdijine böjle-mi janar?

Magas kávéházban égnek a lámpák,
mindenki fejére boldogság száll-e,
ember babájáért vajon így ég-e?

Jüksek kāvelerde kāve piširir,
o pamuk ellerle finžan devširir,
kiši sevdijine janak šiširir.

Magas kávéházban kávét forral ő,
pamuk kezeivel findzsát szed össze,
a kit a szív szeret csókra ajkat nyujt.

Jüksek kāvelerde
portokal sojar,
portokal rengine
šalvarě bojar,
kiši sevdijine
böjle-mi janar?

Magas kávéházban
narancsot hámoz,
a narancs szinére
nadrágát festi,
ember babájáért
vajon így ég-e?

Karěnža karěnža
kara karěnža,
anam-da gelijor
gelin görünže,
naseĺ sabr edēm
engel ölünže?

Óh te hangya hangya
fekete hangya,
az anyám is jön
menyét meglátva,
hogy legyen türelmem
e baj láttára?

B. *Kör olsun sürünsün*
haži Mustafa;
dün geže kojnunda
sürdüjüm sefa.

R. Vakuljon meg, nyomorogjon
hadsi Musztafa,
tegnap éjjel karjában
a mulatozás.

76.

Jüže dālar bašěn meskjen ejledim,
derdim čok-tur halěm kime söjlejim,
ej efendim ben bu dertten ölejim.

B. *Ko desinler dertli ölmüš görenler,*
šükr ejlesin müraděna erenler.

Varděm baktěm sarajěnda sesi var,
mežlis kurmuš sofrasěnda nesi var,
jar kara gijmiš benimčün jasě var.

Hattat-mě-děr odasěnda okujan,
bülbül-mi-dir juvasěnda šakijan?
kolu kopsun šu sijahě dokujan.

Magas hegy tetejét tettem lakommá,
sok a búm, kinek mondjam el a bajom,
ej efendim, e bútól meghalok én.

R. A ki látja mondja: bujában meghalt;
köszönjék meg, a kik czéljukat érték.

Mentem néztem: szerájában hangja van,
társaság van, asztalánál mije van;
rózsám gyászt öltött, miattam gyásza van.

Szépíró-e szobájában olvasó,
fülemüle-e fészkében panaszló?
karja szakadjon a ki feketét sző.

77.

Kajserinin odalarê
damgalê,
küčüžükten benim bašêm
kougalê.

Kajserinin ožaklê'ê
burmalê,
Sülejmanên bojnuzunu
kêrmalê.

Kajseriden bir jar sevdim
gaziler,
o-da günde türlü-türlü
naz ejler.

*Kajszer*inek a szobái
bélyegesek,
kis koromtól az én fejem
veszekedős.

*Kajszer*inek tűzhelyei
csavargósak,
Szulejmánnak a szarvait
le kell törni.

*Kajszeri*ből lányt szerettem
óh vitézek,
napjában sokféleképen
hamiskodik.

B. *Asli hanêm Kajserije*
vardên-mê,
Kajserliler kajpak olmuš
gördün-mü?

R. Ászli leány *Kajszeri*be
mentél-e,
a *Kajszeri*ek ravaszok lettek
láttad-é?

78.

Kar-mê jāmêš o jarêmên da'êna,
či-mi düšmüš konžesine ba'êna?
selam ejle seherlerde jarêma.

B. *Seferim var benim güzel eline,*
kar bejazêm eline.

Genč a'amẽn pištovunun gömüšü,
aldẽ beni o güzelin gülüšü,
büjün küsülïse jarẽn barẽšẽ.

Kaldẽr šalvarẽnẽ čajdan gečelim,
sanǯak dālarẽnda bajrak ačalẽm,
arẽm ujarise alup kačalẽm.

Benim jarẽm molla ile müderris,
kajẽk geldi adalara gideriz,
jalvarẽr jakarẽr göjnün ederiz.

Hó esett-e a szeretőm hegyére,
dér esett-e bimbójára kertjére?
tiszteltetem reggelenként szeretőm.

R. Utam vagyon a szépem országába,
hófehérem honába.

Ifjú *agám* pisztolyának ezüstje,
meghódított ama lány nevetése;
ha ma haragos, holnap meg kibékül.

Emeld bugyogód menjünk át a folyón,
lobogó hegyeiben zászlót bontsunk;
hogy ha rózsám rá áll, veszem és futok.

Az én szeretőm *mollah* és tanító,
jött a csónak, megyünk a szigetekre,
kérve rimánkodva szívét megnyerjük.

79.

Kar-mẽ jāmẽš šu Izmirin da'ẽna,
či-mi düšmüš konǯesine ba'ẽna?
henüz girmiš sarẽlmanẽn ča'ẽna.

B. *Aman Pullum aman jandẽm elinden,*
kačup kurtulmadẽm senin dilinden.

Pullunun evleri hamama karšé,
gelene gečene atijor tašé,
Pullunun kemana benzijor kašé.

Pullunun evleri hamama jakén,
sa'éna soluna hamajlé takén,
mezatta bulunmaz alajém satén.

Pullu gider javaš-javaš joluna,
emikler japtérér bejaz koluna,
haržle'é jok altun ister kojnuna.

Hó esett-e *Szmirnának* a hegyére,
dér esett-e bimbójára kertjére?
csak most lépett az ölelés korába.

R. Ugyan *Pullum* ugyan égtem miattad,
futottam, nem szabadultam nyelvedtől.

Pullu háza szemben van a fürdővel,
a jövőt menőt mind megszólja,
Pullu szemöldöke ívhez hasonló.

Pullu háza közel van a fürdőhöz,
jobbodra, balodra kardkötőt köss fel,
zsibvásárba nem találni, én veszek.

Pullu megyen lassan lassan útjára,
szopás-foltot tétet fehér karjára,
zsebpénze nincs, aranyat kér magára.

80.

Kér ata vurdum kénajé,
atladém gečtim Tunajé,
álatma garib anajé.
Hajdindi hajdé hajdé more,
gömüš gerdano.

Szürke lovat megfestettem,
a Dunán által ugrattam,
ne rikasd a szegény anyát.
Nosza rajta rajta *more,*
óh az ezüst nyak.

Tunada čérpar bezini,
kim sevmez bulgar kézéné?
öpejdim ela gözünü.

A Dunában veri vásznát,
ki nem szeret bolgár leányt?
csókolnám meg azur szemét.

Dimjano hajdě hajdě more,
bejaz gerdano.

Tunanĕn köprüsü taštan,
sen čĕkardĕn beni baštan,
ajĕrdĕn ešten joldaštan.
Hajdindi hajdě hajdě more,
altun gerdano.

Tunada bülbül juvasě,
jĕkĕlup viran kalasě,
jürekte hižran jarasě.
Dimjano hajdě hajdě more,
elmas gerdano.

Kĕr ata vurdum hašajě,
kim sevmez böjle pašajě?
ālatma garib babajě.
Hajdindi hajdě hajdě more,
benli gerdano.

Dimjano rajta rajta more,
óh a fehér nyak.

A Dunának kő a hidja,
te hoztál ki a sodromból,
elválasztál pár és társtól.
Nosza rajta rajta more,
óh az arany nyak.

Dunában fülmüle fészke,
pusztuljon, sivár maradjon,
a szívben elválás sebe.
Dimjano rajta rajta more,
óh a gyémánt nyak.

Szürke lóra csótárt tettem,
ki nem szeret ilyen pasát?
ne rikasd a szegény apát.
Nosza rajta rajta *more,*
anya-jegyes nyak.

81.

Kĕrmĕzĕ gülü budarlar,
altĕna mežlis kurarlar,
güzel ōlanĕ sararlar.
Gönül sabr et-de hamd ejle,
šükr ejle.

Kĕrmĕzĕ gülün buda'ě,
gečmedi gönül firaki,
eme bilsem bal duda'ě.
Gönül sabr et-de hamd ejle,
šükr ejle.

Kĕrmĕzĕ gülün dalě var,
büjün benim efkjarĕm var,
her gün ālasam jeri var.
Gönül sabr et-de hamd ejle,
šükr ejle.

A piros rózsát beoltják,
alá össze gyülekeznek,
a szép ifjat átölelik.
Szív tűrj és mondj dicséretet,
köszönetet.

Piros rózsának az ága,
nem múlt el szív elválása,
csak szophatnék méz ajakat.
Szív tűrj és mondj dicséretet,
köszönetet.

Piros rózsának ága van,
ma én nekem szándékom van,
ha mindig sírnék helye van.
Szív tűrj és mondj dicséretet,
köszönetet.

82.

Kěz Emine aškěn beni janděrěr,
bülbül öter gül daléna kondurur,
bu derd iflā etmez beni öldürür.
Kěz Eminem böjle böjle nolažak?
čakě bende čevre sende kalažak.

Hajran-ěm ben hajran-ěm kěz Emine,
olmušum derdinle deli divane,
kurban olām aja'ěněn mestine.
Al kolumu koj göbejin üstüne,
nasl kějděn širin žaněn kasděna?

B. *Kěz Emine ajvada ne gezersin,*
Kadrinin aklěně baštan üzersin.

Lány *Emine*, szerelmed engem éget,
fülemüle szól, rózsa ágra szállott;
e fájdalom nem hoz jót, hanem megöl.
Lány *Eminém* egyre csak így mi is lesz?
a kés nálam, a kendő nálad marad.

Ámulok én, ámulok lány *Emine*,
fájdalmaddal őrült és bolond lettem,
áldozata legyek a lábbelidnek.
Vedd a karom, tedd rá a köldöködre,
hogyan törtél reá édes lelkedre?

R. Lány *Emine*, mit sétálsz birsalmásban?
Kádrid eszét fejéből kizavarod.

83.

Kěz satěžědan alděm be,
morla bir top alaža;
altěmězda jajděk be,
morla kazmir feraže;
belde sokuluža kaldě,
bir čifte tabanža.

Lány az árustól vettem hé,
viola és tarka vásznat;
alánk terítettük hé,
viola s kázsmir köntöst;
az övbe bedugva maradt,
két csövű pisztoly.

Kěz satěžědan aldě ja,
morla bir čeki inži;
kolumda bilezik var,
bojnumda zinžir;
sallanděkča her janěm,
morla inži dir.

Leány az árustól vett hé,
violát és gyöngyöket;
a karomban karkötő van,
a nyakamban láncz;
minden oldalam mozgatva,
viola és gyöngy.

B. *Ben sana janděm,*
ele verme beni;
bojum fidan olsun,
dile verme beni.

R. Megszerettelek,
el ne árulj engem;
termetem ág legyen,
hírbe ne hozz engem.

84.

Kösküm var-dĕr aja karšě,
durmaz akar gözüm jašě,
ilk sevda dir ješil bašlě.
Var gönül jarě sejr ejle,
kěz gel bana halěn söjle.

Kösköm van a holddal szemben,
egyre folynak a könnyeim,
első szerelmem, zöld fejű (szent).
Menj szívem nézd meg rózsádat,
lány jer hozzám, mondd el bajod.

Küčüžükten büjütmüš-tür,
ak sinede ujutmuš-tur,
o jar beni unutmuš-tur.
Var gönül jarě sejr ejle,
kěz gel bana halěn söjle.

Kicsinyből növekedett fel,
fehér mellen altatták el,
rózsám engem elfelejtett.
Menj szívem nézd meg rózsádat,
lány jer hozzám, mondd el bajod.

Elmajě nazik sojarlar,
čin taba'ěna kojarlar,
el arif dir tez dujarlar.
Var gönül jarě sejr ejle,
kěz gel bana halěn söjle.

Almát finoman hámozzák,
porczellán tányérba teszik,
más tudja hamar megsejtik.
Menj szívem nézd meg rózsádat,
lány jer hozzám, mondd el bajod.

85.

Kürdistanĕn dilberi,
sürmeli dir gözleri,
jaχši jaman sözleri.
Ne χoš kürd eli eli.

Kürdisztán bájosai,
festettek a szemei,
nagyon szépek szavai.
Be szép a kürd tartomány.

Javuz ata binerler,
eštirirler giderler,
ašikleri severler.
Ne χoš kürd eli eli.

Pompás lóra felülnek,
neki vágtatnak mennek,
a szerelmest kedvelik.
Be szép a kürd tartomány.

Topu'u-da halkalê,
jürüjende görmeli,
doja doja sarmalê.
Ne χoš kürd eli eli.

A bokája is gyűrűs,
jártában kell megnézni,
unos-untig ölelni.
Be szép a kürd tartomány.

Jüksek jerden bakarlar,
sular gibi akarlar,
bašêna tel takarlar.
Ne χoš kürd eli eli.

Magas helyről néznek le,
mint vizek folydogálnak,
fejökre fátyolt fednek.
Be szép a kürd tartomány.

86.

Küčüžükten bir jar sevdim
ezeli,
henüz bitmiš bu baχčenin
gazeli,
serkeš olur bu jerlerin
güzeli.

Kis koromtól lányt szerettem
jó régen,
még csak most nőtt e kertnek a
levele,
daczosak e vidéknek a
szépei.

Senin ile gezdijimiz
ovalar,
češmim jašê bir birini
kovalar,
mežlisiniz dajim olsun
a'alar.

Veled együtt bejártunk sok
sikságot,
szememnek könnyei egymást
kergetik,
társaságtok mindig legyen
óh agák.

Šu karšêda duran Hižran
da'ê-dêr,
sensiz šeker jesem, bana
a'ê-dêr,
jar semtine gidilmenin
ča'ê-dêr.

Ez átellenben levő hegy
a *Hidsrán,*
nélküled ha czukrot eszem
mint méreg,
lány negyedébe menni itt
az idő.

B. *Jarêm andêm, ben jarêma gidejim;*
ešim andêm, ben ešime gidejim.

R. Rózsám emlegettem,
rózsámhoz megyek;
párom emlegettem,
páromhoz megyek.

87.

Lejlek juvada üč olur,
bej kêzê sarmasê güč olur.
Al beni Kumitam sar beni,
sêrmalê žamadana koj beni.

Gólya három a fészekben,
bej leányt ölelni bajos.
Végy engem *Kumitám* ölelj engem,
varrottas mentédbe tégy engem.

Lejlek juvada beš olur,
bej kêzê Kumitaja eš olur.
Al beni Kumitam sar beni,
žižibiži odalara koj beni.

Gólya öt van a fészekben,
bej leánya *Kumitá*nak párja lesz.
Végy engem *Kumitám* ölelj engem,
csecse becse szobákba tégy engem.

Lejlek juvadan göz eder,
bej kêzê Kumitujlan söz eder.
Al beni Kumitam sar beni
tulumbažê abasêna koj beni.

Gólya kacsint a fészekből,
bej leánya *Kumitá*val beszélget.
Végy engem *Kumitám* ölelj engem,
a tüzoltó gubájába tégy engem.

Kumitamên elleri elleri,
pek nazik söjlijor dilleri.
Al beni Kumitam sar beni,
čamlêža odalara koj beni.

*Kumitám*nak a kezei kezei,
nagyon finoman szólnak a nyelvei.
Végy engem *Kumitám* ölelj engem,
a fenyőfás szobáidba tégy engem.

Kumitamên pejgiri dört olur,
saramadêm jürejime derd olur.
Al beni Kumitam sar beni,
čačalarên abasina sar beni.

*Kumitám*nak négy a lova,
át nem ölelhettem, baj a szivemnek.
Végy engem *Kumitám* ölelj engem,
a hajósok gubájába tégy engem.

88.

Lovčanên janêna vardêm,
veresije šarab ičtim.
Sine sineje dajandê,
žanêm Lovčalê,
hajdê gel kuzum Lovčalê.

Lovcsa közelébe mentem,
hitelbe én ott bort ittam.
Kebel kebelre támaszkodott,
lelkem *lovcsai*,
nosza jöjj bárányom *lovcsai*.

Lovčanẽn etrafẽ kaja,
kajadan bakarlar aja.
Jürek jüreje dajandẽ,
žanẽm Lovčalẽ,
hajdẽ gel kuzum Lovčalẽ.

Lovčanẽn ičinde pẽnar,
pẽnarẽn üstüne konar.
žanẽ žanẽma dajandẽ,
žanẽm Lovčalẽ,
hajdẽ gel kuzum Lovčalẽ.

*Lovcsá*nak vidéke szikla,
szikláról néznek a holdra.
Szív a szívre támaszkodott,
lelkem *lovcsai,*
nosza jöjj bárányom *lovcsai.*

Lovcsa belsejében van kút,
a kutnak felibe rá száll.
Lelke lelkemre támaszkodott,
lelkem *lovcsai,*
nosza jöjj báranyom *lovcsai.*

89.

Mandiraja vardẽn-mẽ,
raki šarab aldẽn-mẽ,
gül bejazẽ sardẽn-mẽ?
Of-aman bilir-mi-sin,
sen benim olur-mu-sun?

Jolda buldum bir dejnek,
ortasẽ benek benek,
mintan jelek bir örnek.
Of aman bilir-mi-sin,
sen benim olur-mu-sun?

Majorságba mentél-e,
rakit és bort vettél-e,
rózsa fehért öleltél-e?
Óh ugyan te tudod-é,
te az enyém leszel-é?

Úton botot találtam,
a közepén pettyezett,
mente mellény egy minta.
Óh ugyan te tudod-é,
te az enyém leszel-é?

90.

Mavi tirše fẽstẽ'ẽ
mor bilene;
pembe sin, al ješil mendil
eline;
hele birde tülden fistan
gij hele.

Arabadan gösterirsin
parma'ẽn,
bu jerlerde jok-tur senin
dura'ẽn,

Kék zöldes pisztácza,
viola a ki ismeri;
rózsa vagy, végy zöld kendőt a
kezedbe;
egyuttal még tül szoknyába
öltözködj.

A kocsiból mutatod az
ujjadat,
e helyeken nincsen neked
lakásod,

kěrmězě güllere benzer
jana'ěn.

piros rózsákhoz hasonlít
az orczád.

91.

Melemen da'ěndan
indi sürüsü,
ajěrup aldělar
kuzunun birin,
Veli dedem post
ejlemiš derisin.

Melemen hegyéről
leszállott nyája,
elvették belőle
az egyik bárányt,
Veli apó nyeregbőrt
csinált bőréből.

Bir engin ovada
tütünüm tüter,
bunda ajrělěk var
ölümden beter,
olanža malěn ver
tek serin kurtar.

Egy mély sikságon
füstől a füstöm,
itten elválás van
halálnál rosszabb;
add összes vagyonod,
csak élted mentsd meg.

Kova kova indirdiler
koruja,
tut ettiler el kěnalě
tažěja,
iš baša düšünže bakmaz
kuzuja.

Üzve űzve szállitották
erdőbe,
fogd meg mondták a befestett
agárnak,
ha a fődologra kerűl,
bárányra nem néz.

B. *Kač kuzulu žejlan kač kač,*
amaněn kač, avžě geldi.

R. Fuss bárányos gazella fuss,
óh jaj fuss, a vadász megjött.

92.

Mendilim dalda kaldě,
gözlerim jolda kaldě,
čaršě kapusu kapandě,
Kjani bej nerde kaldě?

Kendőm az ágon maradt,
szemem az úton maradt,
bazár kapuját bezárták,
Kjáni bej hová maradt?

B. *Alamaděm arzumu Kjani,*
süremedim zefkini Kjani.

R. Kivánságom nem vehettem *Kjáni,*
nem mulatozhattunk *Kjáni.*

Tespihim var od a'ažě,
Kjani bej bašlar tažě,

Olvasóm van rózsa fa,
Kjáni bej fejek dísze,

bu derdi senden kazandẽm,
sen sin bunun ilažẽ.

e fájdalmat tőled nyertem,
te vagy ennek az irja.

Tespihim var merǯandan,
kāve ičtim finǯandan,
al hančeri öldür beni,
ben-de gečtim bu ǯandan.

Olvasóm van klárisból,
kávét ittam findzsából;
vedd handzsárod ölj meg engem,
ráuntam e lélekre.

Lamba šišesiz janar-mẽ,
bana jar bulunmaz-mẽ?
ben-de bu dertten ölürsem,
ažẽjan bulunmaz-mẽ?

Lámpa üveg nélkül ég-e,
nekem párom nem akad-e?
hogy ha e bajtól meghalok,
nem akad-é ki megszánjon?

Baχčelerde sedef var,
öležejim meded jar,
ben-de bu dertten ölürsem,
sen sin bana sebeb jar.

A kertekben kagyló van,
meghalok segíts rózsám;
ha e bajtól meghalok,
te vagy rózsám az oka.

Kjani ujkudan ujanẽr,
gül jastẽ'a dajanẽr,
Kjani bej gitti elimden,
buna ǯan-mẽ dajanẽr?

Kjáni álmából felébred,
rózsa párnára támaszkodik;
*Kjáni bej*t elveszítettem,
lélek ezt kiállja-é?

93.

Monastire gideriken
bir altun buldum,
balẽk pazarẽnda
üč sofra kurdum.

*Monasztir*be a mint mentem
aranyat leltem,
hal vásárban három asztalt
felállítottam.

B. *Ben janar ālarẽm,*
gider mejhaneje,
gülgülü bade čakar,
čakar ālarẽm.

R. Égek és sírok,
megyek a korcsmába;
teles-tele poharat én
iszom és sírok.

Monastire gider iken
aldẽ bir jāmur,
henüz ujkudan ujanmẽš
gözleri mahmur.

*Monasztir*be a mint mentem
eső ért utól;
csak most ébredt fel álmából,
szeme álmoskás.

Monastirin ortasênda
bir altun direk,
kesilen bašlara
dajanmaz jürek.

Monastire gider iken
ben gördüm onu,
mavê-dêr onun šalvarê
bejaz dir donu.

*Monasztir*nak közepében
egy arany oszlop,
levágott főket a szív
ki nem birhat.

*Monasztir*be a mint mentem
én megláttam őt,
kék neki a bugyogója
fehér nadrágja.

94.

Nežibem žamdan bakijor,
bakêšê alem jakijor,
güzeller šarab čakijor.

B. *Nežibem Nežibem,*
ajnalê Nežibem;
bir karêš gerdanlê,
sürmeli Nežibem.

Nežibemin kürkü iki,
biri samur biri tilki,
o kêz anasênên ilki.

Nežibemin entarisi,
derde derman šeftalesi,
anasênên bir tanesi.

Nežibem salvarê šaldan,
dilleri tatlê-dêr baldan,
Nežibem gijinmiš aldan.

Nežibemin inži diši,
fêndêkžêlêk iši-güžü,
jok-mu bu sevdanên užu?

Nežibemin kestanesi,
altê patalar beš tanesi,
anasênên bir tanesi.

Nedsibém néz az ablakból,
nézése világot éget,
a szépek bort ürítenek.

R. Nedsibém Nedsibém,
tükrös *Nedsibém;*
egy arasznyi nyakú,
festett *Nedsibém.*

Nedsibém bundája kettő,
egyik menyét másik róka,
ő anyjának az elseje.

Nedsibém felső ruhája,
fájdalomra ír a csókja,
anyjának az egyetlenje.

Nedsibém nadrágja sálból,
beszéde édesb a méznél,
Nedsibém pirost öltött fel.

*Nedsibém*nek vékony foga,
hamisság az ügye baja,
nincs-é e szerelem vége?

*Nedsibém*nek gesztenyéje,
hatot pattan öt darabja,
anyjának az egyetlenje.

95.

Odunǧělar dādan odun indirir,
gözüm jašė dejirmeni döndürür,
bu dert bizi iflah etmez öldürür.

B. *Gel ālama garib bülbül,*
mezarėmėn tašėnda,
hem ajrėlėk jar sevdasė bašėmda.

Dere kenarėnda bülbüller öter,
oturmuš kjatibler mezesiz süzer,
bu ajrėlėk bana ölümden beter.

Uzun olur efelerin pėča'ė,
beš jüz dirhem Tarabulus kuša'ė,
čapkėn olur semtimizin uša'ė.

Čėka bilsem šu jokušun bašėna,
güneš vurmuš tabanǧamėn tašėna,
hem ajrėlėk jar sevdasė bašėma.

Uzun olur uzun jolun selvisi,
ben-de bilmem benim jarėm hangisi,
orta bojlu inže belli kendisi.

Uzun olur gemilerin direji,
čatal olur askerlerin jüreji,
sen böjle dur, kėzlar čeksin küreji.

Favágók a hegyről fát szállítanak,
szemem könnye egy malmot is megforgat,
ez a baj ránk nem hoz jót, hanem megöl.

R. Jer ne sírj szegény fülemüle
a sírom kövén,
elválás és szerelem az én bajom.

A völgy partján fülemülék dalolnak,
írnokok ülnek, *meze* nélkül isznak,
ez az elválás rosszabb a halálnál.

Nagyon hosszú az *efék*nek a kése,
öt száz dramnyi a *tarabulusi* öv,
hamisak a kerületünk legényi.

Bár fel tudnék menni a meredekre,
nap rá sütött a pisztolyom kövére,
elválás és szerelem az én bajom.

Hosszú útnak hosszú az ő cziprusa,
én se tudom melyik az én szeretőm,
közép termetű és vékony derekú.

Hosszú a hajóknak az árbocza,
mint a villa a katonák szíve,
te így maradj, lányok hadd evezzenek.

96.

Sabā olsun ben šu jerden
gidejim;
garib bülbül gibi ferjad
edejim;
sen variken, ja ben kime
kalajem?

Reggel ha lesz, elmegyek
én e helyről;
mint a szegény fülemüle
kesergek;
te itt lévén, hát én kire
maradjak?

Sabā olmuš dan jerleri
atijor;
žümle kušlar destur almeš
ojnijor;
iki hasret sarelmešlar
jatijor.

Reggel lett, az idő is
hajnalodik;
madarak mind szabadsággal
játszanak;
mint két elvált, ölelkezve
feküsznek.

Dilberin bašenda altēn
taž olur;
sevüp sarmak ajrelmamez
güž olur;
sen gidersen benim halem
niž olur?

A bájos fején arany
korona van;
szeretni, ölelni és válni
bajos;
ha te elmész, mi lesz majd én
belőlem?

B. *Ujan ej gözleri mestanem ujan.* *R.* Ébredj hamis szeműm ébredj.

97.

Sabahên seher vaktênda,
göre bilsem jarêmê;
gül dalêna bülbül konmuš,
čeker ahu-zarênê;
elimden almak isterler,
benim nazlê jarêmê.

Reggel hajnal idejében,
bár láthatnám rózsámat;
rózsatőre fülmüle szállt,
jajgat meg siránkozik;
elakarják venni tőlem,
az enyelgős rózsámat.

Sabahên seher vaktênda,
oturmuš inžil okur;
ben o dilden annamazdêm,
sanêrêm bülbül šakêr;
güneš vurmuš kjaküline,
jarêm ujkuda jatêr.

Reggel hajnal idejében,
űlve bibliát olvas;
én e nyelven nem értettem,
azt hittem fülmüle szól;
nap rásütött hajfürtjére,
rózsám mélyen aluszik.

Sabahên seher vaktênda,
oturmuš kâve ičer;
bir elinde bülbül var-dêr,
bir elinle gül sečer;
ajda bir selam verirdi,
onu-da vermez gečer.

Reggel hajnal idejében,
űl és kávét iszogat;
fél kezében fülemüle,
másikával rózsát szed;
egyszer egy hóban köszöntött,
azt se teszi, úgy megy el.

Akêntêja salê verdim,
čifte sandal pijade;
kendi küčük aklê büjük,
gönül verme zijade;
ben o jarêmê kajb ettim,
gönül her dem žefada.

Az örvénynek eresztettem,
pár evezős csónakom;
maga kicsiny, az esze nagy,
szivedet nagyon ne add;
szeretőmet elvesztettem,
a szív mindig nagy kínban.

B. *Jar sefada ben žefada,*
hošundu jar hošundu;
ko bir zeman böjle gitsin,
jine göjnüm hošundu.

R. Rózsa üdvben, én nagy kínban
boldogság lány boldogság;
egy darabig hadd legyen így,
szívem ismét boldog lesz.

98.

Sahat üčte bastê bizi üč kiši,
bilemedim kimler etti bu iši,
zira han.m kandêrmajor gežesi.

B. *Ko ver beni jar ilen iki gözüm,*
jalvardém jakardém gečmedi sözüm.

Ben bu kéšén komšularda kéšladém,
elmalarê gül dalêna ašladém,
ben jarémlen konušma'a bašladém.

Három órakor hárman megtámadtak,
nem tudhattam, hogy ki tette e dolgot,
mert az asszony estéje nem hitet el.

R. Hagyj engem a szeretőmmel,
két szemem;
könyörögve rimánkodtam,
szavam nem vált be.

Én e télen a szomszédék teleltem,
az almákat rózsa ágba oltottam,
szeretőmmel beszélgetni kezdettem.

99.

Selanik kahpe Selanik,
sujun ičtim bus-bulanêk,
Urumelleri dolanêk.

Szalonik derék *Szalonik,*
vizét ittam be zavaros,
Rumélia tekervényes.

B. *Ak-kirmane gidelim gel,*
köčejim gel gel;
bu jer bize haram oldu,
kačalém gel gel,
köčejim gel gel.

R. Nosza menjünk *Ak-kirmán*ba,
jer tánczosom jer;
ez a hely már tilos nekünk,
jer hát fussunk jer,
jer tánczosom jer.

Ak-kirmandan gejdik tažé,
erenler bize duažé,
inšallā oluruz haži.

*Ak-kirmán*ból koronát ölténk,
szentek értünk imádkoznak,
reménljük hogy *hadsi*k leszünk.

Bursada ejlendik birez,
jetišti turfanda kirez,
Selanikle Sofja Serez.

Brusszában kissé mulattunk,
megért a gyenge cseresznye,
Szalonik és *Szófia, Szerez.*

Istambulun ardě deniz,
sarardě soldu gül beniz,
bunda čok-tur ejlenmeniz.

Sztambul megett van a tenger,
rózsa arcz elhervadt sápadt,
régóta mulattok itten.

100.

Suja gider elinde bir bakěržak,
ne olurmuš ōlan kěza bakěnžak,
iki gönül bir olup-ta jatěnžak.

B. *Šekerim ben šekerimi isterim,*
elmaz jarěm kajmak ile beslerim.

Suja gider su testisi elinde,
aller gijmiš etekleri belinde,
šeker haněm zamparalar elinde.

Suja gider su testisi doldurur,
eve gelir gül benzini soldurur,
šekerin bakěšě adam öldürür.

Vízért megyen kezében egy rézkorsó,
mi van abban ha legény a lányra néz,
két szív hogy ha egyesül és lefekszik.

R. Czukrosom, én czukrosomat akarom,
gyémánt rózsámat tejfellel táplálom.

Vízért megyen vizes korsó kezében,
pirost öltött, ruha széle övében,
czukor leány a latroknak kezében.

Vízért megyen, vizes korsót töltöget,
haza megyen, rózsa arczát hervasztja,
a czukros tekintete embert megöl.

101.

Šahane gözün šahane,
hüsnüne jok-tur behane,
gel Sülejman ol žihane.

*Sáh*hoz méltó szemed *sáh*hoz,
szépséged ellen nincs kifogás,
jer *Szulejmán* e világhoz.

B. *Göjnüme čare bulunmaz,* *R.* A szívemre nincsen balzsam,
göjnüm ejlenmez aldanmaz. szívem nem mulat, nem csalódik.

Učan kušlar kebab olsa, Repülő madár sült volna,
akan sular šarab olsa, bár a folyó viz bor volna,
mejhaneler meskjen olsa. a korcsma lakásunk volna.

Ne gezersin mežnun gibi, Mit sétálsz akár egy őrült,
dudažé'ěn meržan gibi, ajkacskáid mint a kagylók,
sarčlalém bir žan gibi. ölelkezzünk mint egy lélek.

102.

Šekeržinin kčzě takměš gülleri,
bülbül gibi šakěr durur dilleri,
rahat-lokum gibi pamuk elleri.

B. *Düštü göjnüm šekeržinin kčzěna,*
jandě jürek onun tatlě sözüne.

Šekeržinin kčzě takměš küpesin,
sabr et gönül müradčna eresin,
gülbe šeker jana'ěndan emesin.

Šekeržinin kčzě jaktě žijerim,
gerdanč-dčr benim kajmak šekerim,
bunže jčl-dčr hasretini čekerim.

Šekeržinin kčzě badem ezmesi,
kumru gibi salčnarak gezmesi,
beš bin lira dejer bir göz süzmesi.

Šekeržinin kčzě bir gül konžesi,
ašikin pek sevgili ejlenžesi,
sančr gören onu bir aj parčasě.

Czukrász lánya felilleszté rózsáit,
mint a fülemüle egyre szól nyelve,
mint a czukor, olyan a pamuk keze.

P. Szívem megszerette a czukrász lányát,
keblem égett az ő édes szavára.

Czukrász lánya föltette a függőit,
tűrj csak szívem, hogy elérj a célodhoz,
rózsás czukrot hogy szívjál az arczából.

Czukrász lánya megégette a bensőm,
az ő nyaka nekem tejfel czukorom,
ennyi éve hogy válásán szenvedek.

Czukrász lánya mint a mandola-czukor,
mint a galamb lebegő a járása,
öt százezer lirát ér kacsintása.

Czukrász lánya mint a rózsa bimbaja,
a szerelmesnek kedves mulatsága,
a ki látja, hiszi hogy hold darabja.

103.

Šu Bursanên kestanesi,
okka basar beš tanesi,
anasênên bir tanesi.

Brusszának a gesztenyéje,
egy *okkát* nyom öt darabja,
anyjának egyetlen lánya.

B. *Mastikam gelir nazilen,*
ben konušmam kurnazilen,
gel aman gel gel gel aman;
māpusta-jêm kêzêm aman,
Maričajê ben saramam.

R. A *masztikám* lassacskán jön,
nem beszélek ravaszkodva,
jöjj ugyan jöjj jöjj ugyan;
fogságban vagyok lány óh,
Mariczám nem ölelhetem.

Šu Bursanên jolu iki,
kajdê konduramên teki,
anasênên o-dur ilki.

Brusszának az utja kettő,
elcsuszott az én fél czipőm,
anyjának ő az elseje.

Šu Bursadan geže gečtim,
ažê tatlê sujun ičtim,
Maričadan ajrê düštüm.

E *Brusszán* éjjel mentem át,
keserű s édes vizét ittam,
Mariczától külön váltam.

104.

Šu derede telli kuršun harladê,
harladê-da jürežijim dāladê,
salt biz dejil žümle alem āladê.

B. *Aman aman Izmir kuzum,*
hažilar gečti-mi jaurum?

Sarajlar japtĕrdĕm bir učtan uža,
ičinde oturdum üč gün üč geže,
kurbanlar kesejim sardĕ'ĕm geže.

Šu karšĕ-ki dālar bize ses verir,
insaf eder dālar bize jol verir,
ben jarĕma jastĕk desem kol verir.

Eme völgyben csíkos golyó pattant el,
elpattant és szívemet által fúrta,
nemcsak mi, hanem az egész világ sírt.

R. Óh ugyan bárányom *Szmirna,*
a *hadsik* átkeltek-e már?

*Szerájo*kat készíttettem véges végig,
benne ültem három nap három éjjel,
áldozatot hozok, mikor ölelem.

E szemközti hegyek nekünk hangot adnak,
tisztesség tudó hegyek utat adnak,
ha rózsámtól párnát kérek, karját adja.

105.

Šu karšĕ-ki dāda
bir kuzu meler;
kuzunun ferjadĕ
bārĕmĕ deler;
ešinden ajrĕlan
öjle-mi ejler?

E szemközti hegyen
egy bárány béget;
e bárány sirása
bensőm furja át;
párjától elváló
vajon így tesz-é?

Šu karšĕ-ki dāda
bir deli-kanlĕ;
sā janĕ sol janĕ
püskürme benli;

E szemközti hegyen
egy ifju legény;
jobb felől bal felől
pettyes anya-jegy;

ibrišim šal kušanmęš
inže belli.

fonott sált övezett,
vékony termetű.

Šu karšę-ki dāda
bir inže tütün;
aradęm bulmadęm
bir sętke bütün;
anadan öksüz-üm
babadan jetim.

E szemközti hegyen
egy vékonyka füst;
kerestem nem leltem
tiszta hűséget;
én anyátlan árva,
én apátlan árva.

Šu karšę-ki dāda
bir ješil čadęr;
čadęrėn ičinde
bir jijit jatęr;
o jijit bilmez ne
gönül ne hatęr.

E szemközti hegyen
egy zöld sátor van;
belől a sátorban
egy legény fekszik;
e legény nem tudja
mi a szív és kedv.

Šu karšę-ki dāda
bir fener janar;
fenerin ičinde
bal mumu janar;
ešinden ajrėlan
öjle-mi janar?

E szemközti hegyen
világító ég;
a világítóban
viaszk gyertya ég;
párjától elváló
vajon mind így ég?

Šu karšę-ki dāda
bir juva japtęm;
juvanėn ičinde
jalnėzže jattęm;
jar gelir deje
kalktęm-da baktęm.

E szemközti hegyen
fészket csináltam;
bent e fészekben
egyedül háltam;
hittem hogy rózsám jön
felkeltem s néztem.

Šu karšę-ki kapu
demir dejil-mi?
ičinde oturan
emir dejil-mi?
emirin sarmasę
ömür dejil-mi?

E szemközti kapu
nem vasból van-é?
a benne lakó
vajon nem *emir*-é?
az *emir* ölelése
vajon nem élet-é?

B. *Gel kuzum ālama,*
vaz geč ešinden.

R. Jöjj bárányom ne sírj,
mondj le párodról.

106.

Šu karšẽ-ki dāda kar var duman jok,
benim sevdijimde din var iman jok,
vardẽm baktẽm hanẽm Ajšem evde jok.

B. *Azažẽk aklẽmẽ aldẽrijor,*
bašẽmẽ sevdaja saldẽrijor.

Arab atẽ gibi sallama bašẽnẽ,
jeni gelin gibi čatma kašẽnẽ,
ben Mevlaja ẽsmarladẽm ešimi.

Bazirgjanlar gelmez oldu karšẽdan,
ne istersin alām sana čaršẽdan,
selam gelmez oldu hanẽm Ajšeden.

E szemközti hegyen hó van, köd nincsen,
az én rózsámban vallás van, hit nincsen,
mentem néztem, *Ajse* lány otthon nincsen.

R. Egy kissé az eszem elveszi,
fejem szerelembe keríti.

Mint az arab ló ne rázd a fejedet,
mint új mennyasszony ne vond szemöldököd,
én Istennek ajánlottam páromat.

A kereskedők nem jöttek túlfelől,
bár mit akarsz megveszem a bazárból,
üdvözlet sem jön már többé *Ájsé*tól.

107.

Čẽka bilsem sarajẽnẽn kösküne,
žan bojanẽr amber ile miskine,
seni beni jaradanẽn aškẽna.

B. *Šakẽ bülbül var ujandẽr jarẽmẽ,*
ben kẽjamam sen ujandẽr ešimi.

Akšam oldu ne karanlẽk geželer,
sabā oldu ezan okur hožalar,
korkarẽm jarẽmẽ eller kožalar.

Čëka bilsem ajazmanën bašëna,
güneš vurmuš hančerinin tašëna,
henüz girmiš on-üč on-dört jašëna.

Bár szállhatnék szerájának köskjére,
lelkem mosusz és ambrával festődnék,
téged s engem teremtő szerelmére.

R. Sírj fülmüle, menj költsd fel a szeretőm,
én nem bántom, te költsd fel a páromat.

Este lett már, milyen sötét éjjelek,
reggel lett már imádkoznak a *hodsák*,
félek, szeretőmet mások ölelik.

Bár szállhatnék a forrásnak tövére,
nap rá sütött handzsárjának kövére,
alig tizenhárom tizennégy éves.

108.

Čëka čëka ben bu da'ë
joruldum ;
ben puhumun gözlerine
vuruldum ;
puhu sana ben bu dāda
kul oldum.

Folyvást mászva e hegyet, el
fáradtam ;
én baglyomnak szemeibe
szerettem ;
bagoly, én e hegyen a
rabod lettem.

Iki puhu bu derede
ötüšür ;
ötme puhu derdim bana
jetišir ;
derunime bir ot düštü
tutušur.

Két bagoly énekelget e
völgyekben ;
ne szólj bagoly elég nekem
a bajom ;
a bensőmbe tűz esett és
fellobbant.

Puhumun gözleri benzer
meržana ;
zalim avžë naseł këjdën
bu žana ?

Baglyom szeme hasonlit a
korallhoz ;
gonosz vadász, hogy törtél e
lélekre ?

aški-mohabbet olur-mu
her ǯana?

nagy szerelme van-é minden léleknek?

Iki puhu bir derede
su ičer;
dertli puhu derdsizlere
derd ačar;
varčn sorun derunimden
ne gečer.

Két bagoly vizet iddogál
egy völgyben;
bus bagoly a bútalannak
búról szól;
menj és kérdezd bensőmben
mi történik.

Iki puhu hič bir dala
konar-mč?
puhumun kondu'u dallar
solar-mč?
kiši sevdijine böjle
japar-mč?

Száll-é valaha két bagoly
egy ágra?
az ág melyre baglyom rá száll,
hervad-é?
ember szeretőjével vaj
így tesz-é?

Iki puhu bojnuzlarčn
bālajor;
nišanlčm evde oturmuš
ālajor;
anam kadčn karalarčn
bālajor.

Két bagoly most kötözgeti
a szarvát;
a jegyesem otthon ül és
sirdogál;
anyám asszony gyász ruhákat
kötözget.

Üč kišijdik gittik gejik
avčna;
gejik čekti beni kendi
ta'čna;
teöbe olsun bir-dā gejik
avčna.

Hárman voltunk mentünk őzet
vadászni;
az őz vett engem a maga
alakjára;
soha többé őzet nem
vadászok én.

B. *Var git avǯč baška avlar*
avlasčn;
tazčlarčn dādan da'a
jollasčn.

R. Menj el vadász vadászni más
vadakat;
agaraid hegyről hegyre
küldözgesd.

109.

Čėkalėm dālar bašėna,
majil-im hilal kašėna,
ǰino ǰesin gij bašėna.
Ujan indi ahu gözlüm.

Másszunk fel hegy tetejére,
szeretem ív szemöldököd,
finom fezed tedd fejedre.
Ébredj fel hát zerge szeműm.

Evlerimin önü mersin,
ɣudam seni bana versin,
akšama kalmasėn gelsin.
Ujan indi ahu gözlüm.

A házam eleje mirtus,
Isten téged nekem adjon,
még csak estig el se tartson.
Ébredj fel én zerge szeműm.

Evlerimin önü kavak,
sular akar so'uk so'uk,
eli kėna, jüzü duvak.
Ujan indi ahu gözlüm.

A házam eleje nyárfa,
a víz folyik nagy hidegen,
keze festett, arczán fátyol.
Ébredj fel hát zerge szeműm.

110.

Tüfejimi doldururdum,
dėvarda-dėr dėvarda;
küčüžükten bir ǰar sevdim,
hovarda-dėr hovarda.

A puskámat megtöltöttem,
a falon van, a falon;
régóta babám szerettem,
csavargó ő, csavargó.

Tüfejimi doldururdum,
omuzda-dėr omuzda;
kačėrmėšlar-dėr ǰarėmė,
Sirozda-dėr Sirozda.

A puskámat megtöltöttem,
vállamon van, vállamon;
megszöktették szeretőmet,
*Siroz*ban van, *Siroz*ban.

Tüfejimi doldururdum,
elimde dir elimde;
geǰe gündüz sevdiǰejim,
dilimde dir dilimde.

A puskámat megtöltöttem,
kezemben van, kezemben;
a szeretőm éjjel nappal,
nyelvemen van, nyelvemen.

Tüfejimi doldururdum,
janėmda-dėr janėmda;
benim gözüm šindi küčük
hanėmda-dėr hanėmda.

A puskámat megtöltöttem,
mellettem van, mellettem;
az én szemem most a kicsiny
leánykán van, leánykán.

Tüfejimi doldururdum,
asėlė-dėr asėlė;

A puskámat megtöltöttem,
aggatva van, aggatva;

ā'zénadek čifte kuršun,
basčlě-dčr basčlě.

századáig posta golyóval,
van megtöltve, megtöltve.

111.

Uzun kavak selvi kavak,
dalčn kurusun;
jere düšen japražč'čn,
suda čürüsün;
jarčmě saranlar, bu
dünjajě görmesin.

Hosszu nyárfa cziprus nyárfa,
ágad száradjon;
földre hulló leve'ecskéd,
vízben rohadjon;
a ki szeretőm öleli,
világot ne lásson.

Gel benim zümbüllü gülüm,
ālatma beni;
jürejimde efkjar čok-tur,
söjletme beni.

Jer te én jáczintos rózsám,
ne rikass engem;
a szívemben szándék van sok,
ne szólaltass meg.

B. *Jine akšam ej kčz,*
ezan sesi var;
her kčzčn kojnunda
ejlenžesi var.

R. Ismét este, óh lány
az *ezán* hangja;
minden lány ölében,
mulattatója.

112.

Uzun olur telegrafčn
telleri;
esmez oldu badi-sabā
jelleri;
kěnalě-dčr o hančmčn
elleri.

Hosszú a telegráfnak a
fonala;
reggeli szél nem lengeti
szellőjét;
be van festve amaz asszony
két keze.

Bejaz olur vaporlarčn
bažasě;
nikjā kčjmaz Firuzenin
hožasě;
Nazmi bej dir o hančmčn
kožasě.

Fehér a gőzhajónak a
kéménye;
nem köt házasságot Firuze
hodsája;
Nazmi bej emez asszonynak
az ura.

Selvi dibi serin olur
jatma'a;

Cziprus alja nagyon hűs a
fekvésre;

kězlar gelir sürü sürü
bakma'a;
ne istersin bir gežežik
jatma'a?

lányok jönnek csapatonként
vizsgálni;
mit akarsz egy éjszakai
alvásért?

Evlerimin önü dikili
tašlar;
kojnuma girmeden jilveje
bašlar;
ela göz üstüne samuru
kašlar.

A házam elébe kő van
állítva;
még ölembe nincs és kezd
kaczérkodni;
azur szem felett a czoboly
szemöldök.

B. *Ujan bejim, ujan jarém*
ujkudan;
al-al olmuš janaklarén
korkudan.

R. Ébredj bejem, ébredj rózsám
álomból;
csupa piros lett az orczád
féltében.

113.

Üsküdardan gelir kajék,
iči dolu sarǰoš ajék,
inže belli bana lajék.

*Szkutari*ból jön a csónak,
tele részeggel józannal,
karcsu termetü hozzám illő.

B. *Četetik petetik ojnašalém,*
ajvalékta bulušalém,
karjolada öpüšelim.

R. Csetetik petetik mulatozzunk,
birsalmásban találkozzunk,
nyoszolyában csókolózzunk.

Bejōlunda var bir čaršé,
dükjanlaré karšé karšé,
ne istersen ište čaršé.

*Bejōlu*ban van egy piacz,
a boltjai szemtől szembe,
a mit akarsz itt a piacz.

Kejtaneden gelir kajék,
ičinde-ki bizim Fajik,
nazlé dilber bana lajék.

*Kjádhané*ből jön a csónak,
benne van a mi *Fajik*unk,
kaczér szépem hozzám illő.

III.

Betyár- és katonadalok.

1.

Alim Alim gül Alim,
gül dibine gel Alim,
gül dibine gelmezsen,
niž-olur benim halêm?
živan Alim of.

Alim Alim rózsa Alim,
rózsa tőre jer Alim,
ha nem jösz rózsa tőre,
mi történik én velem?
legény Alim óh.

Alim orak bičijor,
suju nerden ičijor?
ikindinin güneši,
mor fesinden gečijor;
živan Alim of.

Alim vetést veteget,
a vizet honnan issza?
a délutánnak napja,
barna fezét érinti;
legény Alim óh.

Alim dāda jatijor,
dal jorganê örtijor,
bin gurušun ūruna,
Alim bekjar jatijor;
živan Alim of.

Alim a hegyen fekszik,
terítője teríti,
egy ezer piászterért,
Alim nőtelen fekszik;
legény Alim óh.

Alim gitme pazara,
ūradêrlar nazara,
Alim öldü dejenler
kendi girsin mezara;
živan Alim of.

Alim ne menj bazárra,
szemre találnak venni,
a ki mondja Alim meghalt,
maga menjen a sírba;
legény Alim óh.

Alim gitme iz olur,
čufa čakšêr toz olur,

Alim ne menj, megtudják,
csuha nadrág poros lesz,

gündüz gelme geže gel, nappal ne jöjj este jöjj,
el aleme söz olur ; mindenütt szó-beszéd lesz ;
živan Alim of. legény Alim óh.

Bayčelerde dut ā'žė, A kertekben eperfa,
ište geldi kuražė, ime jött a sors huzó,
ejer kuram čėkarsa, ha a sorsom ki jő majd,
kėzlar olsun duažė ; lány legyen a könyörgő ;
živan Alim of. legény Alim óh.

2.

Asker olsam gijmem hirka, Ha katona lennék hirkát nem viselnék,
oturmušlar fėrka fėrka, üldögéltek külön külön,
jok-mu dostlar bize arka ? nem segíttek-é barátim ?

B. *Jandėm jandėm janijorum ben,* *R.* Égtem égtem, én megégek,
jar sevdadan ölijorum ben. lány szerelmétől meghalok.

Izinimiz hafta bašė, Engedélyünk csak egyszer van,
biz kollarėz köše bašė, a szeglet főn vizsgálódunk,
düšmanėmėz karšė karšė. ellenségünk szembe velünk.

Evlerimin önü nane, A házunk eleje ménta,
ben kül oldum jana jana, hamu lettem égve égve,
kjafir isen gel imana. ha gyaur vagy, térj igaz hitre.

3.

Ašik ilen dizin dizin, Szeretővel rendben sorban,
öldürmeje jok-tur izin, megölni nincs engedelem,
Sülejmanėn iki gözün. Szulejmánnak a két szemét.

B. *Kėjma bana nazlė jarėm,* *R.* Ne kínozz hát kedves rózsám,
aman dejor Sülejmanėm. óh jaj így szól Szulejmánom.

Sülejmanėn genč-tir jašė, Szulejmán ifju évei,
hilaldan inže dir kašė, szemöldöke véknyabb ívnél,
ajazmada jatėr leši. forrásnál fekszik holt teste.

Sülejmanė öldürdüler, Szulejmánt agyon ütötték,
al kočuja bindirdiler, piros kocsiba ültették,
ajazmaia indirdiler. a forráshoz szállították.

4.

Bajazitten čevirdiler jolumu,
dokuz polis bāladĕlar kolumu,
gördünüz-mü baša gelen zulumu?

B. *Aman Allah al bašĕmdan sevdajĕ,*
genč jašĕmda zindan ettin dünjajĕ.

Čifte tabanžamĕ čektim almadĕ,
dört janĕmda asker kolu kalmadĕ,
bašĕ-bozuklardan imdad olmadĕ.

*Bajazid*nál állták el az utamat,
kilencz rendőr kötözte meg karomat,
látjátok-e e kegyetlen bajomat?

R. Óh Isten vedd rólam el e szerelmet,
ily ifjonta fogsággá tetted e világot.

Dupla pisztolyom felvontam, nem talált,
körülettem katonaság nem maradt,
a basi-bozukoktól segély nem jött.

5.

Balčĕk iskelesinden,
čĕktĕ'ĕm zaman;
dudusīle kumrusu,
öttü bir zaman;
ežel čatmĕš Kjamil rejs,
čilemiz tamam.

Balcsik kikötőjéből,
a mint kijöttem;
papagáj meg gerléje,
egyszerre búgott;
itt a halál Kjamil főnök,
bűnbánatunk teljes.

B. *Janarĕm genč jašĕma,*
kaldĕm derjada;
ašķenĕz kömür gözlüm,
benden zijade.

R. Ily ifjonta égek,
tengerben vagyok;
szerelmed én szén szeműm,
nagyobb mint enyém.

Be gemiži sandalžĕ,
čĕkma engine;
šindi bora koparsa,
sarar jelkene;

Ej hajós ej csónakos,
ne szállj nyilt tengerre;
hogy ha most vihar kitör,
vitorlába kap;

niže kéjdén Kjamil rejs, hogy kínoztál Kjamil főnök,
bunža ergene. ennyi sok ifjut.

Be gemiji kajékčé, Ej hajós ej csónakos,
binme kajé'a; ne szállj csónakra;
al beni bir géže götür, végy engem, egy éjjel vígy,
dojajém sana; lakjam jól veled;
esabém sandékta basélé kaldé, ruhám a ládába benyomva maradt,
silahém dévarda asélé kaldé. fegyverem a falra aggatva maradt.

6.

Bir taš attém mejhaneje dajandé,
dajandé-da jar ujkudan ujandé,
ujandé-da al kanlara bojandé.

B. *Arabaja taš kojdum,*
ben bu jola baš kojdum;
bir hanémén sebebine
adémé sarhoš kojdum.

Jol üstüne kuran kurmuš pazaré,
ben istemem okujané jazané,
ben isterim mejhanede gezeni.

Evimin altenda bakkal dükjané,
gömüš kalem ile jazar rakkamé,
žandarmalar šindik aldé jakamé.

Követ dobtam, neki ment a korcsmának,
neki ment s rózsám álmából fel ébredt,
felébredt és piros vérbe festődött.

R. Kocsiba követ tettem,
ez ügyért fejem tettem;
egy asszonynak miatta,
nevem részegnek tettem.

Utfélen sorshuzó állított vásárt,
nem akarom az olvasót és írót,
akarom én a korcsmákba járókat.

A házam alatt a fűszeres boltja,
ezüst tollal írja fel a számokat,
a zsandárok most ragadtak galléron.

7.

Dam bojunun ardĕ demir dejil-mi?
demiri eriden kömür dejil-mi?
bu hala getiren o jar dejil-mi?

B. *Buna derler Junanistan,*
belki gelemem;
hakkĕn helal ejle anam,
belki dönemem.

Dam bojunun ardĕ jaban asmasĕ,
benim sevdižejim bura josmasĕ,
sevdijimin gijdī moskof basmasĕ.

Dam bojunun ardĕ čam dejil taχta,
gönüllü askeri kalkar bu hafta,
kimisi jaralĕ kimisi χasta.

A padlás hátulja végig nem vas-é?
a mi a vasat olvasztja nem szén-é?
a ki e bajba hozott nem rózsám-é?

R. Görögország ennek neve,
tán nem térek meg;
engedd el a bűnöm anyám,
tán nem jövök meg.

A padlás hátulja végig vad szőlő,
az én szeretőm idevaló bájos,
a rózsám viselete muszka szövet.

A padlás hátulja nem fenyő, deszka,
önkénytes katona indul e héten,
némelye sebesült másika beteg.

8.

Edirne češmesi, validem,
horlajup akar;
ičen askerlerin, validem,
bā'rěnĕ jakar;
redif alajlarĕ, validem,
belki-de kalkar.

Drinápoly forrása, anyám,
zúg-búgva folyik;
ivó katonának, anyám,
égeti keblét;
közlegény csapatja, anyám,
talán útra kél.

B. *Validem hakkĕn helal ejle,*
belki gelemem;
buna derler Sĕrbĕstan boju,
belki ölürüm.

R. Anyám engedd el a bűnöm,
tán nem térek meg;
szerb nemzetség ennek neve,
talán meghalok.

Kĕšlamĕzĕn önü, validem,
demir dejil-mi?
demiri eriden, validem,
kömür dejil-mi?

Kaszárnyánk eleje, anyám,
nem vasból van-é?
a mi vasat olvaszt, anyám,
nem szénből van-é?

Kĕšlamĕzĕn önü, validem,
čam dejil taχta;
redif alajlarĕ, validem,
kalkar bu hafta.

Kaszárnyánk eleje, anyám,
nem fenyő, deszka;
közlegény csapatja, anyám,
indul e héten.

Kĕšlamĕzĕn önü, validem,
hĕp sulu dere;
vurdu jüz bašĕ kĕrbažĕ,
her janĕm bere.

Kaszárnyánk eleje, anyám,
csupa vizes völgy;
százados korbácsát csapta,
mindenem egy seb.

9.

Ej gaziler jol göründü,
jine garib serime;
dālar tašlar dajanamaz,
benim ahu-zarĕma.

Ej vitézek út tetszett fel,
ismét szegény fejemnek;
hegyek kövek ki nem állják,
sóhajom nyögésemet.

B. *Kal selamet kömür gözlüm,*
bir jana sen, birde ben.

R. Maradj üdvben én szén szeműm,
egyfelé te, másfelé én.

Dün geže jar hanesinde,
jastĕža'ĕm taš idi;

Tegnap éjjel a rózsámnál,
a párnácskám csak kő volt;

altém toprak üstüm japrak,
jine göjnüm χoš idi;
bir elim jarém kojnunda,
bir elim boša gitti.

alól föld, felől fa levél,
szivem mégis boldog volt;
egyik kezem rózsám keblén,
a másik üresben volt.

Ben havada učar iken,
av ile tuttun beni;
ben paham̌é bilir iken,
bir pula sattén beni;
ne kapunda kul ejledin,
ne azad ettin beni.

A levegőben repülve,
tőrrel fogtál meg engem;
én az értékemet tudva,
egy *pulért* adtál el engem;
ajtódnál sem rabbá nem től,
se szabaddá nem tettél.

Indim jarém bayčesine,
gülleri finǯan gibi;
gerdanénda üč beni var,
deliksiz merǯan gibi.

Mentem a rózsám kertjébe,
rózsái mint a findzsák;
nyakán három anyajegye,
mint a lyukatlan kagylók.

10.

Izmirin jolunda vurdular beni,
al kanlar ičine kojdular beni,
kézén čevresine sardélar beni.

Izmirin jolunda bir séra diken,
kör olsun dikeni jollara eken,
ajrélék-tér benim belimi büken.

Izmirin ičinde kura čekilir,
kurasé čékanén bojnu bükülür,
analar babalar jola dökülür.

Izmire gidinǯe bade isterim,
badenin üstüne meze isterim,
alaǯa'ém kézé güzel isterim.

Izmirin ičinde kurduk pazaré,
ne hale üratték bakér parajé,
dejme sarraf vermez bunǯe parajé.

B. *Ah nine vuruldum derman*
isterim;
Izmir valisinden ferman
isterim.

A szmirnai úton lőttek meg engem,
csupa piros vérbe hagytak ott engem,
leány kendőjébe takartak engem.

A szmirnai úton sorjában tövis,
vakuljon az útra tövist ültető,
elválás az, a mi engem szomorít.

Szmirna városában most sorsot húznak,
a kire a sors jut, meghajlik nyaka,
anyák apák az útfélre hullanak.

Míg Szmirnába érek italt akarok,
italhoz harapni valót akarok,
ha megházasodom, szépet akarok.

Szmirna városában vásárt csináltunk,
hova juttattuk el a rézpénzünket,
bármelyik pénzváltó nem ad ennyi pénzt.

R. Óh anyám meglőttek, én írt
akarok;
Szmirna *vali*jától fermánt
akarok.

11.

Janjanên içinde bir ješil bajrak,
bir janê bal olmuš, bir janê kajmak,
sen kimin jarê-sên her janên ojnak?

B. *Hajdindi dökmeli donlum,*
suari kolu basma'a geldi;
elinde kama pêçak,
belinde pištao,
vurma'a geldi.

Janjanên ičinde kanlê čaj akar,
ačmêš penžereji sejire bakar,
her kime bakarsa jürekler jakar.

Janjanên ičinde vurdular beni,
al kanlar ičinde kojdular beni,
jarên čevresine sardêlar beni.

Janja városában egy zöld zászló van,
egy oldala méz lett, másika tejfel,
kinek rózsája vagy, csupa élet vagy?

R. Rajta puha bugyogósom,
jött a lovas hogy elfogjon;
kezében kés bicsak,
az övében pisztoly,
jött hogy megöljön.

Janja városában véres víz folyik,
ablakát nyitotta úgy néz szerte szét,
a kire csak rá néz, szivét meggyujtja.

Janja városában lőttek meg engem,
piros vérbe fagyva hagytak ott engem,
rózsám kendőjébe takartak engem.

12.

Jemen čöllerinde ordu kurulmuš;
benim jarêm sol dizinde vurulmuš;
ben dujmadan, žümle alemler dujmuš.

Jemen sikságában tábort ütöttek;
az én szeretőm bal térdét lőtték meg;
én nem tudtam, egész világ megtudta.

B. *Zalim Jemen, ačtên bana jareler;*
gelsin ešim, bulsun bana čareler.

R. Gonosz *Jemen*, nekem sebet nyitottál;
jöjjön párom, engem ő meg gyógyítson.

Hasta oldum, ben odamda
jatêrêm;
aman dostlar gelin beni
kaldêrên;
kaldêrên-da nazlê jare
gönderin.

Beteg lettem, a szobámban
ott fekszem;
óh barátim, emeljetek
fel jertek;
emeljetek és rózsámhoz
küldjetek.

B. *Jar bulursa, bulsun bana*
čareler;
zalim Jemen, ačtên bana
jareler.

R. Csak a rózsám, ő találjon
balzsamot;
gonosz Jemen, nekem sebet
nyitottál.

Kêlêžênê ben elimle
bāladêm;
ben jarêmê Jemenedek
jolladêm;
arkasêndan zarê-zarê
āladêm.

A kardját az én kezemmel
kötöttem;
rózsámat egész Jemenig
küldöttem;
háta megett keservesen
zokogtam.

B. *Zalim Jemen, ačtên išler*
askere;
beš jêl oldu beklijoruz
teskere.

R. Gonosz Jemen, katonának
dolgot adtál;
öt éve hogy várakozunk
útlevélre.

Jemen ovasênda otlar
kuzular;
deli göjnüm sêlasênê
arzular;
jarelerim sêra-sêra
sêzêlar.

Jemen sikságában bárány
legelész;
bolond szivem a hazáját
kivánja;
a sebeim egysorjában
sajognak.

B. *Zalim Jemen, ačtên bize*
jareler;
bulsa bulur Mevlam bize
čareler.

R. Gonosz Jemen, nekünk sebet
nyitottál;
csak az Isten talál nekünk
balzsamot.

Jemen beni hasret kojdu
jarêma;

Jemen elválasztott engem
rózsámtól;

merhamet et, inajet kěl
haléma;
χaber verin, bejim gelsin
janéma.

könyörülj és szánakozzál
bajomon;
adjatok hírt, bejem jöjjön
én hozzám.

B. *Zalim Jemen, ačtěn bana*
jareler;
gelsin kězém, bulsun bana
čareler.

R. Gonosz Jemen, nekem sebet
nyitottál;
jöjjön lánykám, ő találjon
balzsamot.

Nefer geldi jata'émdan
kaldérdé;
beni aškén sevdasěna
saldérdé;
ajrélé'én borularén
čaldérdé.

Katona jött, az ágyamból
felköltött;
engem egy nagy szerelembe
keritett;
az elválás harsonáját
fuvatta.

B. *Kěz bulursa, bulsun bana*
čareler;
zalim Jemen, ačtěn bana
jareler.

R. Csak a lánykám, ő találjon
balzsamot;
gonosz Jemen, nekem sebet
nyitottál.

13.

Jine kajnadé žostu dālar tašé,
akčttém gözümden kan ile jašé,
alénža šišane sejmenler bašé.

Istambuldan geldi sevdijim ferman,
aradém bulmadém derdime derman,
dövüše dövüše ačéldé mejdan.

Kaleler japtérdém dört jané tālé,
alaža šišanem kuršunu jālé,
aslené sorarsan kéržalé dālé.

Sabā namazénda gečtim koruju,
deme šejle bejler čalmam boruju,
söjlejin-ki gelsin saché doruju.

B. *Bize meskjen oldu*
Urum-elleri;
arpalĕk-tĕr bize kafadar,
selvi köjleri.

Ismét főtt forrongott a hegyek köve,
hullattam szememből vért és könnyeket,
a mint vette fegyverét a fővadász.

Sztambulból jött kedvesem parancsolat,
kerestem nem leltem, bajra balzsamot,
birkózva birkózva megnyilt a harcztér.

Várat csináltattam négy felől kötve,
tarka fegyverem golyója megkenve,
ha eredetét kérded *kirdsa* hegyi.

Reggeli imakor mentem át a hegyen,
semmiséggel bejek nem tilinkózom,
szóljatok hadd jöjjön a szürke hajú.

R. A mi tartózkodó helyünk,
lett Rumélia;
árpás hely lett a mi társunk,
cziprus falvai.

14.

Jüksek minareden attĕm
kendimi;
čok aradĕm bulamadĕm
dengimi;
türlü čičeklerden aldĕm
rengimi.

Magas mináréból dobtam le
magam;
kerestem de nem találtam
páromat;
sokféle virágtól vettem
színemet.

Jüksek minareden attĕm
ben bir taš;
ne anam var ne babam var,
ne kardaš;

Magas mináréból dobtam
egy követ;
nincsen anyám se apám, se
testvérem;

keskin kĕlĕž vurdu bana
arkadaš.

éles kardot ütött belém
pajtásom.

Jāmur jājor šu dālarĕ
ĕsladĕr;
ĕsladĕr-da silālarĕ
pasladĕr;
bir gün olur deli gönül
uslanĕr.

Esik eső, nedvesíti
hegyeket;
nedvesíti rozsdásítja
a fegyvert;
egy napon majd lecsillapszik
bolond szív.

B. *Ejvā olsun nazlĕ jarĕm*
šanĕma;
üč arkadaš kĕjdĕ benim
žanĕma.

R. Óh jaj hamiskás rózsám
a hír mnek;
három testvér rontott az én
lelkemnek.

15.

Jürük jajlasĕnda bir ješil čadĕr,
čadĕrĕn ičinde bir žívan jatĕr,
sĕva-da bažā'nĕ kalmasĕn χatĕr.

Jürük jajlasĕnda gün gelir gečer,
kĕzlarĕn jüzünü ōlanlar ačar,
benim sevdižijim čil para sačar.

Izmirin ičinde kurulur pazar,
Izmir čapkĕnlarĕ pazarlĕk bozar,
kaldĕr fistanĕnĕ dejmesin nazar.

Izmirin ičinde var-dĕr mejhane,
sĕrma bujĕklarĕm bojandĕ kana,
ažĕlar görmesin do'uran ana.

Jürük jajlasĕndan gelir gečersin,
čekme hančerini kanlar sačarsĕn,
ne beni seversin ne var gečersin.

Jürük tanyájában van egy zöld sátor,
benne a sátorban egy ifju fekszik,
gyürd fel lábikrád, legyen meg a kedved.

Jürük tanyájában nap telik múlik,
a leányok arczát ifjak felfedik,
az én szeretőm ragyogó pénzt dobál.

Szmirna városában vásárt állitnak,
Szmirna betyárai rontják az alkut,
emeld szoknyád hogy tekintet ne ártson.

Szmirna városában vagyon egy korcsma,
ezüstös bajuszom vérbe festődött,
fájdalmat ne lásson a szülő anya.

Jürük tanyájánál jársz el haladsz el,
ne vond ki handzsárod, mert vért loccsantasz,
se nem szeretsz, se le nem mondasz rólam.

16.

Plevne dedikleri küčük kasaba,
rus askeri čok-tur gelmez hesaba,
kesilen kelleler almaz kasaba.

Plevnenin ičinde ordu kuruldu,
Osman paša sol janěndan vuruldu,
ěrk beš bin askerle jesir tutuldu.

Tüfengimin užu gömüšten išli,
sěrma bujěklarěm čürüdü düštü,
dil bilmez kazaklar bašěma üštü.

B. *Giderim giderim, validem,*
balkan tükenmez;
arkama bakarěm, validem,
imdaděm gelmez.

Plevneden toplar atěldě,
Islam bulgara katěldě,
haber olsun sultan Hamid,
Urum-elleri satěldě.

Čaděrěměz mavi bejaz,
bu sene gelmedi-mi jaz?

aman kjatib haller jaman,
beni baška deftere jaz.

Kara-deniz dalgalandě,
orta jěri halkalandě,
kör olasě Damad paša,
moskof ile ne laflaště.

Kara-deniz akup gider,
etraféně jěkup gider,
sā olasě Osman paša,
bulgarlarě kěrup gider.

Kara-deniz akmam dedi,
ben Tunaja bakmam dedi,
jüz bin kazak gelmiš olsa,
Osman paša korkmam dedi.

*Plevná*nak nevezett kicsiny város,
sok az orosz katona, számlálhatlan,
a levágott fők városba nem férnek.

Plevná-ban a tábort felállították,
Oszmán pasát bal oldalról meglőtték,
negyvenöt ezer katonával elfogták.

A fegyverem vége ezüstből készült,
ragyogó bajuszom egész oda lett,
nyelv nem tudó kozákok reám törtek.

R. Megyek megyek, anyám,
*Balkán*nak nincs vége;
hátra nézek anyám,
segitség nem jön.

Plevnából ágyut sütöttek,
Iszlám a bulgárba vegyült,
tudja meg szultán *Hamid*,
Rumélia eladódott.

A sátorunk kék meg fehér,
ez évben nem jött-é a nyár?
ugyan jegyző, rosszúl állunk,
más füzetbe írj be engem.

Fekete tenger hullámzott,
a közepén gyűrüsödött,
vakuljon meg *Dámád pasa*,
a muszkával mit suttogott.

Fekete tenger folyva megy,
az oldalait mosva megy,
éljen soká *Oszmán pasa*,
bulgárokat pusztítva megy.

Fekete tenger, úgymond, nem foly,
a Dunába nem néz, úgymond,
ha százezer kozák is jön,
Oszmán pasa nem fél, úgymond.

17.

Rumili valisi inmiš Vidbola,
beš on paša dizilmiš sādan sola,
bizim jardêmžêmêz jaradan Allah.
Dönmem dövüšürüm der Pazvand-ōlu.

Pazvand-ōlu der-ki kêrk beš dir jašêm,
sêrtêma gijmišim ežel kumašên,
aja'êmla gitmem kesseler bašêm.
Dönmem dövüšürüm der Pazvand-ōlu.

Sadr-azam dejor-ki gelsin görejim,
bu nasêl jijit dir ben-de bilejim,
vezirlik isterse üč tū verejim.
Vezirlik postuna geč Pazvand-ōlu.

Bu dünjaja geldim bir daha gelmem,
ben Pazvand-ōlu-jum sözümden dönmem,
babamdan miras dır Viddini vermem.
Dönmem dövüšürüm der Pazvand-ōlu.

Rumélia *vál*ija *Vidbol*ba ment,
öt tiz pasa sorakozott jobbról, balra,
a mi segítőnk a teremtő Isten.
Nem megyek,verekszem: úgy mond *Pázvánd*-fi.

Pázvánd-fi szól: negyven öt éves vagyok,
a vállamra halál posztóját öltém,
tappot sem megyek, ha fejem is veszik.
Nem megyek, verekszem, úgy mond *Pázvánd*-fi.

A nagy-vezir így szól: jöjjön hadd látom,
hogy milyen legény ő, én is hadd tudom,
ha vezérséget akarsz, adok három tollat.
Vezérség tisztjébe lép át *Pázvánd*-fi.

E világra jöttem, ismét nem jövök,
az én nevem *Pázvánd*-fi, szót nem szegek,
apámtól örökség, *Viddin*t nem adom.
Nem megyek, verekszem: úgy mond *Pázvánd*-fi.

18.

Ruslar Tunajẽ atladẽ,
karakollarẽ jokladẽ,
Osman pašanẽn kolundan,
altmẽš beš bin top patladẽ.

Muszkák Dunán átugrattak,
az őröket megvizsgálták,
Oszmán pasa seregéből,
hatvan öt ezer ágyut lőttek.

Kanlẽ Tuna akar gider,
etrafẽnẽ jẽkar gider,
adlẽ šanlẽ Osman paša,
bojun ejmiš jesir gider.

Véres Duna egyre folyik,
oldalait egyre mossa,
hires neves *Oszmán pasa*,
fejét hajtva fogságba megy.

Istambuldan gelir kadi,
kalmadẽ dünjanẽn dadẽ,
šaškẽn oldu zalim kadi,
deli oldu deli kadi.

Isztambulból jön a bíró,
nem maradt világnak ize,
buta lett kegyetlen biró,
bolond lett a bolond bíró.

Kanlẽ Tuna akmam dejor,
ben düšmandan korkmam dejor,

Véres Duna nem foly, úgymond,
ellenségtől nem fél, úgymond,

kĕlĕnžĕmĕ vermejinže, mig a kardom át nem adom,
ben Plevneden čĕkmam dejor. *Plevnát* itt nem hagyom, úgy mond.

Kĕr atĕma attĕm postu, Szürke lovamra nyeregbőrt tettem,
čift tabanža elmas tašlĕ, kettős puskám gyémánt kövű,
gitme bejim öldürürler, ne menj bejem mert megölnek,
bu vezirler her bir sözde. e *vezir*ek minden szóban.

B. *Olur-mu bejler olur-mu?* *R.* Lehet-é bejek lehet-é?
javer pašajĕ vurur-mu? apród pasáját öli-é?
padišahĕn zalimleri, padisa kegyetlenei,
bu dünja böjle kalĕr-mĕ? e világ így marad-é?

Olur-mu bejler olur-mu? Lehet-é bejek lehet-é?
evlad babajĕ vurur-mu? fiu az apját öli-é?
padišahĕn zalimleri, padisa kegyetlenei,
bu žihan size kalĕr-mĕ? e világ nektek marad-é?

19.

Seraj önü sĕra sĕra söjütler,
oturmuš binbašĕ asker öjütler,
bu kaugada ölen baba-jijitler.

B. *Ojnašĕr balĕklar deniz dalgalĕ,*
bu gün Varnanĕn bašĕ čok belalĕ.

Bulgarije bizden asker alažak,
alažak-ta Šipkaja jollajažak,
arkamĕzdan analar ālajažak,

Arab-ōlu bĕča'ĕnĕ jālasĕn,
jālasĕn-da Pilevneji bojlasĕn,
bu kaugada čok analar ālasĕn.

Szeráj előtt egy sorjában a nyárfák,
százados űl tanítja a katonát,
e harczban meghaló vitéz legények.

R. Játszanak a halak, tenger hullámos,
Várna feje ma nagyon szerencsétlen.

Bulgárország tőlünk katonákat vesz,
veszi és *Sipkába* fogja küldeni,
utánunk az anyák fognak majd sírni.

Arab-fia kenje meg a bicsakját,
kenje meg és el *Plevnáig* nyujtsa ki,
e háboruban sok anya hadd sírjon.

20.

S'astopol önünde jatan gemiler,
atar nizam topun jer gök iniler,
eželi gelmeden ölen jijitler.

S'astopol önünde ufažėk tašlar,
redif askerleri Balkanda kėšlar,
ne dir benim bašėma gelen išler?

S'astopol önünde taš ben olajėm,
ela göz üstüne kaš ben olajėm,
jalnėz jatanlara eš ben olajėm.

S'astopol önünde sėra söjütler,
binbašė jüzbašė asker öjütler,
sėlada jarėmėz mektubu bekler.

Al ješil bajra'ė gelin-mi sandėn?
sefere gideni gelir-mi sandėn?
tirempet sesini davul-mu sandėn? *

Eski serajlarda kuram čekilir,
kurasė čėkanėn bojnu bükülür,
anasė babasė jola dökülür.

Kėšlanėn önünde bir uzun selvi,
kimimiz nišanlė kimimiz evli,
sėlada braktėm ben bir saćė telli.

* E sor változata: *‚Ćalėnan davulu düjün-mü sandėn‘?*

B. *Aman padišahĕm izin ver bize,*
izin vermezseniz atĕn denize,
tutalĕm moskofu[1] *verelim size.*

Szevasztopol előtt heverő hajók,
katona ágyut süt, ég és föld remeg,
haló idő előtt haló legények.

Szevasztopol előtt kicsinyke kövek,
rezervisták a *Balkán*on telelnek,
mi ez a mi éri szegény fejemet?

Szevasztopol előtt kő hadd legyek én,
azur szem felett szemöldök legyek én,
egyedül hálóknak társa legyek én.

Szevasztopol előtt egy sorban nyárfák,
százados, kapitány katonát oktat,
otthonunkban szeretőnk levelet vár.

Piros zöld zászlót arának hittél-e?
hogy az útra kelő megiön hitted-e?
a trombita hangját dobnak hitted-e?[2]

Régi szerájokban a sorsom húzzák,
kinek sorsa kijön hajlik dereka,
apja anyja összeesik az úton.

A kaszárnya előtt hosszu cziprusfa,
nehányunk eljegyzett, nehányunk házas,
házamban hagytam én egy arany hajút.

R. Ugyan pádisám adj nekünk engedélyt,
ha engedélyt nem adsz, dobj a tengerbe,
hadd fogjuk a muszkát, adjuk át neked.

[1] *Moskof* helyett *Menčikof*ot is mond egy másik változat.
[2] Változata: ‚szóló dobot menyegzőnek hitted-e'.

21.

ǯandêrmanên on beš aršên
šeridi ;
jürǯimde jā kalmadê
eridi ;
benim jarêm šu ǯihanda
bir idi.

A zsandárnak öt rőfnyi a
zsinórja ;
a szivemben zsir nem maradt,
elolvadt ;
a szeretőm e világon
egyetlen.

Sarê zejbek šu jerlerde
jaslanêr ;
jāmur ja'ar silālarê
paslanêr ;
bir gün olur deli gönül
uslanêr.

Sárga *zejbek* e helyeket
szokta meg ;
eső esik, rozsdásodik
fegyvere ;
egy napon a bolond szív majd
megunja.

B. *Karlê dālar senin olsun*
ǯandarma ;
ǯandarmajê jar joluna
gönderme.

R. Hóhegyek tietek legyen
a zsandár ;
a zsandárt rózsám utjára
el ne küldd.

IV.

Bekcsi (őr)-dalok.

Gülün geldi gülün geldi,
saksẽja bülbülün geldi,
iki gözüm komšularẽm,
her sene-ki kulun geldi.

Rózsád jött meg, rózsád jött meg,
edényre fülmüléd jött meg,
én két szemem szomszédaim,
esztendei szolgád jött meg.

Gülün geldi šükürlere,
niže niže bu jẽllara,
güle güle čok jẽllara.

Rózsád jött meg, hogy köszöntsön
éljetek sok esztendeig,
nevetve sok esztendeig.

1.

Ramazan geldi dajandẽ,
žamiler nura bojandẽ,
top atẽldẽ kandil jandẽ,
kalbẽmẽz ona inandẽ.

Ramazán jött állapodott,
dsámik fénybe befestődtek,
ágyú szólalt, mécses gyuladt,
a mi szivünk meghitt neki.

Ište geldim kapunuza,
selam verdim topunuza,
bakšišimi vermezseniz,
bok iškembe bašẽnẽza.

Ime jöttem ajtótokhoz,
mindőtöket üdvözöltem,
ha baksisom nem adjátok,
szar paczal a fejetekre.

Arkadašẽm gel janẽma,
turp sẽkajẽm izanẽna,
bekčilik kjarẽn dejil dir,
Aja-Sofja külhanẽna.

Én társam jöjj ide mellém,
tanulj egy kis műveltséget,
bekcsiség nem a te dolgod,
Aja-Szofja hamu házába.

Davulu taktẽm bojnuma,
čẽktẽm divan joluna,

Dobot vettem a nyakamba,
indultam a tanács-útra,

sizin evde börek pišer,
kokusu vurdu burnuma.

Davulu taktėm bojnuma,
dōruldum divan joluna,
konak önünden gečerken,
baklava koktu burnuma.

Davulum ipi kėrmėzė,
bu jėl jemedim karpuzu,
arkadašėmė sorarsan,
šamide pabuč ǧėrsėzė.

Ramazan geldi gidijor,
bizleri mahzun edijor,
onbir ajėn bir sultanė,
gidüp jürekler ezijor.

rétes sül a házatokban,
szaga orromba ütődött.

Dobot tettem a nyakamba,
tanács-útra igazodtam,
a mint konak előtt megyek,
rétes szag jött az orromba.

A dobom zsinórja veres,
ez idén dinnyét nem ettem,
hogyha társamat kérdezed,
dzsámiba ő papucs tolvaj.

A ramazán megjött elmegy,
bennünket szomorúvá tesz,
tizenegy hónap szultánja,
megy szétzúzza a szíveket.

2.

Eski kelamė nejlejim,
jeni selamlar ejlejim,
ejer izniniz olursa,
čoǧuklarė vasf edejim.

Davulumu düzer iken,
inǰi merǰan dizer iken,
beni bir čoǧuk ča'ėrdė,
davul ile gezer iken.

Čoǧuk gider ben giderim,
onunla hem laf ederim,
enseme bir tokat vurdu,
bašėmdan čalmėštė fezim.

Čoǧuklarėn halė belli,
kimi olur dudu dilli,
kimi dinlemeje heves,
kimi olur düdük dilli.

Mit csináljak régi szóval,
ujonnan köszöntök én fel,
ha nekem megengeditek,
gyerekeket feldicsérem.

A mint dobom rendezgettem,
gyöngyöt korállt illeszgettem,
egy gyermek szólított engem,
a mint a dobbal sétáltam.

A gyermek megy én is megyek,
vele még szóba is állok,
a tarkómra egyet ütött,
fejemről ledobta fezem.

Hisz tudni a gyermek dolgát,
némelye papagály nyelvű,
némelyike hallgat szóra,
némelye meg duda nyelvű.

Čoǯuksuz evler olmasĕn,
χudaji-sille vurmasĕn,
Mevlama reǯam bu-dur-ki,
analar aǯĕ görmesin.

Gyermektelen ház ne legyen,
Isten csapása ne üssön,
Istenhez az a kérésem,
anyák búbajt ne lássanak.

3.

Eski kelamĕ nejlejim,
jeni selamlar ejlejim,
efendimin hanesinde,
tembelleri vasf edejim.

Mit csináljak régi szóval,
ujonnan köszöntök én fel,
az efendimnek házában,
a resteket dicsérem fel.

Iš bujurmajĕn tembele,
gülünč olursun ellere,
üšenir jerinden kalkmā,
minderi döner sellere.

Restnek dolgot ne adjatok,
másnak nevetsége leszel,
restel helyéről felkelni,
párnája szélvésznek fordul.

Herkes tembellere güler,
jattĕ'ĕ jerde un eler,
asla elini jumaz,
elini koltūna siler.

Mindenki nevet a resten,
álltó helyén lisztet szitál,
soha kezét meg nem mossa,
kezét könyökéhez törli.

El ile ajak demišler,
göz ile kulak demišler,
mešhur bir kelam dir bu,
tembele dajak demišler.

Kezet meg lábat mondottak,
szemet meg fület mondottak,
híres egy szólás ez,
a restnek botozást mondtak.

Tekkelerde čeker demi,
kötü sözlerden gel beri,
davulǯunuz reǯa eder,
evde varsa kov tembeli.

*Tekké*ben tölti idejét,
a rosz szóktól jöjj emidébb,
nagyon kér a mi dobosunk,
üzd el ha van rest a házban.

4.

Kara kojun kuzulu-dur,
dizlerim sĕzĕlĕ-dĕr,
bekletmejin a efendim,
arkadašĕm ač-gözlü-dür.

Fekete juhnak báránya van,
a térdeim nagyon fájnak,
ne várasson óh efendim,
az én társam éhes szemű.

Sürme ǯamlar sürülijor,
čil paralar sačĕlijor,

Festett ablak bekenődik,
ragyogó pénz elszóródik,

arkadašêm kel dir bašê,
hič durmajup kašênijor.

társamnak tar az ő feje,
folytonosan vakaródzik.

Iste geldim koša koša,
aja'êmê vurdum taša,
aj efendim a sultanêm,
dünjalar durdukča jaša.

Ime jöttem futva futva,
lábam ütöttem a kőbe,
óh efendim óh szultánom,
élj a míg csak a világ tart.

Ize geldim size geldim,
inži merǰan dize geldim,
aj efendim a sultanêm,
arzuladêm size geldim.

Nyomra jöttem hozzád jöttem,
gyöngyöt korált fűzve jöttem,
óh efendim óh szultánom,
vágyakoztam hozzád jöttem.

Šekerim var ezileǰek,
dülbendlerden sözüleǰek,
bekletmejin a efendim,
čok jerim var gezileǰek.

Czukrom vagyon, szét kell törni,
tilkötőm van, fel kell oldani,
ne várasson óh efendim,
sok helyet kell még bejárni.

5.

Evlerimin önü šimšir,
hanêm aklên bašêna devšir,
Mêmed efendinin kêzê,
kalk babana pilav pišir.

A házam eleje puszpáng,
lányom gyűjtsd eszed fejedbe,
Mehmed efendinek lánya,
kelj fel, főzz apádnak piláfot.

Ben bir karpuz aldêm,
pêčak ile onu jardêm,
pêčak ičine düštü,
ardê sêra ben-de daldêm.

Görög-dinnyét vettem,
késsel félhasítottam,
a kés bele esett,
utána én is lemerűltem.

Karpuz ičinde gezindim,
miski-amber kesildim,
Selanije jolum düštü,
karpuz ičinde gezerken.

A dinnyében sétálgattam,
mosusz-ambrává változtam,
Szalonikot útba ejtém,
a dinnyében sétáltomban.

Selanijin balkanê čok-tur,
evimde odunum jok-tur,
elime bir balta gečti,
Mevlanên hikmeti čok-tur.

Szaloniknak sok a hegye,
a házamban fám nincsen,
a kezembe balta került,
Istennek sok a bölcsesége.

6.

Eski kelamĕ nejlejim,
jeni selamlar ejlejim,
ejer izniniz olursa,
čičekleri vazf edejim.

Mit csináljak régi szóval,
ujonnan köszöntök én fel,
ha nekem megengeditek,
virágokat feldicsérem.

Davulumun ipi tirše,
bekči gezer köše köše,
ilk-beharda ačĕlijor,
sarĕ zümbül, mor menekše.

A dobomnak fonala kék,
bekcsi sétál szegleteken,
a tavasszal nyilik ki
sárga ibolya s barna viola.

Karanfil derler ekerler,
onu saksĕja dikerler,
bejlere peškeš čekerler,
hepsinden āla čiček-tir.

Szegfűnek hívják, elvetik,
cserép edénybe ültetik,
bejeknek ajándékúl adják,
mindegyiknél pompásb virág.

Feslijen der belim inže,
japraklarĕm dal bojunža,
bunu koklarlar dojunža,
hepsinden āla čiček-tir.

Bazsalyikom úgy szól: termetem vékony,
leveleim ág nagyságuak,
jóllaktig szagolgatják ezt,
mindegyiknél pompásb virág.

Gül der-ki ben pir-im,
hepsinden evvel ilerü-jim,
efendimizin teri-jim,
benden āla čiček jok-tur.

A rózsa szól: én ős vagyok,
mindegyiknél elébb vagyok,
efendinknek (prófétának) izzadsága,
nálamnál pompásb virág nincs.

7.

Bir uzun jol-dur giderim,
kimseje jok-tur kederim,
ejer izniniz olursa,
žamileri vasf edejim.

Én egy hosszú útat megyek,
senkinek sem okozok bút,
ha nekem megengeditek,
a dzsámikat feldicsérem.

Ak-seraj bir ufak čaršĕ,
dükjanlarĕ karšĕ-karšĕ,
Valide-sultan žami japtĕ,
müvakkitle karšĕ-karšĕ.

Ak-szeráj egy kicsiny *csársi,*
a boltjai szemtől szembe,
Szultán-anya *dzsámit* épített,
napórával szemtől szembe.

Aja-Sofja ibtidasě,
hepsinden evvel binasě,
Top-kandilde namaz kělanĕn,
kabul olur duasě.

Aja-Szófia kezdete,
mindnél régibb épülete,
ki *Top-kandil*ben imádkozik,
imája elfogadtatik.

Jeni-ǯami ketenǯiler,
ičinde čifte bekčiler,
bir tarafě balčk-pazar,
bir tarafě čičekǯiler.

Jeni-dzsámi lenárulók,
benne páros éji őrök,
egyik felén halvásár van,
a másikán virágosok.

Jeni-ǯami Jeni-ǯami,
dillerde dir onun namě,
güverǯinlerin mekjaně,
Sultan-Bajazid mejdaně.

Jeni-dzsámi, Jeni-dzsámi,
a nyelveken van a neve,
a galamboknak a helye,
Bajazid-szultánnak tere.

Sulejmanije maχje kurar,
hep ǯamiler ona ujar,
šadĕrvanĕ baštan baša,
sularě tavandan akar.

Szulejmánije feliratot von fel,
összes dzsámik akkép tesznek,
szökőkútja véges végig,
padlásról folyik a vize.

Bekčimizin adě Aχmed,
ǯümle gečmišlere raχmet,
ne güzel maχje kurijor,
o fatih sultan Mehemmed.

A bekcsinknek neve Ahmed,
irgalom az elhaltaknak,
mily szép feliratot von fel,
hódító Szultán Mehemmed.

8.

Bir uzun jol-dur giderim,
kimseje jok-tur kederim,
ejer izniniz olursa,
arkadašĕm meth edejim.

Én egy hosszú útat megyek,
senkinek sem okozok bút,
ha nekem megengeditek,
pajtásomat dicsérem fel.

Arkadašĕm fener tašĕr,
kel dir bašě durmaz kašĕr,
baščna boklu iškembe,
sĕrtčna semer jarašĕr.

A pajtásom lámpást hordoz,
tar a feje egyre viszket,
a fejére szaros paczal,
a hátára nyereg illik.

Havaja attĕm fišengi,
döndü dolaště köšeji,

A légbe rakétát dobtam,
szegleteket mind bejárta,

arkadašém sorarsanéz,
pačažénén kör ešeji.

Elime aldém taba'é,
ičine kojdum hijaré,
arkadašém sorarsanéz,
jaudilarén eχtijaré.

Taχtadan fener japaréz,
daražék sokak saparém,
arkadašém ajé olmuš,
burnuna halka takarém.

Daud-paša mezkemesi,
alté üstü mengenesi,
arkadašém sorarsanéz,
Ajvan-seraj čingenesi.

Jeni-žami direk ister,
söjlemeje jürek ister,
benim karném tok-tur amma,
arkadašém börek ister.

Bir žijer aldém pazardan,
sarardé soldu nazardan,
arkadašém sorarsanéz,
dün geže čéktė mezardan.

ha kérdezed a pajtásom,
borjulábas vak szamara ő.

A tányért kezembe vettem,
az ugorkát belé tettem,
ha kérdezed a pajtásom,
a zsidóknak öregje ő.

Deszkából lámpást készitek,
szűkecske utczára térek,
a pajtásom medvévé lett,
orrába gyűrűt illesztek.

*Daud-pasá*nak törvényszéke,
minden felűl makinája,
ha kérditek pajtásomat,
*Ajvan-szerájn*ak czigánya ő.

Jeni-dzsámi oszlopot akar,
beszéléshez szív szükséges,
az én hasam tele ugyan,
de pajtásom rétest akar.

Májat vettem a vásárból,
sápadt olvadt tekintéstől,
ha kérditek pajtásomat,
tegnap jött ki temetőből.

9.

Čala čala kolum düštü,
kolumun kalča'é düštü,
daha čok söjlerdim amma,
čožuklar bašéma üštü.

Šindi ā'zémé ačajém,
miski-amberler sačajém,
čožuklar bašéma üštü,
jarén bir mekteb ačajém.

Játszva játszva karom fáradt,
a karom felseje fáradt
még sokat beszéltem volna,
de a gyerekek rám estek.

Hadd nyitom ki most a számat,
mosuszt és ambrát hadd szórok,
a gyermekek reám estek,
holnap nyitok egy iskolát.

10.

Eski kelamẽ nejlejim,
jeni selamlar ejlejim,
ejer izniniz olursa,
pireleri meth edejim.

Mit csináljak régi szóval,
ujonnan köszöntök én fel,
ha nekem megengeditek,
a bolhákat dicsérem fel.

Tuttum pirenin dokuzun,
kaptẽ ninemin hotozun,
jandẽm pirenin elinden,
öldüm pirenin elinden.

Megfogtam én kilencz bolhát,
elkapta anyám kalapját,
szenvedtem a bolha miatt,
meghaltam a bolha miatt.

Bizim pire evlenežek,
keχlenin kẽzẽn alažak,
taχta-biti ojnajažak,
sivri-sinek saz čalažak.

A mi bolhánk házasodik,
elveszi a tetű lányát,
a poloska fog játszani,
a szúnyog meg muzsikálni.

Tuttum pireji nalladẽm,
bakkala muma jolladẽm,
gitti piremiz gelmedi,
üč gün üč geže āladẽm.

Bolhát fogtam megpatkóztam,
fűszereshez gyertyáért küldtem,
elment bolhánk vissza nem jött,
három nap és éjjel sírtam.

11.

Ufažẽk-tefežik kušlar,
jalẽ kenarẽnda kẽšlar,
softalar temžid verijor,
Fatma pilava jā hašlar.

Apró-cseprő kis madárkák,
nyaraló mellett telelnek,
szofták reggelt imádkoznak,
Fatma zsirt kever piláfba.

Halajẽklar halajẽklar,
ožak bašẽnda sajẽklar,
davulun sesin dujunža,
pirinžin tašẽn ajẽtlar.

Rabszolgálók rabszolgálók,
tűzhely mögött révedeznek,
ha meghallják a dob hangját,
rizst a kőtől megtisztítják.

12.

Eski kelamẽ nejlejim,
jeni selamlar ejlejim,
ejer izniniz olursa,
jalẽlarẽ vasf edejim.

Mit csináljak régi szóval,
ujonnan köszöntök én fel,
ha nekem megengeditek,
nyaralókat dicsérem fel.

Bešik-taš Jāja efendi,
herkes müradêna erdi,
Orta-köjde funda demir,
Arnaut-köjüne dar jetišti.

Emirgjan malta limanê,
Istinje bülbül mekjanê,
müsafire rakbet etmez,
Jeni-köjün müslümanê.

Terapjada kjafir čok-tur,
rakbet eder müsafire,
Büjükdere bir gizli jer,
dahil oldu Sarê-jara.

Sarê-jarên jourdu,
beni bir ana do'urdu,
daha čok söjlerdim amma,
akšamdan sesim jo'udu.

Üzümü kojdum taba'a,
gečtim karšê-ki Kava'a,
hem almalê hem vermeli,
išimiz kaldê sabaha.

Besik-tas, Jāja efendi,
czéljához ért el mindenki,
*Orta-köj*be vette vasát,
*Arnaut-köj*ben szűken telt ki.

*Emirgján*nak kikötője,
Isztinje fülmüle fészke,
a vendéget nem kivánja,
*Jeni-köj*nek müszülmánja.

*Terápiá*ban sok a gyaur,
megkivánja a vendéget,
Büjükdere egy titkos hely,
*Szari jár*ba indult bele.

*Szari-jár*nak aludt teje,
engem anya szült világra,
még sokat mondottam volna,
de még este nem volt hangom.

Szőlőt tettem a tányérba,
átmentem szomszéd *Kavakba*,
venni is kell adni is kell,
reggelre maradt a dolgunk.

13.

Bir uzun jol-dur giderim,
kimseje jok-tur kederim,
ejer izniniz olursa,
Edirneji meth edejim.

Edirneden geldim beri,
abdâl oldum gejdim deri,
benden χaber sorarsanêz,
sevdim ben bir dilberi.

Edirnenin sokaklarê,
jüksek olur konaklarê,
hič bir zarar görmedim,
baba-jijit ušaklarê.

Én egy hosszú útat megyek,
senkinek sem okozok bút,
ha nekem megengeditek,
Drinápolyt én feldicsérem.

Drinápolyból jöttem erre,
remete lettem bőrt öltöttem,
hogyha tőlem hírt kérdeztek,
egy bájost szerettem én meg.

Drinápolynak az utczái,
magasak a palotái,
semmiféle bajom nem volt,
vitéz legények ifjak.

Edirnenin taš köprüsü,
üstünden geçer hepisi,
geldi kéš kijamet günleri,
jāmur ja'ar kar tipisi.

Drinápolynak a kő hidja,
rajta halad át mindenki,
jött a tél itéletnapja,
eső esik, zimankós hó.

14.

Kaldérém üstünde durajém,
geçen jolžuja sorajém,
efendim kāve ičijor,
davulu hézlé vurajém.

Maradok a kövezeten,
jövő utasokat kérdem,
az efendim kávét iszik,
erősen ütöm a dobot.

Tespihimin užu meržan,
jetišmedi niže bin žan,
efendim kāve ičijor,
elinde fāfuri finžan.

Az olvasóm vége koráll,
nem elég ennyi ezer lélek,
az efendim kávét iszik,
kezében porczellán findsa.

Aktardan aldém bonžu'u,
bakkaldan aldém sužu'u,
haném žamdan bakijor,
jané bašénda čožu'u.

Gyógyszerestől vettem követ,
fűszerestől vettem kolbászt,
leány kinéz az ablakból,
mellette a kis gyereke.

Ne ujursun ne ujursun?
bu ujkudan ne bulursun?
al abdesti kél namazé,
dōru žennetlik olursun.

Mit aluszol mit aluszol?
mi jót találsz ez álomban?
mosakodj meg imádkozz meg,
egyenesen édenbe jösz.

Jumurtanén bejazéna,
kalkén hakkén nijazéna,
iki gözüm komšularém,
gidin Bajram namazéna.

A tojásnak fehérére,
rajta Istenhez fohászkodni,
én két szemem szomszédaim,
rajta ünnepi imádságra.

Buna derler Bajram ajé,
šeker ile kajmak jerler,
evvelinden adet olmuš,
bekčije bakšiš verirler.

Bájrám havának mondják ezt,
czukrot és tejfelt esznek,
régtől fogva szokássá lett,
a bekcsinek baksist adnak.

Davulumun ipi ilmek,
sértémda kalmadé gömlek,

A dobom fonala kapcsos,
a hátamon nem maradt ing,

bakšišimi čok veriniz,
sẻrtẻma alajẻm gömlek.

baksisom bőven adjátok,
hátamra hadd vegyek inget.

Davulumun ipi kajtan,
sẻrtẻmda kalmadẻ mintan,
bakšišimi čok veriniz,
sẻrtẻma alajẻm mintan.

A dobom fonala zsinór,
hátamon nem maradt mellény,
baksisom bőven adjátok,
hátamra hadd vegyek mellényt.

Kara kojun kuzulu-dur,
bojnuzlarẻn jazẻlẻ-dẻr,
čok bekletmen iki gözüm,
ajaklarẻm sẻzẻlẻ-dẻr.

Fekete juh bárányozott,
a szarvai irottasak,
két szemem ne várassatok,
az én lábaim fájósak.

Kedi damdan dama atladẻ,
bekčinin ödü patladẻ,
elem čekme bekči baba,
hanẻm keseji jokladẻ.

Macska padról padra ugrott,
a bekcsi epéje pattant,
sohse búsulj bekcsi apó,
néne erszényben keresgél.

Šekerim var eziležek,
dülbendlerden süzüležek,
daha čok söjlerdim amma,
čok jerim var geziležek.

Czukrom vagyon, szét kell törni,
tüllkötőktől fel kell oldani,
én még sokat mondtam volna,
még sok helyet kell bejárni.

Bakšišim aldẻm belgüzar,
ejlemem sizleri inkjar,
veren eller derd görmesin,
hakk bereket versin settar.

Baksisom kaptam, ajándék,
tőletek nem tagadom meg,
adó kéz búbajt ne lásson,
Isten áldást adjon nektek.

Karamandan gelir kojun,
her išimiz ajẻn ojun,
bekči ile ortak dejl-im,
bakšišimi ajrẻ kojun.

*Karamán*ból kerül a juh,
minden dolgunk csupa játék,
bekcsivel nem vagyok közös,
a baksisom külön tegyétek.

15.

Jeni-žami kurdu pazar,
kjatibler resmini jazar,
indim Bazče-kapusuna,
ejledim bir kajẻk pazar.

Jeni-dzsámi vásárt csinált,
írók rajzolják a képét,
*Bazcse kapu*jába szálltam,
csónakvásárt csináltam meg.

Bindim kaj'ên ičine,
sežade jajdêm kêčêna,
ček kajêkčê pala kürek,
Ejüb-sultan čaršêsêna.

Beszállottam a csónakba,
szőnyeget tettem hátuljára,
vond csónakos a lapátot,
Ejub-szultán bazárjába.

Ejübün čaršêčê darlêk,
baχčesinde ajva narlêk,
Siliftera bir χoš jer-miš,
Kejtane čālajan-dêr.

*Ejub*nak szűk a bazárja,
kertjében birsalma gránát,
Siliftera pompás egy hely,
Kjádháne csörgedező víz.

Kara-a'až Rustem paša,
Sütlüž ile Piri paša,
Ajnalê-kavak Tersane,
bošta kaldê Kasim-paša.

Kara-agads, Rusztem pasa,
Szütlüdse meg *Piri pasa,*
Ajnaji-kavak és *Terszáne,*
üresen maradt *Kászim-pasa.*

Kasim-pašaja varan var-mê?
jemišine dojan var-mê?
kaptan paša beš jüz vurur,
hič insvfa gelen var-mê?

Van-é *Kászim-pasá*ba menő?
a gyümölcsével jóllakó?
kaptán-pasa öt százat veret,
van-é kinek embersége?

Sêčan gelir čatal-matal,
dolabên kapusun ačar,
dolmanên irisin sečer,
üstüne karanfil eker.

Az egér jön villa-forma,
a szekrény ajtaját nyitja,
töltelék nagyját választja,
szegfűt ültet el felibe.

Kule-kapu Mevle-hane,
dede döner devre-hane,
hendek-bašê lüležiler,
ne müba dir šu Tophane.

Kule-kapu, Mevle-hane,
dervis forog forgó házban,
az árok-fő és pipások,
mily szabad ez a *Top-háne.*

Top-haneden geldim gečtim,
Fêndêklênên sujun ičtim,
Kaba-taša fênda demir,
Dolma-baχčeje janaštêm.

Top-hánén én áthaladtam,
*Findiklin*ek vizét ittam,
*Kaba-tas*ból vettem vasat,
*Dolma-baχcsé*hez közeledtem.

Janaštêm čêktêm dêšarê,
čožuklarê pek hašarê,
enseme tokat vurdular,
gözlerim čêktê dêšarê.

Közeledtem és kimentem,
gyerekei nagy pajkosak,
tarkómra egyet ütöttek,
a szemeim kifutottak.

Sĕčan gelir takĕr-tokur,
ben sanĕrĕm tezja dokur,
bizim sĕčan hafĕz olmuš,
inže seslen jasin okur.

Az egér jön *takir-tokur,*
azt hittem, hogy szövőszék fon,
hafiz lett a mi egerünk,
vékony hangon imádkozik.

16.

Eski kelamĕ nejlejim,
jeni selamlar ejlejim,
ejer izniniz olursa,
bekčimizi vazf edejim.

Mit csináljak régi szóval,
ujonnan köszöntök én fel,
ha nekem megengeditek,
a bekcsinket dicsérem fel.

Jufkajĕ čok sever bekči,
bezdi dünjasĕndan bekči,
Ramazanĕn zahresini,
ilk-behardan düzdü bekči.

Rétes tésztát szeret bekcsi,
a világra ráunt bekcsi,
Ramazánra eleséget
tavaszkor készített bekcsi.

Aldĕ bin dirhem odun,
onüč dirhem-de sabun,
bin iki jüz on dirhem,
kömür-de aldĕ satĕn.

Ezer drahma fát vásárolt,
tizenhárom drahma szappant,
ezer kétszáz tiz drahmányi
szenet is összevásárolt.

Bekči davrandĕ merdane,
sejirtti gitti Meržane,
Ramazana pirinž aldĕ,
bin üč jüz elli bir tane.

Bekcsi erélyesen készült,
ugratott és *Merdzsán*ba ment,
Ramazánra rizst vásárolt,
ezer háromszáz ötvenegy szemet.

Bekči keseji bošalttĕ,
evin haržĕnĕ čo'alttĕ,
börek ile jumurtaja,
üč dirhem bir denk jā aldĕ.

Bekcsi zacskót kiürité,
a kiadását szaporitá,
rétest tojást három
drahmát, egy mérő zsirt vett.

Bu jĕl bekči dojmadĕ,
dedīm söze ujmadĕ,
aldĕ jirmi üč badem,
fistik üzümü sajmadĕ.

Ez idén bekcsi jól nem lakott,
nem hitte a mint mondtam ,
huszonhárom mandolát vett,
apró szőlőt nem számlálta.

Boš olmasĕn emeji,
bekčinin bu-dur jemeji,

Hogy hiába ne fáradjon,
bekcsinek ez az étele,

oniki idi sajdêm,
nohut ile merǯimeji.

tizenkettő volt megszámláltam,
a magot és a lencsét.

Dedim sajmajên jalan,
her geǯe kajnadêr kazan,
ben gibi boš bo'az-dêr,
bekčinin irzin bozan.

Mondottam ne vedd hazugságnak,
minden éjjel üstöt forral,
olyan szószátyár az mint én,
a bekcsi becsületét rontó.

Mālleden kačtê bekči,
dünjasêndan kačtê bekči,
bu geǯe bir hurmajle,
iftar etti bizim bekči.

A negyedből futott bekcsi,
világjától futott bekcsi,
ez éjjel egy datolyával,
lakomázott a mi bekcsink.

Gitti bekči gečse ele,
hiǯv ejlejüp almam dile,
bir zararên görmedim,
her geǯe gezerim bile.

Ment bekcsi, csak megkerűlne,
nem gunyolom, nem említem,
nem láttam még egy kárát sem,
minden éjjel vele járok.

Güle geldim kapunuza,
selam verdim topunuza,
bakšišleri hazêrlajên,
bekči ile kulunuza.

Nevetve jöttem ajtótokhoz,
mindőtöket köszöntöttem,
készítsétek el a baksist,
a bekcsinek s szolgátoknak.

17.

Bekči temǯidi sesler,
dōru sözü pek ister,
her geǯe bekči beni
pejnir šeker ile besler.

Bekcsi figyel imádságra,
igaz szót nagyon akarja,
minden éjjel bekcsi engem
sajttal és czukorral táplál.

Para ile doldu kese,
kulak asma her bir sese,
biraz latife ettim amma,
bekči der-ki bana köse.

Pénzes erszény megtelt pénzzel,
minden szóra rá ne hallgass,
egy kissé tréfáltam ugyan,
de bekcsi gyér szőrünek mond.

Korkarêm darêlêr bana,
dövmeje sarêlêr bana,
belki šakamê götürmez,
ǯatêrê kêrêlêr bana.

Félek, hogy rám megharagszik,
hogy megverni neki gyűrkőzik,
tán tréfámat el nem tűri,
elveszti a kedvét tőlem.

Bekči bir niže jatersen,
Mevla aklene jetirsin,
sen benim šakame götür,
Allah-da seni götürsün.

Bekcsi be sokat is fekszel,
Isten adjon elég eszet,
tűrd el te az én tréfámat,
az Isten meg téged tűrjön.

Bekči olan zarif gerek,
senin gibi herif gerek,
dorusu a bekči bu-dur,
latifede latif gerek.

Bekcsi sovány kell hogy legyen,
magad féle ficzkó legyen,
az igaza, bekcsi, az hogy
a tréfában tréfa legyen.

Sözü söjlerim jolunža,
münasib adam bulunža,
bekči babamez darelmaz,
latife latif olunža.

Maga helyén mondom a szót,
alkalmas embert találva,
bekcsi apó nem haragszik,
ha igaz tréfa a tréfa.

Dinle sözümün ejisin,
sen bu jerlerin soju-sun,
kulaklarén gajet büjük,
korkarém ešek soju-sun.

Hallgasd meg szavamnak javát,
e helyek ivadéka vagy,
a füleid nagyon nagyok,
félek hogy szamár faja vagy.

Bekčinin baktém halena,
pek ažedém ahvalena,
kulaklarene kes bekči,
benze čoban köpejine.

Néztem bekcsi állapotát,
nagyon szánakoztam sorsán,
vágd le bekcsi füleidet,
hasonlíts juhász kutyához.

Jüzüne baksam alener,
her hüner onda bulunur,
Bajramda görün bekčiji,
čingene gibi salener.

Ha reá nézek, elámul,
minden ügyesség benne van,
Bájrámkor nézd csak a bekcsit,
mozgolódik mint a czigány.

Bekči baba bana dedi,
ažle'a derman et dedi,
alte somun be gözüm,
alte čanak jourd jedi.

Bekcsi apó így szólt hozzám,
az éhségre hús a gyógyszer,
hat czipócska, szemem fénye,
hat csupor aludt tejet evett.

Bekči para sajup durur,
gül jüzünü jujup durur,
bu gün odasena vardém,
uružunu jejüp durur.

Bekcsi egyre pénzt számlálgat,
rózsa arczát egyre mossa,
ma bementem szobájába,
hát a böjtjét egyre eszi.

Dedim bekči ne dir bu hal?
dedi sen-de bir lokma al,
bu sözüm bunda dursun,
bu söjlemek pek helal.

Szóltam: ugyan mi ez bekcsi?
szólt: végy te is egy falatot,
de szavam hadd maradjon így,
ezt szólni meg van engedve.

18.

Dolašup geldim size,
türlü izler geze geze,
tavuk ile horozlarê,
vasf edem šindi size.

Járkálva hozzátok jöttem,
sokféle nyomot járkálva,
a tyúkot és kakasokat
feldicsérem most tinektek.

Tavuklarên išin sorun,
ben söjlejim kulak uzun,
a efendim a sultanêm,
bašêma ne geldi görün.

A tyúkoknak dolgát kérdezd,
én szólok te füled hegyezd,
óh efendim óh szultánom,
lásd mi érte a fejemet.

Onbir tavuk aldêmdê,
üč tanesin sansar jedi,
bir sijā tavūm benim,
kedi ile güleširdi.

Tizenegy tyúkot vettem volt,
hármát a görény megette,
egy fekete tyúkom nekem,
a macskával viaskodott.

A'ažlarda olur budak,
Ejübe jollarken adak,
tavuk ne söjler komšular?
čā'rêšêrlar gêdak gêdak.

A fákon szokott lenni ág,
fogadást Ejubra küldve,
szomszédok mit beszél a tyúk?
gidak gidak visonganak.

Bir tavukžūm küstürdüm,
čā'rgan idi susturdum,
bir mêsêr tavūm dahi,
kulučka oldu bastêrdêm.

Egy tyukocskám boszantottam,
visongó volt elhallgattattam,
volt egy egyiptomi tyukom,
kotkodácsolt leültettem

Sekiz tane piliž čêktê,
her birine göjnüm aktê,
bir koža karê anam var,
her birine bir ad taktê.

Nyolcz darab csibe került ki,
megszerettem mindegyikét,
egy öreg asszony anyám van,
mindegyiknek nevet adott.

Birinin ‚gözü ak' idi,
bir ‚dop-dolu jā' idi,

Az egyik ‚fehérszemű' volt,
a másik meg ‚csupa zsír' volt,

birinin adė ‚kar jādė‘,
biri ‚baba čolak‘ idi.

az egyik neve ‚hó esett‘,
a másika ‚balog apó‘.

Bir günde bir čajlak geldi,
sekizini alup gitti,
tavuklarė sansar jedi,
bir tane horozum kaldė.

Kánya jött elő egy napon,
mind a nyolczát el is vitte,
tyúkokat a görény ette,
egyetlen kakasom maradt.

Bir gün bo'azladėm onu,
a'alar görün sejranė,
temizlejüp vurdum ožā,
kėzartmak istedim onu.

Egy nap ezt is levágattam,
agák nézzétek e látványt,
megtisztítva tűzre tettem,
megakartam pirítani.

Tenžerede tuzun tattėm,
pišti-mi deje ojnattėm,
pišmē asla göjnü jok,
üč gün üč geže kajnattėm.

Edényben sót megizlelém,
hogy meg főtt-e rázogattam,
megfőzéshez nincsen kedve,
három nap és éjjel forraltam.

Körük čekmekten usandėm,
ateš karšėsėn dajandėm,
tenžere bir jol gümledi,
gök gözü jėkėldė sandėm.

Meguntam fúvót fujtatni,
a tűz előtt kiállottam,
a tányér egyet rántódott,
az hittem ég össze omlott.

Gördüm horoz ževlan eder,
tenžerede devran eder,
durmajup kanadėn čarpar,
čėkmak ičün efgan eder.

Látom hogy a kakas forog,
az edényben mozgolódik,
egyre szárnyát csattogtatja,
erőlködik hogy kimenjen.

Tenžere kapa'ėn ačtė,
bir kerre kanadėn čarptė,
tutamadėm bu horozu,
tenžereden čėkup kačtė.

Tányér fedőjét felnyitá,
a szárnyait meg csattintá,
e kakast nem foghattam meg,
kirepült a tányérjából.

Ardėna düštüm ovada,
tėrmandė jüksek dėvara,
gördünüz ise a'alar,
tutmā edin bir čare.

Utána futottam síkra,
magas falra kapaszkodott,
agák hogy ha őt láttátok,
találjatok módot megfogni.

Niže olur tutulmazsa,
horozžu'uzum gelmezse,
davulžunuz deli olur,
bakšišimiz gelmezse.

Mi lesz hogy ha meg nem kerül,
ha kakaskám meg nem jönne,
dobosotok megbolondul,
ha baksisunk meg nem jönne.

19.

Ize geldim size geldim,
inži meržan dize geldim,
a efendim a sultanĕm,
čožuk dilin vasf edejim.

Nyomra jöttem tihozzátok,
gyöngyöt korállt fűzve jöttem,
óh efendim óh szultánom,
gyermek nyelvét hadd dicsérem.

Küčük uša'a der bebek,
jatažak demek dir kötek,
čabužak derler kapma'a,
mama demek jemek jemek.

Kis legénynek *bebek*et mond,
alvó helynek *köteke*t mond,
gyorsan szól ha fogni akar,
mama jelent ételt enni.

Takkeje söjlerler tenna,
ekmeje hem derler papa,
okumak-tĕr amin amin,
soka'a čĕkma'a atta.

Hálósapka nekik *tenna*,
a kenyérnek *papát* mondnak,
olvasni annyi mint *ámin*,
az utczára menni *atta*.

Ojunu ol žebe etmek dir,
čip čip-ta hamam demek dir,
kĕnalĕ kedije pisi,
kuču kuču-da köpek dir.

A játék *zsebbe tevést* tesz,
csip-csip meg fürdőzést jelent,
a festett macska *pisi*,
kucsu kucsu kutyát jelent.

Bu kelam güležek söz-dür,
čožu'u kužakta gezdir,
öpmeje derler mačĕžak,
atešin-de adĕ žiz dir.

E szó nevetni való szó,
gyereket ölben sétáltasd,
a csók annyi, mint *macsidsak*,
dsiz pedig a tűznek neve.

Ujkusu-dur nenni babam,
ujurlar olursa makam,
tohaf dil söjler ušaklar,
mama derler olsa taam.

Az alvása *nenni apám*,
alszik hogy ha helyök vagyon,
furcsán szólnak a legénykék,
mamát mondnak az ételnek.

At görseler derler dah dah,
bašĕn dövmek oldu vah vah,

Lovat látnak *dah dah* szólnak,
fejet ütni *vah vah*-ot tesz,

iki jumruklarẽn döver,
birine derse oh oh.

két kis markocskáját üti,
ha *oh oh*-t mond valakinek.

Alajlẽ ejlesen güler,
dümbeleje tum tum čalar,
jalandan ālajẽm desen,
gözünün jašẽnẽ siler.

Nevet hogyha mulattatod,
*tum tum*ot játszik a dobhoz,
ha tetteted hogy sírni fogsz,
törli a szeme könnyeit.

Al šeje derler žiži,
korkudursan geldi böži (umažẽ),
bekčije der tak tak baba,
kẽh derler olsa kesiži.

Piros dolognak *dsidsi*-t mond,
ha ijeszted jött a *bödsi*,
tak tak apót mond bekcsinek,
kih úgy mond hogy ha vágják.

El göjsünde oldu veda,
elini ačmak dir dua,
čožuklarẽn lisanẽnẽ,
söjleden ol gani-huda.

Kéz a mellén búcsúzás lesz,
kezét nyitni imádkozás,
a gyermekeknek a nyelvét,
szólaltatja gazdag Isten.

Cā'rẽrsam bilir adẽnẽ,
tatlẽnẽn bilir dadẽnẽ,
rabbim kazadan saklasẽn,
žümlemizin evladẽnẽ.

Ha hívom tudja a nevét,
az édesnek tudja ízét,
Isten óvja meg csapástól
mindegyikünknek magzatját.

V.

Vegyes dalok.

1.

Bejōlunun evleri,
jüksek olur binasĕ;
hem ardĕndan hem önünden,
var-dĕr iki kapusu.

*Bejōlu*nak a házai,
magasak az épületi;
hátulról és elülről is,
két kapuja van neki.

B. *Ah Bejōlu vah Bejōlu,*
jandĕ gitti kül oldu;
akĕttĕm gözüm jašĕn,
derjada derja doldu.

R. Óh jaj *Péra*, óh jaj *Péra*,
elégett hamuvá lett;
könnyeimet öntöttem,
tengerben tenger telt meg.

Bejōlunun ortasĕnda,
var-dĕr iki meteris;
meterisden telli kuršun,
telli kuršun atarĕz.

*Péra*nak a közepében,
vagyon két mozsár ágyú;
a sánczból két fonál golyót,
fonál golyót lövünk ki.

Bejōlunun evleri,
hepsinden güzel;
söjlenmiš-tir dillerde,
edasĕ ezel.

*Bejōlu*nak a házai,
mindnyájánál szebbek;
nagy volt neki a híre,
örök időktől.

Bejōlunun konaklarĕ,
benzer saraja;
akĕttĕ češmim jašĕn,
derjada derja doldu.

*Péra*nak a palotái,
szerájhoz hasonlítnak;
könnyeimet öntöttem,
tengerben tenger telt meg.

2.

Ben babamĕn evin jĕktĕm,
beš bin altun alup čĕktĕm,

Apám házát én szét dúltam,
öt ezer aranyát vettem,

dönüp-te ardéma baktém,
bin gidelim bejim ōlan.

megfordultam hátra néztem,
lóra menjünk, bejem ifjam.

Anan dujar baban dujar,
ardémézdan atlé kojar,
gelen atlé žana kéjar,
ben gidemem türkmen kézé.

Anyád apád majd megtudja,
utánunk lovasit hajtja,
jövő lovas éltünk oltja,
nem mehetek türkmen leány.

Anam dujsun babam dujsun,
ardémézdan atlé kojsun,
gelen atlé beš jüz olsun,
ben jeterim bejim ōlan.

Anyám apám hát hadd tudják,
utánunk lovasit hajtsák,
jövő lovas ötszáz legyen,
én helyt állok, bejem ifjam.

Kér atémén nalé jok-tur,
arkasénda čulu jok-tur,
bir gežélik jemi jok-tur,
ben gidemem türkmen kézé.

Szürke lovamnak nincs patkója,
a hátán nincsen pokrócza,
egy éjjelre nincs abrakja,
nem mehetek türkmen leány.

Bilezijim nal edejim,
ferežemi čul edejim,
inžilerim jem edejim,
bin gidelim bejim ōlan.

Karpereczem patkó legyen,
a felöltőm pokrócz legyen,
drága gyöngyöm abrak legyen,
lóra menjünk, bejem ifjam.

3.

Beni taχttan indirdiler,
beš čifteje bindirdiler,
Top-kapuja gönderdiler.
B. *Ujan Sultan Aziz ujan,*
ujan-da taχténa dajan,
jandé gitti bütün žihan.

A trónról letaszítottak,
öt evezősbe ültettek,
*Top-kapu*ba elküldöttek.
R. Ébredj szultán *Aziz* ébredj,
ébredj s fogózkodj trónodba,
elpusztult az egész világ.

Iki memenin arasé,
kolunda makas jaresi,
ikbalémén bir tanesi. *

A két mellének a köze,
a karjában olló sebe,
kegyeltjének egyetlenje.

---

* Ruščuk vidékén:

Kolunmda makas jaresi,
bulunmaz bunun čaresi?
Jusufun jürek jaresi.

A karomban olló sebe,
nincs-e ennek orvossága?
*Juszuf*nak a szíve sebe.

Iki kanadlĕ kuš olsam,
sarajĕn üstüne konsam,
sarajda noldūnu dujsam.

Ha két szárnyú madár volnék,
a szeráj felibe szállnék,
megtudnám hogy bent mi történt.

Sarajĕnĕn perdesi-jim,
sultanĕmĕn dertlisi-jim,
Jusufumun anasĕ-jĕm.

Szerájnak függönye vagyok,
szultánom gyászosa vagyok,
*Juszuf*omnak anyja vagyok.

Sarajĕnda ješil perde,
sen ūrattĕn beni derde,
*šindi girdim elem derde.**

A szerájában zöld függöny,
te juttattál engem bajba,
most jutottam fájdalomba.

4.

Bojda bojun jok a herif,
šamama-sĕn šamama;
ajda bir kerrežik olsun
jollamazsĕn hamama;
nikjahĕmdan ben vaz gečtim,
var git söjle imama.

Termeteden termet nincsen,
mihaszna vagy mihaszna;
csak egyszer is egy hónapban,
nem küldesz a fürdőbe;
nászpénzemről én lemondtam,
menj és szólj az *imám*nak.

B. *Akšam dedim bizimkine,*
a sümüklü bana bak;
čekemem kaɣrĕnĕ herif,
beni-de elbette brak.

R. Este mondtam a miénknek,
ó te taknyos ide nézz;
viseleted nem tűrhetem,
mindenesetre hagyj el.

Eti kasabda görürüm,
kavun karpuz sergide;
istesem param jok dersin,
seni Allah jok ede;

A húst mészárosnál látom,
dinnyét sárgát piaczon;
hogyha kérek, pénz nincs így szólsz,
az Isten pusztítson el;

---

* Más változatban:

Kapularda kara perde,
šindi düštüm ben bu derde,
bu dertten jarĕm ölürse,
nasĕl jatsam kara jerde?

Ajtókon fekete függöny,
most jutottam én a bajba,
ha e bajtól rózsám meghal,
hogy nyugszom fekete földben?

B. *Ujan Sultan Aziz ujan,*
ujan-da taɣtĕna dajan,
kan ālajor šindi žihan.

R. Ébredj szultán *Aziz* ébredj,
ébredj s fogózkodj trónodba,
vért sír most az egész világ.

küfe ile getirirler,
gejje sahat jedide.

kosarakban hoznak haza,
éjjeli hét órakor.

5.

Dedim bu inǰiler ne dir?
dedi dišim dir;
dedim bu kalemler ne dir?
dedi kašêm-dêr;
dedim onüč ondört ne dir?
dedi jašêm-dêr;
dedim bana šeftali ver,
dedi jok jok jok.

Szóltam: ugyan mik e gyöngyök?
szólott: fogaim;
szóltam: ugyan mik e tollak?
szólott: szemöldököm;
szóltam: tizenhárom vagy négy?
szólott: a korom;
szóltam: adj nekem egy csókot,
szólott: nem nem nem.

Dedim ölüm var-dêr,
dedi ajnêmda;
dedim günah var-dêr,
dedi bojnumda;
dedim turunčlarên,
dedi kojnumda;
dedim göster sarām,
dedi jok jok jok.

Szóltam: halál vagyon,
szólott: szememben;
szóltam: vétek vagyon,
szólott: karjaimban;
szóltam: a narancsid,
szólott: mellemen;
szóltam: mutasd öleljem,
szólott: nem nem nem.

Dedim bu güzellik ne dir?
dedi sojum-dur;
dedim bu selvi ne dir?
dedi bojum-dur;
dedim bu ǰilveler ne dir?
dedi hujum-dur;
dedim gel öpüšelim,
dedi jok jok jok.

Szóltam: ugyan mi e szépség?
szólott: fajomé;
szóltam: e cziprus micsoda?
szólott: termetem;
szóltam: mi e kedveskedés?
szólott: természetem;
szóltam: jöjj hát csókolózzunk,
szólott: nem nem nem.

Dedim ǰanêm sana jazêldê kanêm,
dedi ničün dersin benim sultanêm?
dedim benimle birkez jatmadên ǰanêm,
dedi sabr ejle müradêna erirsin čok čok čok.

Szóltam: lelkem tied minden vérem,
szólott: miért mondod szultánom?
szóltam: még eddig nem aludtál velem,
szólott: tűrj, czélodhoz érsz sokszor sokszor.

6.

Evimizde var-dêr pire,
iri ufak hepsi bire;
ač kapuju nazlê haněm,
šindi geldi sahat bire.

A házunkban vagyon bolha,
nagy és kicsi egyre másra;
nyisd ki ajtód hamis asszony,
most ütött az óra egyet.

Evimizde var-dêr tilki,
kěšěn gejijorlar kürkü;
ač kapuju güzel haněm,
ište šindi sahat iki.

A házunkban vagyon róka,
télen viselik a bundát;
nyisd ki az ajtót szép asszony,
most ütött az óra kettőt.

Bayčemizde var-dêr turunč,
onu koparmasê pek güč;
ač kapuju nazlê haněm,
ište sahat šindi tam üč.

A kertünkben vagyon narancs,
leszakítni nagyon bajos;
nyisd ki ajtód hamis asszony,
most ütött el éppen hármat.

Jarêm bana kese ördü,
penžereden beni gördü;
ač kapuju tembel haněm,
šindi vurdu sahat dördü.

Rózsám nekem egy erszényt varrt,
az ablakon át meglátott;
nyisd ki ajtód rest asszony,
most ütött az óra négyet.

Güverčinin var-dêr eši,
sevdalěněn fena iši;
ač kapuju nazlê haněm,
ište vurdu sahat beši.

A galambnak vagyon párja,
szerelmesnek rossz a dolga;
nyisd ki ajtód hamis asszony,
az óra most ütött ötöt.

Jarêm bana neler vldê,
sevdasê ateše saldê;
ač kapuju pamuk haněm,
ište šindi sahat altê.

Szeretőm miket vett nekem,
szerelme a tűzbe sodort;
nyisd ki ajtód pamuk asszony,
most ütött az óra hatot.

Evimizde var-dêr kedi,
penžereden jeter dedi;
ač kapuju nazlê haněm,
ište šindi sahat jedi.

A házunkban van egy macska,
az ablakból így szólt: elég;
nyisd ki ajtód hamis asszony,
most ütött az óra hetet.

Ajvazêměz adê Serkiz,
attardan getirir sakêz;

A szakácsunk neve *Szerkiz*,
fűszerestől hozott mézgát;

ač kapuju süslü hanêm,
ište vurdu sahat sekiz.

nyisd ki ajtód czifra asszony,
az óra most ütött nyolczat.

Elinde var-dêr bir topuz,
bir köpeji var-dêr ujuz ;
ač kapuju nazlê hanêm,
šindi vurdu sahat dokuz.

A kezében egy bunkós bot,
egy kutyája vagyon rühes ;
nyisd ki ajtód hamis asszony,
az óra most ver kilenczet.

Hanêmên pembezar donu,
ben sarardêm geže onu ;
ač kapuju tatlê hanêm,
sahat vurdu šindi onu.

Asszony rózsás bugyogója,
én öleltem őt az éjjel ;
nyisd ki ajtód édes asszony,
most ütött az óra tizet.

B. *Jetmedi-mi naza jandêk,*
bu sevdadan pek usandêk,
bu geže kapuda kaldêk ;
ben-de gidijorum artêk,
*ište Allaha êsmarl.dêk.**

R. Nem elég-e, bele égtünk,
e szerelemre rá untunk,
ez éjjel ajtón maradtunk ;
elmegyek hát most már én is,
ime Istennek ajánllak.

---

* E dalnak még emilyen változata is van :

Jorganlarda olur pire,
iri ufak hepsi bire,
šindi geldi sahat bire.

Takarókban vagyon bolha,
nagy és kicsiny egyre másra,
most ütött az óra egyet.

Damlarda gezer tilki,
o-dur anasênên ilki,
išti šindi sahat iki.

A padláson róka sétál,
ő az anyjának elseje,
most ütött az óra kettőt.

Serajlarda olur hoža,
hanêm čekme beni güže,
ište geldi sahat üče.

Szerájokban van a *hodsa*,
asszony ne hozz engem bajba,
most ütött az óra hármat.

Kapularda olur perde,
sen ürattên beni derde,
ište geldi sahat dörde.

Az ajtóknálvagyon függöny,
te juttattál engem bajba,
most ütött az óra négyet.

Šišežiler japar šiše,
bak šu baša gelen iše,
ište geldi sahat beše.

Üveges készit üveget,
nézd e fejemre jövő bajt,
most ütött az óra ötöt.

Ormanlarda olur martê,
kadênlar kullanêr hartê,
ište oldu sahat altê.

Az erdőkben jégmadár van,
asszonyok használnak *hártot* (?),
most ütött az óra hatot.

7.

Gördünüz-mü o sečanė?
raftan dalaba kačanė,
elinde prasa kočanė.
Vaj sečan kör sečan,
bayčuvan oldu sečan,
iki gözü kör sečan.

Láttátok-é az egeret?
polczról mint fut a szekrénybe,
a kezében poré szára.
Óh egér vak egér,
kertésszé lett az egér,
mindkét szemén vak egér.

B. *Benim ǯanėm dajanmajor,*
hanėm ninem ujumajor,
ejlen daha vakit var-dėr.

R. Az én lelkem ki nem állja,
az anyám asszony nem alszik,
várj egy kissé, van még idő.

Dam üstünde gezer kedi,
hanėm bana gelsin dedi,
üzme beni pembe hanėm,
ište oldu sahat jedi.

A padláson macska sétál,
azt mondta jöjjön az asszony,
ne bánts engem rózsa asszony,
most ütött az óra hetet.

B. *Pamuk gibi dir ellerim,*
turunč gibi memelerim,
gajet inže benim belim,
ejlen daha vakit var-dėr.

Mint a pamuk a kezeim,
mint a narancs a két mellem,
nagyon vékony a termetem,
várj egy kissé van még idő.

Bayčelerde olur nargiz,
analar do'urur ikiz,
brakma beni ǯanėm hanėm,
ište šindi sahat sekiz.

A kertekben vagyon virág,
az anyák szűlnek ikreket,
ne hagyj engem lelkem asszony,
most ütött az óra nyolczat.

Serajlarda olur topuz,
hanėmlar kullanėr hotoz,
üzme beni kuzum hanėm,
ište oldu sahat dokuz.

A szerájokban van fegyver,
a nők viselnek kalapot,
ne bánts hát bárányom asszony,
most ver az óra kilenczet.

B. *Benim kapum pek belli dir,*
halkalarė pek nemli dir,
verežejin jüz elli dir,
ejlen daha vakit var-dėr.

R. Az én ajtóm nagyon biztos,
sarkai nagyon nedvesek,
százötven az adni valód,
várj egy kissé van még idő.

Aja'ėnda tülbend donu,
hanėm olan etmez bunu,
brakma benim gözüm hanėm,
ište vurdu sahat onu.

A lábán fátyol bugyogó,
a ki asszony nem tesz ilyet,
ne hagyj engem szemem asszony,
most ütött az óra tizet.

B. *Dura dura usanmadėn,*
kapumu muhasereje aldėn,
düšmanėmė ujandėrdėn,
artėk size jo'um jok-tur.

R. Várva várva nem untad meg,
az ajtóm ostromba vetted,
ellenségem felköltötted, [zád.
most már nemem nincsen hoz-

Sěčan gelir takěr-tokur,
ben saněrěm tezjā dokur,
hačan baktěm sěčan okur.
Vaj sěčan kör sěčan,
imam oldu bu sěčan,
iki gözü kör sěčan.

Az egér jön zireg-zörög,
azt hiszem hogy műhely dörög,
hát látom hogy egér olvas.
Óh egér vak egér,
*imám*má lett az egér,
mindkét szemén vak egér.

Sěčan delikten bakar,
leblebije diš kakar,
genč kězlara göz kěrpar.
Vaj sěčan kör sěčan,
zampara-děr bu sěčan,
iki gözü kör sěčan.

Az egér néz a lyukból,
a borsóra vásik foga,
kis lányokra szemet vet.
Óh egér vak egér,
latorrá lett az egér,
mindkét szemén vak egér.

Pilaf verdim et ister,
jajan girmez at ister,
ōlanlardan göt ister.
Vaj sěčan kör sěčan,
gulampara bu sěčan,
iki gözü kör sěčan.

*Piláf*ot adtam húst akar,
gyalog nem megy lovat akar,
kis fiuktól segget akar.
Óh egér vak egér,
fiu-lator lett az egér,
mindkét szemén vak egér.

Keser takměš beline,
destere alměš eline,
düšmüš ev temeline.
Vaj sěčan kör sěčan,
dülger olmuš bu sěčan,
iki gözü kör sěčan.

Törőt dugott övébe,
csípőt vett a kezébe,
a ház alapjának esett.
Óh egér vak egér,
áccsá lett ez az egér,
mindkét szemén vak egér.

Divit takměš beline,
kalem alměš eline,
düšmüš polis önüne.
Vaj sěčan kör sěčan,
kjatib oldu bu sěčan,
iki gözü kör sěčan.

Téntatartót dugott övébe,
tollat vett a kezébe,
a rendőr elibe került.
Óh egér vak egér,
jegyző lett ez az egér,
mindkét szemén vak egér.

Bir okkažěk mum alděm,
fitili jerde buldum,
hem āladěm hem güldüm.

Egy okkányi gyertyát vettem,
a belét a földön leltem,
sírtam is nevettem is.

Vaj sẻčan kör sẻčan,
ɣẻrsẻz oldu bu sẻčan,
iki gözü kör sẻčan.

Óh egér vak egér,
tolvaj lett ez az egér,
mindkét szemén vak egér.

8.

Horozumu ašẻrdẻlar,
damdan dama kačẻrdẻlar,
sujuna pilaf piširdiler.
Nerde benim čil horozum,
hanja?
Gukkuru guk guk,
gukkuru guk guk guk.

Kakasom elugrasztották,
padlásról padlásra űzték,
vizében piláfot főzték.
Hol az én pettyes kakasom,
hol van?
Gukkuru guk guk,
gukkuru guk guk guk.

Horozumu bakkal čaldẻ,
čaldẻ gitti namẻ kaldẻ,
piližleri öksüz kaldẻ.
Nerde benim čil horozum,
hanja?
Gukkuru guk guk,
gukkuru guk guk guk.

Kakasom boltos ellopta,
lopta elment, neve maradt,
csirkéi árván maradtak.
Hol az én pettyes kakasom,
hol van?
Gukkuru guk guk,
gukkuru guk guk guk.

Horozumun beš penžesi,
tavuklarẻn ejlenžesi,
bayčemizin gül konžesi.
Nerde benim čil horozum,
hanja?
Gukkuru guk guk,
gukkuru guk guk guk.

Kakasomnak az öt körme,
a tyukoknak mulatsága,
kertünknek rózsa bimbaja.
Hol az én pettyes kakasom,
hol van?
Gukkuru guk guk,
gukkuru guk guk guk.

9.

Kediji kojdum torbaja,
bašẻnẻ sokmuš čorbaja,
jaurumu vermem zorbaja.

Macskát tettem tarisznyába,
fejét dugta a levesbe,
fattyum nem adom lázadónak.

B. *Hajdẻ lingo lingo,*
žanẻm lingo lingo,
hahamẻn kẻzẻ
papazẻn kẻzẻ.

R. Rajta *lingo lingo*
lelkem *lingo lingo,*
rabbi leánya,
papnak a lánya.

Kedimi kojdum kojnuma,
bilezik takměš bojnuna,
šaště fareler ojnuma.

Macskám a keblembe tettem,
nyakába karkötőt tűzött,
egér bámult játékomon.

Kedimi kojdum ambara,
eline alměš on para,
kedimiz olmuš zampara.

Macskám a hombárba tettem,
tiz *parát* vett a kezébe,
lator lett a mi macskánkból.

Kedimi kojdum kapana,
kačměš gitmišti tavana,
sěčanlar düštü amana.

Macskám a fogóba tettem,
elfutott ment az ereszbe,
az egerek jajba estek.

Kedimi kojdum jorgana,
sansarě vurmuš urgana,
pisimi vermem korkana.

Macskám lepedőbe tettem,
menyétet megkötötte,
cziczám nem adom gyávának.

10.

Kěz nerde sin nerede?
tavanda-jěm tavanda;
tavanda bulsam seni,
avallarděm ben seni.

Lány merre vagy, merre vagy?
ereszben én ereszben;
ha ereszben talállak,
ott megereszelnélek.

Kěz nerde sin nerede?
ožakta-jěm ožakta;
ožakta bulsam seni,
kužaklarděm ben seni.

Lány merre vagy, merre vagy?
kályhánál én kályhánál;
kályhánál ha talállak,
téged megölelnélek.

Kěz nerde sin nerede?
jatakta-jěm jatakta;
jatakta bulsam seni,
pataklarděm ben seni.

Lány merre vagy, merre vagy?
ágyban vagyok az ágyban;
ha az ágyban talállak,
ott meg náspángolnálak.

Kěz nerde sin nerede?
čaršěda-jěm čaršěda;
čaršěda bulsam seni,
karšělarděm ben seni.

Lány merre vagy, merre vagy?
piaczon én piaczon;
ha piaczon talállak,
én elibéd kerülnék.

Kěz nerde sin nerede?
kemerde-jim kemerde;

Lány merre vagy, merre vagy?
boltívnél én boltívnél;

kemerde bulsam seni,
öperidim ben seni.

boltívnél ha talállak,
téged megcsókolnálak.

Kěz nerde sin nerede?
jalěda-jěm jalěda;
jalěda bulsam seni,
alěr idim ben seni.

Lány merre vagy, merre vagy?
partlakban én partlakban;
ha partlakban talállak,
elvennélek tégedet.

Kěz nerde sin nerede?
inžirde-jim inžirde;
inžirde bulsam seni,
zinžirlerdim ben seni.

Lány merre vagy, merre vagy?
füge közt én füge közt;
füge közt ha talállak,
megkötöznélek téged.

11.

Kězěm kězěm kěnalě kězěm,
seni bir sarraf istejor,
verejim ona.
Ana ben varmam ona,
onda altěn čok-tur,
sajděrěr bana.

Lányom lányom festett lányom
egy pénzváltó akar téged,
oda adlak én.
Anyám ahhoz nem megyek,
pénzváltónál sok az arany,
velem számoltat.

Kězěm kězěm kěnalě kězěm,
seni bir bakkal istejor,
verejim ona.
Ana ben varmam ona,
bakkalěn jemiši čok-tur,
jedirir bana.

Lányom lányom festett lányom,
egy fűszeres akar téged,
oda adlak én.
Anyám ahhoz nem megyek,
fűszeresnél sok a gyümölcs,
velem éteti.

Kězěm kězěm kěnalě kězěm,
seni bir kasab istejor,
verejim ona.
Ana ben varmam ona,
kasabda et čok-tur,
kějděrěr bana.

Lányom lányom festett lányom,
egy mészáros akar téged,
oda adlak én.
Anyám ahhoz nem megyek,
mészárosnak sok a husa,
velem vágatja.

Kězěm kězěm kěnalě kězěm,
seni bir hallaž istejor,
verejim ona.

Lányom lányom festett lányom,
pamukverő akar téged,
oda adlak én.

Ana ben varmam ona,
hallažên pamu'u čok-tur,
attêrêr bana.

Anyám ahhoz nem megyek,
annál nagyon sok a pamuk,
velem vereti.

Kêzêm kêzêm kênalê kêzêm,
seni bir terzi istejor,
verejim ona.
Ana ben varmam ona,
terzinin dikiši čok-tur,
diktirir bana.

Lányom lányom festett lányom,
egy szabó akar téged,
oda adlak én.
Anyám ahhoz nem megyek,
szabónak sok a varrása,
velem varrat majd.

Kêzêm kêzêm kênalê kêzêm,
seni bir saryoš istejor,
verejim ona.
Ana ben varêrêm ona,
onu iši jok-tur,
japtêrmaz bana.

Lányom lányom festett lányom,
egy részeges akar téged,
oda adlak én.
Anyám ahhoz elmegyek,
részegesnek semmi dolga,
velem sem dolgoztat.

12.

Kêzêm sana hotoz alām,
jok babažā'm jok jok;
kêzêm sana potin alām,
jok babažā'm jok jok;
kêz seni kožaja verēm,
žan babažā'm žan žan.

Lány, neked kalapot veszek,
nem apácskám nem nem;
lányom, neked czipőt veszek,
nem apácskám nem nem;
lányom, téged férjhez adlak,
lelkem apus lelkem.

Kêzêm sana čorab alām,
jok babažā'm jok jok;
kêzêm sana sahat alām,
jok babažā'm jok jok;
kêzêm seni ele verēm,
žan babažā'm žan žan.

Lány, neked harisnyát veszek,
nem apácskám nem nem;
lányom, neked órát veszek,
nem apácskám nem nem;
lányom, téged máshoz adlak,
lelkem apus lelkem.

Kêzêm sana jüzük alām,
jok babažā'm jok jok;
kêzêm sana küpe alām,
jok babažā'm jok jok;

Lányom, neked gyűrűt veszek,
nem apácskám nem nem;
lányom, fülbe valót veszek,
nem apácskám nem nem;

kėz seni kjatibe verēm,
ǯan babaǯā'm ǯan ǯan.

lányom, a deákhoz adlak,
lelkem apus lelkem.

Kėz sana bilezik alām,
jok babaǯā'm jok jok;
kėzėm sana inǯi alām,
jok babaǯā'm jok jok;
kėz seni güzele verēm
illo bu pek ǯan.

Lányom, neked ékszert veszek,
nem apácskám nem nem;
lányom, neked gyöngyöt veszek,
nem apácskám nem nem;
lányom, szép legényhez adlak,
ime ez a lelkem.

13.

Kėzėm sana japtėrajėm,
bir mantin feraǯe;
gij arkana bak sefana,
varma-da kožaja.

Lányom neked csináltatok,
mantin féle köpenyt;
vedd magadra, mulass vele,
csak ne menj te férjhez.

B. *Kožan olsun-da,*
jerlere girsin;
hajėrsėzėn adėn anma,
o'ursuzun adėn anma.

R. Férjed ha lesz is,
a földbe menjen;
üdvtelennek nevét ne említsd,
boldogtalannak nevét ne említsd.

Kėzėm sana japtėrajėm,
ben bir jėldėz īne;
tak bašėna bak sefana,
varma-da kožaja.

Lányom neked csináltatok,
én egy csillagos tűt;
dugd fejedbe, mulass vele,
csak ne menj te férjhez.

Kėzėm sana japtėrajėm,
ben bir moda potin;
gij ajā'na bak sefana,
varma-da kožaja.

Lányom neked csináltatok,
új divatos czipőt;
húzd lábadra, mulass vele,
csak ne menj te férjhez.

Kėzėm sana japtėrajėm,
güzel bir elma kürk;
gij arkana bak sefana,
varma-da kožaja.

Lányom neked csináltatok,
alma színű bundát;
öltsd magadra, mulass vele,
csak ne menj te férjhez.

Kėzėm sana japtėrajėm,
ben bir elmas jüzük;
tak parmā'na bak sefana,
varma-da kožaja.

Lányka neked csináltatok,
én egy gyémánt gyűrűt;
húzd ujjadra, mulass vele,
csak ne menj te férjhez.

Kẻzẻm sana japtẻrajẻm,
ben bir altẻn sahat;
tak bojnuna bak sẹfana,
varma-da kožaja.

Lányka neked csináltatok,
én egy arany órát;
tedd nyakadba mulass vele,
csak ne menj te férjhez.

14.

Pisim adẻn kojdum Nadir,
türkü söjler mrmrnau der,
küčüklükte jok-tur eši,
türlü-türlü hora bilir.

Cziczám *Nádir*nak neveztem,
dalt énekel, mrmrnauzik,
olyan kicsiny, nincsen párja,
különféle tánczokat tud.

Pisim gözü meržan gibi,
avžẻlẻkta arslan gibi,
žijer sesi išidirse,
takla atar sẻčan gibi.

Cziczám szeme mint a koráll,
vadászatban mint oroszlán,
ha a máj szót meghallja,
bukfenczet hány mint az egér.

Pisim girdi bir jašẻna,
rastẻ'ẻn čekmiš kašẻna,
düjünlere gitmek ičün,
hotozlar kojmuš bašẻna.

Cziczám épen egy éves lett,
befestette szemöldökét,
hogy lakadalomba menjen,
kalapot tett a fejére.

Pisim oturmuš postuna,
čẻkmẻš dolabẻn üstüne,
jazẻ takẻmẻ önünde,
name jazijor dostuna.

Cziczám leült a bőrére,
felmászott a szekrényre,
író eszköze előtte,
levelet ír rózsájának.

Pisimin bir adẻ Pistan,
gẹjinmek istejor fistan,
nazlẻ pisim šair olmuš,
söjlejor günde bir destan.

Cziczámnak egy neve *Pisztán*,
szoknyát akar felölteni,
gyöngéd cziczám költővé lett,
mindennap egy *desztánt* ír meg.

Pisim gijmiš bir pantalon,
bojnunda var altun kordon,
gözüne bir gözlük takmẻš,
eline istejor baston.

A cziczám pantallont vett fel,
a nyakában arany láncz van,
szemére szemüveget tett,
pálczát akar a kezébe.

Pisim sarẻlẻr bojnuna,
kimse sarẻlẻr kojnuna,

Cziczám átöleli nyakát,
a ki csak őt ölbe veszi,

ninni söjlejüp ujudur,
bak bu fitnenin ojnuna.

gyermekdalt mond elaltatja,
nézz a hamis játékára.

Pisimi kojdum baχčeje,
nargiz doldurur boχčaja,
geže gündüz sevda čeker,
ašik olmuš bir konžeje.

Cziczámat a kertbe tettem,
nárczist gyüjt egy csomóba,
éjjel nappal szerelemben,
szerelmes lett egy bimbóba.

Pisim toplajarak ojnar,
belini kěrarak ojnar,
mahallede čožuklarla,
güzel čelik-čomak ojnar.

Cziczám ugrándozva játszik,
derekát hajlítva játszik,
negyedbeli gyermekekkel,
szépen ólombotot játszik.

15.

Sakallěm gel janěma,
gerdaněn gerdaněma,
sojun-da gir kojnuma,
hamam paran bojnuma.

Szakállasom jöjj mellém,
a nyakad a nyakamhoz,
vetkezz és jöjj ölembe,
fürdőpénz az én gondom.

Sakallěměn harmaně,
akšamdan jok dermaně,
čā'rěn deli-kanlějě,
paralasěn jorganě.

Szakállasom szérüje,
estétől nincsen írja,
hívjatok ifju legényt,
hadd tépje szét a paplant.

Dam üstünde kediler,
mrnau mrnau dediler,
iki kiši bir oldu,
sakallějě dövdüler.

A padláson a macskák,
mrnaut mrnaut mondottak,
két személy eggyé lett,
a szakállast megverték.

Sakallěm aman aman,
ölürsen halěm jaman,
alsam jarě kojnuma,
sabādan ujanamam.

Oh ugyan szakállasom,
ha meghalsz nagy a bajom,
ha rózsám ölbe veszem,
reggel nem ébredhetek.

Sakallěm sarmak ister,
pembezar gömlek ister,
sakalěndan utanmaz,
onbešinde kěz ister.

Szakállas ölelni akar,
selyemből szőtt inget akar,
szakállát nem szégyelli,
tizenöt éves lányt akar.

Sakallêmên ön diši,
akšamdan biter iši,
čā'rên deli-kanlêjê,
japijorsun žümbüšü.

Szakállasom elő foga,
este végződik dolga,
hívjatok ifju legényt,
csapsz majd most mulatságot.

Sakallêjê ne japmalê,
merdüvenden atmalê,
paldêr-küldür inerken,
sejirine bakmalê.

Szakállassal mit csinálni,
lépcsőről le kell dobni,
és a mint lebukfenczez,
úgy kell megnézegetni.

Sandêk üstünde sandêk,
sakallêdan usandêk,
bilejdim ažêmazdêm,
deli-kanlê-dêr sandêk.

A láda felett láda,
szakállasra ráuntunk,
ha tudtam vón, nem szántam vón,
azt hittük hogy ifju legény.

Sakallêm aman aman,
ölürsen halêm jaman,
čaršêlar jakên olsa,
potinlar alêr bana.

Óh ugyan szakállasom,
ha meghalsz nagy a bajom,
ha a vásár közel volna,
kalapot vett volna neked.

Deli-kanlê elleri,
ilk-beharên gülleri,
sakallênên elleri,
diken gibi kêllarê.

Ifju legény kezei,
a tavasznak rózsái,
a szakállas kezei,
mint a tövis a szőre.

16.

Sêrma gibi sačlarêm var:
bejim ondan-mê istersin?
pašam ondan-mê istersin?
Jok jok hanêm abla,
benim efkjarêm baška.

Hajam mint az arany fonál;
bejem abból akarnál-é?
pasám abból akarnál-é?
Nem nem néném asszony,
más az én gondolatom.

Keman gibi kašlarêm var;
elma gibi jana'êm var;
kirez gibi duda'êm var;
kumru gibi gerdanêm var;
bejim ondan-mê istersin?
pašam ondan-mê istersin?

Szemöldököm akár az ív;
a két orczám mint az alma;
mint cseresznye az ajakam;
a nyakam mint a gerlé-é;
bejem abból akarnál-é?
pasám abból akarnál-é?

Jok jok haněm abla,
benim efkjarém baška.

Nem nem néném asszony,
más az én gondolatom.

Turunč gibi memeler var;
ajva gibi göbejim var;
hilal gibi kašlarém var;
güvem gibi gözlerim var;
küp ičinde inžirim var;
bejim ondan-mě istersin?
pašam ondan-mě istersin?
Komšu kězě pek güzel-sin.

A két mellem mint a narancs;
birsalmakép a köldököm;
mint újhold a szemöldököm;
szemeim mint a vad szilva;
szekrénykében fügém is van;
bejem abból akarnál-é?
pasám abból akarnál-é?
Szomszéd lánya nagyon szép vagy.

17.

Žennette var bir hurma,
dallarě burma burma,
onu jejen devrišler,
hakk joluna durmušlar.

Édenben egy datolya,
az ágai csavartak,
az azt evő *dervisek*,
igaz úton maradtak.

Žennette var bir kuju,
ičinde zemzem suju,
onu ičen devrišler,
hakk joluna durmušlar.

Az édenben van egy kút,
benne a *zemzem* vize,
az azt ivó *dervisek*,
igaz úton maradtak.

Žennette var bir kabak,
dallarě tabak tabak,
onu jejen devrišler,
hakk joluna durmušlar.

Az édenben van egy tök,
ágai tányérnyiak,
az azt evő *dervisek*,
igaz úton maradtak.

Žennette var bir inžir,
dallarě zinžir zinžir,
onu jejen devrišler,
hakk joluna durmušlar.

Édenben van egy füge,
az ágai lánczosak,
az azt evő *dervisek*,
igaz úton maradtak.

JEGYZETEK.

E jegyzetek feladata szövegeink átírásáról és nyelvi sajátságaikról számot adni. Magyarázatainkat nyelvi és tárgyiakra osztjuk. A nyelvi magyarázatokban pusztán hangtani, a tárgyiakban pedig főleg jelentéstani sajátságokról lesz szó. Az első részbe a meseszövegek nyelvi jelenségeit foglaltuk össze, míg a tárgyi részbe a verses adalékok jelentésbeli és egyéb sajátságai kerülnek magyarázatra.

I. A konstantinápolyi népnyelvben a következő hangokat különböztetjük meg.

1. **Magánhangzók.** Mély hangok: *e̊* (jelölhető akár *i*-vel is, mert a magashangú *i*-nek a megfelelője) pl. *ke̊z* lány, *ke̊š* tél, *se̊ke̊* szoros; *e̊̄*, az előbbinek nyújtottja pl. *varde̊* az ő odamente, *če̊kte̊* az ő kimente, *ešše̊nе̊* fényét; *a*, úgy hangzik mint a székely *a (apám)*, pl. *ajak* láb, *baš* fej, *at* ló; *ā*, az előbbinek nyújtottja, pl. *dā (daɣ)* hegy, *āla- (aɣla-)* sírni, *sā (saɣ)* egészséges; *u*, pl. *uzun* hosszú, *tuz* só, *buz* jég; *ū*, az *u* nyújtottja, pl. *čoǯū* gyermeke, *oldū* az ő volta, *vurdū* az ő verte; *o*, pl. *ot* fű, *dolu* tele, *omuz* váll; *ō*, pl. *ōlum* fiam, *sōra (sonra)* azután, *dōru (doɣru)* egyenes. Magas hangok: *i*, pl. *iš* dolog, *ip* fonál, *indim* szállottam; *ī*, pl. *jīt (jijit)* legény, *geldī* az ő jötte, *čī (čij)* nyers; *e*, pl. *gelmek* jönni, *el* kéz, *erkek* férfi; *ē*, pl. *gezmē* sétálni, *vermē* adni; *ü*, pl. *kül* hamú, *süt* tej, *küčük* kicsiny; *ǖ*, pl. *dün (düjün)* lakodalom, *büjü̇* nagyja, *jüzü̇* gyűrüje, *ö*, pl. *göl* tó, *börek* rétes, *čözoldani*; *ȫ*, pl. *tȫbe* megbánás, *ȫrenmek (öjren)* tanulni. A mély- és magashangú magánhangzók így felelnek meg egymásnak:

Mélyhangú: *a ā; e̊ e̊̄; o ō; u, ū*

Magashangú: *e ē; i ī; ö ȫ; ü, ǖ*

Meg kell azonban jegyezni, hogy az összes nyújtott magánhangzók összevonás útján keletkeztek. Az összevonás különböző: vagy egy

magán- és mássalhangzó, vagy egy magán-, mással- és magánhangzó összevonása. Pl. *bĕk (bujĕk)* és *ĕšĕ (ĕšĕɣĕ)*; *sā (saɣ)*, *dā (daɣ)* és *sokā (sokaɣa)*; *ūra (uɣra)* és *čožū (čožuɣu)*; *ōlum (oɣlum)*, *dōru (doɣru)* és *sōra (sonra)*; *īne (ijne)* és *dedī (dediji)*; *gezmē (gezmeje)* és *dinlemē (dinlemeje)*; *büjü (büjüjü)* és *tü (tüj)*; *örendi (öjrendi)*.

Van azonban még egy hosszú hangzó, a magyar *á*-nak megfelelő, mely szövegeinkben nincs megjelölve. Kiejtésekor csak kevéssel nagyobb az ajaknyilás mint az *ā*-nál, úgy hogy mindkettőt akár egy átírással is jelölhettük volna. Ez az *á* pusztán idegen (arab és perzsa) szókban fordul elő, a hol a hangsúly helyét pótolja, és minthogy szövegeinkben nem akartuk az átírást emez amúgy is ritkán előforduló hangzóval tarkítani, ime itt adjuk a példák összeállítását. Megjegyzendő, hogy e szók többé-kevésbbé a népnyelvben is meghonosodtak.

Egy szótagból állók:

jár p.*	یار	*nár* p.	نار
šáh p.	شاه	*náz* p.	ناز
kjáh p.	کاه	*árz*	عرض
ár	عار	*kjár* p.	کار
váz	وعظ	*dár* p.	دار

a *kjád* és *sát* hosszú hangzója összevonás útján keletkezett کاغد és ساعت alakokból. Az *ain* ع okozta megnyújtást az alábbi példákban nem különböztettük meg.

Két szótagból állók: 1. Hangsúly az első szótagon:

žáhil	جاهل	*mávi* p.	ماوی
kádir	قادر	*lájik*	لایق
zálim	ظالم	*tákat*	طاقت
fájde	فایده	*kjámil*	کامل
čáre p.	چاره	*žáiz*	جایز
ášik	عاشق	*máni*	مانی
bári	باری	*náme* p.	نامه
háne p.	خانه	*sáhin* p.	شاهین

* A *p*-vel jelöltek perzsa szók, a jelöletlenek *arab* elemek.

názik	نازك	*májil*	مايل
áhret	آخرت	*páre* p.	پاره
zári p.	زارى	*ážiz*	عاجز
kájil	قايل	*sáhib*	صاحب
hásil	حاصل	*árif*	عارف
álem	عالم	*lázim*	لازم
sádik	صادق	*záde* p.	زاده
báde p.	باده	*rázi*	راضى
áhu p.	آهو	*žámi*	جامع
kjátib	كاتب	*názir*	ناظر
sáde p.	ساده	*zábit*	ضابط
gájet	غايت	*kásim*	قاسم

2. Hangsúly a második szótagon:

dünjá	دنيا	*zemán* p.	زمان
sabáh	صباح	*sejrán* p.	سيران
žefá	جفا	*elá* p.	الا
mürád	مراد	*fistán* p.	فستان
gerdán p.	كردان	*sijáh* p.	سياه
selám	سلام	*sejjáh*	سياح
finžán p.	فنجان	*merák*	مراق
fermán p.	فرمان	*merám*	مرام
düšmán p.	دشمان	*insáf*	انصاف
timár p.	تيمار	*insán*	انسان
dermán p.	درمان	*misál*	مثال
nizám	نظام	*günáh*	كناه
kenár	كنار	*sefá*	صفا
küláh p.	كوتاه	*sedá*	صدا
etráf	اطراف	*vefá*	وفا
ikrám	اكرام	*žemál*	جمال
siláh	سلاح	*zindán* p.	زندان
mintán p.	منتان	*behár* p.	بحار

derjá p.	دریا	*hajál*	خیال
sultán	سلطان	*nikjáh*	نکاه
efkjár	افکار	*imdád*	امداد
harám	حرام	*edá* p.	ادا
helál	حلال	*vedá*	ودا
žezá	جزا	*kurbán*	قربان
mevlá	مولا	*helák*	هلاک
fedá	فدا		

2. Mindkét szótag hangsúlyos:

máná	معنی	*álá*	اعلا
nágjáh p.	ناکاه	*ázád*	آزاد
hálá	حالا	*náčár* p.	ناچار

Három szótagból állók: 1. Hangsúly az első szótagon:

náfile	نافله	*áfijet*	افیت
áfion	آفیون	*hásili*	حاصلی
ákibet	عقیبت	*vásita*	واسطه
pádišáh p.	پادشاه	*máhitab* p.	ماهتاب

2. Hangsúly a középső szótagon:

šeftáli p.	شفتالی	*pijáde* p.	پیاده
zijáde	زیاده	*kijámet*	قیامت
isábet	اصابت	*mináre*	مناره
ževáhir	جواهر	*entári* p.	انتاری
vallái	والله	*billáhi*	بالله
münásib	مناسب	*kestáne*	کستانه
išáret	اشارت	*müsáfir*	مسافر
eháli	احالی	*idáre*	اداره
ikámet	اقامت	*sežáde*	سجاده

3. Hangsúly az utolsó szótagon:

enginár	انکنار	*inkisár*	انکسار
bahtijár	بختیار	*ittikád*	اعتقاد

idrišá	عطرشاه	*destemál*	دستمال
ihtijár	اختيار	*temenná*	تمنا
intizár	انتظار		

2. **Mássalhangzók.** A mássalhangzók leírásánál a következőkép jártunk el. Az *L*-féle hangoknál nem különböztettük meg a rendes *l*-től azt a fél gutturális *l-t*, mely mélyhangú magánhangzók mellett hallatszik. — Az *n* hangok közül Sztambulban, csakis a mi *n*-ünknek megfelelő hang maradt meg. Az átírásokban jelölt *ñ* orrhang, melyet a török írás *kef* (ك)-fel jelöl meg, ma csak Anadóliában hallható, pl. *aña, beñli, soñra.* Ez utóbbit a sztambuli kiejtés *sōra*-ra változtatta. — A torokhangok közül szintén feleslegesnek tartottuk a *kaf* ق és *kef* ك hangokat megkülömböztetni; amaz mélyhangú, a *kef* pedig magashangú magánhangzók mellett hallatszik. Ép ilyen különbség van a *ga* és *ge* hangok közt is, melyeknek elsejét a török írás غ *gain*-nal, az utóbbit pedig ك *kef*-fel jelöli. A *kj* hang, mely csakis idegen szókban fordul elő, szintén ك *kef*-fel van jelölve, pl. *kjár* كار, *kjamil* كامل stb. Török kiejtése egészen a mi *ty*-nket közelíti meg. — A kemény gutturalis spirans *χ*-val van átírásunkban jelölve, de a zönge nélküli alakja csakis Anadóliában hallható, a hol minden szóvégi *k* *χ*-nek hangzik, pl. *čok* és *čoχ*, *bulduk* és *bulduχ* stb. A mi átírásunkbeli *χ* egészen megközelíti a *h*-t, úgy hogy akár *h*-nak is írhattuk volna. A *χ* különben is csak arab és perzsa szókban fordul elő, és a török kiejtésben *h*-nak hallatszik. Példák:

hĕrsĕz	خيرسز	*han*	خان
tahta	تخته	*hĕz*	خيز
haber	خبر	*ahret*	آخرت
zahmet	زحمت	*hizmet*	خدمت
baht	بخت	*sarhoš*	سرخوش
šejh	شيخ	*ham*	خام
ihtijar	اختيار	*hanĕm*	خانم
hoš	خوش		

Van ezenkívül egy torokhangja a török nyelvnek, mely a zöngés *γ* némi elgyengülésének tekinthető. A mély hangú *k* ugyanis, ha magánhangzó következik rá, zöngés *γ*-vé gyengül, melyet a

török átírás *gain*-nal (ġ) jelöl. Az élő kiejtés azonban e *γ*-t még tovább gyengítette, úgy hogy egy gutturalis hehezetnél egyéb nem is hallátszik. E hangot, átirásunkban csakis egy vesszővel jelöltük, ilyenformán: *aja'ė* e h. *ajaγė*, *olmā'la* e h. *olmaγla*. E hehezet egészen el is tűnik, ha szóvégen van, vagy ha mássalhangzó következik rá, p. *dā* e h. *daγ*, *sā* e h. *saγ*, *jā* e h. *jaγ*, *bā* e h. *baγ*; *ōlum* e h. *oγlum*, *dōru* e h. *doγru*, és mindössze is csak azzal hágy nyomot, hogy az előtte levő magánhangzót megnyújtja. Eltűnik e hehezet még akkor is, ha azonos két magánhangzó közzé kerül, úgy hogy a három hang egy hosszú hangzóvá olvad össze. Pl. *ajā* e h. *ajaγa*, *braktē* e h. *braktėγė*, *čožū* e h. *čožuγu*, *fėrlamā* e h. *fėrlamaγa*, *māra* e h. *maγara* stb. Ott marad hát csak meg, a hol különböző magánhangzók veszik körül, pl. *jasā'n* e h. *jasaγėn*, *kėzžā'z* e h. *kėzžaγėz*, *japažā'nė* e h. *japažaγėnė*. Míg e példákban az utána levő magánhangzó beleolvad az előtte levőbe, mind a két magánhangzó csak akkor marad meg, ha szóvégre kerül, pl. *japaža'ė* e h. *japažaγė*, *da'ė* e h. *daγė*, *a'ė* e h. *aγė*, *ėšė'a* e h. *ėšėγa*. V. ö. *jok-idi* assimilált *jok-udu*-alakjának *jo'udu* hangzását. — A mélyhangú *k-γ* változásnak megfelelően a magashangú *k* meg *j*-re gyengül, pl. *geldiji*, *verdiji*, *gördüjü*, *jüzüjü*; s ez a *j* egészen beleolvad a magánhangzóba, pl. *gezmē* e h. *gezmeje*, *büjū* e h. *büjüjü*, *göreżēni* e h. *göreżejini*, *nineżīm* e h. *nineżijim*, *gejīn* e h. *gejijin*, *čektīm* e h. *čektijim*.

Az ínyhangok közűl a magyar *s*-nek hangzó hangot *š*, és a *zs*-t *ž*-nek írtuk át; a *cs*-t *č*-nek, a *ds*-t pedig *ǧ*-nek. A foghangok közűl *sz*-nek *s*-nek és *z*-nek *z* felel meg.

Az ajakhangok közűl megemlítendő még a *v*, mely majdnem úgy hangzik, mint az angol *w*. Ennek következtében majd *j*-nek majd magánhangzónak tetszik, és csak a gyakorlott fül tudja őket egymástól megkülömböztetni. Ime példák a szövegeinkből: *güverǧin*, mely majdnem *güjerǧin*-nek hangzik, továbbá *kavušturmak*, *avostos*, *dövüšmek*, *sövüšmek*, *söjüt*. Ellenben, ott a hol a *v*-re mássalhangzó következik, magánhangzóba csap át, pl. *devlet*, mely majdnem *deület*-nek hangzik, *zevk* pedig *zeük*-nek és *fevk*, *ševk* : *feük* és *šeük*-nek.

Még egy-két hangbeli sajátságról kell számot adnom, mely szövegeinket és a sztambuli népnyelvet jellemzi. Egyike ezeknek a török hangrend sajátságán alapszik. A hangzóilleszkedés törvé-

nyénél fogva ugyanis, a török hangrend törvényébe illeszkednek a megtörökösödött idegen szók. Pl. *umud* (remény) arab *umid*, *fereže* (felsőruha) ar. *feraže*, *muzu* (békebontó) ar. *muzi*, *mezer* (sír) ar. *mezar*, *fener* (lámpa) görög *fenar*, *bedesten* (régiség vásár) perzsa *bedestan*, *sedef* (kagyló) ar. *sadef*, *Fatma* (női név) ar. *Fatime*, *merdüven* (lépcső) per. *nerduban*, *zampara* (lator) per. *zen-pare*, *kirez* (cseresznye) e h. *kiraz*. E jelenséggel szemben van egy-két szó, melyet az irodalmi kiejtés következetesen a hangrend természete ellenére ejt ki pl. *jár* (barát), ragozva: *jarim*, *jarime*, *jarden* stb. Szövegünkben, a népi kiejtéshez ragaszkodva *jarêm*, *jarêma*, *jardan* átírást használtuk; ilyen továbbá *hangi*, melyet csakis Anadóliában ejtenek *hangê*-nak.

Másik sajátsága a török népnyelvnek, hogy a mássalhangzótorlódást nem szereti. Ezen úgy segít, hogy magánhangzót ejt a két mássalhangzó közt, v. ö. *Brussza*, melynek mai *Bursza* alakját valószínüleg *Burusza* előzte meg; szintígy *Krim*, török kiejtéssel *Kêrêm*. Szövegeink egyéb példái: *ömr* élet, *ömür*; *ajb* szégyen, *ajêb*; *mejt* halott, *mejit*; *traš* beretválás, *tiraš*; *sabr* türelem, *sabur*; *kabr* temető, *kabir*; *resm* kép, *resim*; *ism* név, *isim*; *fikr* gondolat, *fikir*; *zulm* kegyetlenség, *zulum*; *benz* arczszín, *beniz*; *zikr* emlékezet, *zikir*; *akl* ész, *akêl*. Néha török szókban is érvényesül e törvény, pl. *göjs* mell, nominativusi alakja *göjüs*, *aln* homlok, *alên*; *brakmak* hagyni, a nép kiejtésében *bêrakmak*-nak hangzik. A mássalhangzó-torlódás kerülése végett *aslan*-ná (oroszlán) rövidült az *arslan*. — Még megemlítendő, hogy a török köznyelvben a megtörökösödött arab szók *u*-ja igen gyakran *ü*-re változik, pl. *murad* czél, *mürad*; *henuz* még, *henüz*; *alejkum* veletek, *alejküm*; *umid* remény, *ümid*; *mušir* marsal, *müšir*; *muezzin* imára hivó, *müezzin* stb.

II. Tárgyi megjegyzéseink a találós mesékre és a népdalokra szorítkoznak. Vannak jelentéstani és verstani megjegyzéseink, sőt a hol szükséges, az adatok forrására és történetére is rámutatunk.

Találós mesék. 1. és 59. Jónás próféta és a hal legendájára vonatkozik; — *kible* azt az irányt jelenti, a mely *(Mekka)* felé fordulva végzik a moszlimok imádságaikat.

2. *Adalja*, helynév Kis-Ázsiában; — *bādaš (baγdaš) kurmak*, keresztbe vetett lábakkal, keleti módon ülni. *Jerde bažaklarê bir*

biri üzerine kojarak šark usulu üzere rahat rahat oturmak. — A ritmus 4+3, 4+4; rímei *a a b b.*

7. *Áhi* és *Máhi* tréfás elnevezések; — *sünnetči-ōlu* (metélő-fi) a késre vonatkozik, v. ö. *sünnet* körülmetélés, *sünnet düjünü* körülmetélés ünnepe; — *selveri sultanê* e helyett: *Silivri* (helynév) szultánja. A ritmus 4+4; rímei kettősek.

17. *hor-hor* hangutánzó szó, *horhor češmesi: horhor* forrása. V. ö. 92. *dādan gelir horhor.* A locsogó víz okozta zajra is alkalmazzák: *šarêl akan suju horhor akar.* Ritmus 4+3 és 4+4.

21. *Tandêr* az arab *tennur* elferdítése. Egy asztal forma melegítő készülék; alul *mangal*, felül szőnyeg, mely a mangalban levő tüzet betakarja és a körülötte ülők lábait melengeti. Ma már nincs dívatban. Felül kávéház, mert kávét isznak rajta, és a haragosokat kibékíti, mert egymás mellé ülteti a fázókat.

27. *takêr-tukur* hangutánzó szó, a kocsi dübörgése *takêr-tukur.* Használatos még ebben a kifejezésben: *takêr-tukur gezmek etme* = ne járkálj oly nagy zajjal.

37. *barota* avagy *barata* kucsmát, kalpagot jelent, a janicsárok idejében viselték. A mese megfejtéséül szolgáló *matrak* botot, bunkót jelent. Tréfásan *matrakiko*-nak is mondják és átvitt értelemben a *penist* jelenti, mint e mesében is.

38. *kêrdê kap ile kaža'ê. Kap* nyelet jelent és a *kažak* csak rímes utánképzése. V. ö. *betime-benzime bak,* mely kifejezésben meg a *bet* van a *benz* (arczszín) szóhoz képezve; *bet-beniz attê* elsápadt.

49. *Bilmeže bildirmeže,* tréfás mesekezdet, v. ö. 50 és 51.

55. A fán levő öt gyümölcs az öt imádságot jelenti. Az első *sabah namazê* reggeli imádság, nap felkelte előtt; a második *öjle namazê* déli ima; a harmadik *ikindi namazê* délutáni; a negyedik *akšam namazê* esti, nap lemente után; az ötödik *jassê namazê* éjjel. L. 121.

58. *gümbür* hangutánzó szó, az erős pattanás kifejezésére; itten *gümbür suju* puskaport jelent, v. ö. 269: *‚uzun soju, gümbür suju' (tüfek). Gümbür-gümbür toplar atêlêr; gümbür-gümbür ötijor.* Alapjául *güm-güm* hangutánzó szó szolgál, melynek hasonló jelentése van. Változatát l. 99: *‚derin kuju, žumbul suju'; žumbul-žumbul jêkandêm* = bőven locs-pocs mosakodtam.

64. *pazar kajê'ê,* vasárnapi csónak, vagyis nagy, melybe több

ember belefér. A hat láb a három pár evezőrúd; a közepén asszonyvásár, vagyis sok asszony ül benne. A *kajĕk* egyéb fajai: *ateš kajĕ'ĕ*, *kik* vékony *sandal*, *filike* nagyobb hajók kisérő csónoka, *mavna* teher hajócska, *čifte kajĕk* páros evezőjű, *üč čifte* egy három párú.

70. *minene* aprócskát jelent, v. ö. *mini mini čožuklar:* apró kis gyerekek; *mil-tašĕ*, mérföld-kő, vagyis határt jelző kövecskék, továbbá határvárak, melyekből az ellenséget lesik.

63. *helal* a mi meg van engedve és ellentéte *haram* a mi tilos. *Helal*-nak nevezi a török a feleségét is, pl. ‚*helallĕ'a almak*' feleségűl venni, de nevezi *harem*-nek is, vagyis a ki csak másnak van megtiltva.

75. *sarĕk* a török fezt körülkötő fehér vagy zöld turbán, v. ö. *sarmak* göngyölni.

76. *meze* mind az, a mi ital, főleg *raki (mastika)* mellé hozzá harapni valóúl szolgál.

89. *Dalaman* alliteratiós hozzáképzése a *dā*-nak, épúgy mint *su* (víz)-nek a *Sulejman*, *ev* (ház)-nak az *Oszmán*. Alliteratiós jelenség még 102: *Don ičinde dim-dik durur* (feszesen ül a nadrágban), és 107: *Elde Elekmán, suda Sulejmán, kavakta kollar, söjütte söjler.*

92. *zilli tor*, a *tor* vagyis *toj* ifjut, fiatalt jelent.

95. *tatarino* és *tutarino* tréfás képzései a *tatar* (tatár) és *tutar* (megfog) szóknak; *jĕsa-jĕsa* hajós műszó és azt jelenti: «*húzd húzd*», tehát *kulaklarĕ jĕsa-jĕsa:* húzzad húzzad a füleit.

97. ‚*ps, ps*' a csókot utánzó hang; ‚*ts, ts*' meg azt a fogcsattogtatást jelenti, melylyel a keleti ember tagadó fejmozdulatának erősebb nyomatékot ad.

103. *mangoloz*, értelmetlen szó: *sačma bir kelime;* hasonlóképen a 116.-beli *fiti-fiti* is.

118. *lejla* az ajtó tréfás elnevezése, hogy annál nehezebb legyen a mese megfejtése. V. ö. 204. *lejlim*, a hol a lepke van vele megnevezve.

119. bement, kijött és megint be fog menni (t. i. a menyországba): Ádám; bement, kijött, nem fog bemenni: a sátán; be se ment, be se fog menni: a hitetlen nép.

127. *gidi*, eredeti arab alakja kecskét jelent; a török népnyelvben ‚kutyaházi, kópé' jelentése van, pl. *seni gidi čapkĕn seni.*

128. *meledi* az utána következő sor *kim idi*-jére rímel, épúgy

mint a 129.-beli *melemez* a *gelemez*-re, a 130.-beli *milidi* a *kilidi*-re, és a 131.-beli *miledir* az *indirir* szóra. V. ö. 103. Jegyz.

135. *Het* ijesztő szócska, a *met* meg rárímelés.

137. A forgó szekrény *(dönme dolab)*, a női lakosztályt *(harem)* a férfi lakosztálytól *(selamlik)* elválasztó falban van. Ebbe teszi a nő az ételt, és egyet fordítva rajta a férfi lakosztálybeliekhez juttatja, a nélkül hogy mutatnia kellene magát.

139. *ilim ilim* pusztán szótag-kiegészítés végett, v. ö. 109. *elim elim*.

150. *softa, medrese telebesi*, theologus deákok, a kik *dsámik*-ba járnak tanulni. A tudatlanjait, főleg a Kis-Ázsiából jötteket *jobaz*-nak is nevezik.

161. *kĕna*, egy Henna nevű fa leveleiből készült piros festék, melylyel a nők körmeiket és tenyereiket befestik. *Kĕna gežesi* (Henna éjjele) a lakodalom előtt való este, a mikor utóljára festik be mint lánynak, a menyasszony körmét.

162. *pâre pâre* (darab-darab); a kiejtésbeli eltérés a vele azonos *para* (pénz) szótól jelentéstanilag is megkülömböztette.

171. *görejim seni* (hadd lássalak téged), bátorító, biztató szólás, mintegy: ‚hadd lássalak, hogy ember vagy-é a talpodon'.

175. *kalpak* mindenféle karimás kalapot jelent, mely szokatlanságánál fogva sokkal megvetettebb viselet, mint a *sapka*.

180. Példaképen ime egy *muamma*, vagyis ‚mű-*bilmeže*'. A *muamma* nem népi termék, költőfélék készítik; egy nehánya becsúszik a népi termékek közzé is. L. 190.

183. *kĕs-kĕsarĕna* és lejebb a *basarĕna* és *tomarĕna* ‚*sačma*' kifejezések; az előbbi igei alapja *kĕsmak* az utóbbié meg *basmak*.

196. *lodos* a déli, *pojraz* meg az északi szelet jelentik, *Tophane* a konstantinápolyi ágyu-ház neve, itt azonban a ‚férfi'-t kell rajta értenünk. *Kĕz-kulesi* (Leány-vára) a Skutari előtt levő tornyocska neve, ezuttal a ‚lány'-t helyettesíti.

197. *masal masal matladĕ*, tréfás mesekezdet, a *masal* szóból egy *matlamak* nem létező ige képzésével. Olyan mint a magyar ‚mese mese meskete'. E fajtáját a találós meséknek *tekerleme*-nek nevezik.

208. *nakš* inkább a falakon levő festményes czifraságokat jelenti; míg ugyanezen szónak *nāš* alakja himzést fejez ki.

210. *geme* az ‚egeret' jelentő *sĕčan*-nak egy nagyobb fajtája, a

közönségesnél kisebbet meg *fẽndẽk sẽčanẽ*-nak (mogyoró egér) nevezik.

213. *gẽldẽr-gẽldẽr* hangutánzó szó, egyuttal kifejezője a gyorsaságnak és ügyességnek, pl. *gẽldẽr-gẽldẽr jufka ačar* gyors, ügyesen tésztát gyúr, szintúgy ropog belé. V. ö. *güldür-güldür okujor*, a gyors és ügyes olvasásra. Összefügg vele a *paldẽr-küldür* is, pl. *paldẽr-küldür inijor* sebes rohanva leszáll.

214. *Papa jakuflar*, értelmetlen szóalak, hogy a *kušlar*-nak ríme legyen.

223. *Veli efendi čajẽrẽ*, egy nagy térség neve Sztambul környékén.

224. *Selam alejk*, vagy *salem alejküm*, így köszöntik egymást a müszülmánok. Itten az arab hárem-őrre való czélzásból van használva, l. 235.

243. *činčin činar*, a platánfát jelentő *činar* reduplicatiója, ‚erőset, nagyot' jelent, v. ö. *kos-koža činar* jó nagy platán.

244. *čin činni hamam*, e kifejezést megmagyarázza egy másik: *čin-čin ötijor* üresen hangzik, senki sincs benne; épúgy a fürdő is, csak úgy ‚kong az ürességtől'. Ugyanezt fejezi ki a 248.-beli *čẽk čẽklẽ hamam* is.

246. és 247. *čit* hangutánzó szó, minden egyéb jelentés nélkül.

250. *birdenžeje* elavult formája a *birden* (egyszerre) szónak. Ma már nem használatos.

251. *čum-čukur, zijadesīle čukur*. A *čukur* (gödör) szónak fokozása, épúgy mint a mellékneveknél *sim-sijah, sap-sarẽ, jem-ješil* stb.

253. Az egész mese utánozza a takács pamukverőjének a hangját.

259. *adem* (ember) pusztán a rím kedvéért és e kifejezésben: *adem-ōlu*, máskülömben *adam*. Az előbbi alak az első embernek a neve.

261. *tẽpẽš-tẽpẽš (jürümek)*, hangutánzó szó, lassan-lassan való járást jelent; többnyire gyerekek és vén emberek járásáról mondják.

271. *žemre* a forróság, melegség időszaka, mely háromszor egy évben köszönt be. Először február 20-ikán, a mikor a levegőt, egy-egy héttel utána meg a vizet és földet melegíti meg. Az állott vízben levő feketés kis bogarakat is *žemre*-nek hívják.

274. *takke*, a fez alatt viselik az izzadság ellen; hálósapkául is szolgál.

276. *zille* és *zál*, verssor kiegészítő, értelmetlen szóalakok.

278. *živ-živ*, a tojásból kikelő csibék.

Jegyzet. E találós mesék javarészét gyermekek körében, *Ismet bej* lány-testvérkéitől, és az ő háremjükbeli asszonyoktól gyűjtöttem.

I. **Máni-dalok.** E négysoros versek ritmusa 4+3 vagy 4+4; rímei: *a a b a.*

3. *kendinden josma*, magától vagyis természeténél fogva bájos, v. ö. *josma živan*, kedves ifju.

4. *hindi* jelenthet indiait is, és így *hindi gözlü* fekete szemüt jelentene.

5. *merdim*, a második sorbeli *derdim*-nek rárímelője; lehetne akár a perzsa *merdüm*-re is gondolni benne.

7. *adam aman*, kezdő felkiáltása a *máni*-k egy részének, különösen azoknak, a melyek szójátékosak.

9. *Aj do'ar ánistandan*, alliteratiós meg rárímelő képzése a rá következő sornak.

15. *Ajdin*, kisázsiai nagy város, Szmirna közelében; *sofa* előterem, előhelyiség.

21. *gizli gönül*, titkos vagyis szerelmes szív; *gizli gönül čekmek* titkosan szeretni.

23. *nejlejim*, összevonás ebből, hogy *ne ejlejim*, v. ö. 104. *nejlesin* e h. *ne ejlesin*; hasonlóképen *nettim* e h. *ne ettim.*

31. *altun tabak on elma, bešin al bešin alma*, továbbá 148: *elma attêm geline, gelin almaz eline*, és 149: *elma verdim almazsên* mind ama régi szokásra vonatkozik, hogy a legény almát küldött a lányos házba. Ha elfogadták az almát, jöhetett a legény háztűz nézni; ha nem, elmaradhatott almástul.

31. *bešin al* e h. *bešini* archaismus, csakis dalokban található. V. ö. *genč kêzlarên kijmetin* e h. *kijmetini* 153; *jemenesin* (e h. *jemenisini) kokladêm* 223; *žaiz dir bojnun* (e h. *bojnunu) vurmak* 262; *čevrenin užun* (e h. *užunu) ačtêm* 265; *jar jolun* (e h. *jolunu) gözedejim* 366.

31. *Azrail* vagy *Ezrail* a halál angyala, a ki az ember lelkét jön elvenni.

32. *dile düšmek*, nyelvre jutni, rossz hírbe jutni.

40. *evlek-evlek*, e szó ismétlések igen gyakoriak s különféle mellékértelmet adnak a szónak. Ebben pl. hogy *ačělměš tabak-tabak* 57, azt jelenti, hogy tányérnyira nyiltak (a virághlevelek); *dallarě delik-delik* 65, a galyak át meg át vannak lyukasztva; ebben pedig: *dilensin kapu-kapu* 273, kolduljon ajtóról-ajtóra.

49. *karjola* európai ágyat jelent, míg a törökös földre vetett ágy *jatak* és *döšek*.

59. *elden ne gelir buna*, mit tehetni ezzel, mit csinálhatni vele?

61. *čil-čil bešlik* új, fénylő öt piászteres pénz; *čil* eredeti jelentése szeplő, *čilli* szeplős.

62. *filim* a következő sorbeli *dilim* rárímelése; *fil*, illetőleg *ful* egy fehér virágot nyitó fa neve.

67. *idrišáh* illatos növény (biz. geranium-faj, darúorr).

71. *lololo jemejiz*, a ‚*čapkěn*'-ok nyelvén azt jelenti, hogy minket rá nem szedhetni, v. ö. *bize lololo olmaz*, hasonló jelentéssel.

74. *biz dolaba gelmejiz*, szószerint: mi nem jövünk szekrénybe, azaz, minket fel nem lehet ültetni.

75. *marsuma: jerde biter ufak bir čiček olup japraklarě gülümsü, fakat bir kač sěradan ibaret, sarě rengli bir čiček ismi dir.*

76. *görmejinžek* e h. *görmejinže* és *ermejinžek* e h. *ermejinže* elavult igealakok.

80. *sarěm-sarěm-sarělmak*, *bajěm-bajěm-bajělmak* reduplikáló igeformák. V. ö. *inil-inil-inlemek*, *tiril-tiril-titremek*, megannyian a cselekvés tartósságát és fokozódottságát fejezik ki.

84. *šeftali* eredeti jelentése *baraczk*, átvitt értelemben ‚*csók*'-ot jelent.

86. *nijet*, eredeti jelentése ‚szándék', de jelenti átvitten azt a jóslatot is, melyet egy-egy *máni*-vers magában foglal. V. ö. *nijet kujusu*, egy kút neve az arany-szarv egy kis falujában, közel Ejubhoz, a hol egy öreg török asszony jövendőt nézeget ki belőle.

88. *Bej-ōlu*, (‚Bej-fia') Konstantinápoly *perai* (európaiak lakta) negyedének török neve.

89. *ko desin*, teljesen megfelel a magyar ‚hadd mondja' kifejezésnek.

90. *kalkar giderim* e h. *kalkarěm giderim*. Igen közönséges a rag kihagyások eme módja, de csakis ugyanazon idő-alakoknál.

V. ö. *jalvarêr jakarêr göjnün ederiz* e h. *jalvarêrêz jakarêrêz* stb. Népd. 78.

96. *kijametežek*, megfelel a *kijametedek*, *kijamete kadar* alaknak; népies forma.

101. *intizar*, népies összetévesztése az *inkisar* (átok) szónak az *intizar*-ral, mely voltaképen várást, várakozást jelent.

105. *divan-hane*, eredetileg akár kaszárnyákban, akár palotában levő nagy tért jelentett.

107. *susarêk* e h. *susarêz*, a kisázsiai dialektusokban a *k*-s forma a közönségesebb. Sztambulban csak elvétve hallani. — *Bir jol* ‚egyszer' jelentéssel a *bir kez*, *bir kerre* népies mása.

108. *sümbülü* hüvös kellemes időjárást jelent; vagy az eső után beálló lanyha levegő, vagy az eső előtt mutatkozó könnyű és hüvös felleg okozta időjárás.

125. *moda*, újonnan nyert szó a ‚*divat*'-ra; hasonló ehhez a *šik*, mely egész a népnyelvig el tudott jutni.

116. *čatma* voltaképen három, hegyével összeállított fadarabot jelent, melyre ruhát szoktak teregetni. Jelent aztán egy fajta szövetet is.

116. *čaršaftan kol atmak*; *čaršaf* azt a bő felsőruhát jelenti, melyet a török asszonyok szoktak kimenőre viselni. E ruhából *kol atmak* kart vetni, vagyis ölelni.

119. *nizam*, vagy *nizam askeri* a rendes katona, szemben a *gönüllü* azaz önkénytessel.

128. *kalk-êndêk*, *indik*, *indi* nógató szócskák ‚nosza, rajta' jelentéssel.

130. *mohažir* bevándoroltat jelent, főleg a bulgár, ruméliai és cserkesz föld bevándorolt iszlámjait.

132. *vurgun* szerelmes, *vurulmak* szerelmessé válni.

133. *ajêblaman*, összevont formája az *ajêblamajên*-nak, v. ö. *jatam* e h. *jatajêm* 175, *kartulam* e h. *kurtulajêm* 179.

137. *sahat*, a verssor egészszé tétele végett éneklik két szótagban, közönségesen *sât* a kiejtése; l. 145.

156. *ben* az arczon levő anyajegyet jelenti, mely ha páros, szépség számba megy, v. ö. *čifte benli* pár anya-jegyű. A *ben*-nek *benek* formája népies.

158. *entâri*, hosszú házi- és hálóruha, férfiak és nők egyaránt viselik.

163. *suvarmak* népies és ritkán használatos formája a *sulamak*-nak, mely öntözést jelent. V. ö. *kojunlarẽ suvarmak* a juhokat megitatni.

165. *Langa*, illetőleg *Vlanga* egy városnegyed neve, *Jedi-kule* mentén, közel a Márvány-tengerhez.

170. *baš baša*, fej a fejnek, vagyis egymás mellett, v. ö. *jan jana ; baštan baša* véges végig.

172. *šinanaj* kicsapongó, kirugó nők jelzője, *bašẽ ačẽk karẽlar* avagy *ačẽk baš ;* használatos mint önálló kifejezés is.

176. *sevda čekmek* szenvedélyt, szerelmet bírni, szenvedni a szerelem miatt.

188. *fẽrẽl-fẽrẽl-dönijor*, egyre szüntelenül forog; rokon a 80. sz. alatti kifejezésekkel.

191. *jürẽm* e h. *jürejim*, e rövidítés inkább a verssorért van.

102. *čelek, čelenk*, fejdísz, régi török viselet, a mit a homlokon hordoztak. Mai nap inkább átvitt értelemben használják, pl. ‚*eger šunu japarsan, alnẽna čelenk asarẽm*‘.

193. *Hajdẽndẽ* és *hajdindi* egyérttelmű a *hajdẽ* szóval *(hajdẽ-indi)* ; v. ö. *gid-indi* (e h. *git indi* menj hát), *id-indi* (e h. *et-indi)*.

194. *Tokat*, város Kis-Ázsia északi részén, közel a Fekete-tengerhez.

200. *čajẽr-čajẽr jakmak* láng lobogtatva égetni.

203. *inžli futa* e h. *inžili futa* gyöngyös kötőcske.

266. *Izmirin kaleji var ;* a következő sor *alajẽ*-jára való rárímelés czéljából *kalesi* helyett *kaleji*-t énekelnek.

210. *gönül bālamak*, szivet kötni, vagyis megszeretni valakit.

211. *kjahad*, a verssor kedvéért *kjād* helyett, épúgy mint *sahat* e helyett, hogy *sāt*.

219. *tura*, illetőleg *tūra*, a pádisá nevét tartalmazó czímer.

220. *jemeni*, finom zsebkendő, *Jemen* tartományáról van elnevezve; hasonlókép *jemeni*-nek hívnak egy fajta czipőt is.

226. *foja*, avagy *faseta*, különféle színű lemezke, a mit főleg a gyűrű köve alá tesznek, hogy még jobban ragyogjon, így *jüzüjümün fojasẽ*, a gyűrűm ragyogó fénye. V. ö. *jüzünün fojasẽ mejdana čẽktẽ :* kitünt az arcza színe, vagyis hogy mifajta ember.

234. *raki*, arab *arak* és *düz*, pálinka-faj, az egész keleten elterjedt italok.

237. *jaman bakẽš*, szigorú hamis pillantás ; *gözleri jaman :*

haragos szemű; *jaman rüzgjar:* gonosz szél; *jaman adam:* szigorú, de jó ember. Jelentése egyaránt közel áll a jóhoz és rosszhoz, és míg Sztambul egyik városnegyedében ‚*jó*' jelentése jut érvényre, addig ugyane város egy másik vidékén ‚*rosszat*' jelenthet.

246. *koč givi dövüšmek*, viaskodni, mint a kos; *koč* az erő és vitézség kifejezése, v. ö. *koč jīt* vitéz legény, *koč körōlu* a vitéz *körōlu* (népregei alak); Kis-Ázsiában *koč* helyett inkább az *ajé* (medve) járja.

254. *čini-čini kar jā'jor, iri, kušbašé gibi*, erős hóesést jelent, akár egy-egy madár-fej. Az erős hóesés kifejezésére egy másik szólás is dívik *kar tipisi*, l. 366. oldal.

260. *bojlu-boslu*, a *boj* (termet) szónak olyanforma ikerítése, mint a 38 máni alatti *kap-kažak*. Együttesen szép, karcsú termetűt jelent.

267. *beni brakér-gidersin* e h. *brakérsén gidersin*, l. 90. t.

275. *kurnaz* ravasz, fortélyos; *kurnazlék satmak* ravaszkodni, fortélyoskodni.

277. *mil* szúró vas, a mit főleg szembetegségeknél használnak, v. ö. *göze mil čekmek*. E versben a formájánál fogva van a szemöldökhöz hasonlítva.

278. *kašlarén mim*, szemöldökeid *m* alakuak, vagyis hajlott, hosszúkás.

279. *bir žandan olmak* egészen oda lenni, a lelkét elveszíteni.

274. *gönül düštü*, szerelmes lett a szív, megszeretett valakit.

293. *keten gömlek filfili*, értelmetlen szóalak, a következő sor *dili* rárímelője.

297. *dedelere mumum var*, a meghalt és *türbe*-kbe (sírbolt) eltemetett emberek főleg szent öregek, dervisek emlékére gyertyát szoktak gyujtani. E fogadás neve *adak (adamak* igérni), v. ö. *ölmüš adamlara mum adamak*. Maga a *dede* szó nagyapát, öreg szent embereket, derviseket jelent, *dedegján* p. dervisek.

298. *güm-güm* hangutánzó szó, az erős csattanás kifejezésére, l. Máni 58. J.

304. E *máni* egy kérdés, melyben hétféle gyümölcs megnevezését kéri az ellenfelétől, feleletét lásd a 20-ik mániban.

305. *mine* zománczot jelent; a 72-dik *bilmeže*-beli *minežik* ugyanennek a szónak a kicsinyítése.

305. *kačan, hačan, her kačan* elavult kifejezései a ‚*mikor*'-nak,

most a ‚*ne vakit*' vagy az ige participiális formája pótolja. *Kač-ki* inkább az örmény törökök közt használatos.

309. *ek-dolaš olmak* lábatlankodni, valakinek útjában állani. *Ek* akármilyen tárgynak a szélét, darabkáját jelenti; *dolaš* a *dolašmak* (kódorogni) ige származéka; ikerített kifejezés.

317. *čarki-felek* eredetileg a világ, és csillagok forgását jelenti; így hívnak egy sebesen forgó rakétát is.

318. *Harbijenin bejleri; harbije* hadügyminisztérium és *bejleri*, a benne alkalmazott fiatal *bej*-ek.

320. *táhin*, egy gabna faj, melyet lisztté őrölve, különféle tésztás édességek készítésére használnak, pl. *táhin helvasé*.

329. *Ejüb sultan misali*, egy türelméről híres *Ejub* szultánról van szó, a kinek nevéhez egy egész legenda füződik.

343. *su gelir merdin merdin*, v. ö. az 5. sz. alatti *merdim*-mel.

344. *sungullu sač* hosszú és fodorított, göndör hajat jelent.

354. *fereže*, avagy *feraže* abban különbözik a *čaršaf*-tól, hogy még egy gallér forma hajtókája is van, míg a *čaršaf* egy darabból áll; mindkettő kimenő ruhája a török nőknek.

355. *avropa*, az üstökről lelógó hajat jelenti; a nőknél *perčem* a neve, noha ez inkább a régi törökök feje bubján levő hosszú hajfonadékot jelentette. — *Kandilli jazma* mécses kendő, vagyis oly kendő, melyekre mécsesek vannak rárajzolva.

362. *tavrasé* népies elferdítése a *tavr*-beli *tavré*-nak, nők körében használatos kifejezés. V. ö. *hanémsé* e h. *hanémé* (asszonya, felesége).

364. *hilal*, itt nem a negyed holdat, hanem a fogpiszkálót jelenti, melynek vékonyságára céloz a verssor.

368. *čile* büntetést, szenvedést, megbánást jelent; a derviseknél *čile-hane* az a hely, a hol a dervisek közzé lépni akaró 40 napi fáradságos munkát végez, v. ö. *čilemi doldurijorum* (végzem a nehéz munkát, töltöm a *csilémet*). E versben a fülemüle bűnbánó kesergését jelenti, mert petty, folt *(čil)* esett a rózsabimbóra.

368. *bile*, elavult és dialektikus kifejezése a *beraber* (együtt) szónak.

374. *vallahi* és *billahi* eskü szók, többnyire együttesen használatosak.

381. *hu*, a dervisek *‚ja hu'* kiáltására való czélzással; *tekke*, dervis-tanya, klastrom.

387. *fiske tašĕ*, picziny kis kő, a mit ujjhegyről pattantanak ki, v. ö. *burnuna bir fiske vurdum* megfricskáztam az orrát.

388. *darĕsĕ ǯümlesine*, avagy *ǯümlesinin bašĕna, darĕsĕ bašĕna*, kivánság, a mit főleg az új házasok szülőihez intéznek.

393. *fĕndĕkčĕ* ravasz, hamis, főleg ha lányokról van szó.

Jegyzet. E *máni*-kat a lehető legkülömbözőbb helyekről gyűjtöttem. Java részét azonban egy *hidrelizi* (l. Bevezetés) ünnep alkalmával, *Hüszni efendi*-ék házában irtuk össze; másik részét a magyar apától származó török költőnő *Nigjár haněm* és anyja, továbbá *Azniv haněm* szolgáltatták. Gyűjteményemben mintegy ezer *máni* van, melyeknek egy török átirásos része a *Journal asiatique* ez idei évfolyamában jelent meg.

Népdalok. A több versszakból álló dalok közt, az eddig említett ritmikus verssorokon kívül igen gyakori még a tizenegy (4+4+3) szótagos varssor, l. az 5., 9., 11., 32. stb. számú verseket. Előfordul továbbá tizenhármas (4+4+5) sor is, l. a 7-dik számút; és fellép a refrain is, törökül *bā'rma (bā'rmak* kiáltani). A refrain néha pusztán a második verssor ismétlése, de legtöbbnyire külön két verssor.

II. **Szerelmi dalok.** 1. *dal fes, dal=jalĕn, čĕplak, ačĕk, jalĕněz, sade*, v. ö. *dal kĕlĕž, jalĕn kĕlĕž*, egy Janicsár-ezred neve, *dalkavuk* vagyis *salt-kavuk*, hizelgő.

5. *güzellen* vagy *güzele gönül olmaz, güzel sevilmez*, szépet nem lehet szeretni, nem lehet neki szivet adni, t. i. bajt okoz a szerelme.

6. *aj do'ar ajazlanĕr : ajaz* hűvös és holdvilágította éjszakát jelent, v. ö. *Ajaz paša karakola čĕktĕ:* Ajaz pasa éjjeli őrjáratra indult. — E vers megérthetése végett tudnunk kell, hogy a vers egy része párbeszéd egy legény meg egy lány közt. A párbeszéd a 2-dik versszaknál kezdődik, az 1-ső, 3-dik és 4-dik sort az ifju, a 2-dikat a lány mondja. A 3-dik strófában az első sor a lányé, a ki a *gur gur*-ral vonakodását fejezi ki, a 2-dik az ifjúé, a 3-dik sor ismét a lányé és a 4-dik az ifjúé. — *Jesir* (fogoly) az *esir*-nek népies formája.

8. *aftos*, új-görög szó *‚ő'* jelentéssel. Kezdetben valószínüleg csak görög nőkre alkalmazták (ma *kokona*-nak hivják őket), ma

már általános és ‚*szeretőt, kedvest*' jelent. Ez a tréfás szólás is dívik *aftos pios*, ‚hogy vagy, mi ujság' jelentéssel, és a szintén tréfás, rárimelő felelet ez: ‚*iki tavuk, bir horoz*', két tyúk meg egy kakas. — *Jazma* színes, festett kendőket jelent, főleg fejen meg nyakba viselik; a *basma* inkább ruháravalónak szolgál.

9. *gülgülü bade* telesteli poharat jelent. Ehhez hasonló perzsa kifejezések itt-ott előfordulnak a népdal költészetben, mintegy maradványaiképen a régi perzsa befolyásnak, v. ö. *zülf* haj, *jár* szerető, *živan* ifjú, *elá göz* azur szem stb. — *Mašallah* köznapi szó a csodálkozás és *inšallah* a remény kifejezésére.

10. *ak-sade* tiszta fehér ruhát jelent; — *bojlu-bojunžak* a termeten végig, az egész termeten. A *bojunžak*-beli vég *k* régi alak, valamint a rárimelő *varénžak* és *dojunžak* az újabb *varénža* és *dojunža* h.

11. *Özümü* (magamat), az újabb *kendimi* helyett, csakis a régi és népnyelvben található, v. ö. *öz-kardaš* édes testvér, ellentétben az *üvej* mostohával. — *Jüzüm gözümü* megrövidítése a *jüzümü gözümü*nek, l. 15: *hakkén helal ejle* e h. *hakkéné*.

15. *ahret hakkéné helal etmek*, a túlvilág jussát elengedni. Minden jó müszlümán elengedi a holta előtt a hátramaradottaknak, irányában elkövetett vétkét, és e kiengesztelődést nevezik *helallašmak*-nak; — *mejzin* a *müezzin* népies kiejtése és *salat* azaz imádság, melyet a minárétől bekezdőképen mond az imádságra hivó.

17. *adé čéktě*, vagy *dillendi* rossz hírbe jött, nyelvre került a neve.

18. *abane, abani*, négyszegletű nagy sál-forma kendő, melyet nyakba viselnek; övet is készítenek belőle.

22. Három perzsa lány szomorú történetét beszéli e vers, kiket foglyúl ejtettek és úgy hurczolták őket vásárra. Erre vonatkozik a 2-dik versszakbeli panaszuk, hogy *hán* (perzsa főúr) kertjében fogták el őket és lovak előtt hajtották, mig csak kótyavetyére nem kerültek; *bašém alup* kapom, fogom magam.

26. *jazma jemeni* festett kendő; *gaz bojamasé* gázzal, tehát finoman festett kendő; *rastěk bojasé*: arczfesték. V. ö. *sürme gözünde, rastěk kašénda*, az egyik szempilla, a másik szemöldök festéke.

30. *čabu-čabužak* a ‚gyors'-nak elevenebb kifejezése; *živu-*

živužak, az előbbi kifejezésre rárímelő hangutánzó szó; — *jalla* arabul azt jelenti: ‚rajta, előre'.

31. E dal az *Ašik-Garib* cz. népregényben is megvan. E török népkönyvek leghíresebbjei *Ašik-Garib* (a szerelmes *Garib*), *Ášik Kerem* (a szerelmes *Kerem*), *Körölu* és *Sáh Iszmail* történetei. E könyvekben próza és dal egymást felváltja, és míg a prózai részben sok a régies ugyan, de a mellett hibás törökség is, addig dalai a valódi népköltészet termékeit közelítik meg.

34. *Gök-su* (Kék-víz) az ázsiai édes vizek neve, kiránduló hely a Boszporuszban; *sarĕ Zejbek* (sárga Zejbek), egy néptörzs neve, mely főleg *Ajdin* vidékén tartózkodik.

37. *čĕtĕr-pĕtĕr ojnašĕr*, csitir-pitir játszadoz, hangutánzó kifejezés, v. ö. *‚jarĕm čĕtĕr-pĕtĕr dilleri'* 54., és *čitetik-pitetik ojnašalĕm* 60 dal; — *halajk*, *halajĕk* rabszolgáló; — *čalkajĕš* mozgás, fordulás, rázogatás (*čalkamak* mozgatni, forogni, rázni), e helyütt azt a farmozgató tánczot jelenti, mely egész keleten el van terjedve.

38. *čevre* kis, kézbe vagy nyakbavalót jelent, nagyobb nála a *mendil* és kisebb a *jālĕk*.

40. *Kjadháne* (papirgyár): így hívják azt a nehány házból álló falvacskát, mely az európai édesvizeknél van; a népies kiejtésben *kejtáne*-nak is hangzik.

41. A 2-dik versszakbeli *meral* összetévesztése lesz arab *mera*, ‚legelőt' jelentő szónak; a 3-ik strófában pedig a *gazal*, *gazel* (‚őz' és átvitten ‚szerető') szóval van összetévesztve. Ez utóbbi helyen ‚szerető' értelmében veendő.

42. *dilin söjler živil-jaul*, nyelved *‚živil-joul'*, vagyis értelmetlen beszédet mond; hangutánzó kifejezés.

44. *sen čĕkardĕn beni baštan: ‚baštan čĕkarmak'* elcsábítani, félrevezetni, a jó útról letéríteni; — *zampara* tkp. *zen-pare* nőkedvelő, lator.

45. *at kolun bojnumdan ašĕr*, az átölelést fejezi ki, v. ö. *pembe kollarĕnĕ bojnumdan ašĕr* rózsa karjaiddal öleld nyakamat 48 dal.

46. *bičim-bičim*, avagy *češid-češid* különféle szabású, fajtájú; — *žanĕm aldĕ bana suna*, lelkem vette adva véve, vagyis hol visszaadta, hol megint elvette; *banmak* és *sunmak* ‚elsülyeszteni, eltüntetni' és ‚adni, nyujtani'.

47. *bala* tatárúl gyermeket jelent; — *deste* csokor és ikerítve *deste-beste* csokor-bokor.

49. *Ezirgján* és *Kemáh* kisázsiai városok; — *Ibiš*, beczézgető név, törökös elferdítése az *Ibrahim* névnek. V. ö. *Fatiš* (Fatime, Fatma), *Memiš* és *Memo* (Mehemed).

50. *teftiš*, rendőrbiztos, csendbiztos; *makas vurmak* vagy *kesmek* vágni, metszeni; *pahte* értelmetlen szó, v. ö. *pĕktĕ* aludt vércsomó.

51. *fistanaki*, görögös kicsinyítője a *fistan* ‚alsó ruha' szónak, tréfás értelemben használatos; *jumurǯak*, eredeti jelentése kis gyermek, v. ö. *jumru*; *šiš*, *top* (daganat, gumó), *kjáfir jumurǯak*, ‚hitetlen gyerkőcz' mondják az anyák csintalan kicsinyjeinek. Átvitt értelemben ‚semmiházi, nyomorultat' jelent.

52. *göbek-taš* köldök kő, vagyis az a nagy kődarab, mely a török fürdő nagy kupolája alatt van, rendeltetése az izzasztás.

53. Töredéke egy balladaszerű dalnak, melynek hősnője *Fehmi*, egy fürdő tulajdonosnő; *tellak* a férfi-fürdő szolga, a kibe az asszony beleszeretett.

56. *Diárbekir*, kisázsiai kürd város; — *seni benden, beni senden eden var*, van a ki megfoszt, elkülönít bennünket egymástól; — *menam* tréfásan a ‚perzsa' helyett van mondva.a ki *ben* (én) helyett *men*-t mond.

57. *ĕsĕrĕ* a rím kedvéért van e h.: *ĕsĕrĕr* harap.

58. *gölmek* hangátvetéses alakja a *gömlek*- (ing)nek, v. ö. *šaular* e h. *šalvar*, *arvad* e h. *avret*, *devriš* e h. *derviš*. E metathesis igen gyakori jelenség az anadóliai török nyelvjárásokban.

59. *inĕm*, *gidĕm* az *inejim*, *gidejim* alakok elrövidülése. Ez igeformának a præsens helyett való használata nagyon gyakori jelenség, pl. ‚*bašĕm alup Kandehara gidejim*', kapom magam s megyek *Kandehár*-ba 22 d.; ‚*čĕkajĕm gidejim dālar bašĕna*' szállok megyek a hegyek tetejére 16 d.; ‚*esblarĕ kasajĕm, sandĕklara basajĕm, Adilenin derdinden, ben kendimi asajĕm*' l. 3. dal.

60. Az egyes verssorok közé beleillesztett — *gelinim aman*, — *haněm aman*, és a következő 61-dik dalban levő — *aman*, — *jaurumda*, — *kuzumda*, megannyi refrainszerű czifraságok, és felkiáltások.

62. *Balat*, városnegyed az aranyszarvi részen; — *efe*, a zejbek néptörzs öregjei és főnökei titulusa.

64. *dejmesin nazar*, hogy tekintet ne érjen, meg ne ártson; — *fino fes* finom, drága fez, v. ö. *fino köpeji* kicsiny, úri kutya.

66. *ajnažélar* (tükrösök), az a helye a sztambuli nagy bazárnak, a hol a tükörárusok és *kalpakčélar*, a hol a sapkások árulnak.

73. *gündeje* naponként, régies forma e helyett: *günde* napjában.

74. *kočmak* szeretkezni; *batasé* e h. *jere batasé*, hogy süllyedjen a földbe; *ninni* gyermek-altató dal. Az egész dal egy fiatal asszony panasza, a ki nagyon fiatal, gyermek férjhez jutott.

75. *janak šiširir* arczot dagaszt, azaz csókra nyujtja az arczát.

77. *Kajseri*, kisázsiai török város, lakói sajátságos török nyelvjárást beszélnek; — *kouga* népies kiejtése a *gouga*-nak.

79. *pullu*, pettyes, pontozott; itt egy lány nevét pótolja; — *emikler japtérér bejaz koluna* szopás-foltot tétet fehér karjára, vagyis veresre csókoltatja a karját.

80. Az egész dal egy *arnaut* (albániai) szájába van adva, innen az arnautos szóvégi *gerdano* alakja *gerdan*-nak; ugyancsak albán szó a *more*, mely ‚ifjút, legényt' jelent.

83. *sokuluža*, régies forma e h. *sokulu* ‚bedugva'; — *ele vermek* valakin túladni, valakit elárulni.

84. *ilk sevdam dir, ješil bašlé* ‚első szerelmem, tehát zöld fejű', azaz szeretett szent.

85. Kürd nóta, *jaχši-jaman* ‚nagyon szép, nagyon jó', *javuz* ‚jó, pompás'.

86. *jar semtine gidilmenin ča'é-dér*, ‚itt az idő a rózsámék elmenni'. V. ö. *ča'é gečmiš* ‚elmult az ideje', olyan lányról mondják, a kinek már elmult a férjhezmenés ideje. A köznyelvben nem használatos többé ezen ‚időt' jelentő *čaγ* szó.

87. A *kumita* szó ‚kedvest, szeretőt' jelent; — *žižibiži* egyértelmü a mi ‚csecsebecse' szónkkal; — *čača*, a hajós növendékek tréfás elnevezése.

92. A sztambuli nagy bazár egyik kereskedőjére *Kjáni bej*-re költött ének, a ki titokban szeretőket tartogatott magának. E dal érdekes példája annak, hogy egyes *mániká*ból hogyan keletkeznek a népdalok. Az egymással laza összefüggésben levő, néha teljesen összefüggéstelen strófákat pusztán a refrain köti üssze, és ez teszi őket népdallá.

94. *Nežibe* asszony nótája nemcsak Sztambulban, hanem egész Ruméliában, sőt Kisázsia jó részében is ismeretes. Mindenütt

más-más változatokkal, és a maga idejében híres *Nedsibe* karakterének más-más felfogásával.

95. *efe*, a zejbekek ezzel az elnevezéssel tisztelik meg főnökeiket; ma már az összes zejbekekre alkalmazzák. — *Tarabulus kuša'ě*, tripoliszi öv, selyemből készül.

96. *dan jerleri atijor*, anadóliai népies kifejezés, a hajnalodás jelölésére. *Dan* hajnalt jelent, és az egész szólás fordítása: a hajnal felveri, azaz bevilágosítja a helyeket.

97. *akěntě* örvényt, vízfolyást jelent, és erősebb az *anafor*nál, mely az előbbivel ellenkező oldalon folyik. — *pijade* eredeti jelentése gyalog, a katonaságnál a gyalogságot is ezzel jelölik; e helyütt egy hosszú csónak-formát jelent.

99. *erenler*, többnyire többesben használatos, szent és idejüket imádsággal töltő emberek, a kik jövendölésre is képesek.

100. *bakěnžak, jatěnžak* elavult formák e h. *bakěnža, jatěnža*.

102. *rahat-lokum* népies alakja az arab *rahat-ül-hulkum* szónak, még gyakoribb a *late-lokum*; mindkettőben népetymologiai átváltozással van dolgunk. — *Badem ezmesi*, szószerint mandola zúzottját jelenti, egy ismert czukor-faj.

105. *püskürme benli*, olyan anya-jegyű, mintha az arczára rálocscsantották volna, tehát szép és természetes. Ruscsukban *pufkurma* változatát is hallottam. — *Hatěr* خاطر emlékezetet jelent, ezuttal jó bánásmódot, kedveskedést, v. ö. *hatěr ičün, benim hatěrěm ičün* valakire való tekintettel, az én kedvemért; *bir kimsenin hatěrěně kěrmak*, valakinek kedvét rontani, szegni.

106. *aklěmě alděrijor* avagy *alijor*, elveszi az eszem, megfoszt az eszemtől.

108. *derdini ačar, derd ačar*: elmondja, elpanaszolja a fájdalmát, baját.

112. *telegraf*, népetymologiai alakja *tel*, mely fonalat jelent, v. ö. *tel čekmek* sürgönyt feladni. — *Nikjā* tulajdonkép a házassági szerződés megkötését jelenti, és csak később, néha hónapok, sőt évek mulva követi a *dühün* a lakodalom.

III. **Betyár- és katonadalok.** 1. *Niž olur*, hogyan lesz, e h. *niže olur*, v. ö. *nejlejim* e h. *ne ejlejim, ajol* e h. *ej o'ul*. — *Dal jorgan* ágból takarót jelent.

2. *hafta-bašě*, a hétnek ama napja, a melyen úgy az iskolákban, mint a katonaságnál, szünetelnek, tehát vakáczió napja.

3. *koču*, kocsi, ma már csak Anadóliában használatos; Sztambulban és Ruméliában az arab eredetű *araba* szorította ki.

4. *polis*, francziából átvett szó. — *bašĕ-bozuk*, ellentéte a katonának, tehát a nem katona, czivil.

5. *čile* v. ö. Máni 368. j.

6. *žandarma*, francziából; régebben a *jeničeri* fejezte ki e fogalmat. — *šindik* e h. *šindi*.

7. *Junanistan* Görögország; a görög királyságbeli görög *junanlĕ*, míg a törökországban lakó *rum*, avagy *urum*.

8. E dal Drinápolyban keletkezett a szerb háboru alkalmával. Érdekes látni, hogy egyes versszakok hogyan vándorolnak Ruméliából Anadóliába, és hogyan jelennek meg ismét egyéb, háborúról szóló nótákban.

9. Egyike a legnépszerűbb harczi daloknak, melyet a katonák háborúba menetel napján énekelnek.

12. E dal *‚Jemen türküsü‘* (Jemen dala) név alatt ismeretes. — *jara ačmak* sebet nyitni, és *iš ačmak* dolgot nyitni, azaz adni.

13. *šišane* régi szerkezetű katonafegyver, e h. *šiš-hane*. — *sejmen* népies kiejtése a *sekbán*-nak, — *selvi köjleri* (cziprus falvai) alatt e helyütt a temetőt kell érteni, mely tudvalevőleg cziprus fákkal van beültetve.

16. *‚Plevne türküsü‘* (Plevna nótája) a török-orosz háború idejében származott. E dalt Ruscsuk vidékén jegyeztem fel, Sztambulban egy másik változatát a 18-dik számú dalt hallottam, mely Sztambulban történt epizódokat is említ. — Oszmán pasa a plevnai győző, Dámád pasa meg a pádisá veje Máhmud pasa; *dámád* (vő).

17. E dal hőse egy *Pázvánd-ōlu* nevű levente, a ki Viddint sokáig birtokban tartotta. Történeti hátterére ma már senki sem emlékszik vissza.

18. A plevnai nóta egy újabb változata, míg a 10-dik számúban a krimi hadjárat van megénekelve.

21. *‚Sarĕ-Zejbek‘* (Sárga-Zejbek) néven egy híres kisázsiai rabló és paraszt költő ismeretes, a kinek tetteihez és dalaihoz egész mondakör füződött. Dalai emilyenek:

Allah dedim jata'ama dajandĕm,
ben seninčün al kanlara bojandĕm:
Alláht mondva a tőröm megragadtam,
te miattad piros vérbe festődtem.

IV. **Bekcsi (őr) dalok.** Ramazánkor veszik az éjjeli őrök nagy dobukat meg egy társukat és estére kelve úgy járják be a városnegyedeket. Minden kapu előtt megállanak, és *bejt* (négy soros dal) szólással, meg dobolással kérik a ramazáni ajándékot. E dalok költői értéke vajmi kevés, rímes enyelgések, néha trágár ömlengések, de legtöbbnyire egy-egy thémát vesznek elő, és azt próbálják agyondicsérni.

1. *turp sẽkajẽm izanẽna*, szó szerint: retket dugjak az értelmedbe, vagyis: hogy szeretném meg az eszed, be kevés műveltséged van. — *divan jolu* (tanács-út) Sztambul legszélesebb utczája, a ramazáni sokaság gyülőhelye. — *onbir ajẽn sultanẽ:* tizenegy hónapnak a szultánja, vagyis Ramazán.

2. E *bejt*ekben a gyermekeket dicséri, a 3-dikban a restekről szól, a következőkben, hol a virágokról (6. sz.), hol a *dsámik*-ról (7. sz.). társairól (8. sz,), a bolhákról (10. sz.), a nyaralókról (12. sz.) stb. emlékszik meg.

6. *efendimizin teri:* efendinknek az izzadtsága. A rózsáról azt tartja a közhit, hogy a próféta (efendink) izzadtságából jött létre.

7. E *bejt*ekben Sztambul főbb *dsámi*-jai (templom) vannak felsorolva, mint: *Válide-sultan žamisi* (Anya-szultán dsámija), *Aja-Sofia* (Szent-Szófia), *Jeni-žami* (Új-dsámi), *Szulejmánie* (Szulejmán dsámija) stb. — *mahje* feliratot, vagy képes czifraságot jelent, a mit Ramazánkor szoktak a dsámikra felvonni. Ramazán első felében pusztán írással, a második felében azonban egyéb díszítésekkel is ellátják a dsámikat, melyek kötelekre felvont égő lámpáikkal az egész várost beragyogják.

12. A felemlített nyaralók a Boszporusz két partján vannak. — *funda demir* hajós műszó; *demiri funda etmek* a hajó vasát leereszteni, vagyis kikötni (*funda* az olasz *fondo*-tól).

13. *kar tipisi*, avagy *tipi-tipi kar jā'jor:* erősen hull a hó, erős hóhullás.

14. *bekletmen* e h. *bekletmejin:* ne várakoztassatok.

15. *pazar etmek, ejlemek* alkudozni, *kajẽk pazar-ejlemek* csónakért alkudozni. E szám bejtjeiben az Arany-szarv falvai vannak megnevezve, egész a nagy kikötőig, a *Dolma bahče* (töltött kert) nevű palotáig. — *čatal-matal*, ikerszó (*čatal* villa). — *devre-hane* (forgó ház): a *tekke* (klastrom) az a helye, a hol a dervisek, főleg

a tánczolók és üvöltők, forogni szoktak. — *jasin* a kurán egy fejezete.

16. *dirhem, drahma,* egy *okka* négyszázadik része. — *iftar etmek* lakoma, mellyel a ramazáni böjtöt megszüntetik.

18. *Ejübe jollarken adak,* Ejub dsámijába avagy *türbé*ibe (sírhely) gyertyát, avagy eleségfélét szoktak küldeni. E fogadást *adak*nak azaz igéretnek nevezik. — *kulučka:* ha a tyukot ráültetik a tojásra, hogy kiköltse, azt mondják, hogy *kulučka oldu:* kotlós lett.

19. A kis gyerekek nyelvéről szólnak e *bejt*ek, a mikor még nem tudnak beszélni.

V. **Vegyes dalok.** 1. E dalban a perai nagy tűzvész van megörökítve, mely 1872-ben az európai városrészt majdnem egészen elhamvasztotta.

2. E balladaszerű dal párbeszéd a türkmen lány és bej ifjú között. Az 1-ső, 3-dik és 5-dik versszakot a lány, a 2-dikat és 4-diket az ifjú mondja. E dal változatát lásd Gyűjteményünk 1-ső kötetének 26-dik (A bej leány cz.) mesejében.

3. Szultán Abdul-Aziz tragédiája van benne elbeszélve. E dal pusztán töredék, kényes tartalmánál fogva nem juthattam az egészéhez. — *ikbal,* a pádisá kegyelt feleségei, többnyire a négy első neje.

4. Egy asszony szemrehányó szavai részeges és mihaszna urához. — *šamama,* eredeti jelentése kis dinnye faj, átvitt értelemben mindenféle haszontalan kis tárgyra, ezuttal emberre is, alkalmazzák.

5. Párbeszéd egy legény és lány közt, az első sort a fiú kérdi és a következőben a lány felel.

6. ‚*Zampara türküsü*' (Lator nótája), a legény egy órától tízig várakozik a lány kapuja előtt, mely meg nem nyílik előtte. Jegyzet alatti változatában szerencsésebb az ifjú, és a dal refrainjét mindig a lány felelete képezi. — *Ajvaz* ételhordó szolgát jelent, e szolgálattevők rendesen örmények, innen örmény *Szerkiz* neve.

7. ‚*Séčan türküsü*' (Egér nótája). — *hačan, kačan* ‚mikor'. — *göz kèrpmak* szemet vágni, átvitt értelemben ‚kacsintani'.

8. ‚*Horoz türküsü*' (Kakas nótája), ezt és a köv. 9-dik dalt a *jahudi* szokta énekelni, főleg *Karagöz* játékokban.

14. ‚*Kedi türküsü*' (Macska nótája). — *hora* táncz, főleg a bulgár és görög táncz; az európai tánczolás *dansa etmek;* a táncz

általában *ajak ojunu* lábjáték. — *čelik-čomak* ólombot, vagyis bige-játék.

151 *‚Sakallĕ türküsü‘* (Szakállas nótája), sztambuli öreg emberre szerezték, a ki vén napjaira fiatal lányt vett nőül.

17. Az e fajta, szent tárgyú dalokat *iláhi*-nak nevezik, és főleg gyerekek énekelik circumcisio alkalmával, avagy a mikor először vezetik a gyermeket az iskolába.

Helyreigazítás. A 332-dik lap 7. sorában alulról: *gejik čekti beni kendi ta'ĕna* (helyesebben *da'ĕna)* így fordítandó: az őz húzott engem az ő hegyére.

SAJTÓHIBÁK.

Lap	35	sor	1	al.	*gejdirüp*	helyett olv.	*gijdirüp*
«	40	«	18	fel.	*düšünur*	*düšünür*
«	44	«	2	«	*joka*	*jok a*
«	47	«	13	al.	*mera'ĕ*	*merakĕ*
«	57	«	1	«	*χastalĕ*	*χastalĕ*
«	63	«	9	fel.	*dujururlar*	*dojururlar*
«	67	«	16	al.	*bĕr*	*bir*
«	70	«	14	«	*dap-turu*	*dap-duru*
«	74	«	3	«	*χatirlajarak*	*χatĕrlajarak*
«	75	«	9	«	*sĕrelup*	*sĕrĕlup*
«	85	«	15	«	*sezintide*	*sizintide*
«	86	«	1	fel.	*jĕlĕr*	*jĕlĕr*
«	86	«	17	al.	*jollarĕ*	*jollara*
«	87	«	16	fel.	*tatlelĕ*	*tatlĕlĕ*
«	89	«	18	«	*dujururlar*	*dojururlar*
«	99	«	7	al.	*jangĕnlĕndan*	*jangĕnlĕndan*
«	113	«	14	«	*safi*	*safĕ*
«	114	«	4	«	*bulrnursa*	*bulunursa*
«	115	«	16	«	*χošlanmadĕ*	*χošlanmadĕ*
«	132	«	8	fel.	*bazĕlarĕne*	*bazĕlarĕna*

Lap	134	sor	12	al.	*χastalĕ* ‖ *χastalĕ*
«	144	«	4	«	*hali* ‖ *halĕ*
«	146	«	6	fel.	*kab* ‖ *kap*
«	152	«	6	«	*czifra* ‖ *czinnes*
«	155	«	7	al.	*sefasĕ* ‖ *sefasĕ*. — *bahče*
«	161	«	10	«	*jĕr* ‖ *jer*
«	163	«	9	fel.	*beš* ‖ *boš*
«	166	«	8	«	*pojroz* ‖ *pojraz*
«	167	«	4	al.	*kertežek* ‖ *kertežik*
«	169	«	3	«	*a'ažе* ‖ *a'ažĕ*
«	173	«	5	«	*hallač* ‖ *hallaž*
«	186	«	11	fel.	*jarĕm* ‖ *jare*
«	186	«	11	«	*rózsám ruhát szabna* ‖ *rózsámnak ruhát szabtak*
«	192	«	12	«	*melik* ‖ *melek*
«	198	«	6	al.	*intisara* ‖ *intizara*
«	199	«	4	«	*zümbülü* ‖ *sümbülü*
«	203	«	10	fel.	*kalk-indik* ‖ *kalk-ĕndĕk*
«	207	«	8	«	*kalb* ‖ *kalp*
«	216	«	11	«	*uruspu* ‖ *orospu*
«	218	«	2	al.	*jarĕma* ‖ *jarĕmĕ*
«	230	«	2	«	*Brussanĕn* ‖ *Bursanĕn*
«	234	«	10	«	*hanžeri* ‖ *hančeri*
«	240	«	1	«	*fülmülém* ‖ *sólymom*
«	243	«	1	fel.	*Su* ‖ *Šu*
«	254	«	1	al.	*a* ‖ *o*
«	256	«	5	«	*darup* ‖ *durup*
«	260	«	3	fel.	*éh* ‖ *óh*
«	266	«	6	al.	*kösd* ‖ *ne kösd*
«	272	«	13	«	*göjnüne* ‖ *göjnüme*
«	281	«	1	«	*az* ‖ *ez az*
«	283	«	15	fel.	*gyujtott* ‖ *gyujtottam*
«	285	«	5	al.	*vedd* ‖ *vesd*
«	287	«	4	«	*Ezingján* ‖ *Ezirgján*
«	294	«	16	«	*ifla* ‖ *iflā*

Lap	303	sor	11	al.	*elmaz* ‖ *elmas*
«	306	«	5	«	*basasẻ* ‖ *batasẻ*
«	310	«	6	fel.	*arẻm* ‖ *jarẻm*
«	316	«	14	«	*kumitujlan* ‖ *kumitajlan*
«	320	«	5	al.	*fẻndẻkžẻlẻk* ‖ *fẻndẻkčẻlẻk*
«	329	«	6	fel.	*sẻtke* ‖ *sẻtkẻ*
«	332	«	7	al.	*ta'ẻna* ‖ *da'ẻna*
«	344	«	8	«	*dizinde* ‖ *dizinden*
«	348	«	4	«	*var* ‖ *vaz*
«	349	«	14	fel.	*ẻrk* ‖ *kẻrk*
«	356	«	7	«	*žandẻrma* ‖ *žandarma*
«	360	«	12	«	*sözüležek* ‖ *süzüležek*
«	362	«	12	«	*maχje* ‖ *mahje*
«	382	«	2	fel.	*dalaba* ‖ *dolaba*
«	384	«	6	«	*föztẻk* ‖ *föztek*

NEMZETI MÚZEUM KÖNYVTÁRA

TARTALOM-MUTATÓ.

	Lap
Bevezetés	III—XXXIV
Népmesék	1—140
75. Tündér-Dilrukes és a királyfi	1
76. Rózsa-szultán	12
77. A mostoha lány	15
78. A favágó meg az ördög	20
79. A zsivány és a rabló	24
80. Ibolya-fürt tündére	28
81. A két testvér	32
82. A vezér leánya és a három peri	39
83. Szótalan-sultán és a fülemüle	47
84. A varázsló	54
85. Hüszni-Juzsuf és a dev-anya	57
86. A szegény lány és a perik palotája	66
87. A rózsa tündérek	71
88. A csengős sárkány	79
89. A csengős dev és a két testvér	84
90. Körmetlen-dev és a negyven testvér	90
91. A szegény lány és a perik pádisája	96
92. A fekete és a veres sárkány	104
93. Merdsán anyó és a hétfejű sárkány	111
94. A jövendő mondó	116
95. Világ-szépe és a boszorkány	119
96. A király-lány és a három dev	125
97. A varázsló Emir aszony	131
98. A tündérkert gránát fürtje	135
Találós mesék (Bilmedse)	141—177
Népdalok	181—392
1. Máni-dalok	181—252
2. Szerelmi dalok	253—335
3. Betyár- és katona dalok	336—356
4. Bekcsi (őr) dalok	357—375
Vegyes dalok	376—392
Jegyzetek	393—419

A M. T. AKADÉMIA NYELVÉSZETI KIADÁSAI.

NYELVTUDOMÁNYI KÖZLEMÉNYEK. Kiadja a M. T. Akadémia Nyelvtudományi Bizottsága. Szerkeszti Hunfalvy Pál, I—XIV. köt.; szerkeszti Budenz József, XV—XX. köt. 1862—1886. Ára kötetenként II—X-ig 1 frt 50 kr., XI-től fogva . . . . . 3 frt.

NYELVEMLÉKTÁR. Régi Magyar Codexek és Nyomtatványok. Kiadja a M. Tud. Akadémia Nyelvtudományi Bizottsága. Szerkesztik: Budenz József, Szarvas Gábor és Szilády Áron. 1874—86. 8-adrét.

I. kötet. Bécsi Codex. Müncheni Cod. Közzéteszi: Volf Gy.

II. kötet. Weszprémi C. Peer C. Winkler C. Sándor C. Gyöngyösi C. Thewrewk C. Kriza C. Bod C. Közzéteszi: Volf Gy.

III. kötet. Nagyszombati C. Szent Domonkos C. Virginia C. Közzéteszik: Komáromy L. és Király P.

IV. V. kötet. Érdy C. Közzéteszi Volf Gy.

VI. kötet. Tihanyi C. Kazinczy Codex. Horvát Codex. — VII. kötet. Ehrenfeld Cod. Simor C. Cornides C. Sz. Krisztina élete. Vitkovics C. Lányi C. — VIII. kötet. Sz. Margit élete. Példák könyve. A sz. apostoloknak méltóságáról. Apor C. Kulcsár C. — IX—X. kötet. Érsekújvári C. — XI. kötet. Debreczeni C. Gömöry C. — XII. kötet. Döbrentei C. Teleki C. — XIII. kötet. Fesztetics Cod. Pozsonyi C. Keszthelyi C. Miskolczi töredék. — Közzéteszi Volf Gy.

Ára kötetenként 2 frt.

RÉGI MAGYAR NYELVEMLÉKEK. V. kötet: A Jordánszky-codex bibliafordítása. Kinyomatta Toldy; a Csemesz-töredék szövegével kiegészitette és előszóval ellátta Volf Gy. 1888. . . . . Ára 6 frt.

RÉGI MAGYAR KÖLTŐK TÁRA. (Corpus poetarum.) Szerkeszti Szilády Áron. I. kötet: Középkori magyar költői maradványok 1877. II.—V. kötet: XVI. századbeli magyar költők 1880—86. Ára kötetenként 2 frt.

CODEX CUMANICUS bibliothecae ad templum Divi Marci Venetiarum. Jegyzetekkel s glossariumokkal kiadta gr. Kuun Géza. 1880. N. 8-rét. Ára 5 frt.

UGOR FÜZETEK. Adalékok az ugor nyelvek ismeretéhez és összehasonlításához.

I. szám. Genetz A. Orosz-lapp nyelvmutatványok. 1879. Ára 60 kr

II. sz. Zürjén nyelvmutatványok. Közl. Budenz J. s Halász I. 1883. Ára 60 kr.

III. szám. Halász I. Svéd-lapp nyelvtan és olvasmányok 1881. Ára 60 kr

IV. szám. Máté evangélioma moksa-mordvin nyelven. Tyumenyev fordításából közölte Budenz J 1881. . . . . Ára 60 kr.

V. szám. Munkácsi Bernát. Votják nyelvmutatványok és nyelvtanulmányok I. 1884. . . . . Ára 60 kr.

VII. szám. Halász Ignácz. Svéd-lapp nyelv. I. Lule- és Pite-lappmarki nyelvmutatványok és szótár 1885. . . . . Ára 1 frt 20 kr.

VIII. szám. Halász Ignácz. Svéd-lapp nyelv. II. Jemtlandi lapp nyelvmutatványok. 1886. . . . . Ára 60 kr.

(Különnyomatok a «Nyelvtud. Közlemények»-ből.)

RÉGI MAGYAR NYELVÉSZEK Erdősitől Tsétsiig. (Corpus Grammaticorum linguae Hungaricae veterum.) Kiadta Toldy F. 1866. Ára 2 frt.

REGULY ANTAL HAGYOMÁNYAI. A Vogul föld és nép. Kidolgozta Hunfalvy Pál 1864. . . . . Ára 2 frt.

MAGYAR-UGOR ÖSSZEHASONLITÓ SZÓTÁR. Irta Budenz J. 1873—81. Ára 5 frt.

A MAGYAR IGEIDŐK. Irta Szarvas Gábor 1872. . . . . Ára 1 frt.

A HELYES MAGYARSÁG ELVEI. Irta P. Thewrewk Emil. 1873. Ára 1 frt.

A MAGYAR NYELVUJITÁS óta divatba jött idegen és hibás szólások birálata. Irta Imre Sándor. 1873. . . . . Ára 1 frt.

KALEVALA. A finnek nemzeti eposza. Forditotta Barna Ferd. Ára 1 frt.

SIMONYI ZS. A magyar kötőszók, egyuttal az összetett mondat elmélete. I. kötet. (A mellérendelő kötőszók.) 1881. . . . . Ára 1 frt 20 kr. II. III. köt. (Az alárendelő kötőszók) 1882—83. . . . . Ára 2 frt 40 kr.

KAZÁNI-TATÁR NYELVTANULMÁNYOK. Irta Sz. Bálint Gábor. I. füzet. Kazáni-tatár szövegek. 1875. II. füzet. Kazáni-tatár szótár 1876. III. füzet. Kazáni-tatár nyelvtan 1877. Egy-egy füzetnek ára . . 1 frt.

ÉRTEKEZÉSEK A NYELV- ÉS SZEPTUDOMÁNYOK KÖRÉBŐL. Kiadja a M. T. Akad. Az I. oszt. rendeletéből szerk. Gyulai Pál, osztálytitkár. I—VIII. köt. 1867—1880. Ára 20 frt 20 kr. — IX. köt. (1—12 sz.) 1882. Ára 3 frt 20 kr. — X. köt. (1—13 sz.) 1882. Ára 4 frt. — XI. köt. (1—12. sz.) 1883. Ára 3 frt 70 kr. — XII. köt. (1—12. sz.) 1885. Ára 4 frt 60 kr. — XIII. kötet. (1—12. sz.) 1886—87. Ára 3 frt 40 kr. — XIV. köt. (1—7. sz.) 1887—88. . . . . Ára 2 frt.

SZINNYEI JÓZSEF. Finn-magyar szótár 1884. . . . . Ára 3 frt.

AZ UGOR NYELVEK ÖSSZEHASONLITÓ ALAKTANA. Irta Budenz J. Első füzet: Igeképzés. 1884. (Különnyomat a Nyelvt. Közl.-ből.) Ára 1 frt. Második füzet: Névszóképzés. 1887. . . . . Ára 80 kr.

A PHONETIKA ELEMEI, különös tekintettel a magyar nyelvre. Irta Balassa József dr. 1886. . . . . Ára 70 kr.

VOTJÁK NÉPKÖLTÉSZETI HAGYOMÁNYOK. Gyüjtötte és forditotta dr. Munkácsi Bernát 1887. . . . . Ára 2 frt.

OSZMAN-TÖRÖK NÉPKÖLTÉSI GYÜJTEMÉNY. I. kötet: *Oszmán-török népmesék.* Gyüjtötte dr. Kúnos Ignácz. 1887. . . . . Ára 2 frt 30 kr.

HÁROM KARAGÖZ-JÁTÉK. Török szövegét följegyezte és magyarra forditotta dr. Kúnos Ignácz. 1886. (Különnyomat a Nyelvtudományi Közlemények XX. kötetéből.) . . . . . Ára 1 frt

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

OSZK

OSZK